

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER MEGBIZÁSÁBÓL

Dr. MELICH JÁNOS

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI

DR. GULYÁS PÁL

*1916. évi folyam * III—IV. füzet.*

BUDAPEST

KIADJA A M. N. MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA.

1916.

TARTALOM.

	Lap
A M. N. Múzeum I. Ferenc József elhunytá alkalmából tartott rendkívüli igazgatósági ülésének jegyzőkönyve... ..	VII
A M. N. Múzeum Orsz. Széchényi-könyvtára az 1915. évben	129
Dr. Vértessy Jenő. A Magyar Nemzeti Múzeum újabb sűgőkonyvei	145
Dr. Gulyás Pál. Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum könyvtárában. (Kilencedik közlemény)	160
Vidéki könyvtáraink 1914-ben	178
Harsányi István. A Rákóczi-könyvtár és katalogusa. (Tizenkettedik, befejező közlemény)	21
Magyar Könyvesház. Adalékok SZABÓ Károly Régi Magyar Könyvtárának I. kötetéhez. (Dr. FERENCZI Zoltántól)	219
Adattár. Fessler Ign. Aur. történetének megjelenéséről. Közli Dr. TOLNAI Vilmos	222
Tárca. A M. N. Múzeum Orsz. Széchényi-könyvtára az 1916. év I. negyedében	225
A M. N. Múzeum Orsz. Széchényi-könyvtára az 1916. év II. negyedében	228
Szakirodalom. PETRIK Géza: Magyar Könyvészet. 1901—1910. (Ism. H. R.) — Bruno FAASS: Dresdner Bibliothekenführer. (Ism. Dr. HOFFMANN Mária.) — KÖRÖSY Kornél és LENHOSSÉK Mihály: A budapesti könyvtárakba és intézetekbe járó természettudományi folyóiratok jegyzéke. (Ism. Dr. GULYÁS Pál.) — Karl SATZENHOFER: Gründung und Verwaltung von Blindenbibliotheken. (Ism. S.) — Dr. GULYÁS Pál: Mátyás király könyvtára. (Ism. Dr. TÓTH Zoltán)	232
Külföldi folyóiratok szemléje. (La bibliofilia XVI. 9—12. sz. — Maandblad voor bibliothekwezen III. 1—5. sz. — Zentralblatt für Bibliothekswesen XXXII. 6—12. sz.)	243
Vegyes közlemények. Vértessy Jenő †. (G. P.) — Dr. Benze Adolf †. — Személyi változások a M. N. Múzeum önyvtárában. — Kimutatás a hadbavonult népkönyvtárkezelőkről. — Ki a «Trecentumviratus» szerzője? (MIKLÓS Ödön.) — A M. Tud. Akadémia könyvtára az 1912—1914. években	252
Név- és Tárgymutató	260

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI- KÖNYVTÁRA AZ 1915. ÉVBEN.

Az 1915-ik esztendő eseményei nagyobb arányú könyvtári működést, a háborús gyűjtemény tekintélyes gyarapításán kívül, nem tettek lehetővé. Oka ennek első sorban az, hogy a könyvtári személyzet több tagját a kötelesség katonai szolgálatra hívta és hosszabb ideig távol tartotta, illetőleg most is távol tartja a könyvtári teendőktől. Így dr. SZABÓ László, múzeumi őr a háború kitörése napjától távol van, dr. SULICA Szilárd segédőr az év végéig katonai szolgálatot teljesített és ekkor felülvizsgálat alapján bocsátották el. Rövidebb ideig katonai szolgálatot teljesített dr. VÉRTESY Jenő igazgatóőr, ki szintén felülvizsgálat alapján tért vissza múzeumi foglalkozásához. Katonai szolgálatra vonult be az év derekán a levéltár szolgálója is. Hogy mind ennek dacára az ügymenet vitelében akadályok nem merültek fel, sőt a nemzeti közművelődés érdekében az olvasótermet még a szokásos nyári szünet alatt is változatlanul nyitva tarthattuk, annak az intézkedésnek köszönhetjük, hogy a felsőbb hatóság a különben is elégtelen személyzetnek azt a részét, amelynek népfelkelői szolgálatra kellett volna bevonulnia, a hivatal érdekében ideiglenesen felmentette a bevonulás kötelezettsége alól.

A világháború könyvtárunk gyér személyzetéből is áldozatot követelt. 1915. május 28-án Galicziában, a Kalnikowtól délre eső magaslaton hősi halált halt dr. HUPKA Ödön nagy reményekre jogosító könyvtári gyakornokunk, a m. kir. miskolci 10. sz. honvédgyalogezred zászlósa, ki ezredével részt vett a gorlicei diadalmas áttörésben. A kötelességteljesítésnek, pontosságnak, odaadó munkásságnak mintaképét veszítettük el benne, kinek emlékét könyvtárunk kegyelettel fogja megőrizni.

A könyvtár személyzetében az a változás történt, hogy

dr. BÁTKY Zsigmond és dr. VÉRTESY Jenő örök igazgató örökké, dr. BAJZA József segédőr múzeumi örré lépett elő; dr. SIKABONYI Antal és dr. TÓTH Zoltán gyakornokok fizetéstelen segédőrökké, SÁFÁR István könyvtári szolga pedig laboránssá nevezettek ki.

Hivatalos kiküldetés — eltekintve a háborús gyűjtemény érdekében Bécsben és Németország nagyobb könyvtáraiban tett tanulmányutaktól és egy családi levéltárnak a helyszínén történt átvételétől — az év folyamán nem történt.

A könyvtár folyóirata, a *Magyar Könyvszemle*, dr. GULYÁS Pál múzeumi őr szerkesztésében kevesebb ívszámban, 2 kettős füzetben látott napvilágot, híven szolgálva a programjába felvett könyvtári és bibliografiai érdekeket.

A könyvtár által aktaszerűleg elintézett hivatalos ügyek száma 392 volt (1914-ben 681); az olvasóterem látogatására az év folyamán 2221 db igazoló jegy adatott ki (1914-ben 3632), e számok apadása világosan mutatja a háborús esztendő hatását a könyvtári forgalomra.

A könyvtár osztályainak évi gyarapodása — beleértve a háborús gyűjteményt összes apró nyomtatványával együtt — 205.256 db volt. Vásárlási célokra 19.708'99 K-t, 6.459'91 német márkát, 2.164'70 frankot, 26'50 holl. frt.-ot, 765 lírát, 11'70 leit és 39'75 svéd koronát fordítottunk.

Az év folyamán a könyvtár helyiségeiben 25.394 látogató fordult meg, kik annak anyagából 87.345 db-ot használtak (ezekből kölcsönző volt 2182 egyén 5982 db-bal.)

A könyvtár egyes osztályainak gyarapodásáról, munkásságáról és használatáról a következő adatok szólnak:

I. *Nyomtatványi osztály*. Gyarapodás: *köteles példányokban* 8.136 (1914-ben 12.197), *ajándék útján*: 4.081 (1914-ben 1.502), *vétel útján*: 494 (1914-ben 1.487), *áttétel útján*: 9 (1914-ben 23), *hivatalos kiadvány*: 2 (1914-ben 2), összesen 12.656 (1914-ben 15.280) db.

Ehhez a könyvtárilag már nagyrészt feldolgozott gyarapo-

dáshoz járul még 22.145 (1914-ben 22.198) db nyomdai kötelespéldányként beküldött apró nyomtatvány, mely anyag természete szerint csoportosítva és évnegyedes csomagokban elrakva, a következő módon oszlik meg:

1. Alapszabály	405 db
2. Falragasz	5.796 "
3. Gyászjelentés	6.093 "
4. Hivatalos irat... ..	251 "
5. Műsor	466 "
6. Perirat	17 "
7. Szinlap	5.078 "
8. Zárszámadás	2.214 "
9. Különféle... ..	1.825 "

Megjegyzendő, hogy az apróbb nyomtatványokból mindazok, melyek a háborús állapottal s az azzal kapcsolatos jótékonyági, gazdasági s közéleti viszonyokkal bármi tekintetben is összefüggnek, a könyvtárnak 1914-ben létesített háborús gyűjteményébe osztattak be, amiről alább történik megemlékezés.

A nyomtatványi osztály összes gyarapodása tehát 34.801 (1914-ben 37.478) db. Vásárlási összeg volt: 4.619'70 K, 164'85 márká, 254'30 frank, 26'50 holl. frt.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát:

ALMÁSSY Pál (eddig feldolgozva 3391 db); A múzeumok és könyvtárak orsz. felügyelősége; ANGYAL Pál; Arad vármegyei gazdasági egyesület; ASBOTH Oszkár. BARCZA Imre; BARTÓK Béla, Rákoskeresztur; Bayerische Hof- u. Staatsbibliothek; Belügyminisztérium (2 db); BENKES Ferencné (2 db); Biblioteca musea kr. českeho v Praze (2 db); Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze; Bosnyák-hercegov. orsz. kormány, Sarajevo (2 db); Budapest székesfőváros statisztikai hivatala; Budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár; Budapesti növendékpapság magy. egyházirodalmi iskolája (5 db); Budapesti városi nyilvános könyvtár (193 db). CARNEGIE Endowment, Washington (6 db); Concordia-Verein, Wien; CSEKEY István, Kecskemét (2 db); CSIKI Ernő. DABROWSKI János, Krakó (2 db); DARVAS Vilmos (2 db); DOBJÁN László (2 db); DOBOS Béla; Dunamelléki ref. egyházkerület (4 db); Dunántúli ev. ref. püspök, Pápa. EISENSTÄDTER Ödön, Evangelikus egyetemes egyház levéltára. FABÓ Bertalan; FEJÉRPATAKY László (7 db); FELEKY Károly, New-York; FINÁLY Gábor; FLEISCHL Pál (2 db); FRAKNÓI Vilmos (4 db); FRÄNKEL Bertalan (15 db); FUCHS Gyula. GÁL Kelemen, Kolozsvár; GOCKLER Lajos;

GOLDZIEHER Károly; GRAGGER Róbert (2 db); GULYÁS Pál; Győr város polgármestere; GYÖRFFY István; GYÖRGYI Kálmán (3 db). HACKER Ervin, Pozsony; Had- és népegészségügyi kiállítás; Handelsministerium, Wien (2 db); HARSÁNYI Sándor, Homestead; HAVASS Rezső; HEGEDÜS István; HOFFMANN Mária; Hont vármegyei gazdasági egyesület, Ipolyság; HORVÁTH Géza. Institut international d'agriculture, Roma (2 db), Instituto Oswaldo CRUZ, Rio de Janeiro (3 db); Izr. magyar irodalmi társulat. KACSKÓ József, Donovaly; Kais. Akademie der Wissenschaften, Wien (5 db); Katonai földrajzi intézet, Wien; KÉKI Lajos; KEMÉNY Lajos, Kassa; Képviselőházi iroda (22 db); Kereskedelemügyi minisztérium; KERESZTY István (2 db); KÉSMÁRKY Árpád; KIRÁLY Emma, Sopron (2 db); Kir. József műegyetem rektora (3 db); KNEFFEL Béla, Kiskunfélegyháza (3 db); Kongl. Universitetsbibliotek, Uppsala; KOVÁCS Ignác, Sopron; KÖRMENDY ÉKES L. Kolozsvár; KRECSÁNYI Ignác, Kungl. bibliotek, Stockholm. Löw Immanuel, Szeged; LUKÁCS Márton (12 db); MADARASSY László (2 db); Magyar Földrajzi Társaság; Magyar Herald. és Genealog. Társ. (4 db); MAGYAR Kázmér, Nagykőrös; M. kir. áll. munkásbiztosítási hivatal (2 db); M. kir. ampelológiai intézet; M. kir. központi statisztikai hivatal (6 db); M. kir. legfőbb áll. számvetőségek elnöke (2 db); M. kir. meteorológiai és földmágn. int.; M. kir. ornithológiai központ; Magyar Könyvszemle szerkesztősége (2 db); Magyar Közgazdasági Társaság; Magyar Nemzeti Múzeum néprajzi osztálya; Magyar Nemz. Múzeum régiségügyi oszt.; Magyar Tud. Akadémia (18 db); Magyar Tud. Akadémia könyvkiadó vállalata (12 db); MELICH János (2 db); MICHALSKI G. Lemberg; MILLEKER Bódog, Versec; MOESZ Gusztáv; MOLDOVÁN Gergely, Kolozsvár; Museum of fine arts. Boston; Műbarátok köre. NAGY Gyula (5 db); NÉMÁTI Kálmán. Országos állatvédő egyesület; Országos Magyar Iparművészeti Társulat; Országos statisztikai hivatal, Zagreb (58 db). PÁZMÁNY-Egyesület (4 db); Pénzügyi Hírlap kiadóhiv.; PERLEP Antalné, Graz; Pesti Hírlap kiadóhivatala (42 db); PETRIK Géza (2 db); PFEIFFER Miklós (3 db); Phys. Medic. Gesellschaft in Würzburg; PRÉM Loránd; Protestáns orsz. árvaegylet, RÁDAY-könyvtár (2 db); br. RADVÁNSZKY Kálmán, Sajóköz; özv. RÁTH Györgyné; Rendőrkapitányság; REXA Dezső, Székesfehérvár (2 db); Sbornik zakona kiadóhivatala, Zagreb; SEBESTYÉN Gyula; SCHWARTZ Ignác, Wien; SOLTÉSZ Elemér, Nagybánya; SÓLYOM Jenő; SPITZ Béla, Szatmárnémeti; Statist. Zentral-Kommission, Wien (2 db); STAVANGER-Museum; STEFÁNIA szegénygyermek-kórház egyesület; SUPKA Géza (5 db); SZABÓ Ervin (2 db); br. SZALAY Imre (13 db); Szeged város tanácsa; Székely Nemz. Múzeum, Sepsiszentgyörgy; Szentés város polgármestere; SZTRIPSZKY Híador. Tengerészeti akadémia, Fiume; Tiszai ev. egyházkerület püspöke, Nyíregyháza; Towarzystwo przyjaciół nauk Posenkie; Tudomány-Egyetem rektora; Tudomány-Egyetem tanácsa (3 db). UGRON István, Wien. Vallás és közoktatásügyi minisztérium (2 db); VARGA Imre, Arad; VARGHA Zoltán (2 db); VERESS Andre, Kolozsvár; VÉRTESY Jenő; Veszprém vármegyei múzeum bizottsága, Veszprém; VICZMÁNDY Tamás; VIRÁGH Gyula (2 db); VOLKMAN Hans, Dresden. WALTER Gyula, Esztergom; WOLF Pál. ZAMBRA Alajos; ZSIVNY Viktor (4 db).

Ajándékozók száma: 150 (1914-ben 165.)

Az új szerzemények közül kiemelendők a következő Régi Magyar Könyvtár-i darabok:

1. Kincstartócska. H. n., 1627.
2. JACOBÆUS J.: Pascha Lachrymosum. Lőcse, 1643.
3. ZABLER A.: Troestlicher und seliger Abschied. Lőcse, 1660.
4. Missae in festis propriis. Nagyszombat, 1662.
5. TIEFDRUCKIUS D.: Parodia ad Ollassienses. Lőcse, 1668.
6. SARTORIUS J.: Die wohlverschlossene Ruhe-Kammer. Lőcse, 1670.
7. Manuale parochorum. Nagyszombat, 1675.
8. Zengedező menyei kar. Lőcse, 1703.
9. Missae in Agenda defunctorum. Nagyszombat, 1704.

Az év folyamán végzett könyvtári feldolgozás eredménye a következő: osztályoztatott 5.880 mű, melyről 7.821 cédula készült (1914-ben 9.645 mű, 13.405 cédulával). Kötésre 2.106 mű került, 2.809 kötetben (1914-ben 2.716 mű, 3.490 kötetben). A köteles nyomdatermékek átvételére berendezett irodába az év folyamán 3.957 nyomtatványcsomag érkezett be (1914-ben 4.263 csomag), ugyanonnan 3.239 levél, jobbára átvételi elismervény és 1.979 reklamáció expedáltatott (1914-ben 2.139 levél és 1.652 reklamáció). Az 1897. XLI. t. c. intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen ez évben egy peres eljárás sem indítatott, régibb eljárásokból 17654 kor. birság és kárpótlás folyt be az Orsz. Széchenyi-könyvtár javára.

Az olvasóteremben 21.284 egyén 47.056 kötet könyvet használt (1914-ben 19.788 egyén 60.496 kötetet), kölcsönzés útján pedig 2.052 egyén 5.176 kötetet vitt ki házi használatra. (1914-ben 2.768 térítvényen 4.541 kötetet).

II. Hírlapkönyvtár. Gyarapodása *köteles példányokban* 727 évfolyam 110.521 száma, ebből 125 évfolyam 20.878 száma az 1897. évi XLI. t.-c. rendelkezése ellenére, mely havi vagy negyedévi csomagokban rendeli el a hírlapok beküldését, egyes számonként érkezett be. *Ajándékozás* útján 17 évfolyam 9.806 száma, *áttétel* útján 20 évfolyam 6.250 száma, *vásárlás* útján 2 évfolyam 207 száma került a hírlaptárba. Az összes gyarapodás tehát 766 évfolyam 126.784 száma (1914-ben 101.734 szám).

Vásárlásra összesen 22'80 kor.-t fordítottunk.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a hirlaptárat:

BAJZA József, FELEKY Charles New-York, GOSZTONYI István, KEMÉNY Lajos Kassa, KERTÉSZ Árpád, KISHÁZY Gyula, PÖZEL István, SZENTKIRÁLYI Lajos. Szerkesztőségek: Képes-Világ (Hungarian Illustrated World, Cleveland szerkesztősége), «Magyar Híradó» szerkesztősége Pittsburg, «Magyar Ujság» szerkesztősége Detroit, «Philadelphai Ujság» (Ph. News) szerk., «Szabadság» szerkesztősége Cleveland, «Szabad Szó» szerkesztősége Hammond, Louisiana, «Szlavoniai Magyar Ujság» szerkesztősége Eszék.

Az idén is, mint már évek óta, különös köszönettel kell megemlíteni FELEKY Charles Newyorkban lakó hazánkfia áldozatkészségét, ki az amerikai magyar lapok hosszú sorát küldi meg a könyvtárnak. Sajnos, az Amerikával való érintkezésünket megbénító világháború következtében több küldeménye egészen elveszett, sok pedig hiányosan érkezett meg.

Az osztály személyzete az év folyamán a gyarapodás feldolgozásával és a hiányzó számok reklamálásával volt elfoglalva. Az olvasók kiszolgálását ez évben is megnehezítette az a körülmény, hogy a Múzeum épületén kívül külön raktárhelyiségben elhelyezett anyagot, melyet esetről-esetre kellett a használók rendelkezésére áthozni, a látogatók sokszor vették igénybe. Átnézetett az év folyamán 696 évfolyamnak 82.378 száma, céduláztatott 269 évfolyam (ebből új lap 27), kötés alá került 495 kötet hirlap.

A hirlaptári olvasóteremben az év folyamán 1.387 olvasó használta 2.170 hirlap 3.145 évfolyamát 3.978 kötetben (1914-ben 2.512 olvasó 7.257 kötetben); kölcsönzés útján 98 térítvényen 148 hirlap 297 évfolyamának 389 kötete adatott ki házi használatra (1914-ben 132 kölcsönzőnek 847 kötet).

III. *Kézirattár.* Gyarapodás *ajándék* útján: 8 újkori kézirat, 4 irodalmi levél, 2 irodalmi anekta, 5 zenei kézirat; *vétel* útján: 76 újkori kézirat és 490 irodalmi levél, *áttétel* útján: 4 kötet újkori kézirat, 5 irodalmi levél, 2 irodalmi anekta, 3 zenei kézirat, 1 Petőfi-ereklye; *hivatalos gyűjtés* útján: 1 zenei kézirat; *örökletét* útján 480 irodalmi levél és 25 irodalmi anekta. Összes gyarapodás 1.106 db. (1914-ben 4332 db). Vételre 3.831 kor.-t fordítottunk.

Kéziratokat a következők ajándékoztak:

BAJZA József, CHOLNOKY Imre, CSÁSZÁR Elemér, GOHL Ödön, GYÖRGYI Kálmán, JAGIČ Vatroslav, KISHÁZY Gyula, RÉTHI Gyula és TÓTH László.

A szerzett anyagból elsősorban kiemelendő az a nagyterjedelmű, művészi levelekből álló gyűjtemény, melyet az Orsz. Szépművészeti Múzeum örökletétül helyezett el s mely a magyar művészettörténetnek becses forrásul szolgál.

Kiemelendő még: MISKOLCZY Zsigmond *Cyrus kitétele* c. iskolai drámája, ZRINYI Miklós költeményei eredeti kéziratának fényképmásolata, POMPÉRY János levélgyűjteménye és PERCZEL István: *Jüdische Delicatessen* c. 69 kötetes nagyérdekű ujságvivágot gyűjteménye.

A kézirtár személyzetét a folyó munkákon kívül FALK Miksa nagyarányú levelezésének feldolgozása vette igénybe, mely az év folyamán befejezést nyert.

Az osztály használatát a következő adatok mutatják: 234 kutató használt 679 kéziratot, 1663 irodalmi levelet és 5 analéktát; 21 téritvényen pedig kikölcsönöztetett 85 kézirat és 109 irodalmi levél, vagyis az összes használat 255 kutató által 2541 db (1914-ben 327 kutató 5.081 db-ot használt).

IV. *Levéltár*. Gyarapodás *ajándékozás* útján 493 db, *vétel* útján 133 db és egy családi levéltár, *áttétel* útján 331 db, *hivatalos lemásolás* útján 2 db, *letét* útján 4 családi levéltár; összes gyarapodás tehát 958 db és 5 családi levéltár (1914-ben 16.435 darab).

Vásárlásra 3070 koronát fordítottunk (1914-ben 4088.37 K-t és 320.75 márkát).

Ajándékokkal a levéltárat a következők gazdagították:

Budapest székesfővárosi nyilvános könyvtár, CSENGERY Lóránd, DEMJÉN János, özv. GALGÓCZY Jenőné, HALAVÁTS Gyula, HODINKA Antal, HORVÁTH Géza, KISHÁZY Ágoston, özv. KOSSUTH Ferencné, KOVÁTS Ignác, KOVÁCS János, néh. KOVÁCS Lóránd, özv. KRUMENACKER Istvánné, KUN György, MEGYESI Ferenc, Műemlékek orsz. bizottsága, REXA Dezső, SCHWARTZ Ignác, SZALAY László, SZEGEDY-MASZÁK Hugó, SZÉKELY Jenő, SZTROKAY Lajos, TAUFFER Vilmosné, gr. TELEKI Sándorné, TÓTH László, Kiskéri TÓTH Margit, ZSEBEHÁZY Károly, ZSINKA Ferenc.

A gyarapodás a levéltári törzsgyűjtemény csoportjai közt így oszlik meg: 41 eredeti középkori oklevél, 279 újkori irat és nyomtatvány, 12 címeres levél, 89 db 1748/49-es irat és nyomtatvány (ebből 23 db az 1848/49-es honvédek fényképeire esik), 534 gyászjelentés és 3 kisebb céhirat.

A szerzemények közül kiemelendők: IHÁSZ Dániel emigrációs levelezése, melyet özv. KOSSUTH Ferencné adományozott a levéltárnak, KOSSUTH 41 db rendkívül érdekes levele SIMONYI Ernőhöz az 1867—81 évekből, melyek vétel útján kerültek a Múzeum birtokába, hasonlóképp vétel útján szereztetett meg a BYDESKUTHY család levéltára, mely Hegyalja vidékére vonatkozó nagyon érdekes okleveleket tartalmaz; említést érdemel néhai KOVÁCS Lóránd edelényi tb. főszolgabíró hagyatéka, melyben 15 db középkori és számos újabbkori olasz irat van, a gyűjtemény KOVÁCS Sándor ny. jogakadémiai tanár szíves közvetítésével jutott a levéltár birtokába, SZEGEDY-MASZÁK Hugó 1848/49-es gyűjteményét ajándékozta a levéltárnak, benne 23 db arcképet a szabadságharcban szereplő honvédekről.

A címeres levelek gyűjteménye a következő darabokkal gyarapodott:

1499. VIII. 19. Buda. II. ULÁSZLÓ címeres levele ÓBUDAI Ferenc mester számára (a címerkép színes másolata).

1584. VIII. 14. Prága. RUDOLF kir. címeres levele KUCHTYCH János számára (XX. századi másolat és a címerkép rajza).

1649. V. 4. Pozsony. III. FERDINÁND címeres levele ZÓLYOMI Pál részére (eredeti).

1649. V. 4. Pozsony. III. FERDINÁND címeres levele TREUTTLER György részére (eredeti csonka).

1655. III. 20. Pozsony. III. FERDINÁND címeres levele OSZLYÁNSZKY János részére (XX. századi másolat).

1665. I. 19. Bécs. I. LIPÓT címeres levele MARZSÓ György részére (eredeti).

1667. VII. 6. Bécs. I. LIPÓT címeres levele KASZA Miklós részére (eredeti).

1688. VI. 10. Bécs. I. LIPÓT címeres levele PERÉNY János részére (eredeti).

1688. IX. 25. Bécs. I. LIPÓT címeres levele KOVÁCH György részére (hiteles másolat festett címerképpel).

1736. XII. 20. Bécs. VI. KÁROLY birodalmi címeres levele STAADER Antal, Ker. János és Sebestyén részére.

A letéteményezett családi levéltárak sora az év folyamán az URAY, Pujoni PATAKY, br. JESZENSZKY és HIEMER családok levéltáraival gyarapodott, tehát negyven évvel az első családi levéltár (KÁLLAY) letéteményezése után ezen a történetkutatók előtt mérhetetlen fontosságú sorozatban is elértük számra a 100-at.

A levéltári személyzet két tagja a háború kezdetétől fogva hadi szolgálatot teljesít, közülök az egyik csak az év legvégén került vissza hivatali működése körébe, hasonlóképp nélkülözi a levéltár gyakorlott szolgáját is, ki szintén katonai szolgálatra vonult be az év közepén, a személyzet itthon maradt részének idejét pedig megfeszített mértékben igénybe vette a hihetetlen mérvben gyarapodó háborús gyűjtemény, mindazáltal jutott idő a levéltári folyó munkálatok végzésére és a kisebb szerzemények szakszerű feldolgozására is. A nagyobb szerzemények közül befejezést nyert a Pujoni PATAKY család levéltárának rendezése s kezdetét vette IHÁSZ Dániel nagyterjedelmű levelezésének, úgyszintén a BYDESKUTHY és URAY családok levéltárának feldolgozása is.

A levéltári használat statisztikáját a következő adatok mutatják: 161 kutató használt 27.982 db iratot, nyomtatványt és fényképet (1914-ben 266 kutató 60.357 db-ot), 11 téritvényen kikölcsondított 217 irat, 4 pecsétmásolat, 1 kép és 1 fénykép, összesen tehát 223 db (1914-ben 36 téritvényen 751 db.)

V. Háborús gyűjtemény. A múlt évi jelentésünk beszámolt arról, hogy a könyvtár rendeltetéséből folyó kötelességéhez hiven úgyszólván a háború kitörésével egyidejűleg hozzálátott e nagy idők nyomtatott emlékeinek — úgy a hazaiaknak, mint szövet-séges, semleges és ellenséges külföld termékeinek — összegyűjtéséhez s hogy e munkakört a levéltári osztályra bízta, mely gondozója a Nemzeti Múzeum 1848/49-iki gazdag háborús gyűjteményének is.

A háború nagy kiterjedése és hosszú tartama következtében a gyűjtés forrásainak felkutatása nem történhetett meg rövid idő alatt; az 1914-ben megindult szervezés munkája tovább folyt 1915-ben is s itthon az érdeklődés felkeltését a lapokban megje-

lent ismertetések, a folyóiratokban s napilapokban a nagyközönséghez intézett kérelmek szolgálták, a külföldi gyűjtést pedig újabb gyűjtők s megbízottak bevonásával igyekeztünk teljesebbé tenni.

Mint hogy e háborús gyűjtés keretében számos oly nyomtatvány foglal helyet, melyek most először szerepelnek könyvtári illetve levéltári feldolgozásban, szükségesnek láttuk, hogy megismerjük a nagyobb ausztriai és németországi rokonintézetek gyűjtői és feldolgozási munkáját s ott szerzett tapasztalatainkat gyűjteményünk rendezésénél is értékesítsük. A személyes érintkezést szükségessé tette továbbá az a körülmény is, hogy számos duplum halmozódván fel a gyűjtött nagy anyagban, gondoskodnunk kellett, hogy ezek kicserélésének biztosításával is gazdagítsuk gyűjteményünket.

A könyvtár igazgatója, mint a háborús gyűjtés irányítója s egy segédőre, aki a gyűjtemény ügyeit intézi, e célból az év folyamán több alkalommal fölkeresték a bécsi udvari könyvtárat, augusztus havában pedig Németország nagyobb könyvtárait látogatták meg, amelyek intenzívebb háborús gyűjtéssel foglalkoznak. Tanulmányozták a müncheni, drezdai és berlini kir. könyvtár, a boroszlói egyetemi és városi könyvtár, a lipcsei Deutsche Bücherei s a Museum für Buchgewerbe und Graphik háborús gyűjteményét,¹ azonkívül felhasználták ez utat háborús apróbb nyomtatványok vásárlására és gyűjtésére is.

A háborús gyűjteménynek ez évi gyarapodásáról a következő adatok számolnak be.

A gyűjteményről külön vezetett növendéknapló 210—1185 tételszámai foglalják magukban az 1915. évi gyarapodást s e 975 tétel 41.607 db könyvet, füzetet, hirdetményt, egyéb apró nyomtatványt, képet, fényképet, kéziratot és levelet ölel fel s így az év végén a gyűjtemény az 1914. évi gyűjtés eredményével, 8384 darabbal együtt 49.991 darabra rúgott.

¹ A tanulmányút eredményéről FEJÉRPATAKY Lászlónak, a Magyar Könyvszemle 1916. évfolyamában megjelent tanulmánya: *A háború irodalma németországi könyvtárakban* számol be.

Vásárlásra ez évben 8165.49 K-t, 6295.06 márkát, 1910.40 frankot, 765 lírát, 11.70 leit és 39.75 svéd koronát fordítottunk.

A háborús gyűjteményt ajándékaikkal a következők gazdagították:

ANGYAL Dávid, ÁLDÁSY Antal, BAGHY Béla, BAJNOK Jusztinián, Barcelonai cs. és kir. főkonzulátus, BAYER Alice, BÁLINTH József, BÁNYAY János, BÁTKY Zsigmond, BENKŐ Jenő, BERZEVICZY Albert, BOHAI László, Borsodmiskolci és debreceni István-gőzmalom losonci és hatvani gőzmalmi igazgatósága, Bristol szálló, Cs. és kir. főkonzulátus Berlin, Cs. és kir. Közös Pénzügyminisztérium, CSÁNKI Dezső, CSENGERY Lóránd, CSUKOVITS Sándor, CZAKÓ Elemér, DARÓCZY Zoltán, Debreczeni tud. egyetem rektora, DOBAY Kálmán, DOMANOVSKY Sándor, DÖMÖTÖR Miklós, Egyházmegyei hatóság Kassa, EISENSTÄDTER Ödön, ERNYEY József, Erzsébet népakadémia, «Az Est», FABÓ Bertalan, FARKAS József, FEJÉRPATAKY László, br. FEJÉRVÁRY Imre, FELSZEGHY Dezső, FODOR Riza, Főgimn. Igazgatóság Szolnok, Főreálisk. Igazgatóság Győr, FRAKNÓI Vilmos, FRANKL Ervin, FÜRTH Irma és NEUMANN Juci, GÁRDONYI Albert, GÁRDONYI Géza, GELLÉRT Pál, GRISSWEIN Sándor, GOHL Ödön, GRAGGER Róbert, br. GROEDEL Herman, GRÜNBAUM József, GULYÁS Pál, GUTVINSZKY Ede, GYÖRFFY István, GYÖRY Tibor, Győri áll. főreáliskola, GYULAI Ágost, HALÁSZ Gyula, HALMI Gyula, Határszéli rendőrkapitányság Bártfa, Határszéli rendőrkapitányság Brassó, HÁZI Jenő, M. Heraldikai és Gen. Társ., HERING János, HERMAN György, HERRMANN Antal, HERZOG Péter, HILHELM F., HODINKA Antal, HOFFMANN Edith, HOFFMANN Mária, HOLUB József, HORVÁTH Ödön, «Hódmezővásárhely» szerkesztősége, Hungária szálló, d'ISOZ Kálmán, d'ISOZ Kálmánné, JAKUBOVICH Emil, JANKÓ Miklós, JÓKAI IHÁSZ Miklós, JÓNÁS Károly, Karánsebesi állami főgimn. igazgatósága, KARDOS Elemér, Kazinczy-Kör Kassa, KÁROLYI Árpád, KELLER-család, Keresk. és Iparkamara Budapest, Keresk. és Iparkamara Pécs, KERESZTY István, KISS Pálné, KLEIN Sámuel, KOBEK Béla, KOBEK Béláné, KOHLNER Árpád, br. KOHNER Adolf, KOLOSY István, Kolozsmegyei árvaszék, Kolozsvári egyet. tanács, KOVÁCS András, KÖVÉR Györgyné, KRAUS Henrik, LECHNER Jenő, LEHMAN Ferenc, LENHOSSÉK Mihály, LÉDERER Ervin, LIPPAY Károly, August v. LOCHR, LUCAS József, MADARASSY László, M. kir. Keresk. Múzeum igazgatósága, M. kir. 10. honvéd gyalogezred parancsnoksága, M. Földrajzi Intézet R. T., M. Gazdaszövetség, M. Lengyel Egyesület, Magyar Könyvszemle szerkesztősége, M. Tud. Akadémia, Magyar Turista Szövetség, MARCALI Henrik, MELICH János, MENCZER Lipót, MÉSZÁROS Gyula, MIHALIK József, K. u. K. Militärkommando Nagyszeben, MILLEKER Bódog, ifj. MISKOLCZY Imre, MOESZ Gusztáv, MOLECZ D., MOLECZ Károly, MOLNÁR Imre, MOSOLYGÓ Simon, Museo Nacional San José Costa Rica, Eöttevényi NAGY Olivér, Nagybányai ref. egyház lelkeszi hivatala, NAVRATIL Dezsőné, PACOR Viktor, Menelaus Milt. PANAS, PANITY Vukoszava, PAUER János, PFEIFFER Miklós, PILCH Jenő, POGÁNY Iduna, Pressedienst des k. u. k. Kriegsministeriums, PUCHMÜVEK igazgatósága, RADISICH Jenő, RADNAI Arnold, RAKOVSKY László, RÁ CZ

László, REISNER Józsefné, RÉDEY Tivadar, RÉTHI Gyuláné, RÉTLY Antal, RÉVÉSZ István, RÓNAY Jenő, ROTKAY István, RUBINSTEIN Mátyás, SÁRKÁNY Jenőné, SCHIMA András, SCHMIDT Tibold, SCHUCK József, SEBESTYÉN Gyula, SEBESTYÉN József, SEMAYER Vilibád, SIKABONYI Antal. SIKLÓSSY László, SQHÁR László, SORSICH Béla, SÖRÖS Pongrácz, SPITZER Emil, STAUB Imre, SULICA Szilárd, SZABÓ Ervin, Bártfai SZABÓ László, br. SZALAY Gábor, br. SZALAY Imre, SZALAY József, SZALAY László, SZENTPÉTERY Imre, SZOKOLY István, SZOMMER János, SZURÁK János, TAUFFER Vilmosné, TÁRCZY Károly, TELEK A. Sándor, TENK Sándor, THALLÓCZY Lajos, TOSI Teréz, TÓTH Katalin, TÓTH Zoltán, TÓTH KÁDÁR Vilmos, TRÁGER Ernő, Turistaság és Alpinizmus szerkesztősége, UGRON István, VADÁSZ Ede, VAN ROYEN H. J. B., VÉRTESY Jenő, VILLÁNY N., VÖLGYI Ferenc, Vöröskereszt Egyesület lábadozó sebesülteket elhelyező bizottsága, WALIKOVSKY Edmund, WLAŚSICS Gyula, ZAKARIÁS Margit, ZÁVODSZKY Levente, ZSINKA Ferenc.

Az Orsz. Széchenyi Könyvtár tisztviselő kara az 1915. év folyamán a következő irodalmi munkásságot fejtette ki:

DR. SEBESTYÉN GYULA

igazgatóőr, a Mt Tud. Akadémia I. tagja, a Kisfaludy-Társaság r. tagja, a helsingforsi Finnugor-Társaság I. tagja, a M. Néprajzi Társaság alelnöke, a Folklore Fellows magyarországi alelnöke és az Ethnographia szerkesztője.

1. A magyar rovásírás hiteles emlékei. A M. Tud. Akadémia archaeologiai bizottságának megbízásából írta — 18 műmelléklettel és 46 ábrával. 2-rét. Kiadta a M. Tud. Akadémia, ára 30 korona.
2. Bucsúztató Nagy Géza I. tag ravatalánál 1915. febr. 6-án. (Akadémiai Értetítő XXVI. köt. 1915. 3. füz. és Ethnographia 1915. I. füz.)
3. Nagy Géza †. Nekrológ. (Történelmi Szemle. 1915. 3. füz.)
4. A magyar rovásírás középkori emlékei Bolognában. Előadás a M. Tud. Akadémia II. oszt. 1915. ápr. 12-én tartott ülésén. (Megjelent a fenti I. sz. II. könyvének II. fejezete gyanánt).
5. Szamosközy István rovásírásos emlékei. Előadás a M. Néprajzi Társaság 1915. évi febr. 26-án tartott ülésén. (Megjelent a fenti I. sz. II. könyvének V. fejezete gyanánt.)
6. Ipolyi népmesegyűjteményről. A M. Népköltési Gyűjtemény, új folyam, XIII. kötetének bevezetése. (Ethnographia 1915. I. füz.)
7. Északi tanulmányút. — Jelentése oroszországi, finnországi, svédországi, norvégiai, dániai és mecklenburgi tanulmányújtjáról. A M. Nemzeti Múzeum sajtó alatt maradt 1913. évi jelentéséből. (U. o. 2—3. füz.)
8. Az «Attila-kincs» feliratainak ügye: II. Suum cuique. (Válasz NÉMETH Gyulának); IV. «A nagyszentmiklósi kincs revíziója.» Dr. SUPKA Géza megfjtésének bírálata. (U. o. 4—6. füz.)
9. Megjelent-e Telegdi Rudimentája Leidenben? (U. o. 4—6. füz.)

10. Szerkeszti a Kisfaludy-Társaság M. Népköltési Gyűjteményének új folyamát.

11. Intézi a Folklore Fellows néphagyományt kutató nemzetközi tudományos szövetség magyar osztályának országos gyűjtését.

DR. MELICH JÁNOS

igazgatóőr, akad. I. tag, c. ny. r. k. egyetemi tanár.

1. Magyar etymologiai szótár (4. és 5. füzet Bori-Csajta.) GOMBOCZ Zoltánnal együtt.

2. Cirill-betűs magyar szöveg. (Akad. Ért. 1915. dec. füzet.)

3. A Magyar Nyelv c. folyóirat XI. évfolyamában, cikkek: *a)* Valaki (megjelent németül is az Archiv für slav. Phil. XXXVI. 590. lapján); *b)* Cement; *c)* Lant; *d)* Barca, Barcaság (megjelent németül is a Nagyszébenben megjelenő Korrespondenzblatt 1916. 1—3. számában); *e)* Csetnek, östör; *f)* A Gyulafehérvári glosszák egy helyéhez; *g)* Szulák, culák; *h)* Sok apróbb közlemény, szöfejtés saját és K. P., KEMENES Pál, MELEGDI János álnéven.

4. Szerkesztette SZILY Kálmánnal a Magyar Nyelv c. folyóiratot.

KERESZTY ISTVÁN

igazgatóőr.

1. Szerény észrevételek Kőrösy Kornél dr. szakkönyvtári érdekű cikkére. (Orvosi Hetilap. 24. sz.)

2. A magyarországi időszaki sajtó időrendi áttekintése 1850—1867. (Kéziratban.)

3. Dalszövegek. (Eredetiek és fordítások. Kéziratban.)

4. Katonai nótáskönyv. (Gyűjtés, néhány eredeti szerzeménnyel; kéziratban.)

DR. BÁTKY ZSIGMOND

igazgatóőr.

1. Szerkesztette a Földrajzi Közleményeket, dr. LITTKÉ Auréllal.

2. Herman Ottó. (Földrajzi Közlemények.)

3. Földrajz- statisztikai adatok Horvát-Szlavonországról. (Ugyanott.)

4. Bulgária. (Ugyanott.)

4/a. Kisebb cikkek és könyvismertetések. (Ugyanott.)

5. Szerkesztette a Zsebatlasz 1916. évfolyamát.

6. A háború és a jövő földrajzoktatása. (Ugyanott.)

7. Déli határaink és balkáni érdekeink. (Ugyanott.)

8. Olaszország és az osztrák és magyar monarchia. (Ugyanott.)

9. Népiskolai térképek dr. KOGUTOVICZ Károlyval és LITTKÉ Auréllal.

DR. VÉRTESY JENŐ

igazgató-őr, egyetemi m. tanár.

1. Merlin születése. (Ál-Shakespearei drámák. 4. k.)

2. Az ál-Shakespearei Old-castle dráma. (Phil. Közl.)

3. Kisfaludy Károly drámaköltészete. (Irod. tört. Közl.)

4. Bizálatok: *a)* Csukovits Sándor: Szigligeti Ede. (Phil. Közl.); *b)* Dömötör Pál: Tóth Kálmán. (Irod. tört.); *c)* Gróf István: Arany János Bolond Istókja. (U. o.); *d)* Szűcsi József: Bajza József. (Bud. Szemle.)
5. Nekrológ Baksay Sándorról. (Phil. Közl.)
6. Azael. Költemény. (A Cél.)

DR. GULYÁS PÁL

őr, egyetemi magántanár, a Szent István akadémia r. tagja.

1. Vidéki könyvtáraink 1913-ban. (Magyar Könyvszemle 1—2.)
2. Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum Könyvtárában.
6. és 7. közlemény. (U. o. 1—4.)
3. Mátyás király könyvtára. (Budapesti Szemle nov. és dec.)
4. Hogyan fest egy gondos magyar fordítás. (Magyar Nyelv jan.)
5. Francia irodalomtörténeti cikkek, továbbá a «Corvina» és «Könyvkötés» c. cikk Révai Nagy Lexikonában.
6. Könyvismertetések: *a)* az Egyetemes Philológiai Közlönyben; *b)* a Magyar Könyvszemlében.
7. Kisebb közlemények: *a)* a Magyar Könyvszemlében; *b)* a Magyar Nyelvben; *c)* a Történeti Szemlében.
8. Szerkesztette a Magyar Könyvszemlé és Bulletin de la Revue Bibliographique Hongroise c. melléklapját.
9. A könyvtári cédula-címjegyzék elkészítésének szabályai. (Sajtó kész.)
10. Magyar írók élete és munkái. Pótsorozat. (Előkészületben.)

DR. BAJZA JÓZSEF

őr.

1. Szentmiklóssy Alajos és a nyelvújítás. (Magyar Nyelv.)
2. A szinpad nyelve és a Kritikai Lapok. (U. o.)
3. A német és a magyar szinpadi nyelv. (U. o.)
4. Madách Imre könyvtára. (Magyar Könyvszemle.)
5. Politikai cikkek: *a)* Zágrábi levél. (Magyar Hírlap márc. 25.) *b)* A bán és a Magyar Hírlap. (U. o. dec. 31.) *c)* Apróságok. (U. o. jan. 24., febr. 6. 19., márc. 5., ápr. 8., 21., máj. 19., júl. 1.)

DR. HOLUB JÓZSEF

segédőr, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság jegyzője.

1. Az Orsz. Széchényi-Könyvtár háborús gyűjteménye. (Magyar Könyvszemle I—II. f.)
2. Megyénk multjából. (Tolna vármegye és a Közérdek. 102. sz.)
3. Könyvismertetések a Századokban, Történeti Szemlében és a Turulban.
4. Szerkesztette a Turult, a Magy. Herald. és Geneal. Társaság Közönyt, ÁLDÁSY Antallal.

DR. MADARASSY LÁSZLÓ

segédőr, a Magyar Néprajzi Társaság titkára.

Kisebb közlemények az Ethnographiában és a Földrajzi Közleményekben

DR. JAKUBOVICH EMIL

segédőr.

1. Régi magyar női nevek. (Magyar Nyelv 1915. 5 közlemény.)
2. ERNYEY Józseffel: Két természetrajzi szójegyzék. (U. o. 3 közlemény.)
3. Neste. (U. o.)
4. Kisebb cikkek: Ajtony. Jobbágy. A «coki» indulatszó. Harmadszor az 1517 évi magyar levélzáradékról, «Méhser-dió». (U. o.)
5. Éjjeli vigyázók éneke a XVIII. századból. (Ethnographia 1915.)
6. Részt vett az Orsz. Pragmatica Sanctio-bizottság gyűjtő munkálataiban.
7. Budapest, székesfőváros oklevéltára számára gyűjtötte az adatokat a múzeumi levéltár családi letéteiből.
8. A Magyar Nyelvtudományi Társaság megbízásából gyűjtötte a középkori oklevélbeli magyar szavakat és személyneveket.
9. Segédkezett a kalocsai érseki könyvtár középkori kodexinek és ősnymtatványainak lajstromozásában.
10. Targymutatót írt dr. SEBESTYÉN Gyula ig. ör. A magyar rovásírás hiteles emlékei. Bpest 1915. c. m. tud. akadémiai kiadványú művéhez.

DR. RÉDEY TIVADAR

segédőr.

Költeményei jelentek meg A Hét és az Élet c. hetilapokban, továbbá a SZABOLCSKA Mihály szerkesztésében megjelent Háborús versek könyve c. anthológiában.

MUNKÁCSY MIHÁLY

segédőr.

1. Glagolita-felirat a Baska közelében levő szent Luczia-templomban, Kok szigetén. (Archeologiai Ertesítő, XXXV. 1—2.)
2. Rudnickij István: Ukrajna és az ukrainaiak. (Ethnographia, XXVI, 2—3.)
3. Magyarország orosz földi barátai. (Budapesti Szemle, 462. sz.)
4. Az ukrainai kolostorok áldása (Magyar Figyelő, V. 4.)
5. A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának háborús nyomtatványgyűjteményéből. (U. o. V. 18, 19.)
6. Kisebb-nagyobb cikkek más folyóiratokban és napilapokban.

DR. TÓTH ZOLTÁN

fizetéstelen segédőr.

1. A magyar lovasság regulamentuma 1722. (Hadtörténeti Közlemények. Három közlemény.)
2. Kuruc-sorozás 1753-ban. (U. o.)
3. A háború eddigi területi eredményei. (BÁTKY Zsigmond: Zsebatlasz 1916. c. kiadványában.)
4. Könyvismertetés a Századokban. (Fraknoi Vilmos: Mátyás törekvései a császári trónra.)

DR. ZSINKA FERENC

gyakornok.

1. Nyelvtörténeti adatok. (Magyar Nyelv.)
2. Vörösmarty Mihály levelei Kölcsey Ferenchez. (Irodalomtörténeti Közlemények.)

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ÚJABB SÚGÓKÖNYVEL.

A *Magyar Könyvszemle* 1909-ik évfolyamában közöltem a M. Nemzeti Múzeum sűgőkőnyveinek leírását. Jelen cikk annak kiegészítéséül szolgál, közölvén az azóta megszerzett sűgőkőnyvek bibliografiai leírását. Ez évek gyarapodása jóval mögötte áll a kezdet bőségenek, de remélhetőleg folytatódni fog, hiszen a forrás kimeríthetetlen; az elhasznált sűgőkőnyvek seregestűl költőzködnek ki a színházak könyvtárából, színházgatók hagyatékaikertűlnék vásárra s a sűgőkőnyvek egy részét a szerencsés véletlen megmenti a végpusztulástól.

Az újabb sűgőkőnyveknek is csak egy része tartalmaz eredeti szűnműveket, melyek között irodalomtörténeti szempontból értékes darabok is akadnak. A közelműlt népszerű népies írójának, ABONYI Lajosnak három népszűnműve került gyűjteményűnkbe, melyeket a fiűi kegyelet ajándékozott a könyvtárnak; elfeledett, de a maguk korában dolgozó és küzdő írők munkái akadnak szeműnk elé, mint KOVÁCS Pálé, br. JÓSIKA Kálmáné. Megvan HUGO Károly *Világ szűnjátékának* a szűvege, mely csak német nyelven látott napvilágot, TOLDY István egy ifjúkori kísérlete, néhány szűnész drámája, amelyek jellemzően tűkrözik vissza korok szűnpadjának igényeit. Olyan átalakulások mellett, aminőt a magyar szűnpad az utóbbi évtizedekben átélt, ez aránylag gyöngemunkáknak is megvan a maguk történelmi jelentősége.

A fordítások között van egy régibb SHAKESPEARE-fordítás is: a *Tűvedések vűgjátéka* EGRESSY és SZIGLIGETI tollából; másik érdekes klasszikus sűgőkőnyv a GOETHE *Faust-jának* első magyar szűnpadra alkalmazott szűvege. PIXÉRECOURT THÖKÖLY-ről szűló darabja tárgyánál fogva érdemel figyelmet. A nagyobb rész német

és francia darab, jórészt kisebbrangú írótól. Van több operette-libretto is, a könnyű műzsa termékei, amelyek ritkán jelennek meg könyvalakban, hiszen igazán nem olvasásra vannak szánva, hanem egy-egy este multságára, ezek a maiaknál ártatlanabb dolgok cifra jelmezeikkel és kalandos tárgyukkal némi romantikát alkotva; naivságuk olvasva sokkal jobban kitűnik, mint a színpadon.

Koruk is nagyon különböző; egyik-másik, mint elsárgult papírosa s a rajta lévő évszám mutatja, eléggé régi. Sokon ékeskedik az előadhatási engedély a kétféjű sassal, jelezvén hogy a BACH-korszakból való, amikor szigorúan őrködtek a színpad fölött is. Néhányon a tulajdonos neve is rajta áll, jórészt vidéki színgazdagok, ismert és kevésbé ismert nevek, akik a XIX. század vége felé is vándor életet éltek, bejárván az ország nagyobb városait s keresvén a szeszélyes és változó izlésű közönség tetszését.

Ha mindezen sűgőkönyveket szemügyre vesszük, összevetve gyűjteményünk korábbi darabjaival, a vidéki magyar színpadnak valamelyes képe kezd kialakulni. Ez a vidéki színpad még függetlenebb a fővárositól, mint a mai; a darabok egy része határozottan a vidék számára készült. Irányukat bizonyos puritánság és hazafias szempont jellemzi, sok kezdetlegesség és kevés reális érzék. Bizonyos, hogy tulságosan büszkék nem lehetünk rá. A fejlődés természetes: ahol nincs intenzív színházi élet, a színház munkája se juthat magasabb színvonalra, mert ez alkalmazkodik a közönséghez. Elmúlt az idő, midőn egyúttal föl is akarta emelni a közönséget magához; ez a törekvés annál jobban elhalványul, mennél jobban előtérbe lép az anyagi szempont. Az operette-librettók az új műfaj beözönlését jelzik, mely hamarosan elfogta a teret a komolyabb színműtől. Megkönnyítette a színgazdagok dolgát, mert jobban vonzotta a közönséget s nem kellett annyi újdonsággal szolgálniok. Ezek a kéziratok emlékek mind elő fogják segíteni majd a magyar színpad történetének megírását.

Leírásukat az alábbi sorokban adom.

247.¹ ABONYI Lajos: A lányasszony. Eredeti népszínmű 3 felvonásban. Zenéjét szerzette DANKÓ Pista. Sűgőkőnyv. Kőnyomat. Jelzete: 2011. *Quart. Hung.* fol. 35.

ABONYI e meglehetősen kiírt műfaj egyik jelesebb művelője volt. Népiessége kedves és soha se keresett; alakjai jobbak mint meséi, bár a jelenetelésben eléggé gyakorlott keze sokat segít. Jellemző sajátása, hogy szert népszínműveinek valamelyes történeti háttérrel adni s némi ethnografiát is visz belé, bár nem oly túlzott mértékben, mint akárhány utóda. E darab a boszniai okkupációhoz fűződik; ott esett el a hősnő vőlegénye, aki azonban bekötötte a leány fejét az esküvő előtt. Az író gyöngébb munkái közül való, meséje igen zavaros s a hősnő önérzete már szemérmertlenség. Az ethnografiát a tiszai pákász-élet leírásában keresi, de a kép nem eleven. A sűgőkőnyvre rá van jegyezve, hogy előadási joga NEMES Ferentől, a budapesti Népszínház titkárától szerezhető meg.

248. U. a.: A siroki román. Eredeti népszínmű 3 fölvonásban. Sűgőkőnyv. Kőnyomat. Jelzete: 2010. *Quart. Hung.* fol. 51.

E darab a múlt század negyvenes éveiben játszik, hőse szökött katona, aki betyár hírébe jut; unokáját a gróf lányának hiszik — a romantikus dráma idejében az is lett volna, de ez a motívum már akkor nagyon elcsépeelt volt. Érdekes a nép dalköltésének bevitele a darabba, valamint a palócélet jellemző leírása. Meséje is érdekes, bár túlon túl szétágazó — egészében véve az író legjobb színműveinek egyike. A darab előadási jogáról ugyanaz a megjegyzés áll rajta, mint az előbbin.

249. U. a.: Ambrus bácsi. Eredeti népszínmű 3 felvonásban, dalokkal és tánccal. Jelzete: 2009. *Quart. Hung.* fol. 97.

Ennek is történeti háttere van: a hazatérő bujdosó honvéd szerepel benne meg a cseh beamter a BACH-korszakból. Hogy a visszatérő bujdosót nem ismerik meg, valószínűtlen; de minthogy vígjátéki bonyodalmat épít rá, megbocsáthatóbb. A sűgőkőnyvön EVVA Lajos bélyegzője áll, a Népszínház akkori igazgatójé.

250. ANZENGRUBER L.: A kirchfeldi plébános. Népszínmű énekekkel 4 felvonásban. Fordította F. Gy. Zenéjét szerző id. MÜLLER Adolf. Jelzete: 2131. *Quart. Hung.* fol. 53.

A kéziratot szerzőül Gruber (!) van megnevezve. MANNBERGER Jakab színiigazgató bélyegzőjével ellátva. A vidéki színpadok egyik legnépszerűbb darabja.

251. BAUERNFLD: A csalódások vagy könnyelműség szerelemből.

¹ A számozás folytatólagosan csatlakozik az 1909-iki évfolyamban leírt sűgőkőnyvekhez.

Vigjáték 4 felvonásban. — után KISS János színész. Szent Iván hava napjaiban 1833. Komáromban. Jelzete: 2092. *Quart. Hung.* fol. 47.

Magyar színre átdolgozott munka. Utolsó lapján föl vannak sorolva a hozzávaló requisitumok.

252. BAYARD és DUMANOIR: Vicomte Letoriéres. Vigjáték 3 felvonásban. Fordította SOMOLKI. Jelzete: 2126. *Quart. Hung.* fol. 77.

A végén dátumal 1852. április 29. van bejegyezve. Alább: KŐMIVES Imre tulajdona. 1869. jún. 27-én. Hozzácsatolva a helytartó tanács német nyelvű engedélye 1856. jún. 13-iki kelettel, melyben az előadást engedélyezi Nagyváradra. E kedvelt s a Nemzeti Színház deszkáin is megfordult vígjátékból készült KONTI József operettje: *Az eleven örök.* A szöveget hozzá DERÉKI Antal dolgozta át.

253. BELOT Adolf: A púpos vagy A rendszeres férjek. Vigjáték 3 felvonásban. Fordította FELEKI Miklós. Jelzete: 2114. *Quart. Hung.* fol. 46.

TESMESVÁRY színigazgató bélyegzőjével van ellátva. A kézirat végén a helytartótanács magyar nyelvű engedélye az összes magyar színpadok számára, Buda, 1864. márc. 30-iki kelettel.

254. BENEDIX: A kicsapott diákok. Korszerű vígjáték 4 felvonásban. Fordította VEZÉRI Ödön. Jelzete: 2140. *Quart. Hung.* fol. 43.

A kézirat végén a dátum: Szentes, 1878. aug. 18.

255. U. a.: Bácsi, vagy A szerelmes család. Vigjáték 3 felvonásban. — után magyarítá REMELLAY Gusztáv. 1847. Jelzete: 2125. *Quart. Hung.* fol. 49.

A bejegyzés szerint SEPSY Károly tulajdona.

256. BENKŐ Kálmán: A kis árva. Eredeti népszínmű 3 felvonásban, dalokkal. 1863. Jelzete: 2113. *Quart. Hung.* fol. 59.

A hazatérő földes úr története, aki gyermekkori szerelmét elveszi feleségül; együgyű és unalmas munka. A hozzá mellékelte színlapon *Cigány mint földes úr* alcímmel is szerepel. A beleütött két bélyegző szerint Gyergyóremetei GYÖRFFY Antal és DNÁGUSS Károly sajátja volt.

257. BÉNYEI István: A szerelmes kántor. Népies víg dalmű 1 felvonásban. Zenéjét ALLAGA Géza. Jelzete: 2083. *Quart. Hung.* fol. 23.

A darab tulajdonképpen igen kezdetleges cselvígjáték; különben a zenéje természetszerűen fontosabb.

258. BERG O. F.: Egy szó a birodalmi tanácsban. Korrajz 4 fel-

vonásban. Fordította DERÉKI Antal magyar színész. Jelzete: 2108. *Quart. Hung.* fol. 48.

Rá van jegyezve: Lemásolta ROMVÁRY Lajos. Kecskemét, 1875. márc. 16.

259. BRACHVOGEL: Narciss vagy Pompadour bukása. Tragédia 5 felvonásban. Fordította MARTIN Frigyes. Jelzete: 2121. *Quart. Hung.* fol. 41.

Hozzácsatolva a nagyváradi cs. kir. rendőrigazgatóság német nyelvű engedélye Nagyvárad, Arad és Debrecen színpadjaira. A kézirat végén a kelet 1859. ápr. 8. Két tulajdonosa is volt, rajta a TEMESVÁRY szinigazgató bélyegzője s a fölírás: LATABÁR Endre sajátja.

260. BUSNACH Vilmos: Nana. Színmű 7 képben. ZOLA Emil regénye után. Fordította FÁI J. Béla. Zenéjét szerkeszté HERCZENBERGER István. Jelzete: 2124. *Quart. Hung.* fol. 51.

MANNBERGER Jakab bélyegzőjével s az első magyar színházi ügynökség megjegyzésével ellátva, hogy a darabot eladja fenti szinigazgatónak. Budapest, 1882. jún. 12-iki kelettel.

261. COBB William: A véres pénz. Színmű 4 felvonásban, melodramatikus zenerészletekkel. — után írta LADOMÉRSZKY Gyula. Zenéjét szerző ifj. BOKOR József. Jelzete: 2135. *Quart. Hung.* fol. 50.

Tulajdonosa SZABÓ Anti szinigazgató. A végén rájegyezve: TÖRÖK Dezső 1888. jan. 16.

262. CORMON Eugène és CRÉMIEUX Hector: Robinson. Vig dalmű 3 felvonásban. Fordította S. K. ETHEY. Zenéjét írta OFFENBACH. Jelzete: 2120. *Quart. Hung.* fol. 46.

GERÖFY Andor szinigazgató bélyegzőjével ellátva.

263. COSSA Károly: Magyar huszárok. Vig dalmű 2 szakaszban. Zenéjét SUPPÉ Ferenc. Fordította LATABÁR Endre. Jelzete: 2087. *Quart. Hung.* fol. 26.

A kézirat az erdélyi főkormányzóság engedélyével van ellátva: Kolozsvár, 1866. szept. 16-iki kelettel, az áthúzott helyek kivételével. Két ilyen pont van benne, de olyan erősen kihúzva, hogy nem lehet kibetűzni. A magyartárgyú darab különben minden politikai vonatkozást kerül.

264. D'ENNERY: A zarándokok vagy Szerelmi kaland egy apácakolostorban. Francia vigjáték 3 felvonásban. Fordította VEZÉRI Ödön. Jelzete: 2138. *Quart. Hung.* fol. 46.

A kézirat végére jegyezve: Leírta BIZIK Samu Kúlán, 1882. máj. 15. Kék ceruzával világosan ráírva: «Tiszturak a zárdában.» LEÖVEY József szin-gazgató. D'ENNERY mulatságos vigjátékát ez utóbbi címen alakították át ope-retté FERRIER és PRÉVEL, amelyhez Louis VARNEY írt zenét.

265. U. a.: Marsan hercegnő. Dráma 6 felvonásban. Fordította CSEPREGI (Lajos). Jelzete: 2111. *Quart. Hung.* fol. 79.

A címlap szerint: LATABÁR-é 1850.

266. U. a. és MARS-FOURNIER: Bohóc és családja. Népdráma 5 felvonásban. C. A. PAUL után németből fordította TRIPAMMER. Jelzete: 2093. *Quart. Hung.* fol. 70.

Beleírva: CSABAI sajátja, továbbá meg van jegyezve KLEIN Sámuel szat-mári szinigazgató bélyegzőjével. Hozzácsatolva a cs. kir. helytartótanács elő-adási engedélye. Nagyvárad, 1857. nov. 20-iki kelettel.

267. DURANTIN: Heloise a szívtelen anya. Dráma 4 felvonásban. Fordította CSÁSZÁR Miklós. Jelzete: 2116. *Quart. Hung.* fol. 31.

MANNBERGER szinigazgató bélyegzőjével és Buda, 1867. júl. 19-iki kelet-tel ellátva.

268. DUMAS Sándor: Georges hercegné. Színmű 3 felvonásbani Ford. N. N. Jelzete: 2109. *Quart. Hung.* fol. 62.

GERÓFY szinigazgató bélyegzőjével és Ungvár, 1876. júliusi kelettel ellátva.

269. F(ARKAS) L(ajos): A vezeklők. Dalmű 3 felvonásban. Zené-jét szerző FARKAS Ödön. Jelzete: 723. *Oct. Hung.* fol. 73.

E szöveggönyv nyomtatásban is megjelent, némileg változtatott formá-ban. Szerzőkül DÁVID József és GÁL Gyula vannak megnevezve. (Budapest, 1894.) FARKAS Lajos a zeneszerző testvére volt, aki a DÁVID József álnevet választotta. A dráma menete körülbelül azonos, a változásokat bizonyára a zenéalkalmazás tette szükségessé. Ellenben érdekes, hogy a kéziratban a hős a király, míg a nyomtatásban ez egy szerepből két alakot szabtak ki: a hőst, a király vezérét s az intrikust, a királyt magát: egy tenor és egy bariton-szerepet. Nem irodalmi becsű mű lévén, magában nem fontos, de színészi szempontból érdekes eljárás.

270. GABRIEL és DUPERTY: Szamártelj. Vigjáték 1 felvonásban. For-dította CSEPREGI (Lajos). 1858. Jelzete: 2123. *Quart. Hung.* fol. 37.

Három engedéllyel is el van látva, a rendőrőrnökség engedélyt ad LATABÁR Endre igazgatónak (Kassa, 1860. márc. 24), majd az aradi, nagy-váradi és debreceni szinpadoknak (Arad, 1860. jún. 15.) végre a kir. hely-

tartótanács az összes magyar színpadok számára, ezúttal már magyar nyelven. (Buda, 1864. ápr. 2.) A munka különben nem csak fordítás, hanem átma-gyarítás.

271. GIRARDIN Emilie: *Lady Tartuffe*. Színjáték 5 felvonásban. Fordította PAULAY Ede. 1881. Jelzete: 2132. *Quart. Hung.* fol. 123.

MANNBERGER színigazgató bélyegzőjével ellátva.

272. GOETHE Faust. Tragédia 5 felvonásban. Fordították NAGY István, DÓCZI Lajos, SZÁSZ Károly. Színre alkalmazta E. Kovács Gyula. 1875. Jelzete: 2104. *Quart. Hung.* fol. 44.

GOETHE nagy művét először a kolozsvári Nemzeti Színház hozta színre hazánkban s ez E. Kovács érdeme, aki sokat tett a műsor emelése érdekében. E színrealkalmazás a maga korában nem rossz, csak az a baja, hogy az iro-dalmi és színpadi szempontokat nem egyeztetni mindig össze. Így mindjárt a több fordítás összekeverésében. Szász Károlyé csak a thulei király románca. NAGY István kezdetleges munkáját jobban szavalhatónak vélte több helyen. Hiszen igaz, mikor DÓCZI így fordít (hogy csak egy példát idézzünk):

Ó, bár ma sütnél utoljára

Kínomra, teli hold sugára

ennél a régi fordítás egyszerűbb és alkalmasabb:

Te teljes arcú méla holdvilág,

Ah! bár utolszor látnád kinomat.

De végre az ilyen helyek nem oly számosak s a nyelv annyira nyers, a verselés úgy dőcög, hogy megsokaljuk e fordítás előnyben részesítését. Nemkülönbent bántó, hogy egy fölösleges jelenetet a *Faust*-operából ékelt bele a drámába. Az első felvonás jelenetézése pedig a tragédia megkapó lélektani átmeneteit teszi tönkre. A színre alkalmazás menete különben a következő:

Megvan a nyitány, valamint az előjáték a mennyben, melyet a budapesti Nemzeti Színház sokáig hibásan mellőzött. Az első fölvonás a gót szobával kezdődik, de a méreg letétele után (a Wagner-jelenet közben kimaradt) egy fausti reminiscentiákból összeszúrt önkényesen betoldott monológ következik, melynek végén Faust a sátánt hívja, ki vándordiák képében meg is jelenik. Így persze a húsvéti sétát nélkülözzük s Faust és Mephisto két jelenete egy-gyé van vonva. A szerződés után Faust megissza a varázsitalt, megifjodik, a szoba rózsalugassá vál s Margit alakja látszik. Ide vannak beszúrva a boszor-kánykonyha azon szavai, ahol Faust a tükörbe néz.¹ A második fölvonás az opera második fölvonásából veszi át Bálint és a diákok mulató jelenetét, aztán az utcai jelenet következik: Faust és Margit első találkozására. A harmadik fölvonás Margit szobájában történik, folytatólagosan a Márta-jelenettel s az utcai jelenet pár sora összevont szövegével. A negyedik fölvonás Márta kertje.

¹ Mint az ismertetésből kitetszik, az egész átdolgozás GOUNAUD operá-jához közelebb áll, mint GOETHE költeményéhez. Szerk.

Az erdő és barlang jelenete ide van beékelve a felvonás élére. A kerti találkozás után a holdfényben Margit megjelenik az ablaknál s itt mondja el a rokka-monológót. Aztán a másik kerti jelenet, a kút jelenete, Bálint halála és a templomi jelenet következik. Az ötödik felvonásban meg van a Walpurgis-éjéből a bevezető sorok s Margit árnyképének megjelenése, melyet a borús nap prózája követ. Aztán jön a börtönjelenet, végül némaképletképen Margit mennybemenetele a gyöngébb lelki nézők megnyugtatására.

A sűgőkönyv el van látva MANNBERGER színigazgató bélyegzőjével. A kézírás HUNYADI Margité, az ismert jeles drámai színésznőé, ki ezt be is jegyezte: Győr, 1882. nov. 5-iki kelettel. Későbbi írás szerint (Arad, 1883. febr. 1.) a kézirat BOGÁTHY Medárd tulajdona.

273. HALÉVY Ludovic: Tschin-Tschin. Vig operette 1 felvonásban. Zenéjét OFFENBACH Jakab. Magyarította LATABÁR Endre. Jelzete: 2084. *Quart. Hung.* fol. 23.

Miskolc, 1865. aug. 12-iki kelettel ellátva.

274. HARISCH J. L.: Matrózok a földélteten. Operette 1 felvonásban. Zenéjét ZAITZ J. N. Fordította LATABÁR Endre. Jelzete 2129. *Quart. Hung.* fol. 20.

275. HUGO Károly: Világ színjátéka vagy Király és bolond. Eredeti dráma 4 felvonásban. Jelzete: 2089. *Quart. Hung.* fol. 70.

E darab csak németül jelent meg nyomtatásban. E kézirat az írás után következtetve elég réginek látszik s valószínűleg vidéki szinpadok számára készített másolat. A verses darab prózában van fordítva, meglehetősen olvasható, folyamatos magyar nyelven; vagy nem a szerző fordítása vagy alaposan át van dolgozva. Az igen hosszú szövegből sok ki van hagyva, de teljes jelenet nem marad ki.

276. Br. JÓSIKA Kálmán: Báthory Gábor utolsó szerelme. Eredeti dráma 3 szakaszban. Pest, 1873. Jelzete: 2015. *Quart. Hung.* fol. 59.

A szerző saját kézírása. Úgy ez, mint az író többi történelmi drámái jellemzően tanúsítják, hogy micsoda kátyúba került a magyar történelmi dráma pathetikus iránya, amikor a költői nyelv se kárpótol élettelenységért. Csak össze kell vetni JÓSIKA Miklós azonostárgyú regényével, hogy még jobban szembetűnjék a drámai élet teljes hiánya. Itt egy lányrablási kísérletnek esik áldozatul a fejedelem s a darabban a neveken kívül semmi történelmi nincs. Különben tudunkkal nem került színre.

277. U. a.: Kátay Mihály. Történelmi dráma 3 szakaszban. Jelzete: 2017. *Quart. Hung.* fol. 47.

A cím alá írva: «Irta: THALY Elek és JÓSIKA Kálmán», de ez át van húzva s utána a JÓSIKA neve beírva sajátkezűleg. A dráma MOLNÁR György

budai népszínházában került színre 1868. jan. 30-án — e szereposztás ceruzával be is van jegyezve a sűgőkőnyvbe — a két szerző neve alatt. THALY Elekről bővebbet nem tudunk, SZINNYEI a *Magyar írőkban* nem említi.

278. U. a.: Rákóczy Julia. Történelmi dráma 3 szakaszban. Jelzete: 2016. *Quart. Hung.* fol. 39.

A cím alatt: «Irta THALY Elek», de itt is át húzva. Ráírva: «Beadatott 1862. okt. 27. elfogadtatott 1862. nov. 29.» Nem tudni, melyik színháznál. Mert színre csak a budai népszínházban került 1867. nov. 7-én — a szereposztás itt is be van jegyezve — még pedig névtelenül. A dráma szerzője azonban nem igen érdekelte a közönséget, mert a mű, mely RÁKÓCZY nővéreinek házasságát adja elő épen olyan romantikusan, mint unalmasan, a színpadon megbukott.

279. KAISER: Egy zsidó család, Színmű 4 felvonásban. Fordította BERZSENYI. Jelzete: 2107. *Quart. Hung.* fol. 43.

Címclapja hiányzik. Rozsnyó, 1861. jún. 10-iki kelettel ellátva.

280. KOTZEBUE: Bujdosó Ámor. Vigjáték 4 felvonásban. — után MURÁNYI Zsigmond. Jelzete: 2047. *Quart. Hung.* fol. 51.

A kézirat elég régi, a múlt évszázad 30—40-es éveiből való. KOTZEBUE egyik népszerű műve, melyet LÁNG Ádám is lefordított s a színpadon a két fordítás fölváltva szerepelt. MURÁNYI fordítása különben magyarázás. A kézirat a bejegyzés szerint CSABAFFY sajátja.

281. Dr. Kovács Pál: A zárdaszűz. Magyar családi dráma 3 felvonásban, előjátékkal 1 felvonásban. 1879. Jelzete: 2112. *Quart. Hung.* fol. 112.

Az író nagy buzgalommal, de annál kevesebb tehetséggel írogatta műveit. A negyvenes években vártak tőle valamit, de megcsalódtak benne. E hosszas és unalmas darab egy elszédített iparosleány nagylelkűségét dicsőíti. MANNBERGER színigazgató bélyegzőjével van ellátva.

282. LEGOUVÉ: Rang és szerelem. Vigjáték 3 felvonásban. Franciából FELEKI Miklós. Jelzete: 2139. *Quart. Hung.* fol. 44.

A sűgőkőnyv bélyegzője szerint a Nemzeti Színház tulajdona volt. A ceruzával beleírt szereposztás az orsz. színiakadémia valamelyik vizsgálati előadásáról szól.

283. LUKÁCSY Sándor: Árva Zsuzska. Eredeti népszínmű 3 felvonásban. Jelzete: 2105. *Quart. Hung.* fol. 46.

A végén a kelet: Budapest, 1882. márc. 3. A gyorskezü írónak igazán gyárilag készült munkája. A népszínmű szokásos alakjai: falusi urak, rokkant

honvéd, zsidó árendás, megmagyarosodott német stb. Ami lélektani probléma volna benne, az egyszerűen képtelenség: az elhagyott, majdnem félkegyelmű árvalcány egyszerre talpraesett, okos menyecskévé válik át.

284. MEILHAC Henri: Fabienne. Színmű 3 felvonásban. Fordította CSÁTHY Géza. Jelzete: 2091. *Quart. Hung.* fol. 75.

A kassai színház tulajdona. A bejegyzett dátum: Debrecen, 1866. november 22.

285. U. a. és HALÉVY Lajos: Szép Heléna. Vig dalmű, operette 3 felvonásban. Zenéjét OFFENBACH. Franciából fordította LATABÁR Endre. Jelzete: 2142. *Quart. Hung.* fol. 49.

FEKETE Béla színigazgató bélyegzőjével ellátva. Mint másik tulajdonos Lengyel-tóti LOVASSY Dénes neve van beírva 1897. febr. 7-iki kelettel.

286. MELESVILLE és DUVERYER: A szép molnárnő. Vigjáték 3 felvonásban. Fordította SOMOLKY Ferenc. Jelzete: 2106. *Quart. Hung.* fol. 33,

A kézirat végén e bejegyzés olvasható: «Kolozsvárt, leírta LENKEY István. 26. ápr. 1848.»

287. MEURICE Pál: Samil az oroszok ellen. Harci látványosság 5 felvonásban, 9 képb. Fordította FELEKI Miklós. Jelzete: 2130. *Quart. Hung.* fol. 40.

MANNBERGER színigazgató bélyegzőjével ellátva.

288. MOINEUX Gyula: A georgiai nők. Vig operette 3 felvonásban. Franciából fordította TARNAY Pál, zenéjét írta OFFENBACH Jakab. Jelzete: 2118. *Quart. Hung.* fol. 62.

Bejegyezve az erdélyi főkományszócság előadási engedélye, Kolozsvár, 1866. szept. 13-iki kelettel.

289. U. a.: A háromcsőrű kacsa. Nagy operette 3 felvonásban. Zenéjét JONAS E., fordította énekrészeit LATABÁR, szövegét BÖDI. Jelzete: 2122. *Quart. Hung.* fol. 55.

MANNBERGER színigazgató bélyegzőjével és 1875. február 24-iki kelettel ellátva.

290. MUSSET (a másoló Alfred de MUFFET-nek írja!): Fantasia vagy A herceg bolondja. Fordította TOLDY Ferenc. Zenéjét szerző OFFENBACH Jakab. Jelzete: 3120. *Quart. Hung.* fol. 54.

291. MÜLLER Hugó: Fokról-fokra. Népszínmű 5 képb. zenével

és táncsal. Zenéjét BOTH F. Fordította Fésűs György. 1870. Jelzete: 2155. *Quart. Hung.* fol. 44.

292. NESSL E.: Kaland az előőrsön. Vig operette 1 felvonásban. Zenéjét szerzé BARBIERI. Fordította LATABÁR Endre. 1866. Jelzete: 2082 *Quart. Hung.* fol. 21.

ARADI Gerő színigazgató bélyegzőjével van ellátva.

293. ODRY Lehel: Schnipp-Schnapp. Népszínmű 3 felvonásban. Jelzete: 2050. *Quart. Hung.* fol. 98.

A külső címlapon *Nemesek kapitánya* címet visel s e címen is került színre. A címlapon a szerző neve sajátkezű aláírás és sajátkezű bejegyzéssel ellátva, hogy a színmű előadási jogát NAGY Luizára, a szabadkai színház igazgatódjére ruházza. Budapest, 1875. dec. 20-iki kelettel. A kézirat végére 1875. okt. 17. van jegyezve.

A darab jobb színműveink közé tartozik. Cselekvénye ugyan nem eléggé érdekes s itt-ott naiv is, de megírva igen jól és színszerűen van, nyelve tiszta és egyszerű magyar nyelv, alakjai mind jól jellemezve s a megoldásban el tudja kerülni a sablont. Az ethnografiai elemnek itt is meglehetősen szerepe van: a bunyevác népszokások leírásában, de csak emeli az érdeket s nem megy a dráma rovására.

294. PIXÉRECOURT Guilbert: Gróf Zrínyi Helena vagy A munkácsi vár ostromlása. Nagy történelmi dráma 3 felvonásban. Francia nyelven írta Párisba ——. Magyarra TATAY. Jelzete: 2086. *Quart. Hung.* fol. 59,

A kézirat, mint helyesírása is mutatja, a XIX. század első negyedéből való lehet. Később ARADI színigazgató látta el bélyegzővel.

Tárgya miatt érdekes, mert mint dráma teljesen üres. THÖKÖLY két felvonáson át bujkál Munkács körül álruhában, míg végre be tud jutni a várba. A várat fölmenti, az ellenséges vezért elfogja, de szabadon engedi. Mindenki egyaránt nagylelkű és lovagias benne s az írónak sejtelve sincs a történelmi valóságról. Mégis 1500 előadást ért el e gyöngye darab Párisban, hol először 1804-ben játszották az Ambigue-Comiqueban. A személyek jegyzékében THÖKÖLY mint «Imre munkácsi Commendáns» szerepel, az ellenfél tábornoka névtelen, csak későbbi kéz írta be CARAFFA nevét. Sajátságos, hogy a magyar fordítás is megtartja a Helena nevet a címben, bár a szövegben Ilonára változtatja. De hogy «Tekeli»-t miért hívják Imrének, amely itt vezetőknévül szerepel, igazán nem tudni. Hiszen a kurucvezér neve ismerős és népszerű volt a franciák között.¹

¹ Az eredeti szöveg nem juthatott kezemhez. V. ö. KUNCZ Aladár: Thököly a francia irodalomban. Budapest, 1914.

295. RAUPACH Ernest: A kiutahiai menyegző (ez ki van törölve) vagy Rafaela a szuliota hölgy. Szomorújáték 5 felvonásban (a külső címlapon: dráma 5 szakaszban). Fordította: MEGYERY (Károly). Jelzete: 2094. *Quart. Hung.* fol. 70.

A kézirat idejét megmondja a következő bejegyzés: «Lefrta Kassán, május 4. 1831. CHIABAY Pali.» A szöveg végén föl vannak sorolva az előadáshoz szükséges requisitumok. Hozzácsatolva a helytartóság előadási engedélye. Nagyvárad, 1859. dec. 2-iki kelettel.

A kézirat irodalomtörténetileg ismerős. MEGYERI kassai színész korában fordította s a vidéki színpadok kedvelt műsordarabja volt.

296. SAUVAGE M. T.: A kadi. Vig dalmű 2 felvonásban. Zenéjét Ambroise THOMAS, franciából fordította LATABÁR Endre. Jelzete: 2128. *Quart. Hung.* fol. 40.

297. SCRIBE és MELLESVILLE: A havasi kunyhó. Opera 1 felvonásban. Zenéjét ADAM Adolf. Fordította LATABÁR és SOMOSI. Jelzete: 2119. *Quart. Hung.* fol. 20.

298. SÉJOUR Viktor: Kártyavetőnő. Dráma 5 felvonásban, 1 felvonásos előjátékkal. Fordította FELEKI Miklós. Jelzete: 2141 *Quart. Hung.* fol. 50.

A kézirat végén lévő bejegyzés szerint a pesti Nemzeti Színház példányából másolta le JANKOVICH G. K. színész Abrudbányán, 1875. aug. 1. A címlap szerint: «ára 5 frt.»

299. SHAKSPERE: Tévedések vígjátéka. Vígjáték 3 felvonásban. Fordították EGRESSY Gábor és SZIGLIGETI. 1852. Jelzete: 2095. *Quart. Hung.* fol. 55.

E fordításban került színre nálunk először a vígjáték 1853. márc. 4-én, míg 1869. dec. 31-én ARANY László fordításával váltották föl. Az első fordítás a régebbi SHAKESPEARE-átültetések jobbjából való: jól versel, nyelve magyaros és könnyen folyó, az ARANY László kitűnő, zamatos magyarságú fordítása előtt teljesen megfelelő volt. Legnagyobb baja, hogy nem az eredetiből, hanem a HOLTEY német fordítása után készült.¹

A színrealkalmazás elég ügyes. Az eredeti öt felvonást háromra vonja össze s a két első egy helyen, színváltozás nélkül folyik le. Az I. felvonás az eredeti I—II. felvonása, a második az eredeti III—IV. felvonása. Rövidítések és kihagyás nem sok van benne. Előfordul itt-ott egy lényegtelenebb betoldás is. Az eredeti rimes sorait majd mindenütt rímtelenül adja. A két névtelen kalmár itt Pietro és Antonio néven szerepel. Érdekes, hogy gondo-

¹ BAYER József: Shakespeare drámái hazánkban. Budapest, 1909.

san kerül mindent, ami a kényesebb izlést bánthatná. A kisleány mint «Julia özvegy» szerepel, Luca kissé nyers jelenete kimarad s az eredeti síkamlós helyei vagy teljesen kihagyva vagy nagyon enyhítve vannak. Még Emilia se marad apácafejedelemasszony, hanem kórházi főnöknő lesz.

300. SUE Eugène: A kápolna titkai. Regényes rajz 3 felvonásban. Fordította FÉSŰS György. Jelzete: 2102. *Quart. Hung.* fol. 43.

A fordító sajátkezü bejegyzése (Kassa, 1870. okt. 30.) s a belé nyomott bélyegző szerint MANNBERGER színigazgató tulajdona.

301. TÁBORI Emil: Mamzell Sulamith vagy Meg kell nézni! Parodisztikus bohózat dalokkal és táncokkal 3 felvonásban. Egy francia tréfa fölhasználásával írta és zenéjét összeállította —. Jelzete: 2136. *Quart. Hung.* fol. 49.

GOLDFADEN népszerű dalművének egyszerű és ostoba paródiája.¹

302. TOLDY István: Tündérhaj. Énekes bohózat 3 felvonásban. Franciából magyarosította —. Zenéjét szerzette ERKEL Elek. Jelzete: 1796. *Quart. Hung.* fol. 38.

Nem tudni, voltaképen mennyi az eredeti benne. Kissé kezdetleges, de elég élénk menetű vaudeville.²

303. TÓTH Béla: A szegedi árvízveszély 1876. Énekes népszínmű 3 felvonásban. Jelzete: 2088. *Quart. Hung.* fol. 32.

Teljesen kezdetleges népszínmű, minden irodalmi érték nélkül. Az író³ valószínűleg színész, mert a kéziratba beleírt szereposztásban előfordul a neve.

304. VÖRÖS Mátyás: A' nyoszolyólegény vagy A' fakard. Eredeti vigjáték 3 felvonásban. Jelzete: 2046. *Quart. Hung.* fol. 32.

A kézirat elég réginek látszik. Frissebb tintával rá van írva: «1835-ben. Most újra kiadta javítással.» Kovács István nyugalmazott színész ajándékozta a könyvtárnak.

Az író neve ismeretlen.⁴ Lehet, hogy valami német darab átmagyarítása, de akkor is igen érdekes, mint a magyar népszínmű előfutárja s mint a MÁTYÁS király-színművek egyik darabja. Cselekvénye kettős: szerelmi história a fiataloskodó özvegyekről s katonai ármány egy becsületes őrmester

¹ Írója vidéki színész. SZINNYEI nem említi.

² SZÁSZ Károly (Toldy István mint drámairó. Beöthy Zsolt-émlékkönyv. Budapest, 1908.) e különben jelentéktelen kísérlettel nem foglalkozik.

³ SZINNYEI nem ismeri.

⁴ SZINNYEI nem ismeri.

ellen. MÁTYÁS király a darab jó szelleme, ki öreg koldusnak öltözve lép föl. A népies katonajelenetekben van humor s a nyelv jóízű, magyaros. A fakard régi vándorló anekdota: a gazdája beitta a kardot s fakarddal helyettesíti. Egy bajtársát kisebb vétség miatt halálra ítéli s neki kell végrehajtania. Fölfohászkodik, hogy ha a bajtárs nem érdemli a halált, változtassa az Isten kardját fává. Többféle változatban ismeretes.

305. WINTERFELD A.: A város legszebb leánya. Vig dalmű 2 szakaszban. Zenéjét szerzé CONTADI A. Zenéjét (?) fordította LATABÁR Endre, szövegét LÁSZY Vilmos. Jelzete: 2103. *Quart. Hung.* fol. 34.

1869. nov. 26-iki kelettel ellátva.

306. ZELL F.: Műlovarnö. Vig operette 1 felvonásban. Francia szöveg után írta —. Zenéjét OFFENBACH Jakab. Fordította LATABÁR Endre. Jelzete: 2117. *Quart. Hung.* fol. 21.

307. U. a. és WEST M.: NISIDA. Vig operette 3 felvonásban. Fordította E. ILLÉS László. Zenéjét szerzé GENÉE Richard. Jelzete: 2134. *Quart. Hung.* fol. 66.

307. ZÖLDI Márton: Eszther (a külső címlapon: Hámán és Eszther.) Bibliai melodráma 3 felvonásban. Zenéjét összeállította WEISZ Sándor. Jelzete: 2137. *Quart. Hung.* I. k. fol. 27, II. k. fol. 11.

Az I. kötet a szövegekönyv, a II. a zenei vezérkönyv. Meglehetősen vázaltszerű; a bibliai történet csak két felvonás, a harmadikban Eszter a hazatérő zsidókat vezeti s mint hősnő esik el. Beleírva az orsz. magyar színi-népszegyesület fölhatalmazása FEKETE Béla számára, hogy a darabot Budapest kivételével bárhol előadhassa. Budapest, 1900. máj. 4-iki kelettel.

Névtelen darabok.

308. *Alarcos menet.* Tréfás operette 1 felvonásban. Olaszból fordította TARNAY Pál, zenéjét szerzé COZZI G. Jelzete: 2127. *Quart. Hung.* fol. 42.

Mellékelve a kiírt szerepek.

309. *A kacér.* Vigjáték 3 felvonásban. Jelzete: 2144. *Quart. Hung.* fol. 88.

A mindenkivel kacérkodó s végül magára maradó lány megszokott története. A megírás némi írói gyakorlatot mutat, de a darab végig unalmas.

310. *A szerelem vására* (elfogadás esetében: *A nyakék.*) Családi dráma 4 felvonásban. Jelige: «Erkölc s nélkül nincs társadalom.» Jelzete: 2090. *Quart. Hung.* fol. 34.

Fölváltva versben és prózában írt zavaros, értéktelen színmű. MANNBERGER színigazgató bélyegzőjével ellátva.

311. *Balta és Bicska*. Katonaidill I felvonásban. Jelzete: 2143. *Quart. Hung.* fol. 9.

Jelentéktelen együgyűség. A kézirat végén Kecskemét, 1888. jan. 12-iki kelettel. LEÖVEY József színigazgató bélyegzőjével ellátva.

312. *Daphnis és Chloë*. Pásztori dalművecske I felvonásban. Fordította RUDASS N. János. Zenéjét szerző OFFENBACH Jakab. Jelzete: 1085. *Quart. Hung.* fol. 24.

A kir. helytartótanács előadási engedélyével. (Buda, 1864. ápr. 4.) ellátva.

VÉRTESEY JENŐ.

MAGYAR SZÉPIRODALOM IDEGEN NYELVEN A M. N.
MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

(Kilencedik közlemény.)

4. HÉBER.¹

BACHER SIMON. Nemzeti énekek.

605.

זמירות הארץ. אסיפת שירים שונים, אשר כתבו בשפת הונגריה אדירי
המליצים בארץ הזאת ונתתן אל לשון עברית מאת שמעון בכוך. מהברת
ראשונה פעסט קחו מומרת הארץ בכליכם לפ"ק.

Nemzeti énekek, héberre (sic) fordította: Bacher Simon. I. Gyűj-
temény. Pesten 1868.

8-r. 121, 1 l. Nyomtatta u. o. Herz János. Tartalma bevezetésül szerző
egy eredeti héber költeménye, továbbá a következő fordítások: 1. VÖRÖSMARTY
Mihály: Kól kóré. (Szózat.) — 2. KÖLCSEY Ferenc: Tefilath Haarec. (Hym-
nus.) — 3. PETŐFI Sándor: Laerec moladti. (Honfidal.) — 4. U. a. Bitchu
bó. (A magyarok istene.) — 5. EÖTVÖS József: Behipordi méarci. (Búcsú.) —
6. BAJZA József: Hagóleh méarcó. (Isten hozzád.) — 7. KISFALUDY Károly:
Hábikeah. (Szülőföldem.) — 8. VÖRÖSMARTY: Sir habacir. (Fóti dal.) — 9. PE-
TŐFI: Im is ata, hejé is. (Ha férfi vagy, légy férfi.) — 10. U. a. Hamith-
maméha. (Pató Pál úr.) — 11. ARANY János: Hatévé. (A világ.) — 12. BAJZA:
Haroech. (A bojtár.) — 13. TÓTH Kálmán: Lu hademaoth. (Hogyha titkolt.) —
14. VACHOT Sándor: Beomréch li risonah. (Esdeklés.) — 15. ERDÉLYI János:
Haseélah. (Piros a te kendőd.) — 16. PETŐFI: Vehí kaporachath. (A virág-
nak megtiltani nem lehet.) — 17. Népdal: Lerajathi. (Sem eső nem esik.) —
18. GYULAI Pál: Échachah. (Virágnak mondanálak.) — 19. ERDÉLYI: Urah.²
(Intés.) — Végül jó szerző eredeti héber költeménye, VÖRÖSMARTY székes-
fejérvári szobrának 1866-ban történt leleplezése alkalmával eredetiben és
KOHUT Sándor főrabbi magyar fordításában. Jelzete: P. o. hung. 583 c/5.

¹ A héber szöveg le- és átírását dr. PATAI József tanár úr volt szíves elvállalni.

² A jegyzet szerint: Egy ötvenedrés (= izelítő) abból, amit ifjú fiam Vilmos (a
későbbi dr. BACHER Vilmos) fordított.

BACHER SIMON. Hebräische Dichtungen.

606.

שֶׁעַר שְׁטֵעוֹן. מִבְּחַר שִׁירֵי הַמִּנְחָה מוֹתֵר"ר שִׁמְעוֹן בֶּכָן וְכִרְנו לְבִרְכָה
 אֲשֶׁר מִתּוֹן סִפְרֵי הַמִּדְּפָסִים וּמִתּוֹן כְּתָבֵי יָדוֹ הַנִּשְׁאָרִים אַחֲרָיו
 אִסַּף וְחָקַן זֶהוּצִיא לְאֵזֶר בְּנוֹ בְּנִימִין זָאב, הִלֵּךְ שָׁנֵי הַעֲשָׂקוֹת
 שְׁרִירִים אֲשֶׁר מְקוֹרָם בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנוּ זֶהגַּר. זֶרֶקֶן שְׁנַת הַתַּרְנ"ד אֶצֶל
 ח. ה. לִיפְפֶּע, בְּרַפּוּס אֲבֵרָהם לְ דוּדָא לְקֵאלָאִי פֶרַעסְבֹּרֶג.

(II. címlap.) Hebräische Dichtungen von Simon Bacher. Aus den gedruckten Schriften und dem handschriftlichen Nachlasse des vereinigten Verfassers ausgewählt und herausgegeben von seinem Sohne Wilhelm Bacher. II. Theil. Übersetzungen aus dem Deutschen und Ungarischen. Wien 1894. In Commission bei Ch. D. Lippe.

8-r. 230 l. Nyomtatta: Alkalay Adolf Pozsonyban. E kötet 167—229. lapján a következő magyar költemények fordításai olvashatók: 1. VÖRÖSMARTY Mihály: Kól koré. (Szózat.) — 2. KÖLCSEY Ferenc: Tefilath haare. (Hymnus.) — 3. PETŐFI Sándor: Leerec moladti. (Honfidal.) — 4. U. a. Bitchu bi. (A magyarok istene.) — U. a. Im is ata. (Ha férfi vagy, légy férfi.) — 5. EÖTVÖS József: Behipordi mearci. (Búcsú.) — 6. VÖRÖSMARTY: Sir, habacir. (Fóti dal.) — 7. PETŐFI: Hithpatechu hakeoalun, higgio hatór. (A nép.) — 8. U. a. Hamithmaméhá. (Pető Pál úr.) — 9. U. a. Sir hakelaoim. (A kutyák dala.) — 10. U. a. Sir hazecoim. (A farkasok dala.) — 11. U. a. Bemerchavé haséfélah. (Kinn a ménes.) — 12. U. a. Vehi keporachath. (A virágnak megtiltani nem lehet.) — 13. U. a. Hacamé lejájin bebeth hanethiboth. (Szomjas ember tűnődése.) — 14. U. a. Jinoa haatad. (Reszket a bokor.) — 15. U. a. Haahavah umapachath hakitór. (Szerelem és pipadal.) — 16. U. a. Cimsim ó pachim. — 17. U. a. Misom vecharnever beveith hajojin. — 18. Népdal: Lerajathi. (Sem eső nem esik.) — 19. GYULAI Pál: Échachah. (Virágnak mondanálak.) — 20. U. a. Szár hameah venaaro. (Hadnagy uram.) — 21. Szász Károly: Hanothen zemiroth belejlah. (Fülemile dal.) — 22. TÓTH Kálmán: Neginolai. — 23. ARANY János: Al sevakim beeth kacir. (Vásárban.) — 24. EÖTVÖS: Caveathi. (Végrendelet.) — 25. JÓKAI Mór: Lechem szetarim bebéth haszéfer. — 26. ARANY: Ém Mátyás. (Mátyás anyja.) — 27. U. a. Hatévé. (A világ.) — 28. VACHOT Sándor: Beomréch li risonah. (Esdeklés.) — 29. (ERDÉLYI János): Haseélah. (Piros a te kendőd.) — 30. BAJZA József: Haroeh. (A bojtár.) — 31. TÓTH Kálmán: Lu hademaoth. (Hogyha titkolt.) — 32. LOSONCZY László: Kol nechanun libené ámi vearci. — 33. ARANY: Haelem vehakeseth. (A gyermek és a szivárvány.) — 34. KISFALUDY Károly: Hebikeoh. (Szülőföldem.) — 35. BAJZA: Hagoieh mearcó. (Isten hozzád.) — Jelzete: P. o. rel. 146c.

5. NÉMET.

AIGNER LUDWIG: Ungarische Volksdichtungen.

607. Ungarische Volksdichtungen. Übersetzt und eingeleitet von Ludwig Aigner. Pest. 1873. Verlag von Ludwig Aigner.

8-r. XL, 227 l. Nyomtatta a K. Hofbuchdruckerei zu Guttenberg Strassburgban. — A példány lappang. A leírás a cédulakatalogus és HEINSIUS Bücherlexikonjának XV. kötete alapján készült. — Tartalmát l. a 2. kiadásnál. — Jelzete: P. o. hung. 291. m.

607a. Ugyanaz. Zweite Auflage. Budapest. Verlag von Ludwig Aigner. (1874.)

8-r. XL, 227 l. Nyomtatta Brüder Weizmann u. o. — Tartalma a népdalköltészetünket méltató bevezetésen kívül: 1. Die Vöglein laut und lustig singen. — 2. Was hehlst du es, dass du mich liebst? (Mit titkolod.) — 3. Mein Liebchen hab ich mir erworben. (Szeretõmet vettem.) — 4. Ohne dich, mein Liebchen. (Csillagon szeretnék.) — 5. Wozu am Himmelszelt. (Mért ragyog a sok csillag az égen.) — 6. Der Baum ist niemals ohne Blüten. — 7. Ihr Sterne, ach ihr Sterne. (Csillagok, csillagok.) — 8. Wie hoch auch immer fliegt der Aar. (Magasan repül a héjja.) — 9. Wär' ich ein Röslein schön. (Ha én rózsá volnék.) — 10. Herzliebchen schau' in's Auge mir. (Nézz rózsám a szemembe.) — 11. Vom Felde kehrt' ich heim. (Most jöttem a tetétleni pusztáról.) — 12. Das Kneipenleben. (Csárdásélet.) — 13. Was mag das für ein Leben sein. (Ugyan milyen ez az élet.) — 14. Wer kein Liebchen hat. (Kinek nincsen szeretője.) — 15. Mein Schätzchen, öffne mir die Tür. — 16. Ich fluche nicht, nur stumm ich's trage. (Nem átkozlak, nem szokásom.) — 17. Ach, im Pester Komitate. (Bezzeg van Pest vármegyében.) — 18. Ich ging vorbei an Liebchens Garten. — 19. Der helle Abendstern. (Hej, be szépen világít.) — 20. Weh, weh, weh, weh. (Fáj, fáj, fáj, fáj.)¹ — 21. Feinsliebchen, ach Feinsliebchen. (Mariskám, Mariskám.) — 22. Die Wanderschwalbe schon entschwand. (Emõnt a búdosó fecske.) — 23. Trinket Freunde, trinkt, o trinkt! (Igyunk, igyunk barátim.) — 24. So wie der Stern im Abenddunkel. — 25. Betrachte ich mein Leben, muss es mich verdriessen. (Látom életemet, nem igen gyönyörű.) — 26. Ich setze meinen Hut auf's rechte Ohr. (Férre vágom kalapomat.) — 27. Was raucht dort ferne, in der Puszta Mitte? (Mi füstölög ott a síkon, távolba.) — 28. Für meines Schätzchens Liebe. — 29. Das Bächlein leis und ruhig fiesst. — 30. Als ich noch ein kleiner Knab' gewesen. (Mikor én kis gyermek voltam.) — 31. Traurig ist die Zeit, ich selbst auch traurig bin. (Bús az idõ, bús vagyok én magam is.) — 32. Ich klag's, dass ich dir folgt' auf Schritt und Tritt. (Bánom, hogy utánad jártam.) — 33. Des Kukuks froher Ruf. — 34. Es ist schon Abend und es

¹ Az ERDÉLYI-féle kiadás 1—5., 9., 6., 12. szakasza.

blinkt der Stern. (Este van már, hull a csillag.) — 35. Das Rohr ist schwach, senkt sich zur Erde nieder. (Gyenge a nád, lehajlik a földre.) — 36. In Debreszin, da steht ein Rosenstrauch. (LOSONCZY László: Debrecenbe díszlik egy szép rózsafa.) — 37. Keine schöne Blume gibt's. (Nincs szebb virág, mint a fehér liliom.) — 38. Die Welt mag verderben. (Hadd múljon el ez a világ.) — 39. Gar traurig ist das Wetter. — 40. Diese ist mein holdes Lieb. (Ez az én szeretőm.) — 41. Wenn ich das Eine wissen könnt'. (A fuszujka szára közt. A verssorok fel vannak cserélve.) — 42. Röslein, roth sind deine Lippen. (Piros pipacs ajkaid. — ERDÉLYMÉL a 46. sz. A lefordított dal 6—10. strófája.) — 43. Einsam bin ich und verlassen. — 44. Traum, o Traum, o süsser Traum! (Álom, álom, édes álom.) — 45. Einstmals hat ein Mönchlein gesagt. (Egyszer egy barát azt mondta.) — 46. Puppe, meine schöne Puppe. (Édes dudu, duduskám.) — 47. Verwichne Nacht ist mir ein Traum erschiene. (Az éjőn á'momba ojan á'mot láttam.)¹ — 48. Im Schilf die wilde Ente brütet. (Káka tövében költ a ruca.) — 49. O komm' herein, o komm' herein. (Gyere be, gyere be, gyönyörű kis madár.) — 50. Es fällt kein Regen nieder. (Sem eső nem esik.) — 51. Blau schon werden bald die grünen Schlehen. (Zöld a kökén, majd megkékül.) — 52. Wasser, dich treffe mein grimmiger Fluch! (Istenadta vize.) — 53. Ach, du langes, rothes, so schönes breites Band! (Haj két singős, vörös, széjös szép pántika.) — 54. Kein Weib hat dich geboren. (Nem anyától lettél.) — 55. Als Hirte stand ich ein in Tarnócza. (Beszegődtem Tarnócára.) — 56. Maikäfer, gelb Maikäferlein. (Cserebogár, sárga cserebogár.) — 57. Ach Liebchen, süßes Liebchen. — 58. Kummer, bitterer Kummer, o bitterer Herzenskummer. (Óh bánat.) — 59. Grünes, grünes Heu gedeiht im Wiesengrund. (Széna, széna, széna terem.) — 60. O fliege, lieber Rabe, fliege. (Szállj le holló, szállj le.) — 61. Dass es regnet, wollte mir scheinen. (Azt gondolom, eső esik.) — 62. Eine Schwalbe kam mir zugeflogen. (Most jött hozzám egy kis fecske.) — 63. In den Weinberg ging ich hin. (Elementem én a szőlőbe.) — 64. Setzte einst ein Veilchen. (Vetettem vilóját. Első két szak.) — 65. Spazieren ging ich in den grünen Wald. (Én émonék zöld erdőbe sétá'ni.) — 66. Mein rothbraunes Röslein. (Retteg pej paripám.) — 67. Es gibt nichts Schlimmes auf der Welt, als heimlich lieben. (Nincs kénosabb dolog, mint titkon szeretni.) — 68. Goldes, Silbers, Kleider wegen. (Arany-ezüstért, cifra ruháért.) — 69. Weinen muss ich, und weinen immer. (Mind csak sírok, mind csak sírok.) — 70. Ich war auch ein armer Junge. (KISFALUDY Károly: Én is voltam szegény legény.) — 71. Auf das hohe Schloss hinflog ein Pfau, so bunt. (Kolozsvári várba leszállott egy páva.) — 72. Verwelken muss die Rose. (Hervad az a rózsa.) — 73. Es wartet mich mein Liebchen, bange. (Vár ingöm a kedvesöm.) — 74. Fischerbursch, bin ich im Niederland. (BERNÁT Gáspár: Az Alföldön halászegény vagyok én.) — 75. Aus der schwarzen Stadt ein weisser Thurm herblitzet. (Fekete városban fehér torony látszik.) — 76. Alle höre ich es sagen. (Azt mondják, nem adnak.) — 77. Vorwärts Krieger, auf das Ross gesprungen.

¹ ERDÉLYI közleményének I—3., 5. strófája.

(Rajta vitéz! paripára.) — 78. Der kleine Hund, der grosse Hund. (Kis kutya, nagy kutya nem ugat.) — 79. Wahrlich, wahrlich, mich trifft keine Schuld. (Nem vagyok én oka.) — 80. Jetzt geht mein Leben erst recht an! (Vörösbárony süvegem.) — 81. Den ich von Herzen lieb. — 82. Mit einem violetten Siegel. (CSOKONAI V. Mihály: Estve jött a parancsolat.) — 83. Hätt'st du nur ein Wort gesprochen. — 84. Hirtenknabe, armer Hirtenknabe. (PÉTERFI Sándor: Alkú.) — 85. Ich kaufe mir ein weisses Tüchlein fein. (Én fehér kezkenőt veszek.) — 86. Mein Liebchen ist fort, und liess mich so ganz allein. (Elment az én babám, itt hagyott engemet.) — 87. Wein, Wein, Wein. (Bor, bor, bor.) — 88. Mir geht's ganz gut im allgemeinen. (Nincsen nekem semmi bajom.) — 89. Schwalbe, fliege an ihr Fensterlein. (Repülj fecském ablakára.) — 90. Eine Frau die hatt' der schönen Töchter drei. (Egy asszonynak vala három szép leánya.) — 91. Wald wie bist du hoch und breit! (Erdő, erdő, de magas vagy.) — 92. Darum, weil ich ein Székler bin. (Azért, mert én székely vagyok.) — 93. Ach ihr lieben Heimatauen. (KISFALUDY Károly: Szülőföldem szép határa.) — 94. Ich bin, ja ich der Rinderhirt. (Én vagyok a petri gulyás.) — 95. Drei grüne Blätter hat der Erdbeerstrauch. (Három levele vagyon az epernek.) — 96. Mehr als blos eine Blume hatt' ich nie. (Sohase tartottam egy virágnál többet.) — 97. Mir tut das Herz so weh, dass es fast bricht. (Fáj a szívem, majd megszakad.) — 98. Ach Pfau, du schöner Pfau, der Kaiserin stolzer Pfau. (Hej páva, hej páva, császárné pávája.) — 99. Der Hahn am Düngerhaufen. (Kakas a szeméten.) — 100. So lang die Welt die Welt wird sein. (Míg a világ világ lesz.) — 101. Liebe, Liebe, Liebe! (Szerelem, szerelem.) — 102. Schön ist das Pferd, wenn's schön gesattelt ist. (Szép a szép ló, ha szépen felnyergelik.) — 103. Mein Liebchen, musst nicht zürnen und greinen. (Ne haragudj, rózsám ezért.)¹ — 104. Ein schönes Thier ist 's Reh in raschem Lauf. (Szép állat az őz a gyors futásban.) — 105. Hirt bin ich, die Schafe kummervoll ich hüte. (Juhász vagyok, búsan őrzöm a nyáját.) — 106. Es fliesst hinunter stets die Theisz. (Lefelé folyik a Tisza.) — 107. Auf falbem Rösslein pfleg' ich zu traben. (Fakó paripámon járok.) — 108. Die Kanone dröhnt, der Tod heut wirbt. (Szól az ágyú.) — 109. Frühling wird's, der Schnee zerschmilzt im Sonnenschein. (Tavaszi lesz már, el fog a hó menni.) — 110. Reifen muss der grüne Weizen. (Meg kell a búzának érne.) — *Volksballaden und Romanzen*: 111. Die Braut. (Világszép Erzsike.) — 112. Richters schön Ännchen. (Bíró szép Anna. Ehol eszik-izik három szép katona kezdetű változata.) — 113. Schön Anton. (Pálbeli szép Antal.) — 114. Déva's hohes Schloss. (Kőmives Kelemenné.) — 115. Susanne von Homlod. (Homlódi Zsuzsána.) — 116. Schön Kätchen. (Kádár Kata.) — 117. Sultans schöne Tochter. (Szilágyi és Hajmás.) — 118. Die Erwartung. (Kerek udvar, kicsi ház.) — 119. Es geht der Krug zum Quell. (A kis lány: Amoda mén egy kis lány.) — 120. Königssohnes Brautschau. (A királyfi.) — 121. Schön Julchen. (Julia.) — 122. Barcsai. — 123. Magyarosi Thomas. (M. Tamás. — 124. Die Hochzeit zu Kana. (Az igazi Messiás már

¹ Török-féle gyűjtemény első két strófája.

eljött.) — 125. Die schönste Blume. (A legszebb virág.) — 126. Der heimgekehrte Krieger. (Az árva leány: Ihon nevedek.) — 127. Darvas Kis Clement. (D. K. Kelemen.) — 128. Kerekes Isak. (K. Izsák.) — 129. Báthori Balthasar. (B. Boldizsár.) — 130. Molnár Anna. — 131. Der furchtsame Geliebte. (Hogy mehetek.) — 132. Die lieblose Mutter. (Budai Ilona.) — 133. Die Hartherzige. (Kis-Gergő Istvánné.) — 134. Der vergiftete Knabe. (A megégett János.) — 135. Klein Lilia. (A pogánykirály leánya.) — 136. Des Räubers Weib. — 137. Kádár Kata. — 138. Klage des Gefangenen. (A rab. Szállj le holló, szállj le kezdettel.) — 139. Macht der Liebe. — 140. Bethlen Anna. — 141. Junker Bandi von der Haide. (Bándi úrfi.) — 142. Gyurka. — 143. Der Gefangene. — 144. Boriska. — 145. Abschied. (Érzékeny búcsu.) — 146. Das treulose Weib. (A megcsalt férj: A minap, hogy hazamentem.) — 147. Der Mörder. (Szász Ferenc.) — 148. Der Königssohn. (A királyfi.) — 149. Die zwei Brüder. (Gál Ferenc, Gál Gáspár.) — 150. Die zwei Königskinder. (Kis Julia.) — 151. Baumeisters Weib. (Kőmives Kelemenné.¹) — 152. Tamás Rózi. — 153. Das Turteltäubchen. (Bús gerlice.) — 154. Die Gefangene. (Bodrogi Ferencné.) — 155. Die Waisen. (Három árva.) — 156. Die Verführte. — 157. Der ferne Geliebte. (Búzával él a vadgalamb.) — 158. Das Fräulein im Blumengarten. (Virágos kertben.) — 159. Martin und Ännchen. — 160. Barna Péter. — 161. Fehér Anna. — 162. Klein Kätschen. — 163. Die Brautschau des Königssohnes. (A királyfi. Másik változat, mint a 120. sz. a. lefordított.) — 164. Herr Oláh Gerő. (Oláh Geczi.) — 165. Schön Lieschen. (Szép Örszsbet.) — 166. Barcsai. — 167. Lekner Antal. — 168. Der ermordete Bursche. (Mégöltek egy legényt.) — 169. Schön Helenchen. (Szép Ilona.) — 170. Marci. — 171. Der Räuber des Gebirges. (A hegyi tolvaj.) — 172. Sobri Józsi. — 173. Der Csikós. (A csikós.) — 174. Die Sterbende. — 175. Die Freier. (Nézd meg lányom.) — 176. Szűcs Marcsa. — 177. Kriegers Abschied. — 178. Angyal Bandi. — 179. Der Wirtin Töchterlein. (Korcsmárosné, gyűjts világot.) — 180. Das treue Ross. (Nincsen széna, nincsen abrak.) — 181. Siák Jancsi. — 182. Der Falke. — 183. Klein Mischka. (Peringer kertjében.) — 184. Die Jüdin. (Rongyos csárda.) — 185. Das treulose Weib. (Gyere haza, édes anyám.) — 186. Jung Marci. (Mikor szürét nyakába...) — 187. Die zwei Verliebten. (Siroki erdőben.) — 188. Die drei Betyaren. (Kecskeméti csárdában.) — 189. Abschied. — 190. Gyöngyvári Kätschen. (Gy. Katica.) — 191. Die Spinnerin. (A fonóban.) — 192. Gyenge Sándor. — 193. Treue Liebe. (Gyerünk szép rózsám.) — 194. Igacs Ruzsi. — 195. Die Pfauenhüterin. (Pávás leány.) — 196. Des gefangenen Räubers Klage. (Zöld Marci.) — 197. Liebeslust. (Szépen ragyog.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 291. n.

BENKŐ KARL. Ungarische Volkslieder.

608. Ungarische Volkslieder. Originale sammt wörtlicher und metrischer Übersetzung. Deutsch von Karl Borromäus v. Benkő. Erste zwei Dutzende.

¹ Más változat, mint a 114. sz. a. lefordított.

Nebst zwei Gedichten aus dem Französischen. Budapest, 1877. Eggenberger'sche Buchhandlung. (Hoffmann u. Molnár).

24-r. 61 l. Nyomtatta Neuer I. u. o. — Tartalma: 1. Keinem Weib entsprossen. (Nem anyától lettél.) — 2. Nichts für Püppchens Liebe. (Babám szerelméért.) — 3. Sternig ist der Himmel. (Csillagos az ég, csillagos.) — 4. Im Matóczy-Hof. (A Matóczy udvarában.) — 5. Maikäfer, gelbes Maienkäferlein. (Cserebogár, sárga cserebogár.) — 6. Bist kein Bursch! (Nem vagy legény.) — 7. Als sich dein Auge wendet. (Olyan a szemed járása.) — 8. Sterbe fast um Tschurgó. (Meghalok Csurgóért.) — 9. Wär' ich Pfau. (Ha én páva volnék.) — 10. Als ich Kind noch war. (Mikor én kis gyermek voltam.) — 11. Frühroth kam. (Feljött már a hajnal.) — 12. Selbst die Bäume weinen. (Amerre én járok.) — 13. Bin zum Weinberg hingegangen. (Elmentem én a szőlőbe.) — 14. Frühroth kommt, es thaut. (Hajnalodik, harmatozik.) — 15. Rothe Sammtmütze, schmuck besetzt. (Vörösbárony süvegem.) — 16. Dass ich nach Dir ging, bereut' ich. (Bánom, hogy utánad jártam.) — 17. Traum, o Traum, o süßes Träumen. (Álom, álom, édes álom.) — 18. Wär' ich eine Rose. (Ha én rózsza volnék.) — 19. Wer kein Lieb sich noch ersehen. (Kinek nincsen szeretője.) — 20. Hunde, grösser, kleiner. (Kis kutya, nagy kutya.) — 21. Entlein heckt im Binsenneste. (Káka tövén költ a ruca.) — 22. Weder träufelt Regen. (Sem eső nem esik.) — 23. Dir im Haar das Band ist karmoisin zu sehen. (Karmazsin pántlika a hajadba fonva.) — 24. Jene Rose welkt wohl. (Hervad az a rózsza.) — Verses fordítások. Két nyelvű kiadás. Jelzete: P. o. hung. 386.

BETHGE HANS. Die Lyrik des Auslandes.

609. Die Lyrik des Auslandes in neuerer Zeit. Herausgegeben von Hans Bethge. Erstes bis fünftes Tausend. Leipzig. Max Hesses Verlag. (1908.)

8-r. XVI, 399 l. Az anthologia 373—387. lapjain a következő magyar költemények verses fordítását tartalmazza, valamennyit HORVÁT Henriktől: 1. Andreas ADY: Im Herbst. (Három őszi könyecsepp.) — 2. U. a. Herbst. (Elillant évek a szőlő hegyén.) — 3. U. a. Die weisse Frau. (A vár fehér asszonya.) — 4. FÁTYOL: Ich such ein Wort. (?) — 5. Julius JURÁSZ: Primavera. — 6. U. a. Tage. (Új szonettek. I.) — 7. Josef KISS: Den letzten Traum. (Az örök szépnék.) — 8. U. a. Auf dem Schiffe. (Hajón.) — 9. U. a. Die Sphynx. (A sphynx.) — 10. U. a. In dem Wald. (Erdőn.) — 11. Eugen KOMJÁTHY: Kreislauf. — 12. Desider KOSZTOLÁNYI: Lampenschein. — 13. Ludwig PALÁGYI: Mein Kranz. — 14. U. a. Der Wald liegt regungslos. — 15. Alexander PETŐFI: Mir hat heut Nacht... (Milyen furcsa álom...) — 16. U. a. Kaum war es Morgen. (Még alig volt reggel.) — 17. U. a. Will nicht meinen Namen nennen. — 18. U. a. Am Kreuzweg. (Kereszúton állok.) — 19. U. a. Herrliche Nacht. (Fenséges éj.) — 20. Fruzina SZALAY: Im Norden. (Északon?) — 21. Géza SZILÁGYI: Epikuräer. (Stigma. III.) — 22. Aus «Verlorener Frühling». (Elmult tavaszból. III.) — 23. Johann VAJDA: Der

Komet. (Az üstökös.) — 24. U. a. Wanderungen. — 25. U. a. Nach zwanzig Jahren. (Husz év múlva.) Jelzete: L. eleg. g. 251. o.

BRÁJNER LAJOS. Ungarische Dichtungen.

610. Ungarische Dichtungen. In deutsche Sprache übertragen von Dr. Lajos Brájner. Verlag von C. Kempe Leipzig, 1906.

16-r. VIII, 179 l. Nyomtatta Fr. Paul Pleitz, Nagybecskerek. — Tartalma: 1. Emil ÁBRÁNYI: Letzter Wunsch. (Végső óhaj.) — 2. Nikolaus BÁRD: Lebensauffassung. (Életfölfogás.) — 3. U. a. Ein Weib, das gut u. schön gewesen. (Egy asszony, aki szép volt, jó volt.) — 4. Ludwig BARTÓK: Liebe und Freiheit. (Te völgy...) — 5. Zoltán ERDÉLYI: An ein Mädchen, welches Nonne werden will. (Egy zárdába készülő lánynak.) — 6. Renée ERDŐS: Die Enkel. (?) — 7. Stefan GERGELY: Weihnacht. (Karácsony?) — 8. Géza GÁRDONYI: Rohitsch. (Te kis hegyi rózsa.) — 9. U. a. Sei ohne Furcht. (?) — 10. Emerich GÁSPÁR: Des Weibes Loos. (A nőnek sorsa az imádság.) — 11. Edmund JAKAB: Gesegnet Haus. (Az áldott ház.) — 12. Ilona JÖRG-DRASKÓCZY: Schmetterlings-Loos. (Lepkesors.) — 13. Eduard KISTELEKI: Vulkanen. — 14. U. a. Die neue Schöpfung. — 15. Josef KISS: Weisz und Schwarz. — 16. Josef KOMÓCSY: Unsterblichkeit. (Halhatatlanság.) — 17. Stefan MÓRA: Beim Brodbrechen. — 18. Árpád PÁSZTOR: Der Wanderer. (A vándor.) — 19. Job SEBESI: Evchen. (Évike.) — 20. Alexander SOMLÓ: Bin hinausgegangen. (Kivándoroltam...) — 21. Anton VÁRADI: Corona Christi. — 22. Árpád ZEMPLÉNI: Durch's Ungarland. (Végig az országon.) — 23. Géza ZICHY: Ein Weib ist gestorben. (Egy asszony halt meg.) — 24. Alexander ENDRÓDI: Das Wunder von Zell. (A czelli búcsú.) — 25. Josef KISS: Judith Simon. (S. J.) — 26. Gustav LAUKA: Romanze. (Románc.) — 27. Anton RADÓ: Abu. (Abú.) — 28. Eugen RÁKOSI: Judith und Holofernes. (J. és H.) — 29. Julius REVICZKY: König Salamons Traum. (Salamon király álma.) — 30. Eduard SAS: Dornröschen. — 31. Karl SZÁSZ: Engel und Teufel. (Angyal és ördög.) — 32. Andreas SZABÓ: Das Aepfelweib. (Kató néne.) — 33. Julius SZÁVAY: Das Lied. (A dal.) — 34. Izidor BARNÁ: Das Wunder. (Csoda.) — 35. Johann BULLA: Warum? (Szeretem én...) — 36. Emerich FARKAS: Eine wahre Geschichte. — 37. August GREGUSS: Die Sage von der Feder. (A toll meséje.) — 38. Eugen HELTAI: Mein Denkmal. — 39. IGNOTUS: Geständniß. — 40. Margit KAFFKA: Antwort. — 41. Andor KOZMA: An einen Don Juan. (Egy Don Juanhoz.) — 42. Heinrich LENKEI: In der Festung. — 43. Adam LIPCSEY: Die Ehre. — 44. Alexander PATAY: Plagium. — 45. [Alexander] PETŐFI: An eine Haarlocke. (Egy hajfürthöz.) — 46. U. a. Das Gewitter. (Esik, esik, esik.) — 47. Anton RADÓ: Hausmeisters Töchterlein. (A házmesterleány.) — 48. Julius RUDNYÁNSZKY: Viel Fehler. — 49. Michael SZABOLCSKA: Prüfung. — 50. Wilhelm Sz. SZIGETHY: Rasches Avancement. — 51. Johann VAJDA: Das Testament. — 52. Emil ÁBRÁNYI: Verzeih'. — 53. Ludwig BARTÓK: Die letzte Rose. (Őszi rózsa.) — 54. Ladislaus BEÖTHY: Zwei Spatzen. (Két veréb.) — 55—58. Alexander ENDRÓDY: Aus den Heimchen-

liedern. (A tücsök-dalokból.) — 59. U. a. Vergess'nes Lied. — 60. Daniel ERŐDI: Letztes Flackern. (Fenn a fatetőn.) — 61. Alexander FELEKI: Unser Nest. — 62. Paul GYULAI: Einmal möcht' ich dich noch sehen. — 63. Ödön JAKAB: Trauer. (Kibékülés.) — 63a. Josef KISS: Weiss und Schwarz. — 64. Emil MAKAI: Amors Klage. — 65. U. a. Thränen. (Könyvek.) — 66. Ludwig PÓSA: Sehn' mich. (Kis kunyhóba vágyom.) — 67. U. a. Feld und Wiese. — 68. PETŐFI: Ernte. (Érik a gabona.) — 69. U. a. Trinke. (Igyunk.) — 70. U. a. Siehst du... — 71. Julius RUDNYÁNSZKY: Ich wandle träumend. — 72. Emerich SERESS: Emmy. (Emmi.) — 73. Michael SZABOLCSKA: Der Mutter Frage. — 74. Julius SZÁVAY: Zwei Sterne. (Az isten se tiltja.) — 75. Béla SZÁSZ: Traum und Wirklichkeit. — 76. Eduard TÓTH: Verlust. (Ha kiülök.) — 77. Koloman TÓTH: Schwur. (Eskü.) — *Népdalok*: 78. Darfst nicht klagen über Leid... — 79. Fortgezogen ist die Liebe mein. — 80. Selbst der Rosenstrauch blüht nicht im Winter. — 81. Warum auch muss ich dich lieben... — 82. Vogel darf von Blum' zu Blume fliegen. (Szabad a madárnak ágról-ágra szállni.) — 83. Alle sagen mir, dass meine Nase. — 84. Bist wie eine rothe Rose. — 85. Eine liebt' im Leben ich nur treu und wahr. — 86. An den Veilchen ist der Duft... — 87. Trüb' ist's Wetter. (Szomorú az idő.) — 88. Alle sagen's in dem Dorfe... — 89. (Stefan SZÁSZY): Alte Pappel, unter deinem Schatten. — 90. Von Blume zu Blume der Falter. (Repül a pillangó.) — 91. Mein guter Vater. — 92. Als ein Bursche... (Mikor én még legény voltam.) — 93. Hundert Blüthen fand ich. — 94. Hör' mich Liebchen doch. — 95. Oft sagt es mein gutes Mütterlein. (Még azt mondja az anyám.) — 96. (Lajos DOBSA): Zwei Störche stehen auf dem Dach. (Gólyapár van a háztetőn.) — 97. Traurig stöhnt der Herbstwind. (Szomorúan fujdogál az őszi szél.) — 98. Liebchens Haus steht. — 99. Verdorren muss der Baum. — 100. Fast in Trümmer geht die Geige. — 101. Zwei Sterne seh' ich. (PÁLMAI Kálmán: Páros csillag!) — 102. Nur ein Mädchen gibt es. — 103. Verliebt in den Mond. (Szerelmes a nap a holdba.) — 104. (Julius KÉRY): Lasst mich wissen... — 105. Stamm' nicht her von noblen Herrenleut. — 106. Grossen Schatten wirft der Nussenbaum. — 107. Hab' drei Fässer guten Wein. — 108. Willst nicht weiter lieben. — 109. Meine Geige ist zerbrochen. — 110. Johann BULLA: Alter. (A virágnak.) — 111. Lajos DÁLNOKY: Die guten Freunde. (A jó barátok.) — 112. Géza GÁRDONYI: Weisheit auf den Wellen. (Bölcsesség a hullámokon.) — 113. August GREGUSS: Des Lebensgarten. (Az élet kertje.) — 114. Boldizsár HORVÁTH (sic): Der Gatte. — 115. U. a. Geschmack. — 116. U. a. Während der Predigt. — 117. U. a. Vergrößerungsglas. — 118. Edmund JAKAB: Der Trauerflor. — 119. Ernő RÉVÉSZ: La Donna é mobile. — 120. Nicolaus SZEMERE: Poesie. (A gyermek str és dalol...) — 121. Bertalan SZEMERE: An einen Minister. (Egy miniszterhez.) — 122. TEMÉRDEK: Liebe und Wein. (Bor és szerelem.) — 123. Béla FARKAS: Mein Weh. — 124. Michael VITKOVICS: Freundschaft und Liebe. (Szerelem és barátság.) — 125. U. a. Die Welt. (A mai világ.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 450 xt.

¹ Csak a két első szak.

BRÁJJER LAJOS. Moderne ungarische Dichter.

611. Moderne ungarische Dichter. Ins Deutsche übertragen von Dr. Lajos Brájjer. Verlegt bei Fr. Paul Pleitz, Nagybecskerek, 1914.

8-r. 100 l. Nyomtatta u. a. Szerző előszavával és Fred. H. WIEN bevezető cikkével. Tartalom: 1. Emil ÁBRÁNYI: Vergänglichkeit. (?) — 2. Ich lebe. (?) — 3. Andreas ADY: Ich bin der Sohn des Nordens. (Észak és dél.) — 4. Will dich nur sehn. (Vedd le ruhádról a büszke csatot.) — 5. Blut und Gold. (Vér és arany.) — 6. Die versunkenen Wege. (Az elsüllyedt utak.) — 7. Alpen und Riviera. (Havasok és Riviéra.) — 8. Das Elend träumt. (Álmodik a nyomor.) — 9. ALBA NEVIS: Der alte Junggeselle. (?) — 10. Der Dichter. (?) — 11. Michael BABITS: Die Csárda von Golgotha. (Golgotai csárda.) — 12. Abendfrage. (Esti kérdés.) — 13. Ignatz BALLA: Warten. (Várni!) — 14. Nikolaus BÁRD: Sorge. (Gond.) — 15. Der Soldat. (A katon.) — 16. Franz BENJAMIN: Das Märchen von den zwei Königstöchtern. (?) — 17. Ákos DUTKA: Der rote Profet. (?) — 18. Ich schau auf meine Hand. (Nézem a kezem.) — 19. Heiss werden, doch zu Brot!... (?) — 20. Der Traum Christi. (Krisztus álma.) — 21. Renée ERDŐS: Ich folge meinem Liebsten. (Párom a pusztán.) — 22. Hab' einen Pfad gebahnt. (Utat vágtam.) — 23. Emerich FARKAS: Kleine Tragödie. (Kis tragédia.) — 24. Milan FÜST: Epigramm. (Epigramma.) — 25. Géza GÁRDONYI: Anna Pajzs. — 26. Oskar GELLÉRT: Mein Name. (Az én nevem.) — 27. Eugen HELTAI: Weihnachtsabend in der Redaktion. (Karácsony a redakcióban.) — 28. Begegnung. (Találkozás.) — 29. IGNOTUS: Mai-frost. (?) — 30. Ode an Venus. (?) — 31. Sonnenblume. (Napraforgó.) — 32. Ilona JÖRG-DRASKÓCZY: Gebet. (Imádság.) — 33. Die Liebe. (?) — 34. Auf der Niemandinsel. (?) — 35. Simeon KEMÉNY: Wolkenliebe. (Felhők szerelme.) — 36. Meine Hände. (Kezeim.) — 37. Andor KOZMA: Die Mustermama. (Minta-mama.) — 38. Allgemeine Teilnahme. (Közrészvét.) — 39. Margit KAFFKA: Zigeunerballade. (?) — 40. Desider KOZTOLÁNYI: In langer, langer Nacht. (A végtelen nagy éjszakába.) — 41. Chanson. (A vidám és rettenetes középkori ballada.) — 42. Wer hier geblieben. (?) — 43. Charlotte LÁNYI: Das Geheimnis der Kutsche. (Tova tűnő kocsik titka.) — 44. Ein Katzenvers. (Cicavers.) — 45. Anna LESZNAI: Urgrossmutter. (Dédanyám.) — 46. Árpád PÁSZTOR: Auswanderer. (Kivándorlók.) — 47. Franz RÁSKAI: Abend. (Kinek...) — 48. Die Gartentür. (Lelek...) — 49. Zoltán SOMLYÓ: Musik vom Tod. (Halálzene.) — 50. Michael SZABOLCSKA: Lied von einem Lied. (Dal a dalról.) — 51. Akazienblüte. (Ákácfavirág.) — 52. Zoltán SZÁVAY: Dein Glanz. (Ragyogásod vad fény nekem.) — 53. Julius SZÁVAY: Die Nachtigall. (Fülemile.) — 54. Illusion. — 55. Völkerrecht. (A népi jogok.) — 56. Charfreitag. (Nagypénteken.) — 57. Aladár SZÉKÁCS: Bin so krank. (?) — 58. Ernest SZÉR: Hatt' kein Spiel. (Nem volt játékom.) — 59. Torsperre. (?) — 60. Der Glöckner. (A harangozó.) — 61. Géza SZILÁGYI: Hass. (Gyűlölet.) — 62. Der liebe Gott. (A jó isten.) — 63. Wunder. (Csoda.) — 64. Der Nagel des Schicksals. (?) — 65. Ich. (Én.) — 66. Anton SZIRBIK: Guter Rat. (?) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 450 xu.

BUCHHEIM ADOLF és FALKE OSKAR: Nationalgesänge der Magyaren.

612. Nationalgefänge der Magyaren. Mit einem Anhang: Schlachtenklänge aus dem letzten Revolutionskriege. I—III. Aus dem Ungarischen übertragen von Adolf Buchheim und Oskar Falke. Rassel. J. C. J. Raabé & Cie 1850—51.

16-r. 3. füzet. VIII, 62; (6), 60; VIII, 74, (2) 1. Ny. Karl Gotthelf in Kassel. Tartalom: I. 1. VÖRÖSMARTY Mihály: Ein Lied fürs Vaterland. (Liszt Ferenchez.) — 2. Zuruf. (Szózat.) — 3. Der Patriot. (Honszeretet.¹) — 4. Das Fötilied. (Föti dal.) — 4a. Das klagende Land. (Az elveszett ország. — 5. Fabel. (A farkas.) — 6. GARAY János: Volksgesang. (Hymnus.²) — 7. Der trauernde Dichter. (Hazám búja.²) — 8. Schmerz in Freuden. (Felhívás.) — 9. Vorwärts! (Előre.) — 10. Aus der Weltgeschichte. (A néptörténetből.) — 11. CSÁSZÁR Ferenc: Empörung. (Jóslat. A lengyel nemzethez.³) — 12. Klage ums Vaterland. (Hazámhoz.) — 13. KÖLCSEY Ferenc: National-Hymne. (Himnusz a magyar nép zivataros századaiból.) — 14. Gebet. (Ima.) — 15. PETŐFY (sic!) Sándor: An mein Volk. (Erdélyben.) — 16. Huldigung. (Szeretek én...) — 17. KISFALUDY Károly: Auf dem Rákos. (Rákosi szántó a török alatt.) — 18. Schlachtenklänge: Aufruf. (PETŐFI Sándor: Nemzeti dal.) — 19. Csikóslied. — 20. Gesang der Totenkopf-Legion. — 21. DÖBRENTEY Gábor: Der Huszár. (Huszárdal.) — 22. GARAY János: Der sterbende Krieger. — II. 23. PETŐFI Sándor: Wunsch. (Egy gondolat bánt engemet...) — 24. Trost. (Véres napokról álmodom...) — 25. Traum. (Háborúval álmodám...) — 26. Leyer und Schwert. (Lant és kard.) — 27. Auf einem Schlachtfelde. (A majtényi síkon.) — 28. An die Magyaren im Auslande. (A külföld magyarjaihoz.) — 29. Mein Tod. (Ha az Isten...) — 30. Meine Lieder. (Dalaim.) — 31. Möcht' ein Baum sein! (Fa leszek, ha...) — 32. Todessehnsucht. (Hej, nekem hát vigasztalást mi sem ad.) — 33. Die Ruine der Puszta. (A csárda romjai.) — 34. Selbstkreuzigung. (Sors, nyiss nekem tért...) — 35. Der Csikós. (1. Pusztán születtem... 2. Lopott ló.) — 36. Der Räuber. (Fürdik a holdvilág.) — 37. VÖRÖSMARTY Mihály: Der Heimathlose. (A hontalan.⁴) — 38. Du musst erblühen, mein Vaterland! (Jóslat.⁵) — 39. Der huszár. (A hű szerető.) — 40. Kund der Taucher. (A buvár Kund.) — 41. KÖLCSEY Ferenc: Der Held. (Hős.) — 42. BAJZA József: Seufzer. (Sóhajtás.) — 43. Der alte Held. (A vezér búcsúja.) — 44. CZUCZOR Gergely: Kinizsi. — 45. Kortessied. (Kortessdal.) — 46. GARAY János: Kont. — 47. Ein Ungarbursche. (A hetyke huszárok.) — 48. LÉVAY József: Huszarentod. (A hős gyerek.) — III. 49.

¹ A 3., 7—9. és 13. szak kihagyva!

² Rövidítve!

³ A 8—9. versszak összevonva s Magyarországra alkalmazva!

⁴ Az 5. szak kihagyásával.

⁵ A 4., 6—9. szak kihagyásával.

PETŐFY Sándor: An das Vaterland. (Honfidal.) — 50. An die Magyaren. (A magyar nemzethez.) — 51. An die Privilegirten. (A mágnásokhoz.) — 52. Ein Traum. (Én vagyok itt...) — 53. Komm' zu mir! (Zöld leveles, fejér...) — 54. Möcht' ich nur dich nicht kennen! (Volnék bár...) — 55. Vergeh' o Herz in deiner Gluth! (Ez a világ, amilyen nagy...) — 56. Aus der Ferne. (Száll a felhő...) — 57. Die Sterbende. (Ha életében...) — 58. Schlimmer Trost. — 59. Die Räuberschaft. — 60. Der trauernde Schäfer. (Kis furulyám szomorú fűz ága.) — 61. Die Puszta. — 62. Die Nacht. (Főnséges éj.) — 63. Der Mensch. (Miért hogy láthatatlanok.) — 64. Palast und Hütte. (Palota és konyhá.) — 65. Der letzte Kampf.¹ (Föl a szent háborúra.) — 66. O warum lebt' ich nicht vor tausend Jahren. (Mért nem születtem ezer év előtt?) — 67. CZUCZOR Gergely: Zur Carnevalszeit. (Farsangkor.) — 68. In der Csárda. (Csárdában.) — 69. Was ich sein möcht'. (Mi lennék?) — 70. Pista, der Vagabund. (Kósza Pista.) — 71. ERDÉLYI János: Anti davosia. — 72. An Ungarn's Frauen. — 73. Der Pusztensohn. — 74. VIDOR Emil (Kerényi Frigyes): Der Räuber im Bakony. — 75. Huszarenwacht. — 76. Der Dichtersheld. — 77. KISFALUDY Károly: Bandi. (A választás.) — 78. LÉVAY József: Der Heiligenstein. (?) — 79. VÖRÖSMARTY Mihály: Des Helden Grab. (A hős sírja.) — 80. Die verlassene Mutter. (Az elhagyott anya.) — 81. Kriegslieder: Der Ungar. — 82. Der Fahnenräger. — 83. Rigó Ferkó. — 84. ERDÉLYI János: Huszar und Honved. — 85. Volkslieder: Der Betyar. — 86. Die Waise. — 87. Die runde Puszta durchstreich ich geschwind... — 88. Sieh' Liebchen doch zu mir heraus... — 89. Die Ente wächst im Schilfe. (Káka tövén költ a ruca. I. versszak.) — 90. Wenn ich dir seh' ins Antlitz mild... Az első füzet előszava kelt Párisban 1850 február havában, a harmadiké Torinóban, 1851 február havában. Az első füzet LISZT Ferencnek, a második gr. BATTHYÁNY Antonianak s a harmadik George SAND-nak van ajánlva. — Verses fordítások. Két példány. Jelzete: P. o. hung. 452. és P. o. hung. 1206 f.

(CARNERI B(ARTHOLOMÄUS): Ungarische Volkslieder und Balladen.

613. *Ungarische Volkslieder und Balladen. Deutsch von B. Carneri. Wien und Leipzig. Wilhelm Braumüller. 1892.*

8-r. VIII, 40 l. — Tartalom: 1. Ob zahllos funkelnde Sterne fallen. (?) — 2. Die Braut. (A menyasszony.) — 3. Am Fuss des Hügels im Rosenshain. (PETŐFI Sándor: Rózsabokor a domboldalon.) — 4. Mutter und Tochter. (Az anya és leánya.) — 5. Wie viel Sterne mag's wol geben. (Fekete szem éjszakája.) — 6. Schön' Ilona. (Szép Ilona.) — 7. Band und Haube. (?) — 8. An die Schwalbe. (Repülj fecském ablakára.) — 9. Das Weib des Räubers. (A zsvány felesége.) — 10. Der Morgen naht, es glänzt im Thau der Haag. (Hajnalodik, harmatozik.) — 11. Als ich noch ein junger Bursche war. (Mikor én még legény voltam.) — 12. Barcsai. — 13. Wenn ich eine Rose wär'. (Ha én rózsá volnék.) — 14. Dunkler wird's, die Sterne löschen aus. (Este

¹ A német cím úgylátszik tévedés!

van már, hull a csillag.) — 15. Die schönste Blume. (A legszebb virág.) — 16. Im Siroker Wald. (Siroki erdőben.) — 17. Der schöne Antal. (Pálbeli szép Antal.) — 18. Strafe, mein Herrgott, strafe. (Verje meg az Isten szerezőmnnek házat.) — 19. Kein irdisch Weib hat dich geboren. (Nem anyától lettél.) — 20. Die zwei Königskinder. (Kis Julia.) — 21. Ich bin der Fischer der Niederung. (BERNÁTH Gáspár: Az alföldön halászegény vagyok én.) — 22. Wag' dich, armer Bursche, wag' dich nicht. (?) — 23. Der Pferdedieb. (Be sok falut, be sok várost bejártam.) — 24. Hab' mir drei weisse Tücher gekauft. (Három fehér kendőt veszek.) — 25. An den Maikäfer. (Cserebogár, sárga cserebogár.) — 26. Vor meiner Tür zu einem stein'gem Pfad. (?) — Verses fordítások Jean de NÉTHY francia prózafordításai alapján. — Jelzete: P. o. hung. 1572. n.

CSERHALMI H. IRÉN: Ungarischer Dichterwald.

614. Ungarischer Dichterwald. Poesien ausgewählt und im Versmaß der Originale übersezt von Irene H. Cserhalmi. Mit einem Vorwort von Georg Ebers. Stuttgart und Leipzig. Deutsche Verlags-Anstalt. 1897.

8-r. XVIII, 358 l. Ny. u. a. Stuttgart. Tartalom: I. *Volkspoesie*. 1. Schön Lenchen. (Szép Ilona.) — 2. Trautelse. (Szép Ilona.) — 3. Die Schlange. (Áspis kigyó.) — 4. Spiel, Zigeuner. — 5. Komm herein. (Gyere be rózsám, gyere be.) — 6. Als ich noch ein Kind gewesen. (Mikor én még gyerek voltam.) — 7. Rosen pfückt' ich. — 8. Reif bedeckt. — 9. Holde Maid. — 10. Schwager, halte. (Állj meg, Jancsi!) — 11. Es spinnt das Mägdelein. (A fonóban.) — 12. Neulich liess der Junker fragen. — 13. Frau Wirtin. (Korcsmárosné, gyújts világot.) — 14. Reifen muss. — 15. Wenn du fortgehst. — 16. Dort am Himmel. — 17. Schöne Wirtin. (Korcsmárosné, nekünk halat süssék kend.) — 18. Würde diese Csárda. — 19. Windstill ist's. (Nem fúj a szél, megállott a.) — 20. Wenn das Mädchen. — II. *Kunstpoesie*. 21. BALASSA BÁLINT: Minnelied. (Bucsúének kedveséhez. Boldogtalan vagyok.) — 22. CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY: Trinklied. (Bacchushoz.) — 23. U. a. Bauernlied. (Parasztdal.) — 24. BERZSENYI DÁNIEL: An die Ungarn. (A magyarokhoz.) — 25. U. a. Gebet. (Fohászkodás.) — 26. KISFALUDY KÁROLY: Mohács. — 27. U. a. Der trauernde Gatte. (A bánkodó férj.) — 28. U. a. Heimweh. (Honvágy.) — 29—31. KISFALUDY SÁNDOR: Trauernde Liebe. (Kesergő szerelem.): 1. An der Zukunft ros'gem Hoffen. (A jövő reményein.) — 2. Dein ist all mein Denken, Dichter. (Tiéd minden gondolatja.) — 3. Dich nur seh' ich in des blauen. (Téged látlak az egeknek.) — 4. Wonne lebend, trunken lausch' ich. (Hallottam én szép szavának.) — 5. Tage kommen, Tage schwinden. (Napok jönnek, napok mennek.) — 32. BAJZA JÓZSEF: Trost. (Nyugasztaló.) — 33. KÖLCSEY FERENC: Vanitatum vanitas. — 34. VÖRÖSMARTY MIHÁLY: Der alte Zigeuner. (A vén cigány.) — 35. U. a. Weinlied. (Fóti dal.) — 36. PETŐFI SÁNDOR: Im September. (Szeptember végén.) —

¹ A *Boldog szerelem*-ből.

37. U. a. Homer und Ossian. (Homér és Osszián.) — 38. U. a. Die Dichter des XIX. Jahrhunderts. (A XIX. század költői.) — 39. U. a. Die Nacht. (Az éj.) — 40. U. a. O sag, wie nenn' ich dich? (Minek nevezzetek?) — 41. U. a. Mein Wunsch. (Ha az isten.) — 42. U. a. Auf dem Meere. (Csendes tenger rónaságán.) — 43. PETŐFI-SZENDREI JULIE: Erinnerung. — 44. TOMPA MIHÁLY: Der Wille des Herrn. (Isten akaratja.) — 45. U. a. An den Storch. (A golyához.) — 46. U. a. Der Vogel an seinen Jungen. (A madár fiaihoz.) — 47. U. a. Meine Heimstätte. (Az én lakásom.) — 48. U. a. Das Märchen vom Ahornbaum. (A jávorfáról.) — 49. U. a. Der Arme und der Reiche. — 50. EÖTVÖS JÓZSEF: Abschied. (Búcsu.) — 51. ARANY JÁNOS: Ritter Pázmán. (Pázmán lovag.) — 52. U. a. Dante. — 53. U. a. Die Trösterin. (A vigasztaló.) — 54. U. a. Frau Agnes. (Ágnes asszony.) — 55. U. a. An mein Söhnchen. (Fiának.) — 56. U. a. Die Waleser Barden. (Walesi bárdok.) — 57. U. a. Das Kind und der Regenbogen. (A gyermek és a szivárvány.) — 58. U. a. Das Bahrgericht. (Tetemrehívás.) — 59. VAJDA JÁNOS: Herbstscenen. (Őszi tájék.) — 60. U. a. Gespenster. (Kisértetek.) — 61. U. a. Erscheinungen. (Tünemények.) — 62. TISZA DOMOKOS: Herbstelegie. (Ősszel. Elégia.) — 63. U. a. Des Mägdeleins Lied. (A kisleány dala.) — 64. JÓKAI MÓR: Széchenyis Tod. (Sz. halála.) — 65. U. a. Phantasmagoria. — 66. MADÁCH IMRE: Liederquell. (Dalforrás.) — 67. U. a. Herbstgefühl. (Őszi érzés.) — 68. U. a. Mein Grab. (Sírom.) — 69. U. a. Gedenkst du noch? (Emlékszel-e?) — 70. TÓTH KÁLMÁN: An meine Mutter. (Anyám temetése után.) — 71. U. a. Herbststimmung. (Őszi idő...) — 72. U. a. Die dreizehn Märtyrer. (Mikor az akasztófákat faragták.) — 73. GYULAI PÁL: Siebenbürgen. (Erdély.) — 74. U. a. Der Herbst. (Az ősz.) — 75. U. a. Drossellied. (Piroslík a cseresznye.) — 76. SZÁSZ KÁROLY: Die ungarische Musik. (A magyar zene.) — 77. U. a. Am Rhein. (A Rajnán.) — 78. U. a. Der tote Dichter. (Kerényi Frigyes.) — 79—93. TÓTH LŐRINC: Epigramme. 1. (Fény- és árnyképek 14.) 2. (Falra hányt borsók 31.) 3. (Fény- és árnyképek 9.) 4. (U. o. 56.) 5. (Nőkről nőkhez 19.) 6. (U. o. 16.) 7. (U. o. 21.) 8. (U. o. 23.) 9. (U. o. 49.) 10. (U. o. 13.) 11. (Fény- és árnyképek 18.) 12. (U. o. 31.) 13. (Csalának 48.) 14. (Fény- és árnyképek 39.) 15. (Nőkről, nőkhez 52.) — 94. LÉVAY JÓZSEF: Mikés. — 95. TEMÉRDEK: Das Leben. (Az élet.) Liebesfäden. (A szálak.) Grosse Ideen. (A nagy eszmék.) — 96. KISS JÓZSEF: Jehovah. (Jehova.) — 97. U. a. Feuer. (Tüzek.) — 98. ENDRÓDI SÁNDOR: Ich harre dein. (Visszavárlak.) — 99. U. a. An der Wiege. (Bölcső mellett.) — 100. U. a. Hayde. — 101. U. a. Lili. 1. Sommernachtstraum. (Lili kisasszony. I.) 2. Im Sonnenschein. (U. a. II.) — 102. DÓCZY LAJOS: Ein Augenbl'ck. (Egy pillanat.) — 103. U. a. Warum ward Jürgen wohl Poet? (Könyvismertetés.) — 104. U. a. Die zehnte Muse. (A tizedik Múza.) — 105. SZABÓ ENDRE: Mutter Käthe. (Kató néne.) — 106. U. a. Im Kirchhof. (Eljárom én a temetőbe.) — 108. ÁBRÁNYI EML: Der sterbende Falter. (A pillangó halála.) — 109. U. a. Byron-Denkmal. (B.-emlék.) — 110. BARTÓK LAJOS: Nymphaea thermalis. — 111. U. a. Der Plattensee. (A Balaton.) — 112. VÁRADI ANTAL: Das Urteil des Herrn. (Az úr ítéle.) — 113. U. a. Die Poesie des Welkens. (A hervadás dalai.) —

114. REVICZKY GYULA: All mein Sein. (Számológatom.) — 115. U. a. Spät-sommer. (Szeptember végén.) — 116. RUDNYÁNSZKY GYULA: Credo. — 117. U. o. Todesahnen. (Szomorú sejtés.) — 118. JAKAB ÖDÖN: Schluss-verhandlung. (Végtárgyalás.) — 119. U. a. Träumerei. (Merengés.) — 120. MEZEI ERNŐ: Eisphantasie. — 121. U. a. Am Kamin. — 122. VÉSZI JÓZSEF: Echo. — 123. KOZMA ANDOR: Krämer Salamon. — 124. U. a. Die kleine Kokette. (A kis kacér.) — 125. RADÓ ANTAL: Der Sänger. (Abu.) — 126. U. a. Trost. (Vigasz.) — 127. SZABOLCSKA MIHÁLY. Berufung. (Fölebbe-zés.) — 128. U. a. Waldesmorgen. (Erdőn. I.) — 129. U. a. Morgenröte. (Hajnal.) — 130. PALÁGYI LAJOS: Fabrikexplosion. (Robbanás a gyárban.) — 131. U. a. Weltuntergang. (A világ vége.) — 132. PÁP GYULA: Die Gänse. (A ludak.) — 133. U. a. Das Bauernbräutchen. — 134. VARSÁNYI GYULA: Hinaus ins Dunkel. — 135. U. a. Wenn du mich liebst. — 136. KORODA PÁL: Verlang mich nicht! (Ne hagyj el!) — 137. U. a. Nach dem Balle. (Bál után.) — 138. GÁRDONYI GÉZA: Sonntag im Walde. (Vasárnap a rohicsi erdőben.) — 139. U. a. Die Legende vom Weine. (A bor legendája.) — 140. U. a. Gebet. (Ima.) — 141. U. a. Die Liebe. (Hány évig tart...) — 142. MÉRY KÁROLY: Arme Menschheit. (Szegény, szegény emberiség.) — 143. U. a. Meeressturm. (Tengervész.) — 144. U. a. Der Blinde. (A világ-talan.) — 145. U. a. Jakob. (Jakab.) — 146. U. a. Bei der Lektüre Zolas. (Zola olvasása közben.) — 147. FELEKI SÁNDOR: Sommer. — 148. U. a. Erinnerung. — 149. SZARVAS MARISKA: Ein altes Buch. — 150. SZALAY FRUZINA: Herbstesahnen. (Őszi sejtelem.) — 151. U. a. Antwort auf eine Frage. (Válasz egy kérdésre.) — 152. CZÓBEL MINKA: Der letzte Sommer. — 153. U. a. Trostlos. — 154. GERŐ ATTILA: Bacchus schläft. (Bacchus álma.) — 155. U. a. Kossuth's Tod. (Kossuth halála.) — 156. KOMJÁTHY JENŐ: Trauer. (Bubánat. I.) — 157. U. a. Prometheus. — 158. U. a. Ich suche dich! (Kereslek!) — 159. U. a. Sturmlied. (Viharének.) — 160. U. a. Sonnenode. (Óda a naphoz.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 476 d.

DUDUMI DEMETER: Klänge aus dem Osten.

215. Klänge aus dem Osten. Ungarische Dichtungen frei übersetzt von Demeter Dudumi. Pesth. Verlag von S. Geibel. 1855.

16-r. XII, 186 l. Ny. Giesecke & Devrient, Leipzig. Tartalom: Ein-leitung. — 1. Johann ARANY: Ich lege die Laute nieder. (Letésem a lantot.) — 2. Dem Volke im Unterlande. (Az Alföld népéhez.) — 3. Pető BANGO: Was ist dem Felde widerfahren? (?) — 4. Gregor CZUCZOR: Was ich sein möchte. (Mi lennék?) — 5. Therese FERENCZY: Führt man bei stiller Dämmerung. — 6. Johann GARAY: König Matyas in Gömör. (Mátyás király Gömörben.) — 7. U. a. Ungarns Moses. (A magyarok Mózes. Az Árpádok.) — 8. U. a. Zwei Mädchen. (Két leány.) — 9. Paul GYULAI: Als sie schied. (Midőn elindult.) — 10. Joseph LÉVAY: Herbstgegend. (Őszi táj.) — 11. U. a. Spätes Schwärmen. (?) — 12. U. a. Voll Trauer. (Beh szomorú...) — 13. Koloman LISZNYAI: An die Liebe. (Jó tanuló.) — 14. U. a. Am Grabe Therese

Ferenczy's. (Jertek csalogányok.) — 15. U. a. Der Hirtenknabe. (Palóc alföldi.) — 16. U. a. Die neue Sirene. (Uj syrén.) — 17. Flora MAJTHÉNYI: Es flieht die Wolke. (Száll a felhő. Flóra dalai.) — 18. Gabriel PAP: Sie verlässt. (Elhagyja már...) — 19. Alexander PETŐFI: Die Theisz. (A Tisza.) — 20. U. a. Wer kann es denken. (Ki gondolná, ki mondaná...) — 21. U. a. Wenn Gott. (Ha az isten.) — 22. Erwin POMFÉRY: An Yole. — 23. Julius SÁROSSY: Die verlorene Rose. (Vesztett rózsza.) — 24. Karl Szász: Der Kuss des Bánfi Dénes. (B. D. csókja.) — 25. U. a. Engel und Teufel. (Angyal és ördög.) — 26. Karoline Szász (Iduna): Aus Iduna's Nachlasse. (Apróságok. I. 2.) — 27. U. a. Fern ist die Ruh' mir Tag und Nacht. (Sem éjjelem...) — 28. Karl SÜKKEI: Es braust der Wind. — 29. U. a. In die Ferne. — 30. U. a. Sagt, wie soll mein Lieben sein? — 31. Michael TOMPA: An der Wiege meines Sohnes. (Fiam születésekor. I—III.) — 32. U. a. Ein Begräbniss. (Temetés.) — 33. U. a. Herbstlieder. (Őszi dalok. II. és VII.) — 34. Andreas TÓTH: Das Antlitz. (Az arc.) — Koloman TÓTH: An eine blasse Frau. (Sápadt asszony.) — 36. U. a. An Garay's Grab. (Garay sírjánál.) — 37. U. a. An Iduna's Grab. (Iduna sírjánál.) — 38. U. a. Liebe. — 39. U. a. Im April. — 40. Alexander VAHOR: Meiner Schönen. — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 550 p.

DUX, ADOLF: Ungarische Dichtungen.

616. Ungarische Dichtungen von Adolf Dux. Pressburg. L. V. Krapp. Leipzig. W. Jaensch. 1854.

16-r. IV, 116, (2) l. Nyomtatta Alois Schreiber. Tartalom: Vindobona, szerző eredeti költeménye; továbbá: 1. PETŐFI Sándor: An Michael Tompa. (T. Mihályhoz.) — 2. Panyó Panni. — 3. Ein schwüler Mittag. (Meleg dél van.) — 4. Der hohe Berg. (Amott az a hegy.) — 5. Kutya-kaparó. (Kutya-kaparó.) — 6. Eine traurige Nacht. (Szomorú éj.) — 7. Hundelied. (A kutyák dala.) — 8. Die Dichter des XIX. Jahrhunderts. (A XIX. sz. költői.) — 9. Drei Söhne. (Három fiú.) — 10. Bitteres Leben, süsse Liebe. (Keserű élet, édes szerelem.) — 11. Theissbild. (A Tisza.) — 12. Die Wolken. (A felhők.) — 13. Der Mönch ist in die Kutte gehüllt. (Csuklyában jár a barát.) — 14. Der Wind. (A szél.) — 15. Bolond Istók. — 16. LISZNYAI Kálmán: Wiegenlied. (Palóc dalok. I.) — 17. Kleines Leid. (Palóc dalok. II.) — 18. Der Mond. (Palóc dalok. III.) — 19. Gib! (Palóc dalok. IV.) — 20. Magie. (Palóc dalok. V.) — 21. Leuchtwürmchen. (Palóc dalok. VI.) — 22. Bräutigams-Lied. (Palóc dalok. XI.) — 23. Der Schmetterling. (Palóc dalok. XII.) — 24. Recept. (Palóc dalok. XIII.) — 25. Der Müller. (Palóc dalok. XVII.) — 26. Für ein Geschenk. (Palóc dalok. XXII.) — 27. Eine Nachtigall. (Palóc dalok. XXIII.) — 28. Ich gib' einen Kuss dir. (Palóc dalok. XXIV.) — 29. Sie ist krank. (Palóc dalok. XXVI.) — 30. Betyar-Lied. (Palóc dalok. XXVIII.) — 31. Vielgestaltig. (Palóc dalok. XXX.) — 32. Betrogen. (Palóc dalok. XXXII.) — 33. Bitte, bitte, neige dich. (Palóc dalok. XXXIV.) — 34. Stelldichein. (Palóc dalok.

¹ Erösen rövidítve.

XLIII.) — 35. Klage. (Palóc dalok. XLIV.) — 36. Die Hoffnung. (Palóc dalok. XLVII.) — 37. König Mátyás. (Palóc dalok. LXI.) — 38. Ein Mühlbach. (Palóc dalok. LXII.) — 39. Im Walde. (Palóc dalok. LXXVI.) — 40. Am Grabe der Mutter. (Palóc dalok. LXXXII.) — 41. Der heilige König Ladislaus. (Palóc dalok. LXXXIV.) — 42. Liebespost. (Palóc dalok. LXXXV.) — 43. Neue Lieder. (Palóc dalok. LXXXIX.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. germ. 1033.

(FALK, MAX): Übersetzungen aus dem Ungarischen.

617. Übersetzungen aus dem Ungarischen von Fk. Budapest. Buchdruckerei der Pester Lloyd-Gesellschaft. 1898.

4-r. 12 l. Tartalom: 1. Josef Kiss: Gegen den Strom. (Az ár ellen.) — 2. Paul GYULAI: Dem Andenken meiner Margit. (Margit emléke. V.) — 3. Julius REVICZKY: Der Tod des Pan. (A Pán halála.) — Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 117 l.

GULYÁS PÁL.

VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1914-BEN.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége az 1914-ik évben főnállásának 17-ik évét töltötte be. Kettős feladatának, hogy t. i. az állami segélyezésben részesülő tudományos közgyűjtemények fölött az állami felügyeletet gyakorolja s hogy a múzeumi és könyvtári ügy fejlődését az országban a tudomány és közművelődés érdekeinek megfelelőleg irányítsa, ez évben is igyekezett megfelelni.

E munkásság könyvtári részének eredményeit a Főfelügyelőség évi jelentése alapján a következőkben ismertetjük:

I.

Alsókubinban, az Árva megyei Csaplovits-Könyvtár-ban a háborús állapot miatt a kulturális munka egyelőre megakadt. Az év első felében a népkönyvtári anyag s az ahhoz csatolt egyéb könyvanyag kikölcsönzése a legszebb eredményeket mutatta, mert dacára a kezdet nehézségeinek 2164 olvasó 2425 könyvet vett igénybe. Természetesen, csupán házi használatról lehet szó, miután a könyvtár bútorzat és belső berendezés teljes hiányában olvasó terem eddig nem nyithatott, irodai helyiségét megfelelőleg be nem rendezhette, sőt az előadói, illetve a fölolvadó teremnek szánt nagyterem is teljesen bútorzatlan.

Az év második felében a könyvtár munkája teljesen szünetelt.

Aradon, a városi közművelődési intézet 1,100.000 korona költséggel fölépített palotájában úgy látszik, nagy tevékenységet fejt ki az aradi Kölcsey-egyesület. A jelentés 13 pontban sorolja föl ezt a tevékenységet s ennek csupán egy pontja könyvtári: az, hogy az aradi vasúti állomáson egy 2000 K-ás népkönyvtárat

létesített. Azt hisszük, ez az egy pont is téves: a könyvtárt, ha nem csalódnunk, a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa létesítette, az egyesület csupán kérelmezte. Magában az intézetben elhelyezett könyvtárról, annak állapotáról, gyarapodásáról, működéséről sajnos, egyetlen egy adat sincs. Azaz, hogy annyi még is van, hogy az egyesület megszerezte a FÁBIÁN Gábor-féle könyvtárt és levéltárt. De azt már nem árulják el, hogy miféle alap terhére és milyen áron.

Balassagyarmaton a Nógrádvármegyei Múzeum 1914. évi történetében örvendetes esemény, hogy állandó épülete tető alá került, sőt három terme már teljesen elkészült. Ezek közül egy földszintiben az összes gyűjteményeket elraktározták, a termet lezárták és lepecsételve leszegezték. Az épület többi részeit az odavezényelt katonaság foglalta le. Az épület eddigi költségeit a Nógrádvármegyei Múzeumtársulat az adományokból befolyt mintegy 100.000 K rendelkezése alatt állott készpénz-vagyonból fizette, a továbbiakat pedig a 25 éven át fizetendő 4000 K államszegély terhére a vármegye által megszavazott 57.470 K kölcsönből fedezi. E kölcsön fölvételét a belügyminisztérium 138.581—1914. számú leiratával engedélyezte, a 4000 K-nak 25 éven át leendő fizetését pedig a vallás- és közoktatásügyi miniszter a vármegyével szemben 1914. július hó 9-én kelt 85.390 sz. a. leiratával biztosította. A múzeumépület az Erzsébet-liget legmagasabb helyén 1000 m² területen épült WÄLDER Gyula műegyetemi tanársegéd tervei szerint FARKAS Mihály odaváló építész vállalatában 155.293'91 K költséggel.

1914. évi március hó 6-án vette kezdetét az építkezés és már június hó 16-án tető alá került az épület, melyet 1915 május 1-én kellett volna a vállalkozónak átadnia. Ha az általános mozgósítás nem vonta volna be az asztalosok nagy részét a munkáscsapatokba, az épület már október elsejére elkészül.

Bártfán a Sárosmegyei Múzeum nehéz napokat élt át az 1914. évben s a háború kitörése miatt kulturfeladatának is csak egy ideig felelhetett meg. Az 1914. évi gyarapodás csekély. A könyvtár gyarapodása 3 folyóirat, 1 hirlap és néhány apró

nyomatvány. A Főfelügyelőség rendeletéhez képest igyekezett a múzeumőr Eperjes és Bártfa városoktól megszerezni a háborús eseményekkel kapcsolatos nyomtatványokat, de fáradozása csekély sikerrel járt, amennyiben — jelentése szerint — a legtöbb ilyesfajta nyomtatvány az orosz rombolás következtében elpusztult.

Besztercebányán a városi könyvtárban az 1914. év második felében a világháború a vezetőség működését megbénította. A közkönyvtár második címjegyzékének kinyomtatását a háborús időkkel kapcsolatos anyagi áldozatok miatt kedvezőbb időre halasztották.

A könyvtárból 28 olvasó 93 művet használt. Használati díjakból befolyt 4 K. A könyvtár törzsanyaga 1611 kötet. A könyvtár főntartója saját javadalmából 1914-ben személyi kiadásokra 180 K-t, gyarapításra 429'90 K-t, bútorozásra 111'80 K-t, helyiség főntartására 263'52 K-t fordított. Pénztári maradvány: 986'10 K.

Békéscsabán a Múzeumegyesület tulajdonát képező közművelődési ház fölavatása volt az Egyesület 1914. évi történetének legkimagaslóbb eseménye. A *könyvtár* fejlődése az anyagi eszközök elégtelensége miatt igen csekély, az összes gyarapodás csak 38 db könyv, pedig az a körülmény, hogy immár nyilvános olvasóterem is van a múzeumban, egyik elsőrendű feladattá tenné a könyvtár gyarapítását.

A könyvtár állaga az 1914. év végén 2316 könyv, 26 apró nyomtatvány, 1 térkép, 14 kézirat, 3 oklevél s egyéb irat.

Budapesten a Budapesti Könyvtáregyesület budai könyvtárának 1914. évi állapotáról és működéséről a vezetőség jelentést nem küldött.

A *Ráday-Könyvtárban* a könyvtári munka az 1914. év folyamán az újabb könyvanyag földolgozásából, a folyóirat és levéltári anyag rendezéséből és a nyitási napokon a látogatóközönség kiszolgálásából állott. Az újabban bekerült könyvanyagot az esztendő folyamán teljesen földolgozták; jórésztben rendezve van a régi hirlap- és folyóirat-anyag is; megtörtént a levéltári anyag átnézése és főbb szakcsoportok szerint való elkülönítése.

Bár az évek óta élvezett állami támogatást 1914-ben nélkülözni volt kénytelen a könyvtár s így a bevásárlásnál csak az 1913. évi csekély államsegély-maradványra és az egyházközség rendkívüli segélyére támaszkodhatott, az évi gyarapodás mégis elég tekintélyes volt, mert a vásárlás utján való gyarapítást pótolta a könyvtár jóakaróinak bőkezű ajándékozása. Gyarapodott a könyvtár összesen 1386 művel, 1951 kötetben, 1896 darabban. És pedig vétel útján: 139 művel, 375 kötetben, 381 darabban; állami letétképen: 11 művel, 11 kötetben, 11 darabban; a theol. tanári kézikönyvtárból áttétel útján: 9 művel, 50 kötetben, 49 darabban; a régi feldolgozatlan anyagból történt beosztás útján: 210 művel, 203 kötetben, 203 darabban; ajándékozás útján: 1017 művel, 1312 kötetben, 1252 darabban. E bekerült könyvanyagot teljesen földolgozták s annak során 116 művet 195 kötetben, 191 darabban a duplumok közé helyeztek. A beállított könyvanyag tehát a duplumok leszámításával gyarapodott összesen 1270 művel, 1756 kötetben, 1705 darabban. A könyvtár feldolgozott és felállított anyaga az év végén: 22.866 mű, 35.374 kötetben, 34.336 darabban. Sikerült több, régóta hiányzott és már elveszetteknek hitt művet is visszaszerezni; közöttük egy igen becses kéziratot graduálét és egy kötet kolligátumot, amelyben 16 régi magyar nyomtatvány foglaltatik két unikummal (IDARI Péter: *Historia Alexandri Magni*. Kolozsvár. 1591., ILLYEFALVI István: *Jephta sive tragoedia Jephtae*, Kolozsvár, 1590.) A nyári nagy szünetet kivéve, hetenként kedden és csütörtökön nyitották meg a könyvtárt a nagyközönség használatára. A könyvtárőr azonban naponként is, délelőtt 10—12 óra között, sőt még a nyári nagy szünet alatt is rendelkezésére állott a tudományos kutatóknak. A látogatásokon, valamint a használt művek számán meglátszott a háború hatása, amennyiben az első félévi forgalom erősen megcsökkent a második félévben. A fejlődést mutatja, hogy a látogatók száma ennek dacára is csak alig csökkent, amennyiben 391-re (1913-ban 399) rúgott, a könyvhasználat pedig szépen emelkedett: 847 (1913-ban 399) mű került használatba, 1226 (1913-ban 613) kötetben. A könyvtár 1914-ben államsegélyben

nem részesült, amely körülmény több tekintetben nehéz helyzet elé állította a fenntartó testületeket. Az esztendő első felében ugyanis, amikor még senki sem gondolt a háború kitörésére és ennek folytán a már évek óta élvezett államsegély teljes elmaradására, a könyvtári bizottság a tavaszi egyházkerületi közgyűlés által jóváhagyott és 1000 K államsegélyt számításba vevő költségvetés alapján jelentékeny könyvmegrendeléseket tett, többek között a Magyar Tud. Akadémiánál is, hogy el ne szalassza a kedvező alkalmat arra, hogy hiányzó akadémiai kiadványait 80% árengedmény mellett megszerezze. Kitérvén azonban a háború és teljesen elmaradván a remélt államsegély, a megtörtént szállítások alkalmával képtelen volt a könyvtár a számlákat teljesen kiegyenlíteni, amennyiben e célra csak az 1913. évi 140 K 99 f. államsegély-maradvánnyal és a dologi kiadásokra utalványozott fenntartási költségeknek még fel nem használt, illetve le nem kötött részével rendelkezett. Ezek felhasználásával kiegyenlítette ugyan az antikváriusi és a könyvkereskedői számlákat 284 K 41 fillér értékben, a Magyar Tud. Akad. 561 K 05 fillérre rúgó számlájának kiegyenlítésére azonban kénytelen volt haladékat kérni. Az államsegély terhére vásároltatott e szerint 140 mű, 378 kötetben, 384 darabban, 845 K 46 fill. összesen, amelyből az államsegély fedezett 140 K 99 fillért, a fenntartói segély 143 K 42 fillért, 561 K 05 fillér pedig fedezetlenül maradt. A könyvtár személyi és dologi kiadásait az egyh. ker. közgyűlés utalványozása alapján, a budapesti ref. theol. akad. pénztára fedezte 2906 K 95 fillér összegben s a könyvszámlák kiegyenlítéséhez előlegként hozzájárult 143 K 42 fillérrel. A fenntartó összes évi kiadásai tehát 3050 K 37 fillérre rúgtak. A már 1913-ban az egyh. ker. közgyűléshez bemutatott könyvtári szervezeti és kezelési szabályzat tárgyalása, tekintettel arra, hogy annak életbeléptetése újabb anyagi terheket ró a fenntartókra, amiket pedig azok a jelen körülmények között nem vállalhatnak magukra, jobb időkre halasztott, úgy azonban, hogy a kezelésre és használatra vonatkozó rész életbe léptetett.

Debreczenben a ref. főiskola nagykönyvtára életében az el-

múlt esztendő jelentős változásokat idézett elő. E változások részint személyiek, részint dologiak. A könyvtár állománya az 1914. évben is jelentékenyen gyarapodott egyrészt bevásárlás és rendelés, másrészt adományok és állami letét útján. Beszerzés- és ajándékművekből a múlt évben 742 db könyv, apró nyomtatványokból pedig 4869 db került a könyvtárba s így az állomány 162.573 darabra emelkedett. A könyvtár olvasótermét az elmúlt évben is sokan látogatták, úgy hogy a terem kicsinysege nem egyszer szemmel látható volt. 174 napon keresztül állott nyitva a nyilvános olvasó az érdeklődők előtt, a múlt évvel szemben azért kevesebb napon, mert a kollégiumnak kórházi célokra történt lefoglalása a bentlakó s így a kiszolgálásban is segédkező ifjúságot távol tartotta és a kolerajárvány is az olvasó-helyiség zárvatartását parancsolta. A helyiségek átalakításait úgy az olvasótermek kibővítésére és kényelmesebbé tételére, mint a könyvraktár megnagyobbítására vonatkozólag a közbejött világháború miatt nem eszközölték, azonban állandóan napirenden tartották s mihelyt az átalakításhoz szükséges termek a katonai kórház céljai alól felszabadulnak, azonnal munkába veszik. Gyökeres átalakításra s kivált a könyvraktár tetemes kibővítésére azonban csak az egyetemnek új helyiségbe költözése után lehet kilátás. A könyvtár igazgatóságának egy, a koll. könyvtár beható átalakítását és a létesítendő egyetemi könyvtárral való kapcsolatba hozatalát kimerítően tárgyaló előterjesztése benyújtott az egyházkerületi elnökséghez s közelebbről valószínű tárgyalások anyagát fogja képezni. A könyvtár ügykezelése a háborús idő alatt sem szenvedett semmi fönnakadást, noha a kisegítő írások többszörösen változtak, sőt számban is tetemesen redukálódtak és a második könyvtártiszt is felcserélte ez állását a gimnáziumi h. tanársággal. A személyi változások kategóriájába tartozik dr. FERENCZY Gyula egyetemi tanárnak a könyvtárigazgatói tisztéről való lemondása s helyébe dr. MITROVICS Gyula tanárképzőintezeti igazgatónak kinevezése, ki is ez állását október 1-én elfoglalta. A megüresedett második könyvtártiszt állást egyelőre nem töltötték be, valamint nem az esküdtfelügyelői és a második

szolgai állást sem. Mindez a háborús viszonyokban találja magyarázatát. A betűrendes szakcím-tár elkészítésére engedélyezett 3000 K államsegély 1-ső 1000 K-ás részletét 1914-ben utalványozta a vall. és közokt. miniszter. A könyvtár fenntartója sajátjából 13.607'67 K-t költött a könyvtárra. Nevezetesen személyi kiadásokra 6420 K-t; gyarapításra 7188'67 K-t. Ezenkívül a főiskolai háznagyi hivatal fedezi az irodai szükségleteket, a közpénztár pedig a 259'78 K biztosítási díjat. Az intézet alapítványi törzsvagyona 1914 végén 31.589'89 K volt.

A Városi Múzeum könyvtára az 1914. év folyamán vásárlás útján 5, ajándék útján 1414 darabbal szaporodott. Állománya az év végén 12.893 db volt. Vásárlásra 94'28 K-t fordítottak.

Désen a Szolnok-Dobokamegyei Etnográfiai és Tört. Társulat Könyvtárának 1914. évi történetében nevezetes mozzanat nem fordult elő. Az intézetnek nem lévén saját alapja, minthogy ez évben a szokásos államsegély is elmaradt, anyagiak hiányában nem igen fejlődhetett. Az elmúlt év folyamán 27 látogató 43 művet olvasott. A könyvtár 1914-ben 36 kötetel gyarapodott, nagyrészt ajándékozás, részben vétel útján az 1913. évi államsegélymaradvány terhére. Jelenlegi állománya 1652 kötet.

Déván a Hunyadmegyei Múzeum Könyvtára 1274 darabot tett. Sem gyarapodásáról, sem használatáról nincsen közelebbi adat.

Eperjesen a tiszai ág. hitv. ev egyházkerület kollégiumának nagykönyvtára az év első felében normálisan működött, jóllehet a legnagyobb könyvtári helyiségül szolgáló díszterem istentiszteletek és istentiszteleti cselekvények helyéül szolgált, mivel az 1913. május havában tűz következtében megrongálódott ág. ev. templom renoválás alatt állott. Nyári munkáról tehát ott ilyen körülmények között nem lehetett szó, július végén pedig elrendelték az általános mozgósítást. Ilyenképen az olvasó-termet a nyári szünet elmúltával meg sem nyitották, de nem is nyithatták meg már azért sem, mivel 1914-re rendes államsegélyt nem kaptak s így a díjnokot, aki az olvasóteremben a fölügyeletet gyakorolta, kénytelenek voltak elbocsátani. A könyvek utáni kereslet egyébként nem volt nagyarányú. A könyvtárból 145

olvasó 402 művet használt, az olvasóteremben pedig 1162 látogató 65 (?) művet olvasott. A könyvtár a berendezésre szükséges 4000 K első részletétől 1000 K rendkívüli államsegélyt kapott 1914-ben.

Felkán a Tatra-Múzeumegylet működése az 1915. évben igen szerény kis körben mozgott, mert e múzeumot is megakadályozta munkálkodásában a háború. A gyűjtemények gyarapodására 307 K 16 fillért fordítottak, melyből tagsági díjakra és könyvvásárlásokra 120 K 16 fillér esik. Mint a megelőző években, úgy most is a *könyvtár* mutatja fel a legnagyobb gyarapodást. Állami letétképen beérkezett 6 kötet, előfizetés és vétel útján beszereztek 21 kötetet, ajándékba kaptak 28 kötetet és 85 füzetet, valamint Magyarországnak egy régebbi térképét. Az összes szaporodás tehát 55 kötet, 85 füzet és egy térkép.

Győrből a Városi Könyvtár 1914. évi állapotáról és működéséről jelentést nem küldtek.

Gyulafehérvárt a Batthyány-Intézet könyvtáránál az 1914. esztendő főmunkája újból a könyvtár abc-katalógusának megírására irányult. Míg az intézet anyagi erői megengedték, egyidőben többen is dolgoztak a cédulázáson. Bujáki Domokos főgimn. tanár a hungarikumok katalógusalapjait és pontos bibliografiai leírását készítette, míg a háborús bonyodalmak miatt kénytelen nem volt ebbeli munkáját félbeszakítani. Hasonló okból kellett Rákóczy Béla főgimn. tanárnak is az ősnymtatványok szépen haladó bihliografiai leírását abbanhagynia. A könyvtár egyéb állományának cédulázása zavartalanul folyt tovább. A lipcsei könyvpiari kiállítás vezetőségének megkeresésére a BATTHYÁNY-könyvtár 13, túlnyomóan német vonatkozású kéziratát s egy CELTES könyvtárából való ősnymtatványát állította ki a «Halle der Kultur»-ban, illuminált kéziratait pedig többrendbeli, részben színezett hasonmásban mutatta be ugyanott. A könyvtár anyagának gyarapodása főleg orientaliákban volt jelentős. Dr. VÉCSEY József báró ajándékából az intézet öt darab szumir ékiratos szöveghez jutott, dr. SZEMERE Leo ösztökélésére és szives közvetítése révén pedig rézkarcokban is gazdag ex-librisz gyűjteményt

állított össze az intézet vezetője. A könyvtár 1914-ben 300 napon át volt nyitva s abból 261 látogató 760 művet használt. A könyvtár törzsállománya 1914 végén: 36.773 könyv, 104 hirlap, 744 kézirat, 13.541 oklevél s egyéb irat és 20 színes fametszet. Az intézet fenntartója az 1914. évben 7494⁷² K-t fordított a könyvtárra. Nevezetesen: személyi kiadásokra 3214 K 76 fillért; gyarapításra 3809⁷⁸ K-t; irodai szükségletekre 62 K-t; helyiség fenntartására 270⁵⁸ K-t; biztosításra stb. 137⁶⁰ K-t. A pénztári maradvány 1914 végén: 53⁰³ K. Ezzel együtt az intézet törzsvagyona 61.756¹⁵ K.

Az Alsófehérmegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi Egyesület múzeumát fenntartó Egyesületre nézve az 1914. esztendő annyiban volt örvendetes, hogy a múzeumi épület a déli épületszárny fölépítése útján kibővült. A könyvtár törzsállománya az 1914. év elején: 4436 db volt. A lefolyt évben beszerettek állami segélyből 76 db önálló művet, 2 hirlapévfolyamnak 4 havi lapjait és 2 térképet; állami letét 18 könyv; csere útján bejött 61 mű, ajándék útján 51 könyv és 2 hirlap-évfolyam, tehát összes gyarapodás 206 db önálló mű, 4 hirlap és 2 térkép. Így a törzsállomány az 1914. év végén 4574 könyv és füzet, 43 hirlapévfolyam, 16 apró nyomtatvány, 5 térkép, 7 kézirat, 2 oklevél, összesen: 4648 db. Az 1913. évre kapott államsegélyből fölhasználatlanul maradt az 1914. évre a könyvtárnál 39¹⁴ K.

Hódmezővásárhely a ref. főgimnázium nyilvános tanári könyvtárában augusztus elsejéig 421 egyén 671 művet olvasott, 783 kötetben. Augusztustól az év végéig csak 120 olvasó volt, kik 221 művet 255 kötetben használtak. Így az év végén a következő adatok mutathatók ki: olvasott összesen 541 egyén 892 művet 1038 kötetben. Ez a tavalyihoz viszonyítva 256 olvasóval kevesebb, az olvasott művek száma pedig 341-gyel, 438 kötetben. A könyvtár 1914-ben államsegélyt nem kapott, így csak a fenntartó egyház évi segélyét használhatta fel a gyarapításra. A könyvtár állománya az 1914. év végén 9013 mű, 13.945 kötetben, 713 kötet hirlap, 84 apró nyomtatvány, 5 térkép, 207 kézirat, 2005 oklevél s egyéb irat és 2410 egyéb mű 2797 kötetben volt.

Az intézet saját javadalmából 735·32 K-t fordított a könyvtárra. Nevezetesen: személyi kiadásokra 250 K-t, gyarapításra 463·32 K-t, irodai szükségletekre 22 K-t. A pénztári maradvány 81·87 K.

Kassán a Felsőmagyarországi Rákóczi Múzeum gyűjteményei közül a könyvtár 848 művel, 1096 kötetben és 1221 db aprónyomtatvánnyal s egyéb könyvtári anyaggal gyarapodott. Az olvasóteremben 1984 olvasó 2228 művet használt; külső használatra 8050 kikölcsönzőnek 8050 művet 9614 kötetben kölcsönöztek ki. A könyvtár működését a háború kitörése után — a segédszemélyzet megfogyatkozása mellett is — a rendes keretek között tartották fenn október hó elejéig, amikor a városban fölépített járványok miatt az egész intézetet be kellett zárni.

Kecskeméten a Városi Múzeum és Könyvtár építésének ügye 1914-ben semmit sem haladt előre, az államsegély második 20.000 koronás részletét nem kapták meg s így a városi tanácsnak nem volt módjában ezzel a kérdéssel foglalkoznia. A könyvtár összesen 458 kötetből álló 350 munkával gyarapodott. 282 munkát 2030·60 K-ért vettek, 58 munkát ajándékba kaptak, köztük 6 munkát állami letétképen. A kötetítésre fordított 140·20 K-val együtt 2270·80 K-t költött a város könyvtárára. A könyvtár állománya az 1914. év végén 13.820 kötet könyv volt.

Keszthelyen a Balatoni Múzeum könyvtára főképen csak az évről-évre folytatólagosan beszerzett tudományos folyóiratok s néhány más régebben megrendelt, de antikvár úton csak most szállított és az osztályőrök működését elősegítő szakfolyóirat és szakmunka beszerzésére szorítkozott. Törzsállománya: 2076 könyv, 15 hirlap, 1413 aprónyomtatvány, 9 térkép, 222 okirat és oklevél; összesen 3735 db volt.

Késmárkon az ág. h. ev. ker. liceum nagykönyvtára az államsegély elmaradása miatt és mert a beruházási államsegélyből a könyvtár gyarapítására szánt 15.000—20.000 K-ból is csak harmadfélezer K-t tudtak folyósítani a háborúelőtti időben, csekélyebb mértékben gyarapodott mint az 1913-ik esztendőben. A beszerzés, eltekintve a cserepéldányoktól, 1200 kötetre rúgott, amelynek egyharmada tudományos mű, kétharmada szépirodalmi anyag.

Az olvasóközönség is megcsappant, mert amíg 1913-ban 1403 látogató 3926 kötetet vett igénybe, 1914-ben a látogatók száma leszállt 1006-ra, a kötetek száma pedig 3144-re csökkent. E visszaesés okául a háborús viszonyokat tekinthetjük, melyek az olvasókedvnek minden vonalon szárnyát szegték. A könyvtár 1914 végén 47.165 könyvet, 286 hirlap-kötetet, 640 apró nyomtatványt, 69 térképet, 219 kéziratot, 124 oklevelet s 20 egyéb anyagot, összesen 48.523 dbot tartalmazott. 92 nyitási napon 1006 látogató 3144 könyvet olvasott, a látogatási díjából befolyt 30 K. A könyvtár fenntartója 1914-ben 3323'94 K-t költött a könyvtárra. Nevezetesen: személyi kiadásokra 400 K-t; gyarapításra 2900 K-t; irodai szükségletekre 23'94 K-t. Tőkésített 690'80 K-t. Az intézet törzsvagyona 1914 végén 5247'86 K volt, melyben 2584'36 K alapítványi jellegű, 2663'50 K pedig alapítványi jelleggel nem bíró tőke.

Kiskúnfélegyházán a Városi Múzeumnál a múzeum öre a könyvtári anyagot elrendezvén, hozzá fogott a cédula és szakkatalógus elkészítéséhez. E munkálat kellőleg előre is haladt, a könyvtárt azonban nyilvános használatra átadni még nem lehetett, mert még mindig sok könyv van, mely megfelelő költség hiányában kötés alá nem kerülhetett. Évi gyarapodása 93 kötet volt.

Kiskúnhalason a ref. főgimnázium könyvtára az 1914. évben csendesen működött abban az irányban, melyet az előző években meghonosított. A városi közönség részére heti 4 órán át tartották nyitva a könyvtárt. A könyvtárost a fenntartó testület évi 400 K külön díjazásban részesíti 1914. szept. 1. óta. A gyűjtemény anyagának fejlődése különben normális volt. Állami letétbe kaptak 4 kötetet, ajándékol 382 kötetet és 2 kéziratot, vásároltak 205 kötetet. Ebből 40 kötetet vettek az államsegélyből az elmúlt év folyamán, 165 kötetet pedig egyéb vétel útján. Az év folyamán nyert 1000 K rendkívüli államsegélyből fizették ki az olyan régebbi vásárlásokat is, melyeket már előzőleg a gyarapodásban kimutattak, azonban a könyvtár fogyatékos anyagi eszközei miatt csak most egyenlíthettek ki. Ha ezt is számítjuk, úgy

az állam körülbelül 140—150 kötetel gyarapította a könyvtárt az 1914. évben. Ezekkel együtt ma van a könyvtárban 37.761 könyv, 205 térkép és 190 kézirat. Összesen 38.156 db. A főgimnázium pénztára a könyvtár kiadásaihoz 983 K 33 fillérrel járult hozzá. Ebből 133'33 K volt a könyvtáros tiszteletdíja, a többbit a könyvtár fejlesztésére fordították. Egyéb bevétel 10 K volt. A kölcsönzők száma 164 nyitási napon 867 volt, akik összesen 2602 kötetet használtak.

Kolozsvárt az Erdélyi Kárpátgyesület Múzeumának 1914. évi élete csendes munkálkodásban telt el. A könyvtári osztálynál vétel és csere útján a gyarapodás 179 db, ajándékozás útján 229 db, az összes gyarapodás tehát 408 db. Törzsállománya 1914 végén: 3451 db. A könyvtár 285 napon át volt nyitva; ez alatt 152 olvasó 382 művet használt.

Komáromban a Nyilvános Közkönyvtár 1914. évi működésének legnevezetesebb mozzanata az, hogy a könyvtár kilencedfél évtized vándorlása után révbe jutott és így ez az év méltán jelent fordulópontot életében. Az 1827-ben alapított vármegyei könyvtár, melynek egykori alapítója mint jámbor szándékot említi fel «Könyvtár ajánlásá»-ban a nyilvános olvasótermet, az elmúlt évben elérte ezt a célját is, mert a komáromi nyilvános közkönyvtárral kapcsolatos olvasóterem 1914 január 1-én egyelőre a népkönyvtárral és a kézikönyvtárral kapcsolatban megnyílt. Még ugyanebben az esztendőben költözött át a könyvtár többi gyűjteménye is a vármegye levéltárából és egyéb raktárhelyiségeiből, miután július folyamán a Schlick-Nicholson-gyár a vasállványokat egyelőre 54.000 kötet befogadására fölállította. Augusztus-szeptember hónapokban költözött át a könyvtár új végleges otthonába és ez az időpont mindenkor nevezetes marad a könyvtár történetében. A nyilvános olvasóterem 24 személy számára van berendezve, mellette a könyvtári tisztviselő hivatali helyisége és egy kisebb helyiség a tudományos kutatással foglalkozók rendelkezésére. Mint nyilvános könyvtár már működésének első hónapjaiban felébresztette maga iránt az olvasni szerető közönség érdeklődését, mely élénk látogatásában nyilvánult meg.

Sajnos a világháború ennek is gátat vetett, mert a kulturház helyiségeit a Vörös Kereszt kiegészítő kórháza céljaira vette igénybe. S bár az itt elhelyezett sebesültek szórakozást és szellemi táplálékot meríthetnek a könyvtárból, ez a körülmény az oka annak, hogy a kölcsönkönyvtár használata 1914. június vége óta szünetel. A könyvtár rohamos gyarapodása az utolsó évtizedben lehetetlenné tette az újabb anyag rendszeres feldolgozását. Az átköltözés után azonban megkezdődött a félbemaradt munka folytatása és lehetőleg az 1915. évben befejezést is nyer. Bevégezték a KULTSÁR István könyvtárának rendezését, melyet a könyvtár anyagának összezsufolása tett eddig lehetetlenné. Kiadták a könyvtár címjegyzékét is, hogy ezzel egy kegyeletes célt szolgáljanak. A kölcsönkönyvtárat heti három nyitási napon, mely az év első felében 86 volt, 645 olvasó használta, kik az év első hat hónapjában 7732 művet olvastak 10.045 kötetben. A nyilvános olvasóteremben 358 olvasó fordult meg, kik 623 kötetet olvastak, míg tudományos célokból kutatók 32 félnapon át látogatták a könyvtárat. A könyvtár gyarapodása felülmúlja az eddigi éveket. Folyóirat 52 járt a könyvtár címére. Államsegélyben a könyvtár az 1914. évben nem részesült, mindössze a városi népkönyvtár nyert 150 K segílyt az év első felére. A Főfelügyelőség id. SZINNYEI József könyvtárát 10.000 K összegben megvásárolván, annak legnagyobb részét a komáromi könyvtárnak szánta. A könyvtár ezidőszerint a Magyar Nemzeti Múzeumban van rendezés alatt. Egy másik nagy értékű gyűjtemény is a könyvtárba kerül örök letétképen: az ÁNYOS Lajos és neje könyvtára, mely mintegy 4000 dbot számlál és benne a magyar szépliteratura a múlt század negyvenes éveitől a század végéig ugyszólván teljesen képviselve van. Ezt a könyvtárat a komáromi községi iskola tanítótestülete engedte át letétül, mivel az örökhatyó végakarátának, hogy t. i. a könyvtárat «minden olvasni szerető komáromi polgár használhassa», olvasóterem hiányában megfelelni és kezeléséről gondoskodni nem tud.

Losonczon a Városi Közkönyvtár kezelésére vonatkozólag jelentékeny változás történt nemcsak a személyt, de magát a

rendszert illetőleg is. Az utóbbi 30 év alatt ugyanis a könyvtárnok községi bíró is volt és a képviselőtestületi közgyűlés által választatott; a kettős, egymástól jelentékenyen különböző természetű hivatás betöltése azonban nem járhatott kellő sikerrel s ezen változtatni a gondnokságnak régebbi törekvése volt, de megvalósítása csak a múlt évben sikerült, a rendezett tanácsú városokról alkotott új törvény életbe léptetése folytán beállott új alakulás alkalmából. A városi új szervezési szabályrendelet szerint a könyvtárnoki állás a községi bíróétól végleg elkülönített s így a könyvtárnok már nem hat évre választott tisztviselő, hanem ideiglenes alkalmazású napidíjas, tehát nem a képviselőtestület választja, hanem mint más hasonló állásút, ezt is a polgármester nevezi ki, de a gondnokság előterjesztése alapján. A javadalmazás 3 K napidíjban állapított meg. Az állásra KASZNER Olga okleveles népiskolai tanítónőt neveztek ki július 1-én. Az új rendszer az elmúlt félév alatt már is jó eredménnyel biztat, mert ámbár a háború izgalma a könyvtárak forgalmát kétségtelenül általában is csökkenti s ott is visszaesést okozott a régibb olvasók körében, a használati díjakból ez év második felében 16⁰/o-al több folyt be az előző év hasonló részével szemben. A könyvállomány szaporodása, az előző évekhez viszonyítva, jelentékenyen csökkent ugyan, de ez csakis az államsegélynek elmaradása, valamint az irodalom terén az év második felében a háború miatt beállott terméketlenségnek a kifolyása. A könyvtár állománya 25.262 könyv. A könyvtár fenntartója sajátjából 1620'97 K-t fordított a könyvtárra. Nevezetesen: személyi kiadásokra 1017 K-t; gyarapításra 603'97 K-t. Pénztári maradvány 1914. végén 452'21 K volt; a könyvtár vagyona 2457'21 K.

Löcsén az ág. h. ev. egyház közkönyvtárában az új cédulakatalógus szerkesztése tovább folyt, azonban e munka a sok kolligátumban előforduló tetemes számú kisebb terjedelmű doktori és más alkalmi disszertáció miatt csak lassúbb menetben haladhatott előre. A könyvtár 1914. évi látogatottsága nem emelkedett ugyan, de az ottani két közép és állami felsőbb leányiskola tanulóifjúságának érdeklődését fölkelteni s ébrentartani tudták

azáltal, hogy a könyvtáros a ritkább hungariákat s művelődéstörténeti és irodalmi szempontból ritkább és becsebb műveket magyarázó előadás kíséretében mutatta be több felsőbb osztályú tanulónak. Az 1914. év folyamán adományozott vagy letétül beküldött művekről, valamint a látogatókról és a használt könyvek darabszámáról a jelentés KAUFMANN Aurél könyvtáros hadbavonulása miatt el nem készülhetett. A 150 K-t kitevő kezelői díjakat s a fűtés 25 K-nyi költségét az ev. egyház fizeti.

Marosvásárhelyt a ref. kollégiumi könyvtár részére megállapított 10.000 koronás felszerelési államsegélynek 4000 koronás részlete csak 1914. június 27 én érkezvén meg, legelső sorban a könyvtárnak 1913-ban megrendelt, a nyerendő segély terhére a koll. pénztárból előlegezett összegei térítették meg, míg a további berendezés dolga, a vasállványrendszerrel való felszerelés költségei a kilátásba helyezett államsegély folytatólagos összegéből lesznek fedezhetőek. A vasállványozás 1914. december elejére készülvén el, a könyvek fellállítását megkezdették. A könyvtár forgalma, tekintettel az intézet körülményeire, minimális volt, ámde az egyes szakkönyvtárak, az illető szaktanárok felügyelete alatt élénk keresletnek örvendtek. Összefoglalóan 19.255 mű 31.389 kötetben az 1914. évvégi állapot.

A marosvásárhelyi *Közművelődési Ház* tulajdonában levő könyvanyag rendszeres feldolgozása 1913 szeptember utolsó napjaiban vette kezdetét s már annyira előhaladt, hogy 1914. dec. 31-én 1—8379 sorszámok alatt 11405 kötet feldolgozása nyert befejezést. A könyvtár vezetősége nemcsak az odavaló hirlapokban közzétett magyarázó közleményének útján, de társadalmi téren és magánérinkezés révén is elismerésre méltó tevékenységet fejtett ki abban az irányban, hogy a nagyközönség minden rendű és rangú rétegét az olvasótermek látogatásának és az olvasásnak megnyerje s ez által a fölvilágosodást, az önképzést s általában a közművelődést előmozdítsa. E fáradozásnak az volt örvendetes következménye, hogy míg az 1913. év dec. 31-én a beiratkozott olvasók száma 543 volt, ez a szám az 1914. év végével már 1619-re emelkedett, kik 27.151 esetben 81453 köte-

tet (darabot) kölcsönöztek ki házi használatra. — Ezenkívül az olvasótermekben 4638 kötet (darab) könyvet kértek ki és olvastak el. — Hogy a székely főváros közönségének érdeklődése a könyvtár iránt egyre fokozódik, azt élénken tanúsítja az a körülmény is, hogy az 1914. évben 2141 mű 3623 kötetben érkezett ajándékkul, melyeknek értéke 4676 K 60 fillerre megy és amelyeket elenyésző csekély kivétellel, odavaló érdeklődők ajándékoztak. Hogy az érdeklődés ilyen nagymérvű, abban bizonyára nem csekély része van annak a körülménynek, hogy a könyvtár használata teljesen ingyenes. Ennek tulajdonítható, hogy a mérsekelt anyagi viszonyok között élő, vagy teljesen vagyontalan társadalmi rétegek is nagy mértékben veszik igénybe a könyvtár használata által nyújtott előnyöket. Vásárlás útján a könyvtár az 1914. évben 2616 művel 3398 kötetben gyarapodott, melyekért Marosvásárhely szab. kir. város — mint az intézmény tulajdonosa — 15.650 K 01 fillért adott ki, illetőleg fog részben fizetni. Ugyanis a Főfelügyelőség a könyvtár részére a vall. és közokt. miniszter úrtól az 1916. évre 25.000 K államsegélyt eszközölt ki, melynek terhére a budapesti Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársaság már a lefolyt évben a magyar irodalom legújabb termékeiből nagyobb mennyiségű könyvet szállított körülbelül 14.500 K értékben, a könyvek bolti árából 10 százalékot engedve; a még hátralévő összeg erejéig pedig nyílt számlát nyitott a könyvtár részére. A naponta délelőtt 10-től 12-ig megejtett könyvkölcsönzés alkalmával akkora kereslet mutatkozott, hogy voltak napok, mikor a könyvkivevők száma túlhaladta a kétszázhetvenet. A már feldolgozott 11.405 kötetten kívül közel 5000 kötet könyve van még az intézetnek, amelyeket részben az időhiánya, részben a személyzetnek nagy mértékben igénybe vett munkássága és a felső emeleti — dolgozóteremként használt — helyiségeknek iskolai célokra való átadása miatt földolgozni nem lehetett, de amely sürgős munkálat az 1915. évben szietén befejezést fog nyerni. A közművelődési ház a könyvtár felszerelésére 1914-ben 4000 K rendkívüli államsegélyt kapott.

Máramarosszigetről SIMON Géza a ref. liceum könyvtárának

vezetője, 1915. febr. hó 15-én tudatta, hogy a könyvtár 1914. évi működéséről szóló jelentését és az elszámolást be nem küldheti, mert úgy a könyvtári katalógusok, mint pedig a pénztári számadások az ellenség betörése elől a ládákból elszállított értékesebb könyvanyaggal együtt Budapesten vannak biztonságba helyezve.

Miskolczon az ág. ev. egyház könyvtáráról a könyvtáros csupán annyit jelentett, hogy a könyvtárt 1914-ben a háborús viszonyok miatt kevesen látogatták. A statisztikai kimutatás szerint a látogatók száma 47, a használt könyvek száma pedig 125 db volt. A könyvtáros 37 db különböző folyóiratot, könyvet s egyéb kiadványt ajándékozott a könyvtárnak. A könyvtár 1914-ben államsegélyt nem kapott. A törzsállomány az 1914. év végén 7978 kötet volt. A könyvtárt fenntartó egyház saját javadalmából 1914-ben 300 K-val segítette a könyvtárt. A könyvtár törzsvagyona alapítványokban 6000 K.

A *Borsod-Miskolczi Múzeum* könyvtára a Vay-féle numizmatikai könyveken kívül több ajándékkal s a vételekből, előfizetésekből nyert folyóiratokkal, szakmunkákkal gyarapodott. Bekötettek 200 könyvet. Gyarapodás 425. Van összesen 4687 db. A levéltár gyarapodása 5 db. Van összesen 2495 db. A múzeum fenntartója 1914-ben könyvek kötetésére 200 K-t fordított.

Nagyenyeden a Bethlen-kollégium könyvtára az államsegély elmaradása miatt 1914-ben túlkiadásba jutott, amely az 1915. évi kollégiumi általány terhére ment át. A könyvtár forgalma növekedést mutat, amennyiben 695-en vették igénybe, 3859 művet 6946 darabban kölcsönözvén ki. Törzsanyaga: 22.769 mű 39.044 dban, hirtlap 467 mű 5111 dban, kézirat 658 db, egyéb anyag 16 db.

Nagyszombatban a Városi Közkönyvtár és Történeti Emléktárnál, mert 1914-ben az államsegély elmaradt, a könyvállomány sem gyarapodott lényegesen. Csupán a Főfelügyelőség ajándéklététjei, a városi tanácsnak adományai s a BOROVÁNSZKY Ede főügyész megújuló jótékonyága szerzett leltári gyarapodást. A gyűjtemények törzsanyaga a könyvtárban 11.043 könyv, 116

hírlap, 135 aprónyomtatvány, 25 térkép, 157 zenemű, 5 kézirat. Az Emléktárban: 71 könyv, 450 hírlap, 299 aprónyomtatvány. Összesen 12.307 db. Az intézetet fenntartó város 600 K segélyéből 400 K-t személyi kiadásokra, 60 K-t gyarapításra, 50 K-t pedig fenntartásra fordítottak.

Nagyváradon a Városi Nyilvános Könyvtár a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa javadalmából az 1913. évben engedélyezett 5000 K rendkívüli segély kiutalványozott 1000 K részletét nem használta föl, hanem gyümölcsözőleg helyezte el egyik pénzügyintézetben. Így a gyarapodás sokkal csekélyebb arányú, mint volt a múlt esztendőben. A leltár szerint 1913. dec. 31-én 5861 mű, 11.026 kötetben, 64.134 K 58 f. becsértékben. 1914. dec. 31-én: 6503 mű, 11.928 kötetben, 67.117 K 26 f. becsértékben. Vagyis a gyarapodás kitesz: 642 művet, 902 kötetben, 2982 K 68 f. becsértékben. Ebből vétel: 121 mű, 160 kötetben, 1342 K 90 f. becsértékben. Ajándék: 521 mű, 742 kötetben, 1639 K 78 f. becsértékben. Az 1914. év forgalma az előző esztendő forgalmához viszonyítva 9% emelkedést mutat, mert míg 1913-ban volt 25.920 olvasója a könyvtárnak, addig ez a szám 1914-ben 27.924-re emelkedett. Nyitva volt a könyvtár 282 egész és 52 félnapon át naponkint 9—12, d. u. 4—7 óráig, illetve a téli hónapokban fél 8-ig s vásár- és ünnepnapokon 10—12 óráig. Így tehát egy napra esik 85 látogató 94 kötet könyvvel. A könyvtár fenntartása naponkint 36 K 64 fillérjébe került a város közönségének s így egy látogató 42, illetőleg egy könyv kiadása 38 fillérbe kerül. Az olvasott művek közül szépirodalmi munka volt 16.430 kötet, 56,5%; ismeretterjesztő mű 9089 kötet, 31,2%; hírlap 3551 kötet 12,3%. — 1738 egyén kölcsön vett 1967 könyvet, 1913-ban pedig: 624 egyén kölcsön vett 982 könyvet. Az emelkedés tehát: 111%. Hozzáadva a kölcsönzés forgalmát az olvasótermék forgalmához: Volt a könyvtárnak 27.924 olvasója, akik 31.037 kötet könyvet olvastak.

A nyilvános könyvtár fenntartása 1914-ben 13.362 koronába került a város közönségének, amelyhez hozzájárultak:

1. Az államsegély címén	1865 K — f.
2. Bihar vármegye közönsége... ..	200 « — «
3. Szigligeti-Társaság	527 « 91 «
4. Nagyváradi Takarékpénztár... ..	100 « — «
5. Egyesült Biharmegyei és Központi Takarékpénztár	50 « — «
6. Leszámítoló és Jelzálogbank	50 « — «
7. Biharmegyei Takarékpénztár	40 « — «
Összesen	2832 K 91 f.

Értékes letétekhez is jutott a könyvtár az elmúlt év folyamán. Eltekintve azoktól az értékes munkáktól, amelyeket a Főfelügyelőség küldött, a Biharvármegyei Orvosgyógyszerészeti és Természettudományi Egyesület helyezte el a nyilvános könyvtárba kb. 1300 kötetből álló, 8334 K értéket képviselő könyvtárát külön záros szekrényekben. A téli hónapokban látogatott felolvasó estéket rendeztek a könyvtárban. Felolvasásokat tartottak: BÁTHORY Ferenc tanár a finnekről és lappokról, LAKATOS Lajos főlevéltáros a sorsüldözött Zekky pasáról, SEBESTYÉN Dezső igazgató a történelem s SZMETKA L. Ödön főgmin. igazgató a földrajz köréből. A könyvtár személyzete a szolgán kívül mindössze 2 emberből áll, akik megfeszített szorgalommal látták el a könyvtár nagy forgalmát.

A Biharmegyei és Nagyváradi Régészeti és Történelmi Egyesület beléletében különös említést érdemel gr. SZÉCHÉNYI Miklós nagyváradi püspöknek intézkedése, hogy az IPOLYI-gyűjtemény levelezésének eddig az egyházmegyei irattárban levő anyagát is a múzeumhoz utalta át. Könyvtárának törzsanyaga 3818 könyv, 43 hirlap, 125 aprónyomatvány, 20 térkép, 2562 kézirat, 103 oklevél, 665 egyéb. Összesen 7336 db.

Nyíregyházán a Szabolcs vármegyei Múzeum könyvtára 332 kötetből állott, főleg ajándékkazás útján szaporodott, csupán egy régészeti szakmunkát vásároltak.

A Nyítravármegyei Múzeum könyvtára 1914. július 1-éig rendes működését folytatta. A szünetes letelte után a könyvtár

nem folytatta működését, mert a könyvtárőr hadiszolgálatra vonult be. A könyvtár államsegély hiányában vétellel nem is gyarapodott. Állománya a könyvtáros távolléte miatt ki nem mutatható.

Pápán a református főiskola könyvtárát 1914-ben 3132 egyén kereste fel s a helyben használt, részben pedig kikölcsonzott könyvek száma 8180 kötetre emelkedett. A könyvtár az elmúlt évben 1406 db-bal szaporodott. Ebből a szaporulatból könyv: 1172 db, hirlap: 25 kötet, apró nyomtatvány: 171 db, térkép: 27 db, kézirat 6 db és okirat 5 db. Ezek közül államsegélyen vettek 28 kötetet, állami letét 11 kötet, egyéb vétel és csere 432 kötet, ajándék és hagyomány 934 db. Különösen kiemelendő dr. THALY László volt országgyűlési képviselő hagyománya, amelynek nagy része az 1848—49-ik szabadságharcra s az azt követő emigrációra vonatkozó értékes művekből áll. Ez a hagyomány állott 287 kötet könyvből, 18 db apró nyomtatványból, 27 térképből, 1 db kéziratból, 5 db oklevélből és 76 db fényképből. A könyvtár állománya az 1914. év végén 41.322 db volt s ezenkívül mintegy 2000 kötet duplum.

Pécsett a Városi Múzeum könyvtára most is raktározva van helyiség hiánya miatt. Gyarapodása kizárólag ajándékból és letétből 81 db. Törzsszállománya: 7610 könyv, 64 hirlap, 110 apró nyomtatvány, 13 térkép, 88 kézirat, 8 oklevél s 2 egyéb könyvtári anyag. Összesen 7895 db.

A Magyarországi Kárpátgyesület Poprádi Múzeumának működése és gyarapodása a nagy világháború miatt csak korlátolt volt. A könyvtár törzsszállománya az 1914. év végén 8580 db.

Pozsony sz. kir. város az 1900. október 1-én megnyílt és azóta szakadatlanul működésben tartott *városi közkönyvtárnak* körülbelül 30.000 darabot kitevő feldolgozott állományát 1914. évi június havában a meglévő cédulakatalógussal és nyomtatott címjegyzékkel együtt a pozsonyi m. kir. Erzsébet-tudományegyetem tulajdonába és kezelésébe adta át azzal a feltétellel, hogy a könyvtár nyilvános jellege továbbra is fenntartassék. Ugyanakkor a város addigi könyvtárosa, KUMLIK Emil dr. pályázat mellőzésével átvette az egye-

temi könyvtár vezetését, amely könyvtárba a városi közkönyvtár akkor beleolvadt és azóta ebben a minőségben működik tovább. Igazgatójává a király ő felsége 1914. július 25-én kelt legfelsőbb elhatározásával a volt városi könyvtárost nevezte ki, aki ebben a minőségben ugyanez év augusztus 10-én letette hivatalos esküjét a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kezébe. A volt városi könyvtár személyzetére nézve még megjegyzendő, hogy a vall. és közokt. miniszter úr 1914. évi dec. hó 18-án 125.827/IV. sz. a. kelt rendeletével GRUBER (SZEREDAI) Károly volt városi könyvtári segédet egyetemi könyvtártisztté nevezte ki. A volt városi közkönyvtár utolsó öt hónapjáról (1914. január—májusig) szóló statisztikai adatok a következők: A kiállított látogatójegyek száma 802. Az olvasóteremben használt anyag mennyisége 1107 darab volt. Óvadék ellenében 203 térítvényre kikölcsönöztek 710 kötetet, 205 egyszerű térítvényre (óvadék nélkül) 886 kötetet. Összesen tehát a jelzett időpon-ig 1210 látogató 2703 db könyvet, folyóiratot és egyéb könyvtári anyagot használt. A kezelt óvadék-összeg 2707 K volt.

A *Városi Múzeum* szakkönyvtára 6 művel (6 kötet) és 7 folyóirattal (15 kötet) gyarapodott. Állománya az 1914. év végén: 530 mű 222 kötetben, 1 hirlap, 430 apró nyomtatvány, 1 térkép, 52 kézirat.

*Rimaszombat*on a *Gömörmegyei Múzeum* 1914. évi történetét két részre oszthatjuk: a fejlődés hónapjaira a háború kitöréséig és a teljes stagnálás idejére. Az első időszakban az érdeklődés és áldozatkészség soha nem remélt mértékben nyilatkozott meg a múzeummal szemben. A múzeum átépítését célzó tervek a megvalósítás küszöbén állottak és minden jel azzal biztatott, hogy az 1914. esztendő meghozza hosszú évek fáradozásainak a gyümölcsét. Ekkor közbe jött a háború és minden terv füstbe ment. Államsegélyt 1914-ben nem kapott a múzeum és így a háború előtti beszerzéseket is saját javadalmából fedezte. A megtakarítások és az 1914. év első felének bővebb jövedelmei lehetővé tették, hogy a kiadásokat fedezhessék és örömmel jelenthető hogy a legtöbb múlt évi számla rendezve van és az államsegély

kimaradása a múzeumra nézve jelentősebb hátránnyal nem járt. A könyvtárra 97 K 10 fill.-t fordítottak, főleg a folyóiratok és a folytatólagos munkák költségeinek fedezése címén. Magánosok adományából a könyvtár csekélyebb mértékben gyarapodott. Mint-hogy ebben az esztendőben kellett volna a múzeum átépítésének és a könyvtár berendezésének munkálatait végrehajtani, nem lát-szott célszerűnek, hogy a könyvtári anyagot szaporítsák addig, míg a könyvtári anyag kellő elhelyezéséről nem gondoskodhat-nak. Emiatt halasztották el többek között az ágost. evang. espe-rességi könyvtár átvételét is. Azonban minden előkészület meg-történt arra nézve, hogy az épület átalakításának befejeztével a könyvtár rögtön berendezhető legyen. Így az 1914-ben nyert 3000 K rendkívüli könyvtárfelszerelési államsegélyből 1300 K-t új könyvtárállványok csináltatására fordítottak, amelyeknek készen kellett lenniök akkor, amikor a könyvtári szárny átalakítási mun-kálata befejezést nyer. A könyvtárállványok készen is vannak, de a háború megakasztotta az építkezést. Az állványokat a raktárban helyezték el. A könyvtár 104 ingyenes napon volt nyitva, de a látogatás mértékéről a vezetőség jelentésében be nem számol. Állaga: 14.128 könyv, 2043 hirlap, 4458 apró nyomtatvány, 167 térkép, 5721 kézirat, 276 oklevél s egyéb irat, 343 egyéb anyag. Összesen 27.136 db.

Rózsahegyen a Liptóvármegyei Múzeumegyesület Könyvtárában van 2191 könyv, 1333 apró nyomtatvány s 73 térkép. Összesen 3597 db. A kéziratok, oklevelek s egyéb iratok még leltározat-lanok.

Sárospatakon a ref. főiskola könyvtára az 1914. évben is aján-dékozásokból és vétel útján szerzett könyvekkel gyarapodott. A könyvtár az utóbbi években számos, könyvtáblákból kiáztatott nyomtatvány-töredékkel gyarapodott, amelyek részint mint uni-kumok, részint pedig mint eddig ismert, de csonka, egyetlen pél-dányban fennmaradt nyomtatványokat kiegészítő töredékek a Régi Magyar Könyvtár becses adalékaiul szolgálnak. Sőt 1914-ben ugyancsak egy könyvtáblából előkerült, áztatás útján, az Argirus-mese eddig ismert legrégebb kézirat-töredéke, amely két levélből

áll s az 1600 körüli időből való. A könyvtáblákból való kiázta-
tást HARSÁNYI István könyvtárnok végezte. Az államsegély terhére
ez évben is vásároltak könyveket abban a reményben, hogy a
háborús viszonyok közt is fognak kapni államsegélyt. Az állam-
segély terhére vásárolt könyvek árát az 1915-re remélt állam-
segélyből óhajtják kifizetni. Az államsegély terhére vásárolt köny-
vek ára 111106 K. A könyvtár törzsállománya az 1914. év
végén a 167 kötet ajándékozással, a 10 kötet állami letéttel, az
államsegély terhére vásárolt 150 kötetrel, valamint a főiskola
terhére vett 149 kötetrel együtt 56.524 kötetre szaporodott.
A kéziratár állománya az 1914. évi gyarapodással 1847 db,
illetőleg kötet. 253 nyitási napon 2095 esetben 3025 kötet, ille-
tőleg darabot kölcsönöztek ki helyben és vidékre. — Pénztári
maradvány az 1914. év végén 1663 K volt. A könyvtár fenntar-
tója saját javadalmából 2000 K-t fordított gyarapításra.

Selmeczbányán a városi közkönyvtár és a vele egy helyiség-
ben és egy kezelés alatt lévő népkönyvtár újabb időben helyiség-
get változtatott. Az egyik a városi iskolából átkerült az ú. n.
«magas ház» egyik emeleti udvari kis szobájába, ahol oly kevés
hely van, hogy a szekrények egymás mellé állítvák. A használat
mindazonáltal teljesen kielégítő és emelkedő irányzatot mutat.
A könyvtár törzsállománya 1914. végén: 3342 kötet könyv és
127 apró nyomtatvány. A könyvtár 124 napon át volt nyitva;
1906 látogató 4789 kötetet használt.

Sepsiszentgyörgyön a Székely Nemzeti Múzeum igazgató-
választmánya a külső építési munkálatok szerencsés befejezése, e
munkálatok felülvizsgálata s a gyűjtemények anyagának az új
épületbe költöztetése után az 1914. évet új szellemi erők munkába
állításával s az eddigieknél tetemesebb és állandóbb jellegű anyagi
eszközök biztosításával a körvonalaiiban már kibontakozó szebb
jövő szilárdabb megalapozásának és előkészítésének szánta. Ily
irányban már az év első felében mutatkozott is némi eredmény,
de a további sikeres előhaladásnak útját szegte a jóformán min-
den szellemi és anyagi erőt magának követelő háború. A könyv-
tár 1914-ben 3058 darabbal szaporodott. Állománya az év végén

71.018 db volt. Gyarapítására 1914-ben 1600 K államsegélyt kapott, elsősorban siculicák vásárlására. A kiutalt 1600 K államsegély felerészét siculicák beszerzésére és könyvkötésre használták fel, másik részét pedig — mivel két jelentős értékű székely levéltár és könyvtár megszerzésére ugyan már az 1914. évben sikerrel biztató, de végül mégis csak közdeményező lépéseket tehettek — egyelőre oly könyvtári anyag kifizetésére és további folytatólagos beszerzésére fordították, melynek megszerzése a gyűjtemények s ezek közt főleg a régiségvár anyagának földolgozása, vagy általában a könyvtár érdekében már elodázhatatlan volt s amelynek kifizetésére megrendeléskor vagy előfizetésekor részben saját jövedelmeikből, részben az 1914—15. évi rendes államsegélyből reméltek fedezetet. Természetesen a könyvvásár következtében felhasznált összeget a legközelebbi rendes könyvtári államsegélyből visszafótolják s múlhatatlanul siculicák beszerzésére fordítják. Az 1600 K segélyen kívül a vallás- és közoktatásügyi miniszter és a Főfelügyelőség még állami letétekkel és ajándékokkal is gyarapította a gyűjteményeket. A levéltár több, a székelységet érdeklő okirat másolataival s dr. KÜNLE Tivadarné ajándékából GIDÓFALVI István és neje 500 db-ot kitevő levelezésével gyarapodott. A könyv- és levéltár összes gyarapodásából vétel: 78 db, állami letét 13 db, ajándék 2967 db. A rendezés az év első felében a kívánatos és tervezett mértékben haladt előre, de a háború kezdete óta némileg megcsappant. A könyvtári és levéltári anyag végre annyi vándorlás, költözés és raktári ládákban való bujdosása után teljesen megtakarítva és tisztítva, az 1913. év végén elkészült MÁRKUS-féle könyvtári állványokkal és levéltári szekrényekkel berendezett könyvtári raktárhelyiségben van. Az APOR-könyvtár anyagát szakok szerint rendezték, a régi magyar könyvtári és kéziratos anyagot, valamint az összes hírlapokat, térképeket külön választották, továbbá a könyvtár régibb anyagának az eredeti rendezés szerint való ideiglenes felállítását is csaknem teljesen elvégezték, még pedig utóbbit abból a célból, hogy a régibb katalógust s így a könyvtár igen tekintélyes részét a végleges rendezéssel egy időben elkészítendő új könyv-

tári katalógus elkészítéséig is használhassák. A levéltár egész anyagát az új szekrényekben helyezték el s a pontos időrendi rendezés munkájában is előre haladtak.

*Sümege*n az *Állami Darnay-Múzeum* az 1914. évben a szakkönyvtár könyveinek bekötésére és szekrények készítésére 500 K rendkívüli segílyt kapott. Az igazgató 140 kötet szakművet ajándékozott a múzeumnak s ezenkívül több száz darabra rúgó egyéb könyvet és füzetet. Állami letétkén a *RÉVAI-Lexikon* 8 kötetét kapta a múzeum. A könyvtár állománya: 249 kötet (az ezután leltározandó újabb adomány nélkül); a *KISFALUDY-* és *arczképtáré* pedig 4082 drb.

Szabadkáról a Városi Könyvtár 1914. évi állapotáról és működéséről jelentést nem küldtek.

Szamosújvárt az Örmény Múzeumban FERHÁT Péter, a bécsi methitarista-rend tudós áldozópapja munkába vette az örménykodexek szakszerű feldolgozását. A megkezdett munkát azonban nem fejezhette be, mert az intézet végtelen kárára szeptember elején elhunyt. A könyvtár állománya az év végén 2017 kötetre rúgott.

A Szatmári Kölcsey-Kör Könyvtára vétel útján 25 darabbal, adományozás útján 182 dbbal gyarapodott. Állománya az 1914. év végén 5166 db. A könyvtárból 72 félnapi nyitás alatt 135 látogató 772 művet használt. Az intézet fenntartója sajátjából a könyvtár gyarapítására 50·24 K-t fordított.

Szászvároson a Kún-Kollégium Könyvtárában tovább folyt a meglévő könyvtári anyagnak végleges elhelyezése és rendezése. A könyvtár 1914-ben 138 könyvvel és 78 hirlappal gyarapodott. A fenntartó Kún-Kollégium a szokásos évi átalányt 1914-ben is folyósította. Ez összeget, évi 100 K-t, a régebbi időkből származó adósságok fedezésére, lapok és folyóiratok megrendelésére s kis részben új szerzeményekre fordították. A könyvtár évi forgalmát csökkentette a hadiállapot. Az intézet eddigi könyvtárosa, dr. TANKÓ Béla, egyetemi tanárrá neveztetvén ki, a könyvtárosi teendők végzésével az előljáróság dr. KRISTÓF György tanárt bízta meg, ki a teendők vitelére ideiglenes minőségben, a háború befejeztéig, minden tiszteletdíj nélkül vállalkozott.

Szegeden a Somogyi-Könyvtár elhelyezésére szolgáló épületen tervbe vett külső-belső renoválási munkák a háború miatt elmaradtak. A beosztott törzsanyag állománya az év végén 83.674 kötet. Az évi gyarapodás 1160 kötet, amiből 438 kötet adomány és tagilletmény, a többi vétel és letét. Kötés alá került 592 kötet 996 K költségen. A törzsanyag állománya szakok szerint: Ősnyomtatvány 204, hittudomány 13.496, jogtudomány 5675, államtudomány 204, orvostudomány és gyógyszerészet 3161, matematika, fizika és természetrájs 9614, filozófia, művészetek, nevelés 6763, történelem, földrajz, néprájs, irodalomtörténet, régészet 15.524, nyelv, irodalom 12.194, vegyes 8704, ujság 4879 kötet. Szolgálati idő tíz hónapon át minden köznapon d. e. 10—1, d. u. 4—7 óra, a nyári két hónapban 10—12 óra. Az olvasók összes száma 14.385, 1913-ban 15.945. Könyvtárnyitási nap volt 255, 1913-ban 246. Indokolt esetben házi használatra kiadatott 207 elismervényre 325 mű. A könyvtárban olvasott művek száma 17.630 (1913-ban 18.670). A kézikönyvtárban, miután a kartotheek-rendszerű katalógus egy példánya kevésnek bizonyult, még egy ilyen katalógus készült. A főkönyvtárban az egyes szakoknál mutatkozott helyhiány miatt szükségessé vált az egész anyag átrendezése, ami több havi munkát igényelt. Ugyanekkor a könyvek új címpajzsokat kaptak s tapasztalt tévedések elkerülése végett a kézi könyvtári anyag külön jelzést nyert. A «köteles példányok»-nak megőrzött, de be nem osztott anyaga a padlásra vándorolt, kőfallal kerített s vasajtóval zárható, világítással ellátott helyiségbe. Ilykép a főkönyvtárban a helyszűke miatt mutatkozott kezelési bajok mintegy tíz esztendőre el vannak odázva. Az intézet fenntartója 1914-ben 24.486.43 K-t fordított a múzeum-és könyvtárra. Nevezetesen: személyi kiadásokra 14.154.84 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 8220 K-t; irodai szükségletekre 200 K-t; helyiség fenntartására 700 K-t; biztosításra, adóra stb. 250 K-t; fűtésre, világításra, gépekre 1401.59 K-t.

Szekszárdon a Tolnavármegyei Múzeum 1914. évi életéből felemlítendő, hogy az a remény, melyet az újra alakult megyei Közművelődési Egyesülethez a múzeum segélyezésére nézve fűz-

tek, sajnos, nem valósulhatott meg. Oka ennek is a háborúban keresendő, mert az Egyesület tagjait más és a helyzethez képest sokkalta szükségesebb köteleességek teljesítése vette igénybe. A könyvtár állománya az év végén 4412 db volt.

Szentes. A Csongrádmegyei Múzeum 1914. évi működéséről és állapotáról jelentést nem küldtek.

Székyudvarhelyt a ref. kollégium könyvtára 1914. május 13-án 50.794. sz. vall. és közokt. miniszteri rendelettel helyeztetvén állami felügyelet alá, annak átadására vonatkozólag további lépések még nem történtek. Az egyházi főhatóság, amikor a miniszteri rendelkezést tudomásul vette, utasította a kollégium igazgatóját, hogy az átadási szerződés megkötése után tegyen jelentés.

Székesfehérvárt a Fejérvármegyei és Székesfehérvári Múzeum Könyvtára 4336 dból állott.

Szombathelyen a Vasvármegyei Kultur-Egyesület 1914-ben újból megnyitotta a könyvtár olvasótermét. Amíg azonban a könyvtár anyagának kikölcsönzés útján való használása a múlt évben is némi eredménnyel járt — ami főleg annak köszönhető, hogy az Egyesület 1913-ban a legújabb magyar irodalom termékeit is beszerezte — a vezetőség ama törekvése, hogy a közönséget az olvasóterem látogatására szoktassa, sikerre most sem vezetett. A kikölcsönzött művek száma 1383 (3174 kötetben), amelyből 1256 kötet a szépirodalomra esik. A használat nem éri el az 1913. évit, mert a háború miatt a könyvtárt csak októberben lehetett megnyitni. A könyvtár az elmúlt évben az állami segítség hiányában csak tudományos és szakfolyóiratokkal, meg tagilletményként ajándékba és állami letétbe adott önálló művekkel gyarapodott. A szaporodás volt: műben 26, folyóiratban 54. A nagy sikertelenség okaira FEJÉRPATAKY László orsz. felügyelő, aki jelentésében helyesen mutat rá: Mit ér a 30 egyénre berendezett olvasószoba, ha a könyvtár anyaga nem képes a nagyobb igényeket kielégíteni. A könyvtár úgy, ahogy ma van, túlnyomó részben szépirodalmi természetű. Ezt oly közművelődési közkönyvtárrá kell fejleszteni, aminővé például Kassa,

Pozsony vagy Temesvár könyvtára lett. Tervszerű összeállításban be kell szerezni a legkülönbözőbb tudományszakokból a legújabb ismeretterjesztő irodalmat, talpra kell állítani a könyvtárt és színvonalon tartani. Csak ez esetben várható, hogy a művelődni vágyó szombathelyi közönség felkeresi a könyvtárt, mely mostani anyagával őt nem elégítheti ki. A könyvtár törzsállománya: 6624 könyv, 36 hirlap, 43.078 apró nyomtatvány, 190 térkép, 14 oklevél. Összesen 49.942 db. A múzeumot és könyvtárt fenntartó Egyesület 1914-ben 10.667'26 K-t fordított az intézetre. Nevezetesen: személyi kiadásokra 3060'80 K-t, gyarapításra 431'70 K-t, bútorozásra 3376'07 K-t, fűtésre és világításra 1279'29 K-t, irodai szükségletekre 94'39 K-t, helyiség fenntartására 231'20 K-t, biztosításra 2193'81 K-t. Tőkésített 1831'20 K-t, a pénztári maradvány 1590'11 K.

Temesvárt a Városi Nyilvános Könyvtár 1914. évi gyarapodása vétel, ajándék és áll. letét útján 860 tételben 1538 kötetet és füzetet tesz 4590 K 93 fill. értékben. A vétel útján beszerzett művekre 3064 K 43 fill.; az ajándék útján beszerzett művekre 1165 K 55 fill.; a letétként kezelt művekre 360 K 95 fillér esik. Az egész gyűjtemény 1914-ben 48.155 kötetre szaporodott és 150.709 K értéket képvisel. A könyvtárból az elmúlt év folyamán 8760 művet kölcsönöztek ki és 8149 művet olvastak az olvasóteremben. Használtak tehát összesen 16.909 művet. Az olvasott művek szakszerinti megoszlásánál ezúttal is a szépirodalmi és nyelvtudományi művek vezetnek. A szépirodalmi művek 8528, a nyelvtudományi 1723, ezt követi a földrajzi és útleírási szak 1223 művel, majd a történelem 1033-mal. A többi szak is, különösen a háború kitéréséig és november és december hónapokban jóval erősebben vannak képviselve, mint az előző években. A foglalkozási ág szerinti megoszlásánál az olvasóteremben, miként az előző években, a középiskolai tanulók vannak túlnyomó számmal, a kikölcsönzők közt pedig a hivatalnoki kar vezet, mint a városnak legnagyobb számú értelmisége. A könyvtári személyzet létszámában annyiban történt változás, hogy MILOS Romulus segédkönyvtáros a mozgósítás első napjaiban hadbavonult. Teen-

dőit BELLAI József könyvtárigazgató és Kiss Lajos könyvtáros látják el. A könyvtárban teljesített munka az olvasóközönség kiszolgálásán s a gyarapodás kellő feldolgozásán kívül az 1911—1914. évi szaporulatról kiadandó Szakcímjegyzék IV. kötetének egyelőre könyomdai úton előállított, 338 lapra terjedő kiadásából állott. A könyvtár házi könyvkötészetében az év folyamán 1506 kötet hirlapot és könyvet kötöttek be, míg félbőr, illetve finomabb kötés céljából 305 kötetet más könyvkötőnek adtak ki munkába. A könyvtár 1914. évi összkiadása 11.787'91 K-t tett ki. Ebből személyi kiadások: 5404'40 K, gyarapítás 3064'43 K, irodai kiadások 452'98 K, helyiség fenntartása 2724'08 K biztosítás stb 142'02 K.

A Délmagyarországi Tört. és Régész. Múzeumtársulat Szakkönyvtára 37 darabbal gyarapodott. Ezek között legértékesebb az állami letétből származó 9 db és a vétel útján a könyvtárba jutott 6 kötet, mely 66'61 K-ba került, a többi cserépéldány volt. A könyvtár állaga: 10.115 db.

A Tiszafüredi Múzeum és Könyvtáregylet Közkönyvtára 1914-ben mintegy 250 K értékű, az ismert s lehetőleg a harci íróktól való könyvvállománnyal gyarapodott, melyre a fedezetet a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsától nyert 250 K államsegély nyújtotta. Egyleti vételből beszereztek még 53 K értékű könyvet. Ezenkívül megrendelték az eddigi folyóiratokat. A könyvtárban az év végén volt 5655 mű 6454 kötetben. Az olvasók 11.050 esetben 4100 kötetből álló 3950 művet vettek igénybe.

A Trencsénvármegyei Múzeum-Egyesület Könyvtárának állománya az 1914. év végén: 3617 kötet könyv, 25 hirlap, 164 apró nyomtatvány, 2 térkép és 35 oklevél s egyéb irat volt.

A Váci Múzeum-Egyesület 1914-ben is folytatta tevékenységét az előző években megállapított mederben. A könyvtár és levéltár rendezése folyamatban van, állománya körülbelül 4000 kötet könyv s több mint 20.000 váci vonatkozású apró nyomtatvány.

Verseczen a Városi Könyvtár összes gyarapodása 2652 db

volt; jórészt ajándék. Az állomány 35.373 db volt. A könyvtár használata szokatlan nagy mértékben emelkedett: 24.170 dbot adtak ki, 7449-cel többet, mint 1913-ban.

A Veszprémmegyei Múzeum könyvtári anyaga megfelelő helyiségek hiányában közhasználatból ki van vonva. Állománya: 9149 könyv, 742 hirlap, 361 apró nyomtatvány, 210 térkép, 136 kézirat, 2334 oklevél és egyéb irat, 961 egyéb anyag. Összesen 13.893 db.

Zomborban a Városi Könyvtár jövedelme 1914-ben 3358'76 K volt. Nevezetesen befolyt: az 1914. évi pénztári maradvány címén 602'39 K, katalogusokból 42 K, városi segély címén 1600 K, tagsági díjakból (látogatási díjak) 1009'60 K, kérélapokból 33'60 K, kamatok fejében 31'17 K, óvadékokból 40 K. Ebből az összegből a könyvtáregyesület fordított: kötésre 336 K-t, személyi kiadásokra 1879'98 K-t, tagsági díjakra különböző társulatoknál és egyesületeknél 246'49 K-t, postaköltségekre 35'84 K-t nyomtatványokra 119 K-t, irodai szükségletekre 114'02 K-t, helyiség fenntartására 78'39 K-t, óvadék visszafizetésére 10 K-t, vagyis összesen 2819'63 K-t. A pénztári maradvány az 1914. év végén 539'13 K volt, mely az Egyesület tiszta vagyona. E pénztári készlet dacára, mivel a könyvtár 1914-ben államsegélyt nem kapott, a könyvtár anyagát vétel útján egyetlen kötetet sem gyarapították, mert a könyvek bekötését és a tudományos társulati tagdíjakat, miket más években az államsegélyből szoktak fedezni, most egyleti jövedelemből voltak kénytelenek fizetni. A város meghallgatta a könyvtári személyzet kérését s kifejezetten az alkalmazottak fizetésének felemelésére 600 koronával javította az évi segélyt. Ezenkívül a város látva, hogy a szűk helyiségben immár alig mozoghatnak, egy új szobát engedett át a könyvtárnak. A könyvtár olvasóközönségének száma egyébként az 1914. év folyamán egynéhánnyal szaporodott s alkalmat adtak arra is, hogy a könyvtárt sebesült katonák is használhassák. A könyvtárt 255 nyitási napon 177 egyén látogatta meg s használt 16.915 kötet könyvet. A használati díj személyenként 6 K volt. A könyvtáros és könyvtárkezelő 700—700 K tiszteletdíjat,

a szolga pedig 480 K díjazást élvezett az Egyesülettől. Egy olvasó ellátása eszerint átlag 10'62 koronájába, egy könyvnek a kezelése pedig átlag 11 fillérjébe került az Egyesületnek. A könyvtár törzsállománya az 1914 év végén 33.989 kötet volt. Ebben a gyarapodás: állami letét 4 db ajándék, hagyomány 15 db. Hogy a 246'49 K «tagsági díj» ellenében hány kötet jutott a könyvtárba, annak kimutatásával adós maradt a jelentés.

II.

A Főfelügyelőség fenhatósága alá tartozó gyűjteményeket az 1914-ben kitört világháború sem hagyta érintetlenül. Az ide vonatkozó adatokat, amennyiben könyvtári vonatkozásúak, a következőkben ismertetjük MIHALIK József orsz. felügyelő, előadónak, a *Műzeumi és Könyvtári Értesítő* 1915. évfolyamában megjelent nagyérdekű dolgozata alapján.

Az Országos Főfelügyelőségünk állami javadalmából a rendes kiadásoknál 55.500 koronát, a rendkívüli beruházási segélyeknél pedig 104.500 koronát, vagyis összesen 160.000 koronát szolgáltatott vissza az állami kincstárnak hadviselési célokra. Ez összeget a Főfelügyelőségnek a felügyelete alá tartozó intézetektől kellett megvonnia s miután emiatt sok intézet az 1914/15. költségvetési évben segélyezésben nem részesült, nyilvánvaló, hogy a háború bénító hatása elsősorban ebben az alakban jelentkezett az intézetek nagy részénél. Az egyes intézetek háborús eseményei a következők:

Az alsókubini Csaplovits-Könyvtár vezetője dr. GASZNER József katonai szolgálatot teljesített a cs. és kir. vasútezred kötelékében mint egyéves önkéntes-tizedes egész 1915. február hó 20-áig, amikor népfelkölői szolgálata alól bizonytalan időre felmentést kapott. Miután a könyvtárt csupán egymaga vezeti, távolléte miatt a könyvtár működése a háború alatt teljesen szünetelt.

Az Arad sz. kir. város *közművelődési intézeténél* alkalmazott tisztviselők közül dr. FARKAS József könyvtáros, mint B) osztályú népfelkölő katonai szolgálatra alkalmasnak találtatott és besoroztatott. Február hó 15-én vonult be Egerbe. Az intézetnél alkalma-

zott személyzet közül csupán KEVICZKY Ferenc gépészt hívták be katonai szolgálatra, aki a tűzérségnél teljesítendő szolgálatra már 1914 július havában bevonult. A háború az intézet működésére bénítólag hatott, mert a gyűjtemények látogatása annyira megcsappant, hogy azokat november hó folyamán további intézkedésig be kellett zárni.

A Bártfán létesült *Sárosvármegyei Múzeum* az ellenséges hadsereg közeledése, majd a városnak dec. 1—8. tartó ellenséges megszállása s az azután uralkodó bizonytalan helyzet miatt zárva van s mivel értéktárgyainak nagyrésztét részint a budapesti IX. kerületi állampénztárba, részint a Nemzeti Múzeumba s a Kassai Múzeumba elszállították, a háború befejezte után is még jóideig — a múzeumnak újból való berendezéseig — a nagyközönség számára megnyitható nem lesz. A múzeum könyv- és levéltári anyagát kár nem érte.

A beszteerczebányai városi múzeum könyvtára az odavaló állami polgári fiúiskolában lévén elhelyezve, miután abban cs. és kir. tartalékkórházat helyeztek el a háború tartamára, annak látogatottsága is megszűnt.

Az eperjesi ág. h. ev. egyházkerületi kollégium könyvtárának épülete 1914. augusztus eleje óta december végéig katonai célokra volt lefoglalva. Katonák voltak még a könyvtári termekbe is beszállásolva. A két új könyvtári helyiségből, melybe könyv-állványok jönnek idővel, ki kellett takarítani azt a két szekrényt is, melyben a BINDER-gyűjteményt őrzik, mivel ez a két terem kaszárnyául, majd katonai hivatalos helyiségül szolgált. December elején az oroszok közeledése miatt a hivatalokat elrendelték Eperjestől, a város lakosságának nagy része is menekült, köztük a könyvtáros, FRENYÓ Lajos is és hat hetet töltött Eperjestől távol. Megelőzőleg a könyvtár ritkaságait, becsebb ösnyomtatványait, a betűrendes szakkatalogusokat, gyarapodási naplókat, kiadó-könyveket az eljáró szűkkörű bizottság megállapodása szerint mind biztonságba helyezték.

Kassán a Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeum személyzetéből az általános mozgósítás az intézetnek régi szolgáját KULBANEK

Jánost és Szabó János szolgát szólította népfelkelő minőségben hadba. Az intézet vezetősége hazafias kötelességének tekintvén a múzeum és könyvtár zavartalan működésben tartásával a felizgatótt kedélyű közönség megnyugtatásához hozzájárulni, az intézet egész októberig nyitva maradt. Október elején azonban járványos betegségek lépven fel a városban, amelyek folytán az iskolákat is bezárták, a közegészségügyi szempontból nem kívánatos csoportosulásokat s a könyvkölcsönzés útján való ragályozást elkerülendő, a múzeum és könyvtár is bezáratott. Az 1915. év első napjaiban először a könyvtár, majd a múzeum is újra megnyílt a közönség számára s azóta ismét élénk használatnak, illetve látogatottságnak örvend. A könyvtár használatában némi korlátozást kellett életbe léptetni, amennyiben az iskolák megrövidített tanideje szükségessé tette, hogy a szépirodalmi munkáknak tanulóik részére való kikölcsönzése beszüntetessék.

A késmárki ág. hitv. ev. liceumi könyvtárt a háború elég hátrányosan befolyásolta látogatottság tekintetében, amennyiben a látogatók száma az előző évi 1403-mal szemben 1914-ben 1006-ra szállott alá, a használt kötetek száma pedig 3926 kötetről 3144 kötetre. Az olvasó közönség csak december hó óta keresi fel ismét nagyobb számban a könyvtárt. Az elmaradás oka különben nemcsak a háborús izgalmakban, hanem részben abban is keresendő, hogy a könyvtári épület földszinti része, amely iskolai célokra szolgál, a katonai kórháznak lett lefoglalva. A katonai kórház kihurcolkodásával és az orosz inváziótól való félelem elmúltával lassan ismét feléledt az olvasói kedv.

A komáromi könyvtár működésére nagyon bénítólag hatott a háború. Augusztus hó folyamán a többi városi középülettel a komáromi kulturház is katonai kórházi célokra jelöltetett ki. Szeptember 7-én nyílt meg a kulturház 55 ágygyal, mint kiegészítő Vörös Kereszt-kórház. Szünetelni kénytelen tehát a nyilvános könyvtár. Könyvkölcsönzése a minimálisra szorítkozik s a kórházban ápolt sebesülteket és a betegápoló személyzetet látja el olvasmányokkal, a vezetőség pedig a könyvadományokat a többi kórház részére gyűjti és közvetíti.

A marosvásárhelyi Közművelődési Házban elhelyezett könyvtárt a közönség a hadiállapot óta fokozott mértékben veszi igénybe. A könyvtár tagjai sorába lépők száma napról-napra növekedik, ami egyrészt a háborús kérdéseket tárgyaló könyvek után való keresletnek, másrészt az iskolák szünetelésének, továbbá a különleges viszonyok miatti sűrűbb idegen forgalomnak tulajdonítható. A könyvtár alkalmazottai közül csupán BIÁS István h. könyvtártisztot vonult be.

A máramarosszigeti ref. liceumi főgimnázium a mozgósítás idején kaszárnya volt, augusztus közepe óta pedig kórház; a könyvtárt tehát használni nem lehetett és nem lehet. A könyvtár legértékesebb darabjait 6 ládába csomagolva Budapestre küldték, ahol azokat az Országos Főfelügyelőség vette őrizet alá.

A Borsodmiskolczi Múzeum tisztviselői közül BIRÓ Sándor, a néprajzi tár őre, helyettes könyvtáros vonult be a háború kitörésekor katonai szolgálatra. A háború a múzeum működésére bénítólag hatott. Mivel az állami felső kereskedelmi iskolát katonai célokra akarták lefoglalni, az oda kitelepített könyvtárt sürgősen át kellett a múzeumba költöztetni, hol a könyvanyagot — egyéb hely hiányában — a természetrajzi tár közepén a földön halmozták fel.

A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnál a háború bénító hatása mindjárt jelentkezett, amennyiben épületét már a mozgósítás után lefoglalták kaszárnyának és később katonai kórháznak november vége feléig. A múzeum működése úgyszólván teljesen megállott, a tanítás pedig csak 1914. dec. 7-én kezdődhetett meg.

A nagyváradi városi nyilvános könyvtárt a világháború valósággal megrendítette. Megakasztotta ugyanis azt a legjobb úton haladó mozgalmat, amelyet a városi könyvtárbizottság a könyvtár állandó elhelyezése érdekében indított s amely már odáig haladt, hogy rövidesen a könyvtárpalota felépítését eredményezte volna. A könyvtár amúgy is csekély személyzete még jobban leolvadt, mikor BEKÉSY János segédőr is hadba vonult s a 4. honvéddalozegredben mint egyéves önkéntes teljesít szolgálatot. Az 1915. apr. hó 30-án tartott sorozáson besorozták BODNÁR

János könyvtárórt és a könyvtári szolgát is, akiknek felmentése ügyében azonban, a polgármester a Főfelügyelőség közvetítésével illetékes helyen fölterjesztéssel élt. Maga a könyvtárbizottság h. elnöke, dr. THURY László városi főügyész is hadbavonult. Munkakörét dr. ADORJÁN Ármin ügyvéd, a könyvtárügyek előadója látja el.

A sárospataki ref. főiskolai könyvtár tisztviselői közül egyiknek sem kellett katonai szolgálatra bevonulnia. A háború bizonyos tekintetben bénítólag hatott a könyvtár működésére. Az oroszoknak felsőmagyarországi betörésekor, közelebről Homonna elfoglalásakor, a könyvtárt a Főfelügyelőség utasítása szerint lehető biztonságba helyezték. Nevezetesen, a könyvtár egyetlen példányban ismeretes nyomtatványait s legértékesebb kéziratait, ősnymtatványait, továbbá a könyvtár nyomtatványainak és kéziratárának leltárát faládákba és hordókba helyezve részint elásták, részint elfalazott, szintén száraz pincerészletben elrejtették. Az így elrejtett nyomtatványokról és kéziratokról 3—3 példányban leltárt is készítettek. Az elrejtési munkálatokat a főiskola házilag végeztette. Az alapcímtárt azonban már 1915. január havában föl kellett hozni rejtékhelyéből, mert az újabb gyarapodásból való könyveket számozni kellett. A ládákban és hordókban elrejtett nyomtatványokat és kéziratokat a Főfelügyelőségnek 1915. febr. 25-én 80 sz. a. kelt leirata alapján a leirat vétele napján (márc. 5.) rejtékhelyükből kivették s a könyvtárba visszavitték. Homonna elfoglalásakor felszólították a helybenlakó kölcsönvevőket, hogy a náluk levő könyveket adják vissza. Sokan eleget is tettek e felszólításnak. A kikölcsönzést ekkor a vidékieknek be is szüntették, a helybelieknek azonban rövid határidőre ekkor is adtak ki könyveket. A nyitási napok száma a háború miatt nem kevesbedett.

A selmeczbányai Városi Könyvtárt működésében annyiban sújtotta a háború, hogy GONDA József, a közkönyvtár kezelője hadbavonult, megsebesülve a komáromi katonai kórházban állott kezelés alatt. Felépülése után ismét visszarendelték a harctérre.

A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum örei közül egyik sem vonult hadba. BENEDEK György múzeumi szolga, mint

B) osztályú népfölkelő 1914. dec. 26-tól kezdve négy héten át mint lóvezető teljesített hadiszolgálatot.

A *szegedi Somogyi-Könyvtártól* a mozgósítás alkalmával behívtak: MÓRA Ferenc könyvtáros, mint póttartalékos, MOLNÁR István könyvtári I. szolga, SZÉLL András könyvtári II. szolga, KRIGLER István kazánfűtő. Közülök MOLNÁR Istvánt súlyos betegség miatt hazaküldték. SZÉLL és KRIGLER a harctéren vannak, az utóbbi szakaszvezetővé lépett elő. MÓRA könyvtáros mintegy egy hónap mulva fölülvizsgálatilag szabadságoltatott.

A B) osztályú népfölkelők sorozása alkalmával besoroztattak KOTORMÁNY János ideiglenes alkalmazású könyvtári III. szolga és LÁNYI Béla tanár, a botanikai osztály vezetője bevonult. LÁNYI, mint az állami felsőbb leányiskola igazgatóhelyettese a katonai szolgálat alól felmentést kapott.

A *szombathelyi Vasvármegyei Múzeum* épületét az iskolai év kezdetével, midőn a közoktatás céljainak szolgáló legtöbb épület kórházzá lett átalakítva, iskolai célokra engedték át. A kulturház nagytermét, valamint a földszinten levő olvasótermet is előadások céljára használják. A könyvtári igazgatói szoba pedig a tanintézet számára szolgáló igazgatósági iroda. A muzeális élet ennek folytán tisztán a könyvtár kölcsönkönyvtári működésére szorítkozik.

A *temesvári Városi Nyilvános Könyvtártől* a mozgósítás első napján MILOS Romulusz segédkönyvtáros, mint a 61. gyalogezred tartalékos szakaszvezetője, ezredéhez bevonult és azonnal az északi harcterre indult, ahol mindezideig katonai kötelességét teljesíti.

Az a körülmény, hogy Versecz városa elejétől fogva a katonai befolyás alatt álló katonai határrayonba esik, megbénította első sorban a *verseczi városi múzeum és könyvtár* alkalmazottainak szabad mozgását. A háború kitörésekor azt javasolta a polgármester, hogy az intézetet zárják be, amit azonban MILLEKER múzeumi ör ellenzett. Később a szolgát felvették a polgárőrségbe, de kieszközölték, hogy szolgálatra nem hívták be. 1915. januárban a könyvtári segédőrt hívták be, de mivel ez tanító, a polgármester és a tanfelügyelő kireklamálták.

III.

Ismertetésünket néhány év óta a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa népkönyvtári akciójának vázlatával szoktuk lezárni. Az Orsz. Tanács azonban a háború kitörése óta jelentést nem tett közzé s a háborús évekről együttes beszámolót készül kiadni. Így tehát a népkönyvtárak 1914-ik évéről ezúttal nem nyújthatunk képet, hanem a Tanács tervezett együttes beszámolója nyomán fogjuk annak idején háborús helyzetüket vázolni.

A RÁKÓCZI-KÖNYVTÁR ÉS KATALOGUSA.

(Tizenkettedik és befejező közlemény.)

[XVII.] In 8-tavo.

1. *Symbolum Apostolicum Karolyi Peter által.*¹
2. *Ozori Imre de Christo & Antichristo. Idem.*²
- [39. 1.] 3. *Az Keresztyeni hadakozásnak Tüköre Petsi Lukáts által.*³
4. *Imátságos könyveczke Molnár Albert által.*⁴
5. *Jonas Propheta Magjarazattya Margitai Peter által.*⁵
6. *Dengeledi (sic) Peter Rövid Magjarazattya.*⁶
7. *Hieronymi Savanarolæ meditationes in aliquod Psalmos hungarice. Idem.*⁷
8. *Nigj könyvetske Bornemisza Peter által.*⁸
9. *Consecratio Templi Novi Beketsiensis.*⁹
10. *Imátságos könyv Pázmány Peter által.*¹⁰
11. *Veresmarti Mihály Intő s Tanító Levele.*¹¹
12. *Királyoknak Tűröke (sic) Pataky Fűszös János által.*¹²
13. *Nagy Sándornak historiája.*¹³

¹ RMK. I. 313. sz.

² RMK. I. 5., 18.

³ 1594. (Magyar Könyvszemle. 1879., 315. lap, 47. sz.) Nagyszombat, 1591. (Magyar Kvszemle. 1879., 287. lap., 154. sz.) Nagyszombat, 1595. (Századok, 1879., 177. lap.)

⁴ Heidelberg, 1620. (SZINNYEI, M. i. IX. 163. h.)

⁵ RMK. I. 512 sz.

⁶ RMK. I. 592. sz.

⁷ RMK. I. 480.

⁸ RMK. I. 138. sz.

⁹ RMK. I. 546. (és 547.) sz.

¹⁰ RMK. I. 424., 548., 604., 836. sz.

¹¹ RMK. I. 697. sz.

¹² RMK. I. 549. sz.

¹³ RMK. I. 564. sz.

14. *Keresztyeni vallásnak rövid Tudománya.*¹
 15. *Nagy Sándor historiája.*²
 16. *Agenda Hungarica. Milotai.*³
 17. *Evangelica Dominicalia.*
 18. *Magyarázattya az Isten Törvény[én]jek Margitai Peter által.*⁴
 19. *Keresztyéni Fohászkodások sine principio.*
 20. *Fides Jesu & Jesuitarum Ketskemeti János által. Idem.*⁵
 21. *Catholicus Reformatus Perkinsi hungaricus.*⁶
 22. *Harom Fő Innepre Prædikatiok Ketskemeti Jánosé.*⁷
 23. *Helvetica Confessio hungarice & Latine.*⁸
 24. *Hét Prædikációk Pollio Lukáts által.*⁹
 25. *Istenes elmékedések Vámosi Gergely által.*¹⁰
 26. *Hispaniai Vadászság.*¹¹
- [Egy sor (27. sz. a.) kitörölve.]

[40. l.]

[XVIII.] *In duodecimo.*

1. *Praxis Pietatis bis extat.*¹²
2. *Jakab király ajándéka az Fianak.*¹³
3. *Veresmarti Mihály Tanátskozása az Vallásrul.*¹⁴
4. *Az heresztyéni Tudományról Vizaknai Gergely által.*¹⁵

¹ Valószínűleg RMK. I. 666. sz.

² RMK. I. 564.

³ RMK. I. 515., 525., 633. sz.

⁴ RMK. I. 473. sz.

⁵ RMK. I. 484. sz.

⁶ RMK. I. 499. sz.

⁷ RMK. I. 455., 511., 536., 738. sz.

⁸ RMK. I. 465.

⁹ RMK. I. 432.

¹⁰ SZABÓ K. nem említi. Ma egy példánya sem ismeretes. (Zeitschrift von u. für Ungern. II. 313. lap.)

¹¹ RMK. I. 81. sz.

¹² RMK. I. 657., 683., 700., 720., 751. sz.

¹³ RMK. I. 436. sz.

¹⁴ RMK. I. 406. Ma is megvan e példány a sátoraljaújhelyi piaristák házi könyvtárában. VISEGRÁDI id. m. 34. lap. 17. sz.

¹⁵ RMK. I. 273. sz.

5. *Evangelia & Epistolæ Hungaricæ. Idem. Rongyos.*¹

6. *Arithmetica Practica.*²

[*Más kéz írásával:*] *Libros juxta Numerationem Proveni sc.*
vol. 98.

[41—43. l. űres.]

[44. l. fent:] Nr. 10. [Lent: Ejelzés.]

[XIX.] *A katalogus megmaradt töredékében elő nem forduló,
de kétségtelenül a Rákóczi-könyvtárhoz tartozott művek.*

1. Consensus Orthodoxus Sacrae Scripturae Et Veteris Ecclesiae, De Sententia Et Veritate Verborum Coenae Dominicæ... Tiguri, 1578. 2-r.³
2. De Vero Verbi Dei, Sacramentorum, & Ecclesiæ ministerio, Lib. II. — Autore Petro Vireto. 1553. 2-r.⁴
3. De Origine, Continuatio, usu, autoritate, atque praestantia Ministerii verbi Dei, & Sacramentorum... Autore Petro Vireto. — 1554. 2-r. (Az előbbivel egybekötve.)
4. Joannis Oecolampadii Commentarii omnes in libros Prophetarum. — 1558. 2-r.⁵
5. Gregorii de Valentia Commentariorum Theologicorum tomi quatuor. Ingolstadii. 1603. 2-r.⁶

¹ A RMK. I. 716-ik lapján felsorolt s 1652 előtt megjelent kiadásokból két példány.

² RMK. I. 447., 613., 793. sz.

³ A címlap alsó szélén I. RÁKÓCZI György következő sajátkezű följegyzése olvasható: «Anno 1629 veteltem Lednicen egi segen morvabol ki usettetet predicatortol. R. G.» Könyvtári jelzete: C. 552. Préselt bőrbe kötött táblákkal.

⁴ A címlap alsó szélén I. RÁKÓCZI Gy. följegyzése: «Anno 1629 veteltem Lednicen egi morvabol ki usettelet segen predicatortol R. G.» Jelzete: C. 546. Préselt bőrbe kötött táblákkal.

⁵ Címlapjának alsó szélén I. RÁKÓCZI Gy. följegyzése: «Anno 1629 veteltem Lednicen egi segen morvabol ki usettelet predicatortol R. G.» Jelzete: B. 506. Préselt bőrbe kötött fatáblákkal.

⁶ Ez könyv (mely eredetileg 4 kötetből állott) jelenleg a sátoraljaújhelyi piarista rendház könyvtárának tulajdona. (Jelzete: 984. fol.) Címlapján I. RÁKÓCZI György e följegyzése: «Anno 1626. 6. Febr. Veottem ex keonivet Brasloban. R. Georg.» (Lásd: VISEGRÁDI id. m. 24. és 43. lap.)

6. Ugyanaz. Tomus secundus. Ingotstadii. 1592. 2-r.¹
7. Quinta pars huius operis in se continens postillas domini Hugonis Cardinalis.²
8. Sexta pars huius operis continens postillam super epistolas Pauli ad Romanos.³
9. Hugo Cardinalis ugyane művének második kötete.⁴
10. Biblia Latina. 2-r. [Maynz. 1462.]⁵
11. Egy ezüstös-aranyos táblájú latin biblia, mely Kemény Simon kincstárának 1662-ben készült leltárában szerepel.⁶
12. Biblia Latina. Nürnberg, 1475.⁷
13. Magyar Biblia.⁸ [2-r? 4-r?]
14. Magyar Biblia. Hanau. 1608. 4-r.⁹
15. A vizsolyi biblia újtestamentomi része. 1590. 2-r.¹⁰
16. Szenczi Molnár Albert: *Secularis Concio Evangelica*. Oppenheim, 1618. 4-r.¹¹

¹ VISEGRÁDI id. m. 48. lap, 120. szám.

² Címlapján I. RÁKÓCZI György följegyzése: «Anno 1629 vettem Lednicen egi segeni morvabol ki usettelet predicatortol. R. G.» Jelenleg a sátoralja-újhegyi piarista rendház könyvtáré. VISEGRÁDI id. m. 24—25. lap.

³ VISEGRÁDI id. m. 25. lap, 3. szám.

⁴ VISEGRÁDI id. m. 25. lap, 4. szám.

⁵ Lásd: MEDGYESI PÁL, Szent atyák öröme. Gyulafejérvár. 1640., 3. lap, hol egy akkor már 176 esztendő RÁKÓCZI-féle bibliáról van szó. V. ö. Egyet. Phil. Közlöny. VI., 295. lap.

⁶ Történelmi Tár. 1881., 775. lap. Magyar Könyvszemle. 1881., 274. lap.

⁷ Koronázott, ezüstös-aranyos címerpajzzsal díszített biblia-példány, mely jelenleg az aradi lyceum könyvtárában őriztetik. Századok. 1887. 640—42. lap.

⁸ I. RÁKÓCZI Györgynek egy magyar bibliáját, melyet a hadakozások idején is magával hordozott, unokája: I. RÁKÓCZI Ferenc, tűrrel keresztülszúrva a tűzbe dobott. (CZELDER-féle Figyelő. 1879., 529. lap.)

⁹ A RÁDAY-könyvtár tulajdona. (Budapest.) I. RÁKÓCZI György sajátkezü bejegyzéseivel 1625, 1626, 1632 és 1633-ból. (V. ö. Könyvszemle. 1897., 175. lap.)

¹⁰ A sárospataki főiskolai könyvtár tulajdona. I. RÁKÓCZI György 1619—20-ból származó sajátkezü följegyzéseivel. Jelzete: M. 24. (V. ö. Múz. és Könyvt. Értesítő. 1912. IV. füzet.)

¹¹ Jelenleg a Magyar Tud. Akad. könyvtáré. E kötetben I. RÁKÓCZI Györgynek következő bejegyzése olvasható: «*Soli Deo Gloria Anno 1618. die 13. Maij reddita est mihi Sáros-Patak. Non est currentis, neque volentis; sed miserentis Dei. Georgius Rákóczy m. p.*» Lásd DÉZSI Lajos: Szenczi Molnár

17. Prágai András: Thema Seculare De causis. Heidelberg, 1617. 4-r.¹
18. Pázmány Péter Postillái.²
19. Csanaki Máté munkái.³
20. Sebastiani monasterius ac prophetas, latine et hebraice.⁴
21. Sanctae Hildegardis vita.⁵
22. Almanac magistri Johannis de monte regio.⁶
23. Arma Svecica.⁷

HARSÁNYI ISTVÁN.

Albert naplója, levelezése és irományai. Budapest, 1898., 80. lap. (RMK. I. 482. sz.)

¹ Az előbbi művel egybekötve, PRÁGAI András ajándékozta I. RÁKÓCZI Györgynek 1618-ban. Lásd: DÉZSI id. m. 80. l. (RMK. III. 1202. sz.)

² RMK. I. 663. sz. PÁZMÁNY maga küldte meg ajándékol I. RÁKÓCZI Györgynek Postilláit, melyeket át is olvasott s a szerző «jó emlékezetére többi könyvei közé» tétette. R. György levele PÁZMÁNYHOZ. Fogaras. 1637. jan. 28. (Zeitschrift von u. für Ungern. IV. k. 19. lap. V. ö. SZILÁGYI: I. RÁKÓCZI Gy. 286. l.)

³ Említi TOLNAI István I. RÁKÓCZI Györgyhez 1638. ápr. 23-án kelt levelében, továbbá I. RÁKÓCZI Gy. TOLNAIHOZ küldött levelében, 1638. jún. 30-án. (Prot. egyh. és isk. lap. 1875. 1349. és 1385. hasáb.) CSANAKI művei: RMK. I. 636. III. 1387., 1404., 1414. sz. a. vannak leírva.

⁴ I. R. Gy. TOLNAI kezeihez küldte az udvari könyvtár számára, 1634. okt. 31. (Prot. egyh. és isk. l. 1875., 776. h.)

⁵ Coloniae, 1566. 4-r. I. R. Gy. 1634. okt. 31-én megbízta TOLNAIT, hogy e könyvet is tegye többi könyvei közé. (U. o. 776. h.)

⁶ Lásd u. o. 776. h.)

⁷ Prot. egyh. és isk. lap. 1875., 619. h. (TOLNAI levele I. R. Gy.-höz. Sárospatak, 1634. febr. 20.)

MAGYAR KÖNYVESHÁZ.

ADALÉKOK SZABÓ KÁROLY RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁNAK
I. KÖTETÉHEZ.¹

I.

[508.] [Gyulafehérvár.] 1668.

*ARTICVLI DOMINORVM MA-|GNATUM ET NOBILIVM
TRIVM NATIVNVM|Regni Transylvaniae, Partiumque Hungariae eidem
annexa-|rum, in Generalibus eorum Comitibus in Civitatem nostram|Bistrice-
ncsem per Nos ad diem decimum Mensis Januarii|Anni Praesenti Mille-
simi Sexcentesimo Sexagesi-|mi Octavi, indictis & celebra-|tis conclusi.
Datum|in Civitate nostra Bistriciensi 3 Februarii ultima die scilicet|
Congregationis nostrae Anni praesenti Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo
Octavi indictis celebra-|tis conclusi.*

H. és ny. n. Ivr. 2 lev., B₁₋₆.==8 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

2.

[509.] [Gyulafehérvár.] 1668.

*ARTICVLI DOMINORVM MA-|GNATUM ET NOBILIVM
TRIVM NATIVNVM|Regni Transylvaniae, Partiumque Hungariae eidem
annexa-|rum in Generalibus eorum Comitibus ex edicto suae Celsitu-|dinis
Principalis ad diem decimumquintum Mensis Julii|Anni Praesentis Mille-
simi Sexcentesimo Sexagesimi|Octavi, in Castrum Radnoth indictis & cele-
bratis conclusi.*

*Datum|in Castro nostro Radnothiensis die 19. Mensis Julii ultima|
videlicet die Congregationis nostrae. Anno Domini|Millesimo Sexcentesimo|
Octavo.*

H. és ny. n. Ivr. 2. sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

¹ Az utolsó számozott adalék (507) folyóiratunk jelen évfolyamának 95. lapján jelent meg. Ottani közleményünk címében tévesen szerepel a R. M. K. II. körete az I. köt. helyett.

3.

[510.] [Gyulafehérvár.] 1668. (?)

ELADANDO ÈS VEIENDÓ | Műveknek és marháknak, kiknek a
 materiájok Erdélyben terem | AZ MŰ KEGYELMES URUNK EŐ NAGY-
 SAGA | Kegyelmes parantsolatjára *Univerfitastol* | *qualificaltatott Limitatio*.

Ezszerint limitált volt az Nemes Ország, az Ezer hat száz | negyven
 kettődik ezttendőbéli iimitatióban, mely | ide valo, *ad verbum sine dimi-
 nutione, varia- | tione, vel agmento* le irattuk. — Végül: CONCLUSIO.

H. és ny. n. Ivr. A—B₂.—C₃=7 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

4.

[511.] [Gyulafehérvár.] 1672.

ARTICVLI DOMINORVM MAGNATVM | & Nobilium Trium
 Nationum Regni Transylvaniae, Partimq, | Hungariae eidem annexarum, in
 Generalibus eorum Comitiiis ex | *edição suae Celsitudinis Principális ad diem
 vigesimum Mensis Octobris, Anni praesentis Millesimi Sexcentesimi Septua- |
 gesimi Secundi, in Civitatem Albam Juliam | indiçis, & celebratis conclusi.*

*Datum ALBAE IULIAE die 20. | Mensis Octobris, videlicet die Congre-
 gationis nostrae | Anno Domini Millesimo Sexcentesimo | Septuagesimo Se-
 cundo.*

H. és ny. n. Ivr. 2 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

5.

[512.] [Gyulafehérvár.] 1673.

ARTICVLI DOMINORVM MAGNA- | TUM ET NOBILIUM
 TRIUM NATIONUM | Regni Transylvaniae, & partium Hungariae eidem
 annexa- | rum, in Generalibus eorum Comitiiis ad diem decimum octa- |
 vum Mensis Novembris, Anni praesentis Millesimi Sexcen- | tesimi Septua-
 gesimi Tertii, ex *edição suae Celsitudinis | Principális in Civitatem Albam
 Juliam in- | diçis, celebratis conclusi.*

*Datum ALBAE IULIAE die 14. | Mensis Decembris videlicet die
 Congregationis no- | strae, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo | Septuages-
 imo Tertio.*

H. és ny. n. Ivr. A₁₋₆=6 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

6.

[513.] [Gyulafehérvár.] 1674.

ARTICVLI DOMINORVM MAGNA-|TUM ET NOBILIVM
 TRIUM NATIONUM RE-|gni Transylvaniae, & partium Hungariae
 eidem annexarum, in |Generalibus eorum Comitibus ad diem 25. Mensis No-
 vembris, Anni praesentis Millefimi Sexcentefimi Septuagesimi |Quinti ex
 edicto suae Celsitudinis Principalis in Civita-|tem Albam Juliam indictis,
 celebratis conclusi.

Datum ALBAE JU-|LIAE die 25. Mensis Novembris, videlicet die
 Congre-|gationis nostrae, Anno Domini Millefimo Sex-|centefimo Septua-
 gesimo Quinto.

H. és ny. n. Ivr. A₁₋₅=5 sztl. lev. (Szöveg magyar.)
 Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

7.

[514.] [Gyulafehérvár.] 1677.

ARTICVLI DOMINORVM MAGNA-|TUM ET NOBILIVM
 TRIUM NATIONUM RE-|gni Transylvaniae, & partium Hungariae
 eidem annexarum, in Ge-|neralibus eorum Comitibus ad Diem 31. Mensis
 Maji An-|ni praesentis Millefimi Sexcentefimi Septuagesimi Septimi,
 ex |edicto suae Celsitudinis Principalis in Civitatem Albam Juliam indictis,
 celebratis conclusi.

Datum ALBAE-JULIAE die 31. |Maji, videlicet die Congregationis
 nostrae, Anno |Domini Millefimo Sexcentefimo Septuagesimo |Septimo.

H. és ny. n. Ivr. A₁₋₂=2 sztl. lev. (Szöveg magyar.)
 Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

ADATTÁR.

Fessler Ign. Aur. történetének megjelenéséről.

Egy irodalomtörténeti kérdés megoldásában szükségem volt FESSLER: *Geschichte der Ungern und ihrer Landsassen* című ösmert művének megjelenésére vonatkozó olyan pontos időadatokra, melyek nemcsak általában jelzik a munka kiadásának éveit: 1815—1825, hanem kötetenként az éven belül is az időpontot: hónapot, napot, amikor piacra került. Könyvészeti munkákban, folyóiratokban, a szerzőre vonatkozó cikkeken hiába kutattam; egykorú folyóiratok is cserben hagytak. Akkor az az ötletem támadt, hogy az eredeti kiadó cég: Johann Friedrich GLEDITSCH cég- és jogutódjánál, a híres lipcsei F. A. BROCKHAUS cégnél próbáljak szerencsét. Megkeresésemre először udvarias, de kissé gúnyos választ kaptam, melyben azt írták, hogy «bizalmam nagyon megtisztelő, mikor fölteszem róluk, hogy 101 esztendő leforgása után még megőrizték a kiadókönyvet, melyben a húsz évvel később megvásárolt GLEDITSCH-cégtől kibocsátott FESSLER köteteinek hónapját meglehetne állapítani.» Hozzáteszik azonban, hogy megtesznek minden lehető kutatást e tárgyban s «nincsen kizárva, hogy a kérdésben teljesen kielégítő választ adhatnak, de természetesen csak hosszabb idő múlva.» E válaszra én egyelőre letettem arról a reményről, hogy ily módon a kívánt fölvilágosítást kaphassam s egyéb módokról gondolkodtam, midőn 24 óra múlva egy másik, vastag levél minden tekintetben «restlos», ahogy ők mondják, pontos és kétségtelen adatokat hozott. A cég levéltárából ugyanis előkerültek a FESSLER-rel kötött szerződések, melyek nemcsak a német cég példátlan rendszeretéről, kegyeletéről és előzékenységéről tesznek tanúságot, hanem érdekes adatokat szolgáltatnak a nálunk annyira kedvelt, íróinktól és költőinktől sokat olvasott és tárgyi forrásul használt FESSLER-nek sorsáról is.

Három szerződésnek részben szószerinti másolata, részben kivonatos, a lényeges adatokat föltüntető tartalma van előttem. A szószerinti szöveget eredetiben közlöm.

Az első 1810. februárius 6-ról kelt: «Zwischen Herrn Doctor und Professor Ignatz Aurel Fessler, vermittelst seines Bevollmächtigten Herrn Canonicus F. R. Wilgenroth, und dem Buchhändler Carl Friedr.

Enoch Richter, Firma Joh. Friedr. Gleditsch, festgezetzt, abgeschlossen und in zwey gleichlautenden Abschriften vollzogen worden.» E szerződés szerint a «Pragmatische Geschichte der Hungarn und ihrer Landsassen» című mű hat kötetre fog terjedni, az 1. és 2. kötet kéziratát 1811. februárius 1-re kell szállítani, a 3. és 4. kötetét 1812. februárius 1-re, az 5. és 6. kötetét 1813. febr. 1-re. BROCKHAUS Albert úr, a mai cég főnöke hozzáteszi, hogy véleménye szerint a mű legalább 1. és 2. kötete kéziratának már készen kellett lennie, hogy tíz hónappal későbben nyomtatva és készen kiadható legyen.

A második szerződés 1815. 15/27. februáriusán kelt. A nap kettős keltezése onnan van, mert FESSLER akkor már ötödik esztendeje Oroszországban, Szaratovban volt, tehát a görög naptár szerint is kellett keltezni. A szerződés címe: «Vertrag über das historische Werk betitelt: Die Geschichte der Ungarn und ihrer Landsassen, erzählet von Ignatz Aurel Fessler, Professor und Doctor der Theologie, 8 Bände in Grosseoctav, zwischen dem genannten Verfasser und dem Verleger Carl Friedr. Enoch Richter, Firma Gleditsch in Leipzig.» A szerződés így kezdődik: «Nachdem veränderte Verhältnisse der Zeit und der Sache auch in dem über obbenanntes Werk am 6. April 1810 zwischen dem Verfasser und dem Verleger abgeschlossenen Vertrage mancherley Abänderungen und genauere Bestimmungen nothwendig gemacht haben, so sind Verfasser und Verleger dahin einig geworden, jenen Kontrakt aufzuheben und für null und nichtig zu erklären.»

Hogy itt az első szerződést április 6-ról keltnek mondják, holott febr. 6-ról szól, az az eredeti okmány tévedése, íráshibája, mert április 6-ról kelt újabb szerződésnek nyoma sincs, nem is valószínű, hogy két hónap elmúlása után szükség lett volna rá.

A második szerződés szerint minden egyes kötet 40 ivnyi lesz s a kiadó maga szerkeszt vagy szerkesztet hozzá egy kötetnyi tárgymutatót. A 3. §. szerint az új szerződés megkötésekor a négy első kötet kézírata már a kiadó kezében van; az 5. kötet kézírata is elkészült, valamint a 6. kötetből a felénél több és a szerző 1815. végéig Szaratovból megküldi; a 7. kötetet 1816 első negyedében, a 8. 1816 júniusáig küldendő el. A 4. §. szerint: «Dagegen verbindet sich auch der Verleger, den Druck des Werkes ununterbrochen fortzusetzen, so dass der 8. Band zu Ende des Jahres 1816 aufgegeben werden könne.» A 7. §. szerint, hogy a tiszteletdíj fele május végén, fele október végén fizetendő 1815-től 1819-ig.

A harmadik szerződés 1821. december 6-án kelt «Hr. Hof- und Justizkanzlei-Sekretär Friedrich Mossdorf zu Dresden, als Generalbevollmächtigter des Hr. Superintendenten Dr. Ignatius Aurelius Fessler zu Saratof» és a GLEDITSCH-cég közt. A mű terjedelme most már 10 kötetre van szabva, a 10. kötet kéziratának 1822 husvétii vásáráig (Ostermesse) Lipcsében kell lennie. A 6. §. azt mondja: «Verspricht Hr. Dr. Fessler durch seinen Hr. Bevollmächtigten öffentlich auf Kosten des Verlegers bekanntmachen zu lassen, dass nicht nur alle Irrungen zwischen ihnen beigelegt, sondern auch der Hr. Verleger durch das bis auf den 10. im Monat Januar künftiges Jahr nachzuliefernden 10. Theil beendigte Manuskript in den Stand gesetzt ist, die letzten 6 Theile ohne Verzug hintereinander gedruckt erscheinen zu lassen.»

Látnivaló, hogy az 1815. és 1821. közötti időben a szerző és kiadó közt tetemes nézeteltérések és félreértések fordulhattak elő, melyeket egy új szerződésben kellett tisztázni és elintézni. Ezután már akadálytalanul jelentek meg a mű hátralévő kötetei. Az egyes részek a következő évszámokat viselik: I. II.: 1815; III. IV.: 1816; V.: 1822; VI.: 1823; VII. VIII.: 1824; IX. X.: 1825.

Már most mindezekből az következik, hogy 1. Az első két kötet, mely a harmadikkal és negyedikkel együtt 1815. febr. 15/27-n. sajtó alá kész kéziratban a kiadó birtokában volt s mindegyik 40 ívre volt szabva (a valóságban jóval több, pl. a II. kötet 66 ív), semmiképen nem volt kiszedhető, nyomható és kiadható 1815 husvétii vásárig.

2. Akkoriban csak két időpont volt: húsvét és szent Mihály («die Messe zu Jubilate: Ostermesse und die Michaelismesse»), amikor könyvek megjelenhettek, mert csak ezeken az időpontokon lehetett a lipcsei bizományosoknál bemutatni és beiktatni.

3. Ha tehát az első kötet semmiképen nem készülhetett el Jubilate-ra (1815-ben ez április 16-ra esett), akkor a szentmihályi vásárok, tehát szept. 30. és október 10. közt kellett megjelenie.

Ha még hozzávesszük az akkori közlekedés módjait és eszközeit bátran állíthatjuk, hogy nálunk 1815. október vége előtt FESSLER I. és II. kötetét nem olvashatták.

Hozzá teszem még, hogy a kérdés annyira érdekelte a cég mai főnökét, BROCKHAUS Albert urat, hogy ő maga kereste ki ezeket a szerződéseket és fölvilágosító magyarázatokkal együtt volt szíves elküldeni nekem.

TOLNAI VILMOS.

TÁRCA.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1916. ÉV ELSŐ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga az elmúlt negyedévben köteles-példányokban 1610 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 154 drb, vétel útján 185 drb, csere útján 6 drb, összesen 1955 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül köteles példány címén beérkezett: alapszabály 95 drb, falragasz 1976 drb, gyászjelentés 73 drb, hivatalos irat 76 drb, műsor 183 drb, perirat 4 drb, színlap 1172 drb, zárszámadás 273 drb, különféle 197 drb, összesen 4049 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra 1111 korona 36 fillért, 612 márka 5 pfenniget, 8 svéd koronát fordítottunk.

Ajándékokkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: özv. gr. BATHYÁNY Ferencné (21 drb); BRAUN Zoltánné; Budapest városi nyilv. könyvtár (35 drb); Budapesti tanítók segélyező egyesülete (12 drb); DABROWSKI János (2 drb); Debrecen város tanácsa; Dunamelléki ref. egyházkerület (2 drb); ERDÉLYI László, Kolozsvár; Érseki iroda, Eger; br. FEJÉRVÁRY Géza (3 drb); GOHL Ödön; HARSÁNYI Sándor, Homestead; HOFFMANN Edith; HOLLÓSY István; HOLUB József; M. kir. földtani intézet (4 drb); M. kir. központi statisztikai hivatal; Magyar Tudományos Akadémia (14 drb); MELICH János (2 drb); MILLEKER Bódog, Versec; NAGY Jenő, Ujverbász; Orsz. testnevelési tanács (2 drb); PASTEINER Iván; Pozsony város tanácsa (4 drb); br. RÁDVÁNSZKY Kálmán, Sajókaza; REDEY Tivadar; SOLYMOSSI Sándor; Statistische Zentralkommission, Wien; br. SZALAY Imre; SZALAY László; SZÉKELY István (28 drb); VADÁSZ Pál, Túrkeve; Vallás- és közokt. minisztérium; WACHTEL Gyula; Western theol. seminary, Chicago; WLAŚSICS Gyula; ZSIVNY Viktor.

A vásárolt könyvek közt említésre méltó nevezetesebb szerzemény nem volt.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 5172 egyén 10.893 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 535 egyén 1395 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 1961 művet osztályoztunk s ezekről 2464 cédula készült. Kötés alá 383 művet 486 kötetben küldtünk. Ezenfelül a térképgyűjteményt rendeztük, amely munka a végéhez közeledik.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe 840 csomag érkezett, ugyaninnen 603 levelet és 900 reklamálást expedáltak.

Az 1897: XVI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen egy esetben sem indítottunk peres eljárást.

II.

A *hírlaptár* az 1916. év első negyedében 386 évfolyam 25.391 számmal gyarapodott (ebből 5235 szám a törvényszabta nyomdai kimutató nélkül s egyenként érkezett); ajándékozás útján 51 évfolyammal, 2031 számmal, vásárlás útján pedig 3 évf. 194 számával, ami összesen 440 évf., 27.616 szám.

Ebből ajándék: FELEKY Charlestől (New-Yorkban) 33 amerikai lap 726 száma; a braziliai «Nemzeti Könyvtár»-tól (Rio de Janeiróban) az országgyűlésről vezetett «Diario Official», 240 sz.; dr. BAJZA Józseftől 2 horvát napilap, 212 sz.; a «Felsőmagy. szociáldem. párt»-tól (Kassán) 206 sz.; szerkesztőségektől (Eszék: «Szlavoniai Ujság»; Cleveland: «Szabadság» és «Magyar Hirlap»; Detroit: «M. Ujság»; Youngstown: «Amerikai M. Hirlap») 110 sz.; SZIMONIDESZ Lajostól (Nagybörzsönyben) 95 sz.; dr. DABROWSKI Jánostól (Krakóból) a bécsi «Polen» 60 sz.; a többi CSERNA Andortól, PÖZEL Istvántól, SZÉRELY Istvántól. — Vásárlás: WACHTEL Gyula antiquariustól 3 külföldi lap, összesen 194 szám (22 kor.)

Az évnegyed folyamán 436 olvasó 666 hirlapnak 926 évfolyamát (1036 kötetben) használta, beleértve 87 olyan kötetet, amelyet a Szentkirályi-utcai raktárból kellett áthozatnunk s aztán oda visszaszállítatnunk s beleértve a 42 olvasó által házon kívül használt 76 hirlap 199 évfolyamát (161 kötetben).

Átnéztük 440 évfolyam 21.929 számát; ezenkívül rendes folyómunkánk tömegét végeztük.

III.

A *kézirattár* az 1916. év első negyedében ajándék útján 2 kötet újkori kézirattal és 1 irodalmi analektával, vétel útján 8 kötet újkori kézirattal, 13 irodalmi levéllel és 1 irodalmi analektával, áttétel útján 32 kötet újkori kézirattal, 527 irodalmi levéllel, 47 irodalmi analektával és 442 zenei levéllel, összesen 1073 darabbal gyarapodott. Vételre 1231 koronát és 8 márkát fordítottunk.

Ajándékozók voltak: MEGYERY Ferenc, SZÉKY Géza és dr. SZENTPÉTERY Imre.

A negyedévi gyarapodás igen értékes részét alkotja a levéltárból áttett irodalmi jellegű levelek és analekták gazdag anyaga, mely anyag már régebben ki lett válogatva a *kézirattár* számára s mely most került beiktatás alá. A szerzemények legbecsesebb darabja a Galsai Kovách Ernő 1848-as honvédőrnagy hétkötetes naplója, mely javarészből még fölhasználatlan forrásmunka.

Az évnegyed folyamán 50 kutató használt 143 kéziratot, 319 levelet és 367 analektát. Kikölcsönöztünk 4 esetben 4 kéziratot.

IV.

A *levéltár* törzsanyaga az elmúlt évnegyedben vétel útján 17 drb irattal és 1 nyomtatvánnyal, ajándék útján 10 drb irattal, 20 drb gyászjelentéssel és 2 csomag 1848—49-es irattal, más osztályból való áttétel útján pedig 19 drb nyomtatvánnyal és 1 drb irattal gyarapodott. Vételre 197 koronát fordítottunk.

Ajándékaikkal ÁMON Pál, R. BURIÁN László, K. EÖRSSY Károly, KRSZTONOSITS Péter, dr. MÁGÓCSY-DIETZ Sándor és Tasnádi NAGY Gyula gyarapították a levéltár anyagát.

A törzsanyag gyarapodásából 40 drb esik az újkori, 8 drb és 2 csomag az 1848/49-es iratok és nyomtatványok, 20 drb a gyászjelentések csoportjára. A címeres levelek és nemesi iratok gyűjteménye nem gyarapodott. A negyedévi gyarapodásból kiemelendő R. BURIÁN László ajándéka, mely az 1848-iki budai nemzeti őrseregge vonatkozó 2 csomag érdekes iratot tartalmaz, továbbá egy 1848 március 31-én kelt, gr. RADEZKY János József parancsára gr. GYULAY Sámuel brigadéjához intézett irat, mely Milanó kiürítése esetében teendő katonai intézkedéseket foglalja magában.

A letéteményezett családi levéltárak száma nem gyarapodott. A régebbi levéltárak közül kiegészítést nyert a BUGARIN-HORVÁTH levéltár 35 darabbal és a TARÁNYI-OSZTERHUBER levéltár 138 darabbal.

A lefolyt évnegyedben 30 kutató használt 3917 drb iratot és 6 térítvényre 81 drb iratot és 5 drb pecsétmásolatot kölcsönöztünk ki.

V.

A *háborús gyűjtemény* gyarapodása az elmúlt évnegyedben a következő volt: Vétel útján 5781, ajándék útján 2297, hivatalos küldemények útján pedig 1350, összesen tehát 9428 darabbal gyarapodott. Vételre fordítottunk 3080⁵⁷ koronát és 1650²² márkát.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1916. ÉV MÁSODIK NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga az elmúlt negyedévben kötelespéldányokban 1389 drb, ajándék útján 539 drb, vétel útján 230 drb, összesen 2158 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül kötelespéldányok címén beérkezett: alapszabály 110 drb, falragasz 872 drb, gyászjelentés 2326 drb, hivatalos irat 65 drb, műsor 78 drb, perirat 9 drb, színlap 983 drb, zárszámadás 1058 drb, különféle 365 drb, összesen 5866 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra 2666 koronát és 79 márkát fordítottunk.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: Aradvármegyei gazd. egyesület, Arad; Budapesti tanítók segélyező-egyesülete; FEJÉRPATAKY László; Ferencz József tud. egyetem orvosi kara, Kolozsvár; GYÖRE Mózes, Máramarosziget; Historischer Verein für Steiermark, Graz (2 drb); HORVÁTH Ödön (2 drb); Izr. magyar irodalmi társulat; KÖPESDY Sándor; Kunstgewerbliches Museum, Prága; MÁCZA János; MÁDAY Izidor; M. kir. bányászati és erdészeti főiskola, Selmecbánya; M. kir. kereskedelmi múzeum (3 drb); M. kir. központi statisztikai hivatal; M. kir. zálogházak igazgatósága; Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága; Magyar Tudományos Akadémia (10 drb); Orsz. munkásbetegsegélyző pénztár; PÁLYI Sándor (36 drb); Pénzügyi

Hírlap kiadóhivatala; PETRIK Géza (8 drb); PRUZSINSZKY János (2 drb); SIKABONYI Antal; SIMONYI Zsigmond; ŠISIČ Nándor; SZIRBIK Antal; SZLÁVIK Mátyás, Eperjes; Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala (2 drb); VARJU Elemér belgrádi gyűjtése; Városi nyilvános könyvtár.

A vásárolt könyvek közt említésre méltó szerzemény nem volt.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 3735 egyén 8441 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 420 egyén 1220 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 1584 művet osztályoztunk s ezekről 2121 cédula készült. Ebben a negyedévben kaptuk meg a BÁRÓ RÉVAY Ferenc-könyvtárat; feldolgozását a nagyméltóságú minisztérium engedélyével délutáni időben rendkívüli munkaerő felhasználásával június 5-én kezdtük el.

Kötésre 365 művet 428 kötetben küldtünk.

A kötelepéldányok átvételére berendezett helyiségbe 994 drb csomag érkezett, ugyaninnen 483 reklamációt és 753 levelet expediáltak.

Az 1897: XVI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben peres eljárást egy esetben sem indítottunk.

II.

A *hírlaptár* az 1916. év második negyedében kötelepéldányokból 609 évfolyamnak 23.270 számával gyarapodott (ebből 5099 szám egyenként érkezett, a törvényszabta nyomdai kimutatás nélkül); ajándékozás útján 4 évfolyam 679 számával; más könyvtári osztályból áttétel útján pedig 10 évfolyam 1849 számával; ami összesen 623 évfolyamot, 25.798 számot tesz.

Ajándékozók: dr. ENGEL Gusztáv ig. főorvos («Gazette of the United States» 1789 és «Ulster County Gazette» 1800 egy-egy számával; WASHINGTON elnökké választásáról és haláláról szólnak) és dr. FENYVES Ferenc szabadkai szerkesztő; nem szólva a folytatólag ajándékozókról.

Az évnegyed folyamán 380 olvasó 637 hírlapnak 699 évfolyamát 1086 kötetben használta (ebből a könyvtáron kívül 37 olvasóra 85 hírlap 171 évfolyamának 197 kötete esett), beleértve 88 olyan kötetet, amelyet a Szentkirályi-utcai raktárból kellett áthozatnunk s oda vissza is szállítatnunk.

Átnéztünk 623 évt. 20.115 számát; céduláztunk 88 évfolyamot (köztük 7 új hírlapot); beköttettünk 214 kötetet. Ezenkívül rendes folyómunkánk tömegét végeztük.

III.

A *kézíratár* az 1916. év második negyedében ajándékozás útján 2, áttétel útján 1 újkori kézirattal, vétel útján 1 irodalmi levéllel és 2 ana-lektával gyarapodott, tehát összesen 6 darabbal. Vételre fordítottunk 10 márkát.

Ajándékozó volt a M. Tud. Akadémia.

A szerzett anyagból kiemeljük a legújabban felfedezett magyar nyelvemlék a königsbergi szójegyzék fotografiáját.

Az elmúlt évnegyedben 4 esetben kikölcsönöztünk 6 kéziratot, 48 kutató használt 151 kéziratot, 108 irodalmi levelet és 367 analektát.

IV.

A *levéltár* törzsanyaga az 1916. év második negyedében vétel útján 42 darabbal, ajándék útján 2 darabbal, letét útján 1 darab irattal, más osztályból való áttétel útján pedig 3250 darab spanyolviasz és papirborítású pecsétlenyomattal gyarapodott. Vételre 130 koronát fordítottunk.

Ajándékaikkal ERNYEY József és báró HARKÁNYI Béla gazdagították a levéltár anyagát.

A törzsanyag gyarapodásából 2 drb irat esik a középkori, 40 drb az újkori, 2 drb a címereslevelek és 1 drb a céhiratok csoportjára. A címeres és nemesi iratok gyűjteménye a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1632. január 5. Gyulafehérvár. I. RÁKÓCZI GYÖRGY nemesítő címereslevele Alsócernátoni CSEH István primipilus, felesége KELEMEN Erzsébet, valamint Benedek János és András nevű fiaik részére (Eredeti). 2. 1871. augusztus 3. Bécs. I. FERENC JÓZSEF címeres grófi diplomája Nagylónyai és Vásárosnaményi LÓNYAY Menyhért v. b. t. t., közös pénzügyminiszter és utódai részére (Eredeti, diszes bőrkötésű albumalakban). — A negyedévi gyarapodásból kiemelendő MÁRIA TERÉZIÁNAK 1775. június 23-án Bécsben kelt hártyaoklevele, melyben AMBRÓ Ferencnek megengedi, hogy Vácott könyvnyomdát állítson fel.

A régebben letéteményezett családi levéltárak közül kiegészítést nyert a kolosi KOLOSY-család levéltára 266 drb irattal, melyek közül felemlítendő III. KÁROLY királynak 1719. szeptember 23-án Bécsben kelt címeres levele KOLOSY János és felesége KÁPOSTÁS Éva, valamint Dávid és Imre nevű fiaik részére.

A negyedév folyamán befejeztük a múlt évi szaporodásnak növe-
dési naplóba való beírását és beosztását.

Az osztály anyagából a lefolyt negyedévben 60 kutató használt
10.917 drb iratot és 3 térítvényre kikölcsönöztünk 123 drb iratot.

V.

A *háborús gyűjtemény* az elmúlt évnegyedben vétel útján 6817,
ajándék útján 2999, hivatalos küldemények útján pedig 1881, összesen
11.697 darabbal gyarapodott. Vásárlásra 1458'39 koronát, 2533'75 már-
kát, 14'30 svéd koronát, 826'45 frankot és 146'65 hollandi forintot
fordítottunk.

SZAKIRODALOM.

Petrik Géza. *Magyar könyvészet. 1901—1910.* Első füzet. Aba János—Benedek Antal. Budapest, 1915. Magyar Könyvkereskedők Egyesülete. (Győr, Pannonia ny.) N. 8-r. 80 l. 3 K.¹

PETRIK bibliográfiai vállalkozásainak jelessége annyira közismert, hogy ezen legújabb összeállításának bővebb méltatásától bizvást eltekinthetünk. Mint előzői, ez a kötet is nélkülözhetetlen segítő társa lesz a magyar irodalom kutatóinak csakúgy, mint a magyar könyvkereskedelemnek s határozott kárpótlás az évi bibliográfia gyöngeségéért, mely csak most, a fővárosi könyvtár szakavatott tisztviselőinek közreműködésével, kezd kibontakozni régi hiányaiból.²

A jelen kötet összeállításánál is ügylátszik a M. N. Múzeum cédulakatalogusa volt az egyetlen eszköz, melyet PETRIK a könyvkereskedők évkönyvén kívül felhasznált. Ezt látszik bizonyítani az a körülmény, hogy míg 1904-ig a *Gyógyászat*, *Orvosi Hetilap* s egyéb orvosi szaklapok különlenyomatai is fel vannak sorolva, 1904 utánról ilyen szeparatát alig mutat ki, még pedig egyszerűen azért, mert 1905 óta a M. N. Múzeum cédulakatalogusában e különlenyomatokról utalólapok nem készülnek. Megjegyezzük azonban, hogy igen kis utánjárással az 1904 utáni szeparaták is feldolgozhatók lettek volna, csak ki kellett volna emelni a megfelelő szakból az egyes folyóiratok címe alatt évről-évre összegyűjtött különlenyomatokat.

PETRIK általában nem szívesen veszi kezébe magukat a könyveket, hanem beéri akár az évkönyv, akár a múzeumi katalogus adataival.

¹ Csak egészen kivételesen közöljük ez ismertetést, mivel magyar kiadványokat rendszerint csak úgy ismertetünk, ha a szerző vagy kiadó bírálati példányt bocsát rendelkezésünkre. Jelen esetben ily bírálati példányt nem kaptunk, jóllehet a munka túlnyomó részben a M. N. Múzeum könyvtárában s annak jegyzéke alapján készült! (*Szerk.*)

² Bár a Könyvkereskedők Évkönyvének legutóbbi évfolyamánál teljesség szempontjából a haladás igen jelentékeny, az még mindig messze áll a tökéletesség azon fokától, mely a jelenlegi viszonyok közt elérhető, de amelyet csakis úgy fogunk elérhetni, ha az állam maga veszi kezébe az ügyet s egy a M. N. Múzeummal kapcsolatban felállítandó Bibliográfiai Intézetet biz meg az évi bibliográfia publikálásával. (*Szerk.*)

Innen művében a sok é. n. jelzésű címmás, holott a könyvekben található növedéknaplószám alapján a legtöbb kelet nélküli könyvet datálni lehetett volna. Bibliográfiai szempontból épen ez a köteles példányokra vonatkozó törvény egyik nagy előnye s kétségkívül kár, hogy PETRIK ezt az előnyt kiaknázatlanul hagyja. Így esik meg azután, hogy az é. n. kötetek gyakran kétszer is szerepelnek bibliográfiájában úgy az 1886—1900, mint az 1901—1910. kötetben. Így pl. ABET Ádám: Levelek Amerikából. — ÁGH Lajos: A nemezsis. — ÁGOSTON Miklós: A filokszerá által elpusztított szőlőterületek felújításának módjai. — ALEXANDER Bernát: Bevezetés a filozófiába. — U. a. Az újkori filozofia története. — ALFÖLDY Dénes: A meteorologiai műszerek és elemek. (Ez a mű az 1886—1900-iki kötetben 1899. évszámmal szerepel; az új kötetben úgy az év-, mint a lapszám hiányzik.) — stb. stb. Ez a fölösleges ismétlés különben évszámmal ellátott könyveknél is előfordul; így pl. AMBROZOVICS Béla: A vasuti alkalmazottak megjutalmazása. Budapest, 1899. — ANDRÁSFY Alice hátrahagyott irodalmi kísérletei. Budapest, 1900. — ANGYAL Pál: A személyi bűnpártolás. Pécs, 1899. stb., úgy az 1886—1900-as, mint az új kötetben is szerepel.

Viszont több, az 1901—1910. évtizedbe vágó kiadvány kimaradt, teszem azt: ALMÁSI Antal: A jogok védelme. 1904. — AMBROZOVICS Béla: Az ár és fogyasztás közti viszonyra vonatkozó elméletnek új alapon való bizonyítása. Különlenyomat a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közölnyéből. Budapest, 1902. — ÁRKOSY Dániel: A nyelvérzék törvényei és a magyar beszéd időmértéke. Szászrégen, 1910. stb.

Az is kifogásolható, hogy több kiadvány leírása mellől elmaradt annak jelzése, hogy az illető mű különlenyomat valamely folyóiratból, pedig erre épen a tudományos használat szempontjából nagy szükség van: hiszen igen sok esetben a folyóiratbeli kiadás könnyebben hozzáférhető, mint maga a különlenyomat. Példák: ÁLDOR Lajos: Az epeköbetegség belső gyógyítása. Különlenyomat a Magyar Orvosok Lapjából. — ALSZEGHY Alajos: Az olvasás és írás tanításának új módszere. H. é. ny. n. Különlenyomat a Magyar Peadagogiából s így (Budapest, 1903, Franklin-t.) — AMBROZOVICS Béla: A művészi izlés fejlesztéséről. Különleny. a Művészetből. — ANDREICS János és BLASCHEK Aladár: A salgótarjáni kőszénbánya r.-t. zsilvölgyi bányáinak monografiája. Különleny. a Bányászati és Kohászati Lapokból, stb.

Hogy a sajtóhibák ily szabású műveknél sem kerülhetők el, az természetes. Egy-két esetben a szerzők számát is fokozták. Így a Köl-

csönös hatások a hazai nyelvek közt c. értekezés ÁGNER Lajos és ÁGUCZ Lajos alatt szerepel. ALTAI Rezső: Paedagogiai tanulmányok c. füzeté pedig csupán AJTAI alatt mint Paedagogiumi tanulmányok. — A vezérszók beosztásánál (az *a* betűnél, melyet egymagában vettem tüzetes vizsgálat alá) csupán egy hibára akadtam: APT Ferenc az *Apróság* és *Aprójszág* címszók közé került.

Legsúlyosabb hiánya azonban PETRIK könyvészetének, hogy szakitva az 1712—1860-ig terjedő rész elveivel, az újabb kötetekben teljesen figyelmen kívül hagyta hazánk idegen ajkú nemzetiségeinek irodalmát. Igaz, hogy ez nem egy «magyar», hanem «magyarországi» könyvészet dolga, de hát akkor mit keresnek a műben francia vagy angol nyelvű kiadványok, melyek egyike-másika még csak nem is hazai nyomda terméke? Miként SZINNYEI Magyar iróinál, vagy SZABÓ Károly Régi magyar könyvtáránál történt, helyesebb lett volna itt is a «magyar» szót politikai jelentésében fogni fel s feldolgozni a hazai nemzetiségi irodalmat is, melyet különben, a magyar tudomány nem nagy dicsőségére s a nemzetiségeket a magyar állameszméhez láncoló politikai gondolat határozott kárára, azon külföldi államok bibliográfiáiból lehet csak, persze meglehetősen tökéletlenül, megismerni, amelyekkel való közösség érzete nemzetiségeink egyrészében épen nem kívánatos módon és mértékben vált valóra.

Legyen szabad remélnünk, hogy a fáradhatatlan buzgalmú szerző, ha megadatik néki az a szerencse, hogy jelen vállalkozását tető alá hozva, még az 1911—1920. évkör könyvészetét is egybeállíthatja, e tekintetben is visszatér a Magyarország Bibliographiájában megvalósított elvekre, amint hogy visszatért már a jelen kötetben egyik, az 1886—1900-ig, terjedő részben anyagi okokból elejtett elvére s a magyar könyvek címtározása mellett legalább a fontosabb folyóiratok főbb cikkeinek repertoriumát is nyújtja. A folyóiratok repertorizálásával eléggé nem becsülhető szolgálatot tett tudományos életünknek, melynek igen sok figyelemreméltó terméke e repertorium nélkül szinte teljesen hozzáférhetetlen maradt volna a további kutatásnak. H. R.

Faass Bruno. *Dresdner Bibliothekenführer*. Herausgegeben im Auftrage der Königlichen öffentlichen Bibliothek. Dresden, 1915. C. Heinrich. 8-r. 158 l. Ára 2 M.

Az első drezdai könyvtárkalauz legelőször 1843-ban jelent meg; ekkor adta ki J. PETZHOLD: «Wegweiser für Dresdens Bibliotheken» c.

20 lapnyi füzetét, melyből 30 év múlva bővített kiadás készült. FAASS munkája tehát tulajdonképpen a 3-ik összeállítás, mely Drezda könyvtáraitól tájékoztat. Az egész könyv elrendezése lényegében ZARNCKE lipcsei könyvtárkalauzára támaszkodik, mely viszont az 1906-ban SCHWENCKE és HORTZSCHANSKY szerkesztésében megjelent berlini kalauzt követte.

Szerző a lehető legnagyobb teljességre törekszik. Főlemlíti azon kis könyvtárakat is, amelyeknek vagy egyáltalán nincs olvasótermük, vagy legföljebb öt kutató számára adhatnak helyet. Először említi az *egyetemes, nyilvános könyvtárakat* (tudományos és népkvt.), aztán a *főiskolai könyvtárakat* (technikus, állatorvosi kv. és szépművészeti akadémia), a *kir. gyűjtemények kézikönyvtárait, az orvosi intézetek könyvtárait, iskola-* (felsőbb- és szakiskolák), *templomi és batósági* (királyi, rendi, városi) könyvtárakat, *egyesületek* könyvtárait, *vallástestületi, társulati és egyesületi* könyvtárakat (tudományos egyesületek, közérdekű, ipari, sport és más egyesületek) s végül egy pár nagyobb *privátgyűjteményt*, mint pl. a 30 év óta fennálló Dr. L. E. GINSBERG «*Mozart-Bücherei*»-jét, mely kb. 600 drb «Mozartianá»-t tartalmaz.

Legrészletesebben természetesen a Königlische öffentliche Bibliothekal foglalkozik. E gazdag fejlődésű könyvtár története 1556-tal kezdődik; ennyire vezethető vissza ÁGOSTON választófejedelem magánkönyvtára, mely 1638-ban egyetemes tudományos jelleget öltött. A 30 éves háború és következményei nem igen engedték tovább fejleszteni a könyvtárat, de a XVIII. századnak különösen utolsó negyedében egyenesen új korszaka nyílt meg. A legnagyobb szerzemények III. FRIGYES ÁGOST idejére esnek. Azóta részint nagyobb ajándékok, részint vétel útján majdnem a háromszorosára emelkedett az alapállomány; 1786-ban állandó javadalmat kapott, átköltözött a Japán palotába s nyilvános tudományos könyvtárrá lett. — Köteles példányok útján csak 1844—1870-ig szaporodott; az ide vonatkozó törvény törlését ugyanis a könyvtári anyag kvalitatív értéke érdekében a lipcsei egyetemi könyvtárral együtt kérték.

A könyvtárnak ma kb. 600.000 nyomtatványa, közöttük 2000 ősnymtatványa, továbbá kb. 6000 kézírata és több mint 30.000 térképe van. A könyvtár minden tudományágat fölkarol; de legfőbb figyelmét a szász történelemre fordítja; dotációja 68.500 M.

A könyvtár gazdag katalogus-gyűjteményét is bőven ismerteti szerzőnk, úgyszintén a könyvtár speciális részeit, minők a kb. 25.000 kötetből álló zenekönyvtár és a becses térképgyűjtemény.

A kisebb könyvtáraknál szerző csak a legfontosabb adatok felsorolására szorítkozik.

HOFMANN MÁRIA.

Kőrös Kornél és Lenhossék Mihály. *A budapesti könyvtárakba és intézetekbe járó természettudományi, orvosi és mezőgazdasági folyóiratok jegyzéke.* Kiadja a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium. Budapest, 1916. Kilián Frigyes kiadása. (Ny. Fritz Á.) 4-r. 53 l. 2 K 50 f.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium igazi hálaára kötelezte a természettudományok hazai művelőit e jegyzék kiadásával. Bár a jegyzék, az összeállítók véleménye s az ilyen összeállítások benső természetét szerint, aligha teljes, mégis nem kevesebb, mint 1768 különböző folyóiratot tartalmaz, melynek 3542 példánya jár, a nagy körültekintéssel dolgozó szerkesztők által figyelembe vett 192 többé-kevésbé nyilvános jellegű könyvtárba és intézetbe s két magánkönyvtárba: a BÁRSONY János és a DEGEN Árpád gyűjteményeibe. A tudós szerkesztők emez összeállításukat csak ideiglenesnek tekintik: kiinduláspontul ama tervük megvalósításához, hogy az érdekelt intézetek e jegyzék alapján megegyezésre jussanak abban a tekintetben, hogy mely többfelé járó folyóirat többespéldányait szüntessék be s mely teljesen hiányzókat járassanak a fölösleges duplumok helyett. Ha azután ez a megállapodás szerencsésen tető alá kerül s a hiányok kellőképp kiegészülnek, lehet szó a jegyzék végleges kiadásáról, amely nem csupán a kurrens, hanem a már megszünt, vagy az intézetek részéről beszüntetett folyóiratokat is fel fogja ölelni és betűrendes tárgymutatóval is el lesz látva. Ha a szerkesztők ezenkívül még arra is rászánnák magukat, hogy a folyóiratok alfabetikus jegyzékével is kiegészítsék művük újabb kiadását, úgy ez a reménybeli új kiadás minden jogos követelménynek meg fog felelni, már a mennyire azt a decimális rendszer mesterséges, erőszakolt keretei megengedik.

A jelen «provizorikus» jegyzék legfőbb hiánya, hogy címe s tartalma nem fődik egészen egymást. A címből joggal azt következtetjük, hogy a felölelt szakokba vágó hazai összes kurrens folyóiratokat is felöleli a jegyzék — de már az előszóból kiderül, hogy a hazai periodikák sajnálatos mellőzésben részesültek: csupán a vidéken megjelenő folyóiratok kerültek a jegyzékbe. Innen van azután az a furcsaság, hogy a 194 könyvtár közt nem került hely a M. N. Múzeum SZÉCHENYI-könyvtára számára, hanem annak anyagát az előszóban intézték el,

mondván, hogy a hazai folyóiratok «mindenesetre (megtalálhatók) a Nemzeti Múzeum nagy könyvtárban.»

Annál bővebben aknázták ki szerzők a Múzeum természettudományi osztályainak kézikönyvtárait, ami kész szerencse, mert nélkülök ugyan szomorúan festene ez a jegyzék. Pl. a budapesti intézetekbe járó krisztallográfiai folyóiratok száma 11, ebből 10 jár a M. N. Múzeumba s három csakis oda. Növénytani folyóirat 87 jár Budapestre, ebből 54 a M. N. Múzeumba, s 14 csakis oda. Álattani folyóirat 126 jár fővárosi gyűjteményeinkbe, ebből 93 a Múzeumba s 49 csakis oda. Vagyis kiderül, hogy e szakokat legkitünőbbben a M. N. Múzeum tartja nyilván s az ő kézi könyvtárai nélkül mondhatni nem is mozdulhat a szakbéli kutató.

Amily örvendetes fényt derít ez a jegyzék a sokszor és könnyelműen elrágalmazott Nemzeti Múzeum tudományos nivójára s használhatóságára, oly megdöbbenően szomorú bizonyosságot szolgáltat ahhoz a szintén nem egyszer hangoztatott panaszhoz, hogy az Egyetemi Könyvtár mennyire mostohán bánik a természettudományokkal. Pedig a mi viszonyaink közt ez volna az a «nagy nyilvános könyvtár», mely a füzet szerkesztői szerint «első sorban» volna igénybe vehető. A jegyzékben szereplő 87 botanikai folyóiratból az Egyetemi Könyvtárra egyetlen egy sem, a 126 zoologiaiból pedig egyetlen egy esik! Az Egyetemi Könyvtár természettudományi részének hiányosságát rendszerint azzal szokták menteni, hogy ott vannak az egyes egyetemi tanszékek vagy intézetek könyvtárai. Nos hát, legalább a felhozott példákban, ezek az intézeti gyűjtemények, melyek közhasználata különben annyira nehézkes, hogy a jegyzék szerzői szinte elriasztani látszanak tőlük a külső embereket,¹ szintén igen csehül állanak folyóiratok dolgában. Az Egyetemi Növénytani Intézet csupán 14, az Egyetemi Növényrendszertani és Növényföldrajzi Intézet pedig csupán 7 botanikai folyóiratot járatott s ezek közül is kettő duplum, úgy, hogy a két intézetben csupán 19-féle külföldi szaklap áll rendelkezésre a Budapesten feltalálható 87 közül. Az Egyetemi Zoologiai és Komparatív Anatómiai Intézetre járó zoologiai szaklapok száma pedig 10. Kétségtelen, hogy nem az egyetemi könyvtár vezetőségének a jószándékán múlik az ily irányú hiányok megszüntetése. Gyökeresen azonban csak úgy lehet a bajon segíteni, ha az egyetemi könyvtár javadalmát kellőképp fölemelik s ezzel megadják a könyvtár igazgatóságának a módot, hogy a folyóirat állományban érezhető hiányokat eltüntesse.

¹ V. ö. a bevezetés 6. lapján mondottakkal.

Hogy egyesületi, sőt magán könyvtárak is bele kerültek a jegyzékbe, azt a felőlet anyag bőségesen igazolja. DEGEN könyvtárába pl. 30 botanikai folyóirat jár, közte 9 olyan, mely egyetlen köz- vagy egyesületi könyvtárunkban sincs meg. Vagy nézzük a Budapesti Kir. Orvosegyesület méltán jóhírű könyvtárát: a jegyzékben szereplő 95 általános orvostani folyóiratból 73 jár az Orvosegyesületnek s 49 csakis neki.

Ami már most szerzők ama reménységét illeti, hogy a jegyzék alapján sikerülni fog a jövőre nézve a többes példányokat kiküszöbölni s az így megtakarított pénzen oly folyóiratok járatását eszközölni, melyek Budapesten egyáltalán nem találhatók, attól tartok, hogy az aligha fog valóra válni. Először is a többes példányok egy része oly *standard* folyóiratokra esik, melyeket az illető könyvtárak, egyesületek vagy intézetek egyike sem szüntethet be tudományos használhatóságának kára nélkül. Ugyan melyik fog a 11 könyvtár közül lemondani az *Annalen der Physik* járatásáról? A *Chemisches Zentralblatt*ot is aligha fogja a jegyzékben szereplő 14 intézet közül egy is magára nézve nélkülözhetőnek tekinteni. És így tovább. — Másodszor a kisebb jelentőségű folyóiratok igen nagy része nem előfizetés fejében, hanem cserepéldányként jár legfőbb tudományos intézeteinknek és társulatainknak (pl. az Akadémiának, M. N. Múzeumnak, M. kir. Földtani Intézetnek stb.), melyek saját tudományos kiadványokkal rendelkeznek. Ezek beszüntetése tehát anyagi megtakarítással nem járna. — Végül ne feledjük el, hogy a felsorolt folyóiratoknak igen csekély hányada jár a szó szoros értelmében nyilvános könyvtáraknak, míg a túlnyomó többség intézeti vagy egyesületi kézi könyvtárakra esik, amelyek nem a nagyközönséget, hanem az intézet vagy egyesület kötelékébe tartozók speciális érdekeit szolgálják. Ezeket pedig bajos lesz s tudományos szempontból egyenesen kárhozatos, ha nem végzetes volna arra bírni, hogy egyik másik folyóirat járatásáról lemondjanak csupán azért, mivel az már megvan valamelyik másik budapesti intézetben. A tudományos kutatás természete megkívánja, hogy a speciálistának a szakmájabeli folyóiratok folyton kéznél legyenek s így világos, hogy igen elenyésző számú eseteket nem tekintve, intézeteink nem lesznek abban a helyzetben, hogy folyóirat állományukat, más, a kívül állóknak többnyire nehezebben, körülményes alakiságok közt hozzáférhető intézetek folyóirat-állományához alkalmazkodva, megtizedeljék. Ilyen szépen hangzó kooperációs ideálokat hangoztathat az elméleti könyvtáros, de rendszerint megcáfol a való élet.

Ismertetésünk befejezéséül lehetetlen rá nem mutatnunk arra a tanulságra, mely KÖRÖSY és LENHOSSÉK derék művéből fővárosi könyvtáraink statisztikájára háramlik. Összevetve a feldolgozott könyvtárak jegyzékét a *Magyar Minerva* legújabb évfolyamával, meglepetve tapasztaljuk, hogy mily sok könyvtár maradt ki ebből a nagy szorgalommal egybeállított évkönyvből. Hiányzik a Minervából az Állatorvosi Főiskolával kapcsolatos tíz intézet, a M. N. Múzeum Ásvány- és Őslénytárának könyvtára, a Gyógypaedagogiai Psychologiai M. Kir. Laboratórium, 10 egyetemi és 4 müegyetemi intézet, a M. kir. állami Vetőmagvizsgáló Állomás, M. K. Rovartani Állomás, M. K. Állatélettani Állomás, M. Kir. Növényélet- és Kórtani Állomás, M. kir. Felsőbb Szőlő- és Borgazdaságtani Tanfolyam, M. kir. Halélettani Állomás, Magyar Ornithologiai Központ, Székesfővárosi Állat- és Növénykert, Székesfővárosi Vegyészeti és Élelmiszervizsgáló Intézet, Székesfővárosi Bakteriologiai Intézet, Székesfővárosi Tiszti Főorvosi Hivatal, Székesfővárosi Központi Fertőtlenítő Intézet, Székesfővárosi Paedagogiai Szeminárium, a Székesfővárosi Sz.-Rókus közkórház szülő- és nőbeteg osztálya és a Magyar Chemikusok Egyesülete. Tekintettel az ilyen szakkönyvtárak tudományos jelentőségére, mindenestre kívánatos volna, ha a Minerva újabb évfolyamaiba ezek az intézetek is fölvétetnének. GÜLYÁS PÁL.

Satzenhofer Karl. *Gründung und Verwaltung von Blindenbibliotheken.* Wien, 1914. Buchdr. Brüder Hollinek. 8-r. VI, 118.l.

A könyvtárügy egy teljesen elhanyagolt ágáról, a vakok könyvtáráról szól ez a kis kötet: oly kérdéstről, melyet eddig a legterjedelmesebb bibliothekonómiai munkák is elmellőztek, noha úgy könyvtártechnikai, mint közművelődési és humanitárius szempontból megérdemli a figyelmet. Szerző a bécsi K. K. Blinden-Erziehungs-Institut könyvtárosa s ezen jelentékeny gyűjtemény körében szerzett gyakorlati tapasztalatait igyekezett művecskéjében értékesíteni.

Művében természetesen az általános könyvtártani kérdéseket is érinti, de csak egészen futólagosan; nagyobb részletességgel csupán azokra a tényezőkre terjeszkedik ki, melyek a vakok könyvtárainak sajátos céljának és sajátos könyvanyagának megfelelően a rendes könyvtárhoz eltérő irányban fejlődtek. Főleg a könyvtárügynek a vakok szellemi kiképzésével való kapcsolatát, a Braille-írású könyvek kikölcsozési módját s az itt felmerülő nagy portókötségeket, továbbá a könyvek előállításának módját, a másolásra szükséges önkéntes közreműkö-

dök biztosítását, a kötetek bekötetésénél, felállításánál, kezelésénél felmerülő különös szükségleteket tárgyalja részletesebben.

Teljesen osztjuk szerző azon felfogását, hogy a vakok könyvtárait helyesebb a vakok képzésére és gyámolítására szolgáló intézetekkel és egyesületekkel kapcsolatban létesíteni, mint városi vagy állami könyvtárak külön osztálya gyanánt életbeléptetni, még pedig első sorban azért, mivel a vakok ez intézetekkel állandó kapcsolatot tartanak fenn és vezetőik iránt fokozott bizalommal viselkednek. Méltányosnak tartjuk szerző azon óhaját is, hogy e könyvtárak kezelésével lehetőleg vak embert bizzanak meg, mivel ekként az olvasóközönség és a kezelő közti lelki kapcsolat fokozottabb mértékben van meg s a kölcsönös megértés és bizalom, mely a könyvtár áldásos munkálkodásának egyik legfőbb feltétele, ez esetben biztosítottnak tekinthető. 2.

Gulyás Pál: *Mátyás király könyvtára.* (Olcsó Könyvtár, 551—552. sz.) Budapest, 1916. Franklin-t. 8-r. 68 l. — K 40 f.

MÁTYÁS király minden művészi szépért lelkesülő egyénisége kora egyik legragyogóbb városává varázsolta Budát. A dicsőség, sajnos, nem tartott soká. Sívár esztendők romhalmazzá tették a fényes palotákat, MÁTYÁS székhelyéből nem maradt egyéb, mint néhány beépített fal és néhány kódex. A könyvek szállottak szembe legszívósabban az idő viszontagságaival. Aranyozásuk, színezésük ma is frissen csillogó. S amint a király uralma és neve a későbbi nemzedékek tudatában a nemzeti nagyság szimbólumává lett, a szétszóródott könyvgyűjteményt legendás értékű és számúvá növelte a maradványokon felbuzdult képzelet.

A Korvinák hiteles történetét kapjuk meg ebben a rövid, nagy tárgyszeretettel megírt, becses dolgozatban. Egykorú adatokra, a szakirodalomra és megbízható analógiákra támaszkodva iparkodik feladatát megoldani a szerző. Vállalkozása bibliografiai szempontból tökéletesen sikerül is. A füzet kétségtelenül hivatott feleletet adni a kérdésre: mi volt és milyen volt MÁTYÁS király könyvtára? Egy hiányára tudnék mindössze reámutatni. S ez a könyvtár művelődéstörténeti jelentőségének meg nem állapítása. Nem hangsúlyozza, hogy a gyűjtemény fénykorában semmi egyéb nem volt, mint a király egyéni kedvtelése s a hazai kultúra emeléséhez alig járult valamivel. Néhány egyházi elgyönyörködhetett néha a kéziratok tartalmában is, a nemzet zömére nézve azonban, ideértve a főurakat is, az egész «bibliotheca pro regni decore

extracta», fényes látnivaló volt csupán. Hiszen a nagynevű bárók javarésze még írni sem tudott. Hogy, mint szerző megemlíti, a CORVIN Jánossal kötött egyezségben országos végzés formájában igyekeztek gondoskodni sorsáról, nem jelent épen sokat. Még élénk emlékezetükben lehetett, mennyi anyagi áldozatába került elhunyt uruknak a könyvek összegyűjtése s valószínűleg azt vették észre, hogy a csonthegyi csata után a régi állomány ugyancsak megfogyatkozott. 1502-ben az egésznet már csak 3—400 darabra becsülte Candalei ANNA királyné fegyverhírnöke. Föltehető, hogy közel annyi tűnt el a MÁTYÁS halálát követő zavarokban, de talán több is. A két JAGELLÓ király uralma azután idegen kézre juttatta a megmaradtok legértékesebb részét is. S a sűrű ajándékozások meggátlását már nem tartották szükségesnek a főurak, a lassú romlásban nem látták meg a veszedelmet. Ehhez már több kultúrérzék kellett volna, de kétségtelen, hogy az akkori vezetésztály szellemi értékeket igen kevésbé tudott megbecsülni. Mire a magyar megértette, mi volt számára MÁTYÁS király, már török uralkodott Budán s mindenestől elveszett a könyvtár.

A gyűjtemény alapítási éve bizonytalan, de valószínű, hogy MÁTYÁS-nak kezdettől fogva voltak kódexei s az anyag egy részét elődeitől örökölte. Igazi felvirágzás második házasságával következett be. Ezentúl rendszeresen folyt a gyűjtés, mit kedvezően befolyásolt CORVIN János neveltetése is. Körülbelül ezer kötetre szaporodhatott föl a király haláláig a gyűjtemény, mely szám csak a közkeletű túlzásokhoz arányítva látszik kevésnek. Az akkori legnagyobb könyvtárak sem rendelkeztek ennél sokkal többel. Legnagyobb részük vétel, illetve rendelésre készült, a többi ajándék, sőt talán katonáinak háborús szerzeményei. Megbizottai nem egyszer megfordultak a nagyobb itáliai városokban, hogy uruk könyvigényeinek megfelelőhessenek. A KORVINÁK néhányában a másoló egyenesen megmondja, hogy MÁTYÁS számára dolgozott. Egyik-másikat viszont készen vették s ezekbe utólag festették bele a királyi címert. Sőt megvásároltak olykor kifejezetten idegenek részére készült kéziratokat is. A magyar udvarnak magának is voltak másolói, de nem hihető, hogy Budán állandóan egész másolóműhely talált volna foglalkozást. Ehhez hiányzott a megfelelő könyvanyag és környezet. A palota dunai oldalán volt elhelyezve a könyvtár. A könyvek állványokon, az egyes tudományok szerint csoportosítva. A korunkra átszármasztott 116 kötet, két görög kivételével, latin nyelvű. Az ókor klasszikus írói, az egyházatyák s a humanisták egyaránt képviselve voltak benne.

Említés esik magyar és héber könyvekről is, de ezekből egyet sem ismerünk. Ösnyomtatvány mindössze kettő került elő, a nyomtatott könyvet a király kevesebbre becsülte, jóllehet népszerűsítő jelentőségét és értékét teljesen ismerte és elismerte.

A kéziratok szövegei igen közepesek. A hamaros befejezés kedvéért könnyen olvasható másolatokról készültek. Annál jelentékenyebbek művészi szempontból. Különösen a firenzei *ATTAVANTE* készítményei tűnnek ki. Természetesen nem egyformán díszesek. Olyknak minden ékessége, néhány iniciále, másoknak egész lapjait betölti a reáfestett kép. Legfőbb jellemzőjük a kötés. A selyem- és bársonyból valók külföldi eredetűek, a bőrkötések minden valószínűség szerint itthoniak, mert nagyjából egyformák, holott a beléjük foglalt kéziratok különböző helyekről valók. Az idegenekénél gazdagabb aranyozás és paszomántos fonadék alkotta keretek a rendes ismertetőjeleik. A könyvek őrzésére mindig hozzáértő, tudományokkal foglalkozó embert jelölt ki a király, kinek a könyvtár, mint az előbbieik bizonyítják, különösen becézett birtoka volt. Halála után természetesen ez sem került el egyéb alkotásainak sorsát. 1510-re egy velencei tudósítás szerint már egyetlen értékes darabja sem maradt. A meglévők egyik részét azután a török Konstantinápolyba vitte az itthagyottakat hiába akarta több jelesünk, különösen I. Rákóczi György, megszerezni. Buda visszavívói már csak lim-lomot találtak az egykori fényes királyi székvárosban. A Törökországba került kötetek további sorsának leírásával végződik a derék, alapos értekezés, melyet a céhbeli érdeklődők, de a nagyközönség is örömmel fognak végigolvashatni. Multunk egyik sokat emlegetett büszkesége világos képpé elevenedik előttünk.

Függelékül szívesen vettük volna a meglévő, kétségtelen Korvinák lajstromát.

TÓTH ZOLTÁN.

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

La Bibliofilia. XVI. *évolyam.* 9—10. *szám.* (1914. december, 1915. január.) G. Cesare OLSCHKI: L'esemplare della prima edizione del Petrarca-conservato nella Queriniana di Brescia. (A bresciai Biblioteca Queriniana-ciméliei közt figyelemre méltó PETRARCA *Canzoniere* c. művének Velencében 1470-ben VENDELINO DI SPIRA műhelyéből kikerült első kiadása. Értékét fokozzák azok a nem valami fényes kivitelű miniaturák s nem valami mélyen járó kéziratok jegyzetek, melyek a példány lapjait szinte teljesen beborítják. A miniaturák nem céhbeli kéziratfestő művei; ez ellen maga a névtelen művész is tiltakozik a kötet elején álló ajánlásában, mely Paolo MORETTI véleménye szerint Caterina CORNARÓ-hoz van intézve. A cikk három a legsikerültebb miniaturát hasonmásban is bemutatja.) — Luigi ZAMBRA: Incunaboli di origine italiana nella Biblioteca dell'Accademia ungherese delle Scienze a Budapest. (Folytatólagos közlemény. 50—101. sorszám alatt hozza a M. Tud. Akadémia könyvtárának olaszeredetű ősnymtatványainak leírását HELLEBRANT 1886-ban megjelent katalogusa nyomán.) — Lewis Stephen PILCHER: The Vesalian spirit. (Andreas VESALIUS híres anatómus, születése 100 éves fordulója alkalmából a *Boston Medical and Surgical Journal*-ban megjelent cikk lenyomata. A cikk részletesebben foglalkozik VESALIUS anatómiai kiadványaival s azok különböző utánnomásaival.) — Leo S. OLSCHKI: Livres inconnus des bibliographes. (56. Hieronymus DONATUS: Oratio apud Julium II. Pontif. Max. in obedientia. 4-r. H. é. ny. n. — 57. Mirabilia Urbis Romae Roma. A. Bladus 1523. — 58. Petrus Paulus VERGERIUS. De ingenuis moribus et studiis liberalibus. Venezia B. de Sessa 1491. — 59. Antonius VOLSCUS: Expositiones in Heroidas Ovidii. Parma, A. Postilia 1481.) — *Il libro* in Italia attraverso i secoli nella mostra di Lipsia. (Az előző számban¹ ily címen megjelent cikkekre, melynek szerzője a lipcsei Bugra olasz osztályának vezetőségét támadta, amiért nem az olasz pavillonban adott helyet OLSCHKI antikvárius cég «gyűjteményé»-nek válaszol Giovanni SILVESTRI, az olasz kiállítási bizottság elnöke s kimutatja, hogy nem a bizottságon múlt, hogy OLSCHKI csak mint magán kiállító s nem mint az olasz hivatalos kiállítás egyik tagja jelent meg Lipcsében. Viszont OLSCHKI válaszában azt igyekszik kimutatni, hogy az ő magánkiállítása jobban képviselte az olasz nyomdászat fejlődéstörténetét, mint a hivatalos kiállítás.) — L. ZAMBRA: Corriere d'Ungheria. (Magyar könyvtári mozgalmakról számol be jobbára a *Magyar Könyvszemle* alapján, melynek 1914. 3. számát bővebben ismerteti.) — 11—12 *szám* (február—

¹ V. ö. Magyar Könyvszemle 1915. 116. l.

március). Thomas ASHBY: Le prime edizioni dei «Vestigi dell' Antichità di Roma» di Stefano Du Pérac. (Étienne DU PÉRAC párisi születésű művész 1559-ben fordult meg először Rómában s első datált műve 1565-ből való. Legismertebb munkáját, a római látképeket tartalmazó *Vestigi*-t 1575-ben adta ki legelőször. Szerző részletesen ismerteti a római s londoni metszetgyűjtemények anyagának fölhasználásával. Az 1775. első kiadást 1600-ban egy második követte, mint egy három részből álló album első része gyanánt, 1621-ben jelent meg az utrechti kiadás; egyéb kiadások vannak még 1631-ből, 1653-ból, 1671-ből és 1773-ból.) — Francesco COSENTINI: Incunaboli della biblioteca nazionale di Torino. (Az olasz könyvtárak ősnymtatványainak összesített jegyzékén való munkálkodás közben 17 oly inkunabulum került szerző kezébe, melyet az ősnymtatvány katalógusok eddigelé egyáltalán nem említettek vagy csak hiányosan írtak le. Szerző e 17 ősnymtatvány többé-kevésbé terjedelmes leírását adja.) — Paolo d'ANCONA: Giunte a «La miniatura fiorentina.» (Függelék szerzőnek a firenzei könyvfestészetről írt művében egybeállított kéziratjegyzékhez. Szerző öt kéziratot ír le röviden, melyek mind olasz tulajdonban vannak és 1898-ban ki voltak állítva a torinói egyházművészeti kiállításon.) — L. ZAMBRA. Sonetti editi e inediti di Niccolò da Coreggio nel codice Zichy della Biblioteca Comunale di Budapest. (NICCOLO DA COREGGIO-nak a Budapesti Városi Könyvtár ZICHY kéziratában szereplő szonettjeinek jegyzékét s a kiadatlan darabok szószetint közlését nyújtja számos jegyzet kíséretében.) — *Bibliografia Vesaliana.* (E könyvészet három részre oszlik. Az elsőben VESALIUS előzőinek, a másodikban maga VESALIUS-nak s a harmadikban követőinek munkái vannak felsorolva.) — 9—12. szám: Raimondo SALARIS: Gli incunaboli della biblioteca comunale di Piacenza. (Folytatás 177—230 sz., a BRUTUS Petrus és DYONISIUS Aeropagita nevek közé eső rész. Azok a számok, melyeket HAIN nem látott vagy REICHLING sem írt le *Appendix*-ében részletesebb leírást kaptak.) — G. BOFFITO e P. NICCOLARI: Bibliografia dell'Aria. (A meteorologia és földmágnesség olasz irodalma. Folytatás. ANTI Antonio — ARRIGHETTI Nicola.) — Hugues VAGANAY: Les romans de chevalerie italiens d'inspiration espagnole. (Folytatás. A *Historia del principe Sferamundi* IV. része 59—132 fejezetének tüzetes és e rész 1569., 1574., 1582., 1600., 1610. és 1619. újabb kiadásainak rövid leírása; az 1565-ben megjelent V. rész tüzetes és a későbbi kiadások rövid leírása; végül a VI. rész 1—16. fejezetének tartalmi felsorolása.) — Paolo d'ANCONA; Pubblicazioni di carattere bibliografico e intorno alla storia dell'arte tipografica. (Rövid könyvmertetések.)

Maandblad voor Bibliotheekwezen. III. évfolyam. 1. szám. (1915. február 20.) Izak PRINS: M. J. Hillcsum, conservator der Bibliotheca Rosenthaliana de Amsterdam. (Jeremia Meyer HILLESUM az amsterdami ROSENTHAL-könyvtár vezetőjének negyedszázados szolgálati jubileuma alkalmából készült cikk. A könyvtár hebraicákból áll s 1880-ban létesült ROSENTHAL orosz-lengyel rabbi hagyatékából. A tudós rabbi könyveit gyermekei ajánlották föl az amsterdami községi egyetem könyvtárának azzal a kikötéssel, hogy mint ROSENTHAL-könyvtár örök időkre külön kezeltessék. Szerző behatóan méltatja HILLESUM érdemeit a rendkívül becses könyvtár továbbfejlesztése körül. Első sorban neki köszönhető, hogy a

könyvtár a németalföldi zsidóság tudományos könyvtárává lett s hogy az 1880-ban csupán 5200 műből álló gyűjtemény ma már kb. 20.000 számmra növekedett. A könyvtár 1914-ben 2595 egyén vette igénybe, akik a helyszínen 6678, házon kívül pedig 3692 kötetet olvastak. E számadatokat föl-sorolva cikkirő utal az 1779. amsterdami könyvtárosi instrukció 5. pontjára, mely szerint a könyvtárból sem közönséges zsidók, sem nők, sem pedig gyermekek nem kölcsönözhetnek ki könyveket. A következőkben cikkirő méltatja HILLESUM tudományos munkásságát, mely főleg a zsidó történet területén mozgott s összeállítja főbb dolgozatainak lajstromát.) — J. D. C. VAN DOKKUM : Dr. J. Alblas. (Rövid megemlékezés abból az alkalomból, hogy ALBLAS 25 éve áll az utrecht-i egyetemi könyvtár szolgálatában.) — *De leeszaalen en de mobilisatie.* (Ismereti azt a hatást, melyet a hágai és leideni nyilvános olvasóterem életében a hollandiai mozgósítás előidézett.) — 2. szám. (Április 20.) J. H. G. : Meijuffrow C. Lebrijn †. (Rövid nekrológ az amersfoorti könyvesház tisztviselőnjéről.) — G. A. WUMKES : Van stins tot openbare leeszaal. (A sneeki nyilvános olvasóterem és könyvtáregyesület 1914-ben 12.000 frton megvett céljaira egy régi családi házat, melynek ötszáz éves történetét vázolja szerző.) — 3. szám (július 2.): *Leeszaaljaarboekje 1914.* (Tartalmazza a hollandi könyvesházak szövetségének, a Centrale Vereening voor Openbare Leeszaalen en Bibliotheken-nek hivatalos közleményeit, u. m. választmányának jegyzékét, 1914. évi jelentését és zárszámadását, a könyvesházak fölött 1914-ben gyakorolt fülügyelet beszámolóját, a könyvesházak jegyzékét megnyitások időrendjében, az egyes könyvesházak vezetőségének névsorát, valamint bevételeik és kiadásai táblázatát, a könyvtáros képzés tanulmányozására kiküldött bizottság jelentését és A. de GRAAF értekezését a nyilvános olvasótermek vezetőinek képzéséről. Figyelemre legméltóbb a könyvtárosképzést tárgyaló jelentés. A hollandiai bizottság kifejti, hogy szükség van ú. n. középfokú könyvtári tisztviselőkre, akik főiskolai képzettség nélkül, de megfelelő szakképzettséggel állítatnának hivatásuk szolgálatába. Minthogy e tisztviselőknél első sorban gyakorlati kiképzésre van szükség, a jelölteknek legalább egy, de esetleg két évet kellene eltölteniök valamely nagyobb könyvesházban, még pedig olyanban, melynek vezetője szívesen foglalkozik a jelöltekkel. Az elméleti kiképzést kurzusokon kellene elvégezni, még pedig nem egyetlen kurzuson, hanem az ország különböző részében tartandó kurzusok valamelyikén. Jelenleg az amsterdami, illetve utrecht-i egyetemen tartanak könyvtári előadásokat H. E. GREVE és A. HULSHOF, mint magántanárok. A létesítendő tanfolyamokat úgy kell beosztani, hogy a jelöltek két évi gyakormokoskodásuk ideje alatt teljesen elvégezhessek azokat. Tárgyak volnának könyvtár-tan, katalogizálás és osztályozás, továbbá függelék gyanánt könyvtártörténet és a könyv története. A kurzusok vezetését egy tanulmányi bizottság intézné, melynek költségeit a könyvtáregyesületek és az állam hozzájárulásából fedeznék. E bizottság küldené ki a maga kebeléből a három tagú vizsgáló bizottságot, mely a jelölteket a felolelt tárgyak összegéből megvizsgálná s az eredményről oklevelet állítana ki.) — 4. szám. (Október 9.): H. E. GREVE : Openbare leeszaalen en provinciale besturen. (Részletesen foglalkozik a holland provinciák kormányzóságának részben elutasító,

részben kedvező állásfoglalásával a területükön működő könyvesházak provinciális segély iránt benyújtott kérvényeivel szemben. Ismerteti a kérvények benyújtásakor *pro* és *contra* elhangzott beszédeket és arra a következtetésre jut, hogy a könyvesházak az esetben tarthatnak igényt provinciális segítségre, ha ügykörükbe vonják az illető provincia falvainak olvasóközönségét.) — *Uit de staats begrooting voor 1916.* (Az 1916. állami költségvetésből közli a hollandiai könyvtári kiadásokra előirányzott tételeket. E szerint a hágai koninklijke bibliotheknek 1916-ra személyi kiadásokra 50.060, dologiakra 42.350, összesen tehát 92.410 frtot irányoztak elő. A négy állami egyetemi könyvtár közül a leideni összes javadalma 52.631, az utrechtie 42.650, a groningenie 26.410 és a delftie 37.375 frtot tett ki. A könyvesházak áll. segélyezésére 24.695 frtot irányoztak elő. Könyvtári építkezésekre a következő összegek fordítottak: A delfti műegyetem könyvtári épülete 1915-ben elkészült. Az összes költségek 389.203 frtot tettek, vagyis 203 frttal lépték túl a költségelőirányzatot. A leideni egyetemi könyvtár toldaléképületének összes költségeit 381.000 frtban irányozták elő. Ebből 1914-ben első részletképen 26.000 frtot, 1915-ben második részletként 175.000 frtot s 1916-ban harmadik részletként 150.000 frtot illesztettek az áll. budgetbe. A groningeni egyetemi könyvtár épületének kiegészítésére előirányzott 202.400 frtból az első 50.000 frtos részlet az 1915. költségvetésbe állították be, míg 1916-ban e célra 100.000 frtot irányoztak elő.) — *5. szám* (december 30.): Corry Van WICHEREN: De openbare leeszaal von «Ons Dorpshuis» in Eelde. (Az eeldei faluházában 1915. november 7-én nyílt meg az olvasósoba, mely hétköznaponként este 6—9, vasárnap d. u. 2 órától áll nyitva. A napi olvasók száma 5—6, néha azonban 8—10 is. A 200 kötetből álló kölcsönkönyvtárt is szorgalmasan használták.) — Henriët van LIER: Excursie 24—26 Juli 1915 van de Commissie van Studiebelangen der Nederl. Vereen. van Bibliothecarissen en Bibliothecambtenaren. (A németalföldi könyvtártszövetkezet tanulmányi kirándulásának leírása. A 16 tagból álló társaság a veendami könyvesházat, a groningeni egyetemi könyvtárt és könyvesházat a leeuwardeni tartományi könyvtárt és könyvesházat s végül a sneeki könyvesházat tekintette meg.)

Zentralblatt für Bibliothekswesen XXXII. évfolyam 6—7 szám (1915 június—július): Hans BOHATTA: Die Fürstlich Liechtensteinische Fideikommissbibliothek in Wien. (A Lichtenstein hercegi könyvtár alapjait II. Hartmann rakta le [1544—1585.] A gyűjteményben még ma is megvan 230 pergamentkötésű kötet, mely az 1577 vagy 1578. évszámot és a tulajdonos nevének kezdő betűit hordják tábláikon. I. Hartmann herceg [1613—1616] udvartartásában a könyvtárosi állással is találkozunk. János Ádám András herceg pedig [1662—1712] végrendeletében a könyvtárt is a hitbizományhoz kérte csatolni. József Vencel Lőrinc herceg [1696—1772] 1749-ben újra rendeztette a most már hitbizományi könyvtárat, melyet maga is vagy 1000 kötettel gyarapított. I. Alajos herceg [1759—1805] azzal szerzett magának különös érdemet, hogy megépíttette a könyvtár elhelyezésére szolgáló gyönyörű termet a bécsi Urutcai palotában. A most uralkodó II. János pedig a HAUSLAB-féle nagyszerű könyv- és metszetgyűjteményt nemcsak hogy megszerezte, hanem az egész

hitbizományi könyvtárral együtt a legliberálisabb módon hozzáférhetővé tette a kutatás számára. A könyvtár számos német és olasz, fametszetekkel és miniaturákkal díszített inkunabulumot tartalmaz a legjobb karban. Élükön áll CICERO: *Officia et paradoxa* Mainz, 1465 FUST és SCHOIFFER műhelyéből. De az újabb nyomdászati remek: az ELZEVIR, PLANTIN, DIDOT és BODONI-féle kiadások is nagy sorozatokkal vannak képviselve. A sok kézirat közül a gyönyörűen miniált *Concordantia caritatis* a XV. századból, két hártýára remekbe írt *Horarium* ugyancsak a XV. századból s ami minket, magyarokat elsősorban érdekel, a számos miniaturával és DOMINICUS praepositus Albensis, későbbi nagyváradi és erdélyi püspök címerével díszített *Breviarium Cisterciense* hártýa-kéziratát említjük. Néhány szép kötéstáblával bíró kötet is van a könyvtárban, köztük egy valódi GROLIER-kötés. A könyvtárt az említett 56 m. hosszú Uri-utcai teremből 1912-ben költöztették ki a Herceg-utcában lévő ú. n. nyári palotába, ahol az átalakítási műveletek befejeztével 1914-ben újra fölállították. A mintegy 100.000 kötetből álló könyvtárról a jelenlegi könyvtáros, aki a cikk szerzője, rendszókatalógust készít, melynek beosztását bőven ismerteti.) — Konrad HAEBLER: *Zur Druckertätigkeit des Alfonso Fernandez de Cordoba*. (A berlini Königliche Bibliothek barátainak egyesületétől megkapta ajándékba a zaragozai egyházmegye egy *Manualé*-jét, mely nyomdászattörténeti szempontból annyiban becses, mivel Spanyolország egyik legelső könyvnyomtatója Alfonso Fernandez de CORDOBA életéhez nyújt ismeretlen adalékokat. CORDOBA, akinek Valenciából az inkvizíció halálos ítélete következtében menekülnie kellett, 1485-ben úgy látszik Hijarban huzódott meg s itt valószínűleg 1486-ban nyomtatta ki a *Manuale Sacramentorum*.) — Johannes LUTHER: *Studien zur Bibliographie der Kirchenpostille Martin Luthers*. (LUTHER Márton következő műveit tárgyalja nagy alaposággal: 1. A két téli posztillát 1528 és 1525-ből, 2. Az ünnepi posztillát 1528-ból.) — P. SCHWENKE: *Ein Buch aus dem Besitz von Burkhard Waldis*. (A berlini Königliche Bibliothek egy kolligátum kötetét ismerteti, mely az előzéklapon olvasható sajátkezü bejegyzés és a fődélen alkalmazott superexlibris tanúsága szerint 1540-ben Burkhard WALDIS birtokában volt. A gyűjteményes kötet a heiligenstadti kir. gimnázium könyvtárából került néhány év előtt Berlinbe.) — H. HÜLLE: *Die chinesischen Neuerwerbungen der Königlichen Bibliothek*. (A berlini Königl. Bibliothek kéziratárában régebb idő óta őrzött 848 kézirat és nyomtatott kínai munkából álló gyűjtemény újaba szaporulatának rövid ismertetése. A gyarapodás darabszáma, a MÜLLER-féle taoista kánongyűjteményt nem tekintve, mintegy 6000. Európai könyvtárak közül ma már csupán a párisi Bibliothèque Nationale és a londoni British Museum kínai gyűjteménye múlja fölül a berlinit.) — 8—9. szám (augusztus—szeptember): Karl SCHROTTENLOHER: *Magister Andreas Lutz in Ingolstadt, der Drucker der Bulle «Exsurge Domine.» (1519—1524)*. (A LUTHER Mártont elítélő *Exsurge domine* kezdetű, 1520. jun. 15. kelt pápai bulla reichstädti, regensburgi és augsburgi kiadása egyaránt Andreas LUTZ ingolstadti könyvnyomtató munkája. LUTZ-ról igen keveset tudunk; Bergham vagy Berghheimből származott, 1511. júl. 19. vezették be nevét az ingolstadti anyakönyvbe s később magister artiummá lett. Nem volt jelentékeny könyvnyomtató. Csú-

pán öt nyomtatványára tette ki a nevét, ismét ötön a nyomtatás helyét, míg sajtójának legtöbb terméke hely és nyomdajelzés nélkül látott napvilágot. Tipusösszehasonlítások útján 37 nyomtatványát sikerült eddig meghatározni, melyek időrendi jegyzékét közli szerző.) — A. BÖMER: Ein unbekannter Frühdruck der Epistolae obscurorum virorum. (A berlini Königliche Bibliothek tulajdonában lévő ismeretlen *Epistolae obscurorum virorum*-kiadás 1516. évi velencei utánnyomása annak az ismert kiadásnak, melyet BÖCKING jegyzékében editio 3-nak vett föl.) — P. SCHWENKE: Weitere Donatbruchstücke in der ersten Gutenbergtype. (PETRUS LOMBARDUS: *Textus sententiarum*, Basel 1489. kiadásának a darmstadti udvari könyvtárban lévő példány kötéslapjából két pergamenszeletet áztattak ki, mely egy GUTENBERG legrégebbi típusával készült 27 soros, 14 leveles Donatus-kiadás 6. és 9. leveléből őrzött meg töredékeket. E kiadás a párisi 27 soros Donatus-hoz áll legközelebb. A müncheni Hof- und Staatsbibliothek Inc. s. a. 5529. jelzésű ősnymtatványának kötéséből szintén kiáztatott egy pergamenszalagot, mely GUTENBERG u. n. kalendárium-típusával nyomtatott 27 soros Donatusának 1/14 lapjából tartalmaz töredékeket. Ugyancsak a kalendarium-típussal készült az a 27 soros Donatus-kiadás, melynek 4/11, 5/10, 6/9 és 14. leveléből álló töredékét Jacques ROSENTHAL ajándékozta 1914-ben a berlini Königl. Bibliotheknek. Egy heiligenstadti származású inkunabulumból kifejtett, jelenleg a berlini Königliche Bibliothekben őrzött Donatus-töredékről, melyet szerző 1908-ban a londoni 27 soros Donatussal hozott kapcsolatba, kimutatja, hogy e kiadáshoz semmi köze, hanem egy 30 soros kiadás töredéke.) — W. KIRFEL: Die Anfänge des Sanskrit-Druckes in Europa. (A legelső szanszkrit-típusokat Európában, egyes kezdetleges kísérletezéseket nem tekintve, a római Congregatio de propropaganda fide részére állíttatta elő VIII. ORBÁN pápa a XVII. század első felében. A típusok sokáig használatlanul heverték, de a XVIII. század folyamán Costantino RUGGERI nyomdaigazgató kezdeményezésére ismét rendezték és kiegészítették a régi részletet s először Antonio Agostino GIORGI *Alphabetum Tibetanum* c. műve [Roma 1759.] kinyomtatásánál használták föl. Később más abcéket s néhány közkeletű ima hindú fordítását nyomtatták ki velük. E nagari-típusokon kívül a Congregatio nyomdája még egy birmani és egy grantha-abcével is föl volt szerelve. A nagari-típusok második készletét az angol Charles WILKINS állította elő 1786—1800 között, de csak 1808-ban használta föl először szanszkrit nyelvtana előállításánál. A típusok harmadik készletét August Wilhelm von SCHLEGEL állította elő Bonnban s e típusokkal maga szedte ki az 1823-ban megjelent Bhagavadgītā-szöveget. A típusok matricáiról BOPP felügyelete alatt Berlinben is készítettek öntvényeket, sőt a párisi Société asiatique is kért és kapott belőlük öntvényeket. Indiában az első nagari-típusokkal szedett könyv a Hipotadésia volt, melyet a serampuri missziós-nyomdában állítottak elő a XVIII. század végén. A XIX. század elején a legjelentékenyebb indiai nyomda a RĀMA-féle volt Kalkuttában.) — Friedrich LABES: Zwei Fragen aus dem preussischen Pflichtexemplarsrecht. (1. Kimutatja, hogy a porosz kötelespéldányok a megjelenés évétől számított négy év múlva évülnek el. 2. Bizonyítja, hogy a régebbi porosz tartományokban érvényes kötelespéldánytörvény oly

kiadókra is érvényben van, akik műveik impressziómban oly városokat is felsorolnak, ahol nem tulajdonképeni üzletük, hanem csak kiadó-lerakataik vannak.) — 10.—11. szám (október—november): Ernst VOULLIÈME: Zur ältesten Buchdruckergeschichte Strassburgs. (1. PROCTOR indexében egy ismeretlen strassburgi könyvnyomtató szerepel «Quedlinburgi Jordanus nyomtatója» elnevezés alatt. Ez a műhely 1483—1503. majd száz, többnyire terjedelmes munkát bocsátott ki sajtója alól. Szerző a típusok gondos egybevetése alapján kimutatja, hogy a termékeny könyvnyomtató nem más, mint Georg HUSNER, aki saját cégjelzésével ellátott nyomtatványokat is előállított ebben az időben. HUSNER első datált nyomtatványa az 1473. nov. 22. bevégzett DURANDUS: Speculum iudiciale. 2. Kimutatja, hogy az a kirchheimi nyomda, melyről SPIRGATIS a DZIATZKO-féle Sammlburg bibliothekswissenschaftlicher Arbeiten 8. füzetében szól, Mathis HUFFUFF tulajdona volt, aki 1497-ben kezdett működni, legkésőbb 1498-ban Strassburgba tette át műhelyét és 1520-ig dolgozott.) — Walther BLUMENTHAL: Ein Kopierverfahren für Drucksachen unter Ausschluss der Photographie. (Ismertet egy új németbirodalmi szabadalmat, mely gázok segítségével igen olcsó és használható másolatokat képes előállítani nyomtatványokról, metszetekről s minden olyan sikokról, melyeken sűrűségi vagy szerkezeti különbözések észlelhetők.) — Fridrich LABES: Fragen aus dem preussischen Pflichtexemplarsrecht. (Folytatás. 3. Azt bizonyítja, hogy ha valamely kiadvány egyik kiadótól vagy a szerzőtől egy másik kiadó tulajdonába megy át, az illetékes porosz könyvtárak az új kiadótól is jogosan követelhetik be az előírt köteles példányt, tekintet nélkül arra, hogy az első kiadó eleget tett-e ilyenmű kötelezettségének, vagy sem. — 4. Azt a kérdést vizsgálja, vajjon a porosz kötelespéldánytörvény érvényessége fönáll-e az esetben, ha a kiadó ebbeli kötelezettségének teljesítése előtt csődbe került.) — P. SCHWENKE: Eine Bibliothekarschule in Leipzig. (A lipcsei Deutscher Buchgewerbeverein elnöksége 1915. nov. 1-én nyitotta meg könyvtáros- és múzeumi tisztviselőket képző tanfolyamát, mely 4 szemeszterre beosztva kiváló szakemberek előadásait fogja nyújtani a bibliográfia, könyvtár-tan, paleográfia, esztétika és muzeológia köréből, kapcsolatban a lipcsei könyvtárak és múzeumok megtekintésével. Tandíj félévénként 10 M. Az első félév programja: 1. GOLDBERG: Fényképezés gyakorlati útmutatással; 2. GRAUL: A nyilvános műpártolásról, a művészeti és ipari múzeumok gyűjtésmódjáról és főladatáról; 3. SCHRAMM: A könyv és könyvpiar története I. rész; 4. Ugyanez: Az írás története I. rész; 5. WITKOWSKI: Bevezetés a német és külföldi legújabb irodalomtörténetbe a könyvtárkezelő szempontjából. SCHWENKE a program ismertetésénél hibáztatja, hogy a tanfolyam célja nem eléggé világos, mivel egyrészt a tudományos, másrészt a középfokú könyvtáros igényeire van tekintettel s kifogásolja, hogy a hallgatókat korlátlan számban veszik föl, ami kétségkívül a színvonal súlyedésével jár. Másrészt óvást emel az ellen, hogy a könyvtárosokat képző iskola fönntartója a könyvpiaregyesület, mert annak még a létszátát is el kell kerülni, mintha a könyvtár-tan a könyvpiar körébe tartoznék. Végül kifogásolja a «német könyvtárosiskola» elnevezésben a német jelzöt, mivel ez úgy tünteti föl a vállalkozást, mintha ennek birodalmi színezete

volna.) — Ludwig PFANDL: Über einen seltenen Guevara-Druck der Münchener Hof- und Staatsbibliothek und seine literachistorische Bedeutung. (Antonio de GUEVARA híres *Marco Aurelio*-jából s a hozzá csatolt *Relox de principes* c. munkájából számos kiadás jelent meg, melyekről szerző kimutatja, hogy az 1519-ben Valledolidban megjelent editio princepsen kívül, mind jogositatlan utánnyomás vagy kalózkidás. Ily utánnyomás a madridi Nemzeti Könyvtárban őrzött liszaboni kiadás is, melynek megjelenési évét a példány hiányossága folytán mindedig nem tudták s amely a most előkerült müncheni példány sértetlen kolofonja szerint 1529-ből való.) — 12. szám (december): H. DÖLZL-RHEINSBERG: Handschriften-Kataloge. (A kézírttal bíró könyvtárak két csoportra oszthatók, olyanokra, amelyek nyomtatott katalogusokkal rendelkeznek s olyanokra, melyekben nincs nyomtatott kézirategyezék. Jó volna e könyvtárnak kézirategyezégre egy tájékoztató évkönyvfélét kiadni, melyben föl lennének sorolva mindazok a nyilvános és lehetőleg magánkönyvtárak, melyek kézírtokkal bírnak. A kézirátállomány rövid története, a kézírtok nyelvek szerint csoportosított darabszámszerinti föltüntetése s a kézírtokról megjelent jegyzékek gondos lajstroma volnának az évkönyv legfontosabb részei. Gyökeresen azonban csakis úgy segíthetnénk a kézírtok után kutató tudós kiadók bajain, ha megalkotnók a világ összes könyvtárainak egyetemes kézirategyezékét. A gondolat merész, de nem új. Már a XVII. század folyamán megjelent néhány egyetemes kézirategyezék; így a Belgiumban található kézírtokról Antonius SANDERUS-tól és az Angliában találhatóokról E. BERNARDUS-tól. Nem sokkal ezután, 1736-ban adta ki MONTFAUCON Bernát híres *Bibliotheca bibliothecarum manuscriptorum nováját* s 1830-ban Gustav HAML lipcsei jogtanár mintegy 140 kisebb-nagyobb európai könyvtár kézírtairól beszámoló *Catalogi librorum manuscriptorum qui in Bibliothecis Galliae, Helvetiae, Belgii, Britanniae M., Hispaniae, Lusitaniae asservantur* c. művét. E munkán alapul J. P. MIGNE: *Dictionnaire des manuscrits* c. 2 kötetes műve, Paris, 1853. Az egyes nemzetek egyetemes kézirategyezékét legelsőnek Franciaországban indították meg. VILLEMAIN közoktatásügyi minisztersége idején, 1841. aug. 3-án adta ki LAJOS-FÜLÖP király azt a rendeletét, melyben a départementok nyilvános könyvtárában lévő kézírtok jegyzékének kiadásáról intézkedik. Az első kvartkötet 1849-ben jelent meg s az utolsó 1885-ben. Ugyanez évben megindult «*Catalogue général des manuscrits des bibliothèques publiques de France*» c. a vállalat új folyama, mely eddig 60-nál több kötetből áll. A francia vidéki könyvtárak kézirategyezékének leltározása ma már szinte teljesen befejeződött s az 1885-ben programmba vett párisi könyvtárak földolgozása is igen előre haladt. Az olasz könyvtárak nyomtatványi és kézirattári anyagának egyetemes földolgozása érdekében az első javaslattal Enrico NARDUCCI 1877-ben lépett elő. Ő a 32 állami könyvtár kézirattári anyagának földolgozását 20 hónap alatt vélte megvalósíthatónak s a minisztériumba beérkező cédulák egyesített kiadását 3 hatalmas könyvtárkötetre osztotta volna el, melynek nyomtatási költségei kötetenkint 24.800 lírát tettek volna. Több eredménnyel járt Giuseppe MAZZOTINTI vállalkozása, aki 1890-ben indította meg az *Inventari dei manuscritti delle biblioteche d'Italia* c. vállalatát, melyet halála után Albano Sok-

BELLI folytatott s amelyből eddig 19 kötet jelent meg. A vállalat eddig 100-nál jóval több könyvtárt dolgozott föl. 1893-ban indult meg a Verzeichnis der Handschriften im preussischen Staate c. vállalat, melyből azonban csupán a göttingai egyetem kézíratait földolgozó első 3 kötet jelent meg. Számos egyes könyvtár anyagát földolgozó, vagy egyes irodalmi szakokra vonatkozó kéziratokat földolgozó jegyzékek is megjelentek. Szerző szerint mind e művekhez jó volna a kéziratok nyelve szerint csoportosított közös mutatókat készíteni, továbbá megcsinálni azon kézírattárak egyetemes jegyzékét, melyek nyomtatott katalógussal nem bírnak. Nyelvek szerint a kéziratok 3 főcsoportját különbözteti meg: 1. latin kéziratok; 2. modern európai nyelveken szóló kéziratok; 3. egyéb kéziratok [első sorban görögök és keletiek] csoportját. A latin nyelvű kéziratokról minden nemzet készítsse el a saját területén lévő könyvtárak egyetemes jegyzékét. Az európai élő nyelveken szóló kéziratok egyetemes jegyzékét az illető nyelveket beszélő legfőbb állam készítené el, tekintet nélkül arra, hogy a saját területén levő, vagy külföldi könyvtárakban vannak-e a kéziratok. A megoldás e módját a német kéziratokra nézve a berlini akadémia német bizottsága kezdte meg. A bizottság 1906-ban 1000 kéziratleírást és kb. 10.000 utalócédulát, 1915-ben pedig már 8711 kéziratleírást és mintegy 400.000 utalócédulát őrzött levéltárában. A görög és keleti kéziratokat legjobb volna nemzetközi egyetemes jegyzékek útján katalogizálni. Egy ilyfajta jegyzéket vett pl. munkába a bécsi mechanista-kongregáció az örmény kéziratokat illetőleg. Leggyorsabban a görög kéziratokra nézve lehetne megvalósítani a tervet, mivel e téren van a legtöbb és leghasználhatóbb előmunkát. Természetesen a nagyszabású terv keresztülvitele esetén a kézírattári újabb szerzemények lajstromának rendszeres publikálása is kívánatos, úgy, amint azt a Bibliothèque Nationale teszi, jobbjára a *Bibliothèque de Pécole des chartes* hasábjain. Értekezése függelékében szerző a könyvtári évkönyvek alapján kimutatja, hogy csupán Ausztria-Magyarország, Franciaország, Németország és Olaszország területén 1031 könyvtárban 942.826 kötet van. Hogy ez a szám azonban korántsem végleges, arra nézve csak egy példát említek: Ausztria-Magyarország adatait BOHATTA és HOLZMANN 1900-ban megjelent *Adressbuchjától* vette, de pl. a *Magyar Minervát* nem is ismeri. A második függelékben néhány példáin mutatja be, mily módokon lehetne a kéziratleírásokat meg-ejteni.) — Hermann ESCHER: Die 15. Versammlung der Vereinigung Schweizerischer Bibliothekare. (A svájci könyvtárosok egyesülete Bernben tartotta közgyűlését 17 tag részvételével. A tárgyalások központjában a svájci statisztikai hivatal kiadásában megjelent «Die öffentlichen Bibliotheken der Schweiz im Jahre 1911.» c. munka állott, mely 5798 kisebb-nagyobb könyvgyűjteményről számol be kerek számban 9,400.000 kötettel. A táblázatos részben a következő rovatok szerepelnek: 1. Allomány jellege; 2. Alapítás éve; 3. Tulajdonos; 4. Nagyság; 5. Használat; 6. Hozzáférhetőség; 7. Nyitási idő; 8. Szaporodás; 9. Javadalom; 10. Katalógusok állapota stb. Érdekes volt még a svájci incumbulum-jegyzék munkálatairól szóló jelentés. E szerint a svájci könyvtárakból 13.032 ősnymtatvány leírása gyűlt be; ebből 11.707-et már végleg meghatároztak. Elégtelen címmásolás folytán 310 címfölvételt magukkal a nyomtatványokkal kell egybevetni.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Dr. VÉRTESY JENŐ

A M. N. Múzeum Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtárát súlyos veszteség érte az elmúlt tavasszal, DR. VÉRTESY Jenő egyetemi magántanár, igazgató-őrnek korai elhunytával. A halál, szinte két évi viaskodás után, végre is legyőzte bámulatos akaraterjét, mely pedig már-már szinte diadalmaskodni látszott az alattomos kóron, mely két oldalról is megtámadta szervezetét. Újtátrafüredről, hol gyógyulást keresett bajára, jött a megdöbbentő hír, hogy jún. 16-án megszűnt dobogni minden szépért, nemesért lelkesülő szíve. Temetése kollégái s a magyar tudományos világ élénk részvéte mellett ment végbe Budapesten, ahol a székesfőváros tanácsa által adományozott díszsírhelyen helyezték örök pihenésre. Ravatalánál a M. N. Múzeum nevében DR. SEBESTYÉN Gyula mondotta a következő szép halotti búcsúztatót:

«A Magyar Nemzeti Múzeum s a múzeumi Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtár képviselőjében állok e ravatal előtt. Elhunyt tisztviselőtársunk, DR. VÉRTESY Jenő igazgató-őr, e nagy kulturintézet egyik kiváló tisztviselője volt. Örökölt kész irodalmi névvel és az irodalmi rátermettség jelentékeny mértékével kezdte meg pályáját. Tehetségének kibontott szárnyaira azonban már kezdetben ránehezedtek azok a tudományos ismeretek, amelyeknek súlya a Magyar Nemzeti Múzeum irodalmi és irodalomtörténeti letéteményesének, a könyvtárnak és kéziratárnak munkakörébe vonta. És mikor a rögzőbb tanári pályára készült ifjú csakugyan ide került, nemcsak ő és nagynevű atyja úszott a boldogságban, hanem boldogok voltunk mi is, akik e költői lélek tudományos gazdagságát, munkakedvét és munkabírását megismertük. Ez az oka, hogy az elhunytunk ifjú kora nagyigényű és fokozott mértékben reményteljes is volt...

Most, midőn ebben a szomorú hajlékban egy hirtelen lezáródott, rövid élet végén a vigasztalódás és megnyugvás gyógyító írjait keressük, a hit imént elhangzott szavai után én csak azt nyújthatom a gyászolók felé, amit nekem az élet komoly számvetése kínál. A mi mélységes gyászunkban sem szabad feledni, hogy ez a 39-ik évnél lezáródó rövid földi élet az ifjúkornak minden fokozott mértékű reményét, ígéretét beváltotta. A tudományt, tehetséget és törekvést egyaránt méltányoló hivatali vezetés olyan munkakört juttatott neki, amelyben nemcsak irodalmi kincseink értékelése, rendezése, megőrzése, hanem irodalmi úton való hozzáférhetővé tétele, tudományos földolgozása is a hivatalos szolgálat nagyobb igényű földadatai közé tartozik. Istenben

boldogult fiatal tisztviselőtársunk e téren elért eredményei könyvtárunk legértékesebb e nemű munkálatai közt foglalnak helyet. Legtöbb odaadással a magyar drámatörténet emlékeit kutatta s e téren egy maradandó értékű művét a M. Tud. Akadémia már korábban kiadta, egy monográfiáját pedig a Kisfaludy-Társaság az idén már a tervrajz alapján is jutalomra érdemesnek ítélte.

A muzsáknak szentelt szabad órákban komoly filológiai ismeretekkel gazdagított költői lelke több eredeti műnek megírása s néhány elsőrendű francia irodalmi terméknek lefordítása után Homer világát kereste föl és lefordította a teljes Iliást és a teljes Odysseát. Az örökéletű görög eposzok tolmácsolásában — tudjuk — a magyar nyelv és verselés legnagyobb mestereinek egyikével kelt versenyre. Kifejezetten arra vállalkozott, hogy az ókori naiv műremek egyszerű és közvetlen hangját rímtelen s egyben legrégebbinek is tetsző magyar versekben szólaltatja meg. Ami e rendkívül merész kísérletből sikerült, az a magyar irodalom tőkéjét gyarapította. Ugyanez állítható az Ál-Shakespeare-i drámák fordításáról, amelyekben viszont az emberi élek hatalmas szavú szenvedelmei találták meg hivatott tolmácsukat. Mindkét téren a világirodalmi vonatkozások is hozzájárulnak ahhoz, hogy elhunyt társunk neve a hazai és az egyetemes irodalmak történetében örökre fennmaradjon.

Ime, a földi részek elmulásával szemben ez a maradandó lelki rész nyújtson nekünk ebben a mély gyászban megnyugvást és vigaszt. Ez a maradandó rész a miénk és a mi dicsőségünk marad. A Magyar Nemzeti Múzeum és tisztviselőtársaid ezért tolmácsoltatják velem köszönetüket és az utolsó istenhozzádot.

Kitünő társunk, szeretett jó barátunk, Isten veled!

Sirjánál DR. CSÁSZÁR Elemér egyetemi magántanár bucsúztatta el az egyetem és a Magyar Irodalomtörténeti Társaság nevében, melynek egyik munkás tagja volt.

Folyóiratunk szintén egyik leghűbb munkatársát gyászolja VÉRTESY-ben, aki sokszor kereste föl lapunk hasábjait jól megírt dolgozataival, melyekben rendszerint könyvtárunk kiadatlan irodalomtörténeti kincseiről tájékoztatta a közönséget. Talán egyik legutolsó műve volt az a dolgozat, melyet röviddel halála előtt adott át közlés végett s melyet jelen kettősfüzetünkben talál a szives olvasó. A SZÉCHÉNYI-könyvtárba újabban bekerült sűgőkönyveket ismereti bennük a bibliográfus alaposágával és a nagyképzettségű irodalomtörténész tájékozottságával. Cikkeit nagy írói gonddal készítette s még könyvszeti jellegű dolgozataiban is azon volt, hogy lehetőleg kerek és élvezetes formába öntse az anyagot.

Mint könyvtári tisztviselő nagy lelkesedéssel és lelkiismeretes pontossággal oldotta meg azt a sokféle feladatot, melyet a SZÉCHÉNYI-könyvtárnál el-töltött 18 esztendő alatt bízta rá följebbvalói. Azon kevesek közé tartozott, akik a könyvtár minden osztályában teljesítettek szolgálatot, az egy hirlaptártar kivéve s így szinte teljes tájékozódást szerzett könyvtárunk mechanizmusáról. Múzeumi pályájának kezdetén a levéltárban, majd a kötelepéldányok irodájában talált alkalmaztatást; azután hosszabb időt töltött a nyomtatványi osz-

tályban, ahol éveken át vezette a kikölcsonzés ügyét s szolgáltrakész modorrával, irodalomtörténeti ismereteivel nem egy kutatóknál szerzett magának kedves emléket. Végre néhány év előtt a munkásságának legmegfelelőbb helyre, a kéziratárba került, ahol főleg az újabb irodalomtörténeti anyag szakszerű földolgozásával szerzett magának érdemeket.

Emlékét igaz kegyelettel ápoljuk.

G. P.

Dr. Bencze Adolf †. A budapesti Városi Nyilvános könyvtár id. titkára, Dr. BENCZE Adolf, mint a cs. és kir. 32. gyalogezred tartalékos zászlósa 1916. május 11-én hősi halált halt a galictai harctéren. A Városi Nyilvános Könyvtár igazgatósága és hivatalnoki kara a szorgalom és kötelességteljesítés mintaképét gyászolja az elhunytban.

Személyi változások a M. N. Múzeum könyvtárában. Ő cs. és apostoli kir. Felsője DR. SEBESTYÉN Gyula múzeumi igazgató-ört múzeumi osztályigazgatónak a VI. fizetési osztályba kinevezni, DR. MELICH János múz. igazgató-örnek pedig a múzeumi osztályigazgatói címet és jellegét adományozni legkegyelmesebben méltóztatott. Őfelsége e ténykedéséből kifolyólag a nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 60.501. sz. a. kelt rendeletével olyképen intézkedett, hogy SEBESTYÉN Gyulát az Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtár kéziratári osztályának továbbra is való vezetésével és emellett egy külön folklóre-osztály szervezésével és igazgatásával, DR. MELICH Jánost pedig az Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtár nyomtatványosztályának igazgatásával bízta meg, míg a könyvtár osztályainak együttes vezetését továbbra is Dr. FEJÉRPATAKY László udv. tanácsos, a M. N. Múzeum igazgatóhelyettesének hatáskörébe utalta. A nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter DR. HOFFMANN Mária fizetéstelen segédört fizetéses segédörre, DR. PANITY Vukoszáva és DR. ZSINKA Ferenc gyakornokokat pedig fizetéstelen segédörökké nevezte ki. Megvált a M. N. Múzeumtól 17 és fél évi szolgálat után DR. GULYÁS Pál múzeumi ör, akit a nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségéhez nevezett ki másodelőadónak. E kinevezéssel kapcsolatban a *Magyar Könyvszemle* szerkesztése tárgyában is intézkedni kellett. Minthogy folyóiratunk a M. N. Múzeum SZÉCHÉNYI-könyvtárának hivatalos közlönye, a folyóirat hivatalos jellegének fönntartása érdekében annak szerkesztőségében természetesen helyet kell foglalnia a Nemzeti Múzeum egyik tényleges tisztviselőjének is. Evégből a nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, amidőn a M. N. Múzeum igazgatóságának javaslatára a folyóirat tényleges szerkesztésével továbbra is DR. GULYÁS Pál főfelügyelőségi másodelőadót méltóztatott megbízni, a szerkesztésben való közreműködésre DR. MELICH János osztályigazgatót kérte föl.

Kimutatás a hadbavonult népkönyvtárkezelőkről. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsához 1916 április elseje óta beérkezett forgalmi kimutatások szerint a Tanács hatáskörébe tartozó könyvtárak kezelői sorából még a következők teljesítenek hadi szolgálatot: Alsókubin: dr. GASZNER József önkéntes tizedes, 1915 febr. végén fölmentve. — Alsóvadász: FALUSSY Gyula tanító, 1914 aug. 12-én elesett az északi harctéren. — Bágyon: CSONGORY Dénes ig.-tanító. — Beregrákos: kezelő. — Berekeresztúr: kezelő. — Beret:

kezelő. — Békés: KOVÁCS Endre, BORBÉLY István közs. tanítók, közlegények. — Brád: ÓNODI Jenő áll. tanító, őrzővezető. — Budapest: KISS János betűszedő. — Csejte: VENTÚRA Vilmos áll. tanító, hadapród, elesett Galiciában 1915 jún. havában. — Derezsnye: SIMKÓ Rezső ev. tanító. — Dombóvár: FÜRST István, meghalt a harcúterén szerzett betegségben; HORVÁTH János népfőlkedő. — Eger: Az AMKE honvédkönyvtár kezelője. — Fiume: MITTNER Zoltán áll. ig.-tanító, 1915-ben szabadságolva. — Galánta: BO CZ Árpád tanító. — Galgóc: TÓTH Imre magántisztviselő. — Gnézda: KOLBAY Sándor tanító. — Gulács: tanító. — Havadtó: NAGY Sándor ref. tanító, önk. tizedes, megsebesült s mint rokkant elbocsátva 1915 júl. 15-én. — Hévízszenttamás: kezelő. — Jászárokszállás: DÓSA Mátyás. — Jászberény: MIHALIK Kálmán és THIEL Bernát áll. tanítók. — Kerkaszentmiklós: tanító. — Kisbánya: IRMLER Rezső r. k. tanító. — Kishajmás: LÁZÁR József tanító. — Kisillye: tanító. — Kismánya: áll. tanító. — Kistapolcsány: KORENTSY Sándor áll. ig.-tanító, 1916 máj. 1. óta szabadságolva. — Kolozsborsa: CSÁSZÁR Samu ig.-tanító. — Kovácsvágás: KÓNYA József ref. lelkész, betegszállító. — Leibic: ifj. PUCHERT Miklós jegyzőgyakornok, tizedes; SCHULTZ László áll. tanító, elesett. — Makó: SZŐKE Antal h.-tanító. — Magyarfodorháza: TELEKY József áll. tanító. — Magyarkirályfalva: DÓSA Ferenc ref. vezető tanító, orosz fogságban. — Mátra-szőllős: SELMECZY Imre kántortanító, népfőlkedő. — Miskolc: CSÓTA György ev. lelkész, tábori lelkész, hadiékítményes ezüstéremmel kitüntetve; LAKOS Zsigmond áll. tanító, elesett 1914 dec. 18-án a kárpáti harcokban. — Monor: MOYS Tivadar aljegyző. — Muzsla: KANOSZAY József kath. tanító. — Nagybarca: JENEY Gyula ref. tanító. — Nagykikinda: HORVÁTH Antal közs. polg. fiúiskolai igazgató, tart. hadnagy, a kis ezüst és arany vitézségi éremmel, majd a III. oszt. katonai érdemkereszttel kitüntetve, súlyosan megsebesült 1916 jan. 21-én Rarancénál (Bukovina). — Nagyláz: PLOTÉNYI Vilmos gazdász. — Námesztő: SZTERCULA Vendel áll. tanító. — Nógrádszentpéter: CZIRBUSZ János ág. h. ev. tanító. — Olaszi: KRAM János közs. ig.-tanító. — Orosháza: Szilasi HORVÁTH Pál áll. tanító. — Ódögös: ÜRMÉNYI Ágoston tanító. — Óradna: áll. tanító. — Ördögkeresztúr: áll. tanító. — Öttömös: VAJNÓCZ Zsolt áll. ig.-tanító, közlegény. — Perce: áll. tanító. — Percseny: BARDOS Lajos áll. ig.-tanító. — Plojest: GYÖRGY Mihály r. kath. tanító, hadapród, 1915 okt. 7. óta orosz fogságban. — Rava: JANKÓ Árpád földműves, szakaszvezető. — Ravasd: NAGY Máté, 1915 márc. óta orosz fogságban. — Reste: ZSOLNAI Béla r. k. tanító, tizedes, megsebesült és orosz fogságba került, valószínűleg Tomaszovnál. — Sokolovac: ZELLER Ferenc Júlián-tanító. — Szabadka: JUHÁSZ Antal, I. oszt. altiszt; SCHMALZER Péter m. kir. honvédfőhadnagy, a III. o. katonai érdemkereszttel kitüntetve, szerb fogságba került. — Szarvas: MOLNÁR Jenő és HANÓ János közs. tanítók. — Szamosudvarhely: JÓZSA Gerő áll. tanító, póttartalékos, eltűnt 1914 nov. 19-én. — Szeged: BALOGH Kázmér áll. tanító, szakaszvezető; SZÉKELY Géza polg. isk. tanító, szakaszvezető; WÉNER Lajos áll. tanító, 1915 novemberétől szabadságolva; RAFFNER Rezső ig.-tanító, őrmester. — Szekszárd: DELFEL Géza és LAKOS József áll. tanítók. — Szentmihályúr: MARKOVICH Károly r. k. kántortanító. —

Szirmabesenyő: tanító. — Szolnok: KINÁL Endre máv. géplakatos, tizedes. — Szörcse: VASS Dénes áll. ig.-tanító, szakaszvezető. — Temesvár: JANKÓ János városi hivatalnok, őrmester. — Tótmegyer: SZEBENI Jenő tanító, önk. tizedes, 1916 jan. 28. óta fölmentve. — Töketerebes: BESZTERCZEY Aladár áll. tanító, póttartalékos. — Töre: AKÚCS István tanító, zászlós. — Törökkanizsa: NEMES Árpád áll. tanító, tizedes póttartalékos, 1914 dec. 7-én Lodznál orosz fogságba került, 1915 októberében mint rokkantat kicserélték és szabadságotkaptak. — Vinga: ANDRES János közs. tanító, közlegény. — Vizakna: RODÓ Lajos áll. tanító, szakaszvezető, kétszer megsebesült az északi harctéren.

Ez adatokat összegezve, kiderül, hogy az itt újabban kimutatott hadbavonult könyvtárkezelők száma 80. Ebből hősi halált halt 5, fogságba került 6, megsebesült 6, eltűnt 1. A kitüntetések száma 5. A kitüntetések a következőképp oszlanak meg: III. oszt. katonai érdemkereszt 2; arany vitézségi érem 1; kis ezüst vitézségi érem 1; II. oszt. lelkési érdemkereszt 1.

Ki a «*Trecentumviratus*» szerzője? A Régi Magyar Könyvtár II. kötetének 861. sz. a. van leírva az a presbyteriánus «*Trecentumviratus*» c. vitairat, mely BASIRE Izsáknak «*Triumviratus*» c. vitairata ellen látott napvilágot és pedig ZOVÁNYI megállapítása szerint¹ 1656. második felében. Szerzője ismeretlen volt, egykorú eddig ismert adatok nem emlékeznek meg róla, hihetőleg volt rá oka és módja is, hogy titokban maradjon. Debreceni EMBER Pál megemlékezvén erről egyháztörténetében² csak annyit mond, amennyi nagyjában ismeretes lehetett, hogy Philalethes álnév alatt bocsátotta ki a szerző munkáját. ZOVÁNYI pedig mindössze azt,³ hogy az «ismeretlenül maradni kívánó szerzője összehasonlíthatatlanul több tudással kezelte tárgyát a meglehetősen középszerű BASIRE-nál.» Igaza volt mindenesetre, amit föl is lehetett tételni olyan tudósról, mint amilyen MEDGYESI Pál, a híres pataki udvari lelkész volt.

Ő ugyanis a munka szerzője. Így vallja legalább VOETIUS Gisbert a XVII. század nevezetes holland theologusa és a theologia professzora az utrechti egyetemen, *Politica ecclesiasticá-ja*⁴ IV. kötetének 191. lapján. A jelzett hely szó szerint így szól: «*cofner . . . contensum Ecclesiarum reformatarum indicatum a Cl. Paulo Medgyesi, theologo Patachino; in libello, cui tit. Trecentumviratus.*»

Eltelkintve attól a magyar ref. theológia történetére érdekes körülménytől, hogy e neves holland tudós olyan értékesnek ismerte a jelzett művet, hogy azt használta, sőt azzal általánosságban véve egyetértett, az a kérdés érdekelhet csak, vajjon a jelzett adat valóban megfelelelhet-e a tényállásnak és hogyan van, hogy az összes magyar források hallgatnak erről és épen külföldi forrás tartalmazza a valót akkor, mikor a jelzett munka épen névtelenül

¹ ZOVÁNYI Jenő. Puritánus mozgalmak a magyar ref. egyházban. Budapest, 1911. 348. l.

² LAMPE-EMBER. Historia Eccl. Ref. in Hung. (Utrecht. 1728.)

³ ZOVÁNYI: I. m. 349. l.

⁴ Amsterdam, pars III. 1676. Ujabb szemelvényes szövegű kiadásban I. kötet 304. l. (Ed. F. L. RUTGERS. Bibliotheca reformata vol. 2. Amsterdam 1885.)

jelent meg. A jelzett mondat egy nagyobb értekezéscsoportnak a «zsinatok tagjairól» szóló részből való, tehát olyan, mely a XVII. század mondhatjuk egyetemes ref. egyházi mozgalmának egyik igen fontos kérdését tárgyalta. Hogy egyetemi diszpontára került-e, nem tudjuk, de nem lehetetlen, mindenesetre az eddig ismert adatok nem bizonyítják ezt. Ebbe a tárgykörbe és a jelzett munkába fölvettek közül nagyobb résznel az ellenkező áll. Annyi némely körülményből, pl. a különböző idézett munkákból és némely részen adott adatból világos, hogy valamikor 1660 körül lehettek részint megvitatva, részint megírva ezek az értekezések. Így kétségtelen, hogy az adat szorosban egykorú.

Más kérdés, vajjon jól értesült-e VOETIUS a jelzett könyv szerzőjére vonatkozólag? Itt legyen mindjárt megjegyezve, hogy azokra a nagy egyházi és egyházirodalmi harcokra, amik a magyar ref. egyházban a XVII. század középső évtizedeiben lefolytak, sok ilyen tárgyú értekezésében nem terjeszkedik ki, pedig elvárhatnók, hogy esetleg az idevonatkozó latin nyelven megjelent munkákat pl. az úrvacsorai eleváció kérdésében, mivel szintén 1660 körül a *Politica Eccl.* II. kötetében foglalkozik, legalább — összekötetéseinél fogva — némileg ismerje és megemlítsse, amikor pl. az angol és egyéb irodalomnak óriási ismeretével rendelkezik. Meglehetősen alaposan átnéztem az idevonatkozó részeket, de a jelzett egy utaláson kívül nem találni magyar munkára, legteljebb imitt-amott utalásokra, mik azonban jelenleg és ehhez a kérdéshez nem tartoznak.

Nem marad más hátra, mint annak a föltevése, hogy VOETIUS közvetlenül MEDGYESI Páltól értesült arról, hogy a munka az övé, talán éppen MEDGYESI-től meg is kapta a jelzett vitairatot. VOETIUS-nak, mint sok más hollandus tudósnak levelezéséből alig maradt ugyan fenn valami, annyit mégis tudunk, hogy külföldi tudósokkal sűrűn érintkezett és abból a támogatásból és más ismert adatokból, miket a magyarokkal szemben tanusított, következtethetünk arra, hogy miként a többi hasonló kor- és szaktársai, úgy ő is levélbeli értekezésben állott a keze alól kikerült magyar ifjakkal, így MEDGYESI-vel is, ki ugyan nem volt tanítványa, de Hollandiában is tanult. De van egy biztos adatunk is, hogy MEDGYESI-vel egy alkalommal éppen a főt jelzett tárgyú kérdésekben levelet is váltott valamikor 1655. végén vagy 1656. elején, de az eddigi adatok alapján, mindenesetre a *Trecentumviratus* megjelenése előtt. Ennek a tárgya az lehetett, ami a *Trecentumviratus*-nak is anyaga, annyi ismeretes ugyanis, hogy MEDGYESI VOETIUS-nak véleményét kérdezte a presbyteriális egyházforma terén, megküldvén neki egy összeállítását mások véleményének, tehát hihetőleg nevesebb külföldi és magyar tudósoknak is.¹

Kétségbevonhatatlanul, ha a vitairat 1655-ben megjelenik, volna némi jogunk föltételezni, hogy egyenesen a *Trecentumviratus*t küldte meg MEDGYESI, de ez az eset nem forogván fenn, kénytelen vagyok azt föltételezni, hogy vagy éppen akkor volt foglaltos a munka írásában és esetleg meg is küldte neki kéziratban (ami nem lehetetlen, mert az eredeti munka, mely ezt a vita-

¹ ZOVÁNYI: I. m. 299. és 344. l.

iratot kiváltotta, már régebb idő óta közkézen foroghatott kéziratban, értem BASIRE-nak *Duumviratusát*¹⁾ vagy pedig később értesítette ő maga a megjelenésről és küldte is meg hihetőleg a művet azzal a megjegyzéssel, hogy tőle való. Ez utóbbi a valószínű. VOETIUS tehát innen tudhatta, és merete olyan határozottan megnevezni a *Trecentumviratus* szerzőjének MEDGYESIT.

Érdekesebb volna annak a kérdésnek földerítése, vajjon miért írt álnév alatt MEDGYESI? Részletesen nem találván szükségesnek fejtegetését, csak megjegyezni kívánom, hogy ennek okát abban keresem, hogy II. RÁKÓCZI György kedvenc emberét, BASIRET támadja meg ebben és pedig nem a legudvariasabb formában; akkor, mikortájban a fejedelmi udvar hivatalosan üldözte vagy támogatta a presbyterianusok üldözését. Ez okból hallgatott a szerzőségről, ez okból volt az ismeretlen már magyar egyházi férfiak előtt, míg egy külföldi tudós előtt nem volt szüksége titkolózásra. VOETIUS mégis akár készakarva, akár véletlenül, de csak 1676-ban, tehát jóval MEDGYESI halála után hozta nyilvánosságra ez adatot.

MIKLÓS ÖDÖN.

A Magyar Tudományos Akadémia könyvtára az 1912—1914. években. A könyvtár rendezésében az 1912. évben következő fontosabb dolog történt. Az igazgató-tanács átengedvén a négy szobából álló volt főkönyvtárnoki lakást, ennek berendezése után hat oly szakbeli könyvek vitettek át, melyeket kevésbé használnak. Mintegy 14 ezer kötetet lehetett itt elhelyezni. Ezáltal a nagy könyvtári teremben levő szekrények részben megüresedtek, s az odaszállított könyveket kényelmesebben állíthatta fel a könyvtárnokság. Ez lehetővé teszi a könyvek könnyebb keresését s nem kellett három sorba beállítani őket. Egyebekben a könyvtári munkálatok, úgymint a lajstromzás, a könyvek kötetése a rendes mederben folytak. Az 1913. évben különösebb említésre méltó esemény nem történt. Az 1914. év jelentésében külön kiemelendő, hogy VÁMBÉRY Ármin hagyatékából értékes orientáliák birtokába jutott. (655 nyomtatvány és 56 kézirat.)

A könyvtár rendezéséről a következő adatok tanuskodnak. A rendezett tudományszakok száma 55; ezek 1912-ben 94.982, 1913-ban 98.703 és 1914-ben 102.403 munkát foglaltak magukban.

A szakkatalogus 1912-ben 119 kötetből és 54 cédulatokból, 1913-ban 118 kötetből és 53 cédulatokból, 1914-ben 126 kötetből és 52 tokból állott. Az általános cédulakatalogus 1912-ben 238, 1913-ban 251, 1914-ben pedig 265 tokban volt elhelyezve.

A könyvtár gyarapodása, a járulék-napló kimutatása szerint, a következő: Vétel útján 1912-ben 673 mű 835 kötetben, 430 füzetben, 1913-ban 522 mű 683 kötetben, 275 füzetben, 1914-ben 409 mű 439 kötetben, 189 füzetben. Kötelespéldányként 1912-ben 299 nyomda 8935 művet 2217 kötetben, 7343 füzetben, 163 zeneművet 191 füzetben, 1913-ban 329 nyomda 8965 művet 2361 kötetben, 7214 füzetben, 142 zeneművet 158 füzetben, 64 térképlapot, 1914-ben 338 nyomda 8980 művet 2270 kötetben, 7833 füzetben, 162 zeneművet 2 kötetben, 171 füzetben, 252 térképet 2 kötetben, 264 laprészen kül-

¹ V. ö. ZOVANYI: I. m. 347. l.

dőtt be. Magánosok ajándékából 1912-ben 173 mű 141 kötetben 54 füzetben, 1913-ban 118 mű 97 kötetben, 87 füzetben, 1914-ben 43 mű 31 kötetben, 14 füzetben érkezett a könyvtárba. Továbbá 1912-ben 260 tudományos társulattól és Akademiától 1212 művel 642 kötetben, 1117 füzetben, 1913-ban 286 tud. egyesülettől és akademiától 770 művel, 691 kötetben, 688 füzetben és 1914-ben 237 tud. társulattól és Akademiától 504 művel 375 kötetben, 478 füzetben gyarapodott a könyvtár. Az Akadémia saját kiadványaiból 1912-ben 32 művel 55 kötetben és 34 füzetben, 1913-ban 36 művel 56 kötetben és 27 füzetben, 1914-ben 26 művel 32 kötetben és 33 füzetben növelte a könyvtár állományát.

A könyvtár olvasóterme az 1912. évben 216 napon volt nyitva az olvasók számára s ez idő alatt 4521 olvasó 6643 művet használt, míg házi használatra 145 kölcsönző 812 művet vett ki. 1913-ban a nyitási napok száma 217 volt s ezidő alatt 4539 olvasó 6321 művet használt, míg házi használatra 154 olvasó 712 művet vett ki; 1914-ben az olvasóterem 229 napon volt a nagyközönség számára hozzáférhető, mialatt 3623 olvasó 5538 művet használt, míg házi használatra 160 kikölcsönző 698 művet vett ki a könyvtárból.

Az Akadémia GOETHE-gyűjteménye, melyet mindhárom évben is számosan látogattak, szerény anyagi viszonyához mérten 1912-ben 25 művel, 1913-ban 38 művel, 1914-ben pedig 14 művel gyarapodott.

A SZÉCHENYI-Múzeum 1912-ben vétel útján 15 művel (20 kötetben) 9 aquarellel, 8 nyomattal, 35 drb kézirattal, 2 drb egylevelű nyomtatvánnyal, 18 drb hírlapszámmal és 8 drb folyóiratszámmal, ajándék útján pedig 7 drb kézírrattal, 1913-ban 1 olajfestménnyel, 2 metszettel, 50 fényképpel, 1 éremmel, 18 művel és 25 kisebb nyomtatvánnyal, 1914-ben pedig 50 kötettel, 19 kézírrattal és 14 képpel és emléktárggyal gyarapodott. A múzeumot az elmúlt 3 évben is számosan látogatták, különösen iskolák növendékei és külföldiek.

A kézirattárban 1912-ben 318 kéziratot, 470 irodalmi levelet, 259 iratot és 11 arcképet 1866 cédulán, 1913-ban 13 kéziratot, 23 irodalmi levelet és 739 iratot 1603 cédulán, 1914-ben pedig 153 kéziratot, 277 irodalmi levelet és 562 iratot 1165 cédulán lajstromoztak. Gyarapodás 1912-ben vétel útján 1 kézirát, ajándékképp a THAN Károly-féle iratokon kívül 14 kézirát, 1 levél és 11 irat; 1913-ban vétel útján 1 kézirát és BÓLYAI-iratok; ajándékképp 3 kézirát, 1 irodalmi levél, 2 fényképmásolat, továbbá GÖRGEY István levélgűjteménye 1914-ben ajándék útján 109 kézirát, 169 irodalmi levél és 104 irat. Helyben használt 1912-ben 36 látogató 287 kézirátot, 603 levelet és 254 oklevelet 1913-ban 31 látogató 58 kézirátot, 141 levelet és 114 oklevelet, 1914-ben pedig 20 látogató 316 kézirátot és 427 irodalmi levelet. Házi használatra 1912-ben 10 egyén és 6 intézet 30 kézirátot, 73 levelet, 16 oklevelet 1913-ban 10 egyén és 12 intézet 31 kézirátot, 600 levelet és 13 oklevelet 1914-ben 4 egyén és 4 intézet 401 kézirátot, 5 levelet és 91 irományt kölcsönzött ki.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Rövidítések (a közhasználatúakon kívül): aj. = ajándékozó; c. = cimereslevél; cs. = családi; kny. = könyvnyomtató; kt. = könyvtár; lt. = levélár; nkt. = népkönyvtár; nyh. = nyomtatási hely; † = elhalt; *Megjegyzés*: Intézetek, Társulatok, Hivatalok székhelyük alatt soroltattak fel, utalás nélkül címük alól; magángyűjtemények a tulajdonos neve alatt.

- «A Gyűjtő» 2.
 A. J. fordító 39, 40, 42.
 «A kacér» 158.
 «A nyakék» 158.
 «A szerelem vására» 158.
 Abafi (Aigner) Lajos 78; «Ungarische Volksdichtungen» 162—165.
 Abaujszina nkt. 119.
 Abet Adám: «Levelek Amerikából» 233.
 Abonyi Árpád fordítás 34. — Lajos népszinművei a M. N. Múzeumban 145; «A lányasszony», «A siroki román», «Ambrus bácsi» 147.
 Ábrahám Jenő 124.
 Ábrányi Emil fordítás 53, 55, 57—59, 62, 75, 167, 169, 173. — Kornél (ifj.) fordítás 53, 57.
 Absolon Frigyes 122.
 Adam Adolf zeneszerző 156.
 Adattár 222—224.
 Adorján Ármin 211.
 Ady Endre fordítás 166, 169.
 Aegidius L., «Az igaz Szent Egyháztól» 89.
 «Agendarius de ritibus sacramentorum» 91.
 Ágh Lajos: «A nemezis» 233.
 Ágner Lajos 234.
 Ágói nkt. 119.
 Ágoston Miklós «A filokszerá által elpusztított szőlőterületek felújításának módja» 233.
 Águcz Lajos 234.
 Aigner Lajos I. Abafi.
 Ajkai nkt. 119.
 Ajtai Rezső 234.
 Akúcs István 256.
 «Álarcos menet» 158.
 Alba Nevis fordítás 169.
 Alblas J. szolgálati jubileuma 245.
 Áldásy Antal aj. 99, 139.
 Áldor Lajos «Az epekő betegség belső gyógyítása» 233.
 Alexander Bernát: «Az ujkori filozófia története» 233; «Bevezetés a filozófiába» 233.
 «Alexandri Magni historia» magyarul 91.
 Alföldy Dénes: «A meteorológiai műszerek és elemek» 233.
 Allaga Géza zeneszerző 148.
 Almási Antal «A jogok védelme» 233. — Tihamér fordítás 34.
 Almássy Pál aj. 100, 131.
 Álnév- és betűjegy-lexikon 108.
 Ál-Shakespearei drámák fordítása 253.
 Alsóhámosi nkt. 119.
 Alsókubini Árvamegyei Csaplovits kt. 1914-ben 177, 207. — nkt. 254.
 Alsómislyei nkt. 119.
 Alsószelezsényi nkt. 119.
 Alsószőlősi nkt. 119.
 Alsóvadászi nkt. 254.
 Alsózombori nkt. 119.
 Alszeghy Alajos «Az olvasás és írás

- tanításának új módszere» (Budapest 1903) 233.
- Altai Rezső «Paedagogiai tanulmányok» 234.
- Alvinçzi Péter: «Postilla» 87; «Egynehány predikációja» 91.
- Ambró Ferenc nyomda-engedélye 230.
- Ambrozovics Béla: «A művészi izlés fejlesztéséről» 233; «A vasúti alkalmazottak megjutalmazása» (Budapest 1899) 233; «Az ár és fogyasztás közti viszonyra vonatkozó elméletnek új alapon való bizonyítása» (u. o. 1902) 233.
- «American Journal of Pharmacy» 115.
- American Library Association a lipcsei könyvkiállításon 114.
- Amerikai Egyesült-Államok iskolai kt-ai 114, 115; könyvipara 113; a lipcsei Bugrán 114; könyvtárügyének jelen állása 113; könyvvám 113.
- «Amerikai M. Hirlap» szerk. aj. 226.
- Amersfoorti könyvesház 245.
- Amhurst College 114.
- Amiensi kt. 126.
- Ámon Pál aj. 227.
- Amsterdami közs. egyetemi kt. 244, 245. — Rosenthal kt. története 244, 245.
- Ancona Paolo (d'): «Giunte a «La miniatura fiorentina» 244; «Pubblicazioni di carattere bibliografico» 244.
- Anderson H. Edwin: «The tax on ideas» 113.
- Andrássfy Aliz «hátrahagyott irodalmi kísérletei» (Budapest 1900) 233.
- Andreics János és Blaschek Aladár: «A salgótarjáni kőszénbánya r.-t. zsilvölgyi bányáinak monografiája» 233.
- Andrejkovics János 124.
- Andres János 256.
- Angliai kéziratok 250.
- Angyal Dávid aj. 139. — Pál aj. 131; «A személyi bűnpártolás» (Pécs 1899) 233.
- Anna (Candalei) francia kir.-né fegyverhírnöke 241.
- «Annalen der Physik» 238.
- Antal Dénes 123.
- Anti Antonio 244.
- Antikváriusi jegyzék 118, 126, 127.
- Antwerpen ny. h. 85. — i Városi kt. az ostrom alatt 125.
- Ányos Lajos és neje kta letétben Komáromban 189. — Pál István fordítás 46.
- Anzengruber L. «A kirchfeldi plébános» 147.
- Apácai nkt. 119.
- Apáthy István fordítás 75.
- Apeldoorni papirgyártás 112.
- Apor- kt. Sepsiszentgyörgyön 200.
- Arad 132, 149, 150, 152. — i Kölcsey Egyesület 177. — i nktak 119. — i Vármegyei Gazdasági Egylet aj. 131, 228. — i Városi Közművelődési Intézet 1914-ben 177, 178, 207.
- Aradi Gerő 155.
- Arany János balladái 107; fordítás 34, 35, 50—55, 57—67, 69—71, 73, 74, 76, 160, 161, 173, 174. — László fordító 156; és Gyulai Pál: «Népköltési gyűjtemény», fordítások 63.
- Argentorum l. Strassburg.
- «Argirus» széphistoria 83, 84; kéziratföredéke 198, 199.
- «Arithmetica praktika» 216.
- Árkosy Dániel: «A nyelvérzék törvényei» (Szászrégen 1910) 233.
- «Arma Svecica» 218.
- Arrighetti Nicola 244.
- «Articuli» (Gyulafehérvár 1654) 92; (U. o. 1655.) 92, 93; (U. o. 1656.) 93; (U. o. 1657.) 93; (U. o. 1658.) 93, 94; (U. o. 1659.) 94; (U. o. 1661.) 94, 95; (U. o. 1668.) 219; (U. o. 1672.) 220; (U. o. 1673.)

- 221; (U. o. 1674.) 221; (U. o. 1677.) 221.
 Asbóth Oszkár aj. 131.
 Ashby Thomas: «Le prime edizioni dei «Vestigi dell' antichità di Roma» di Stefano Du Pérac» 244.
 Atheneum irod. és ny. r. t. 192.
 Ausztria 11; kéziratanyaga 251. — i könyvtárak sorsa a világháborúban 125.
 «Az Est» szerk. aj. 99, 139.
 «Az fiscalis jóságok laistroma» (Gyulafehérvár 1651.) 93.
 «Az religiót meg kell próbálni» 91.
 Babics Dénes 122. — Mihály fordítás 169.
 Babrowsky gr. 125.
 Bach-korszak 147.
 Bacher Simon: «Hebräische Dichtungen» 161; «Nemzeti énekek» 160, 161. — Vilmos 160, 161.
 Baer műszaki tanácsos 11.
 Baghy Béla 139.
 Bágyoni nkt. 254.
 Bajnok Jusztinián aj. 103, 139, 226.
 Bajza József fordítás 52—54, 56, 58, 62, 64—67, 160, 170, 172. — József (II.) aj. 101, 102, 134, 135; előlépése 130; irodalmi működése 142.
 Bakos Árpád 120.
 Balásfi Tamás: «Csepregi iskola» 90.
 Balassa Bálint fordítás 172.
 Balassagyarmati Erzsébet-liget 178. — nkt. 119. — Nógrádvarmegyei Múzeum 1914-ben 178.
 Balázs Sándor fordítás 35.
 Balatonarácsi nkt. 119.
 Balatonfüredi nkt. 119.
 Bálinth József aj. 103, 139. — Mózes 122.
 Balkáni államok hirlapirodalma 10.
 Balla Ignác fordítás 169.
 Balogh József 120. — Kázmér 255. — Zoltán fordítás 55.
 «Balta és Bicska» 158.
 Bangó Pető fordítás 174.
 Bányai Ferenc 121.
 «Bányászati Kohászati Lapok» 233.
 Bányay Béla 124. — János aj. 103, 139.
 Barbiczi zeneszerző 155.
 Barcelonai cs. és kir. főkonzulátus aj. 139.
 Barcsi nkt. 120.
 Barcza Imre aj. 131.
 Bárd Miklós fordítás 167, 169.
 Bardos Lajos 255.
 Bardócz Tivadar 124.
 Barna Izidor fordítás 75, 167.
 Bársony István magánkta 236
 Barta József 122.
 Bártfai határszéli rendőrkapitányság aj. 103, 139. — Sárosmegyei Múzeum 1914-ben 178, 179, 208.
 Bartha Balázs 124. — Béla 121. — Ferenc 121. — László 122.
 Bartók Béla aj. 100, 131. — Lajos fordítás 57, 59, 74, 75, 167, 173.
 Basel ny. h. 85, 87.
 Basire Izsák: «Triumviratus» 256—258.
 Bártai nkt. 120.
 Báthory Ferenc felolvasása 195.
 Batizi András fordítás 70.
 Bártky Zsigmond aj. 99, 103, 139; előlépése 130; irodalmi működése 140.
 Batthyány Antonia gr. 171. — Ferencné gr. (özv.) aj. 225.
 Bauernfeld: «A családások» 147, 148.
 Bayard és Dumanoir: «Vicomte Letorières» 148.
 Bayer Alice aj. 139. — József 156.
 Bayros Ferenc 107.
 Bécs 125, 130, 136, 230. — i Concordia-Verein aj. 96, 131. — i cs. és kir. közös hadügyminiszterium 11. — i cs. és kir. közös pénzügyminiszterium aj. 103, 139. — i Handelsmi-

- niszterium aj. 96, 132 —i Kais. Akademie der Wissenschaften aj. 100, 132. —i Katonai Földrajzi Intézet aj. 132. —i K. K. Blinden-Erziehungs-Institut 239. —i Liechtenstein hgi. kt. története 246, 247; —i Mechitarista-kongregáció 251. —i Pressendienst des k. u. k. Kriegsmi-nisterium aj. 103, 139. —i Statist. Zentral-Kommission aj. 101, 132, 225. —i Vallás- és közoktatásügyi mi-niszterium aj. 132.
- Bécsy Elemér 123.
Bedei nkt. 120.
Békési nkt. 255.
Békéscsabai közművelődési ház 1914-ben 179; —i nkt. 120.
Békési János 122, 210.
Belgiumi kéziratok katalogusa 250; —ktak sorsa a világháborúban 125, 126.
Belgrád 229.
Bellai József 205.
Belot Adolf: «A púpos» 148.
Bem Antal 121.
Benárd Géza 120.
Bencze Adolf † 254. — Antal 120.
Benedek Aladár fordítás 56, 58. — György 211, 212. — Gyula 119.
Benedix Roderich: «A kicsapott diákok», «Bácsi» 148.
Benjamin Ferenc fordítás 169.
Benkes Ferencné aj. 100, 131.
Benkő Jenő aj. 139. — Kálmán «A kis árva» 148. — Károly «Ungarische Volkslieder» 165, 166.
Bényei István: «A szerelmes kántor» 148.
Berardus «Brevis summa in 2-dum 2-dae Thomae» 88.
Bérczi Ödön 122.
Berczik Árpád fordítás 36.
Berecz Károly fordítás 56.
Beregdaróczi nkt. 120.
Beregrákosi nkt. 254.
Beregkeresztúri nkt. 254.
Bereti nkt. 254.
Berettyóújfalusi nkt. 120.
Berg O. F.: «Egy szó a birodalmi ta-nácsban» 148, 149.
Béri nkt. 120.
Berlin ny. h. 248. —i Cs. kir. főkon-zulátus aj. 103, 139. —i Hedwig-templom kta 116. —i Königl. Bib-liothek 3, 5; Cordoba egy ősnym-atványa 247; Donatus-töredék 248; Epistolae obscurorum virorum (Ve-lence 1516.) 247; Háborús gyűjte-mény 12—17, 138; Kinai gyűjte-mény 247; Waldis Burkhard könyve 247. — Märkiches Museum hábo-rús gyűjteménye 14, 17, 18.
Bern 251.
Bernardus E. 250.
Bernát Gáspár fordítás 51, 60, 163. — Ignác 121.
Bernáth Kornél 119.
Bertalan C. J. (von) fordító 40.
Bertha A. (de) fordító 29.
Berzencei nkt. 120.
Berzeviczei nkt. 120.
Berzeviczy Albert aj. 103, 139.
Berzsenyi fordító 153. — Dániel for-dítás 46, 47, 53, 57, 58, 63—65, 70, 172.
Besztercebányai Városi kt. 1914-ben 179, 208.
Bethge Hans: «Die Lyrik des Auslan-des» 166.
Bethlen (iktári) címer 90. — Gábor könyve 90.
Beznák Dezső † 121.
«Bhagavadgītā (Bonn 1823) 248.
Biai nkt. 120.
Biás István 210.
Bibliák Rákóczy György ktában 217.
Bibliográfia 109, 110, 244. Magyar — 232—234.
Bibliofilek I. könyvgyűjtők.

- «Bibliothek» 117.
 «Bibliothèque de l'école des chartes» 251.
 Bideskúthy csi lt. 136, 137.
 Bidermayer 107.
 Bihar vmegye aj. 195.
 Binder-gyűjtemény Eperjesen 208.
 Bininyi József 121.
 Birmani típusok 248.
 Biró Lajos író fordítása 36, 37. — Lajos nkt. kezelő 122. — Sándor 216.
 Bischof Miklós 122.
 Bizac Lajos 120.
 Btzik Samu 150.
 Bjeljmáni nkt. 120.
 Bjelovári nkt. 120.
 Bladus A. kny. 243.
 Blaschek Aladár I. Adreics János.
 Blumenthal Walther: «Ein Kopierverfahren für Drucksachen unter Ausschluss der Photographie» 249.
 Bluxlanus Divus: «Commentarius in regulas juris» 88.
 Bodnár János miskolci nkt-kezelő † 122. — János nagyváradai kt-os 210, 211.
 Bocz Árpád 255.
 Bodoni kny. 247. — Kálmán 124.
 Boffito G. és P. Niccolari: «Bibliografia dell'aria» 244.
 Bogáthy Medárd 152.
 Bognár József 123.
 Bohai László aj. 103, 139.
 Bohatta Hans: «Die Fürstlich Lichtensteinische Fideikommisbibliothek in Wien» 246, 247. — és Holzmann: «Adressbuch» 251.
 Bokor József (íjf.) zeneszerző 149.
 Boksánbányai nkt. 120.
 Bolton K. Charles: «The present trend» 113.
 Bolyai-iratok a M. Tud. Akadémiában 259.
 Bonn ny. h. 248.
 «Books as source of disease» 115.
 Bopp 248.
 Borbély István 255.
 Borel 112.
 Borgóprundi nkt. 120.
 Bornemisa Seb. fordító 26, 43.
 Bornemisza Péter: «Énekeskönyv» 79; «Magyar postilla» 89; «Négy könyvetske» 214.
 Boross Lőrinc 120.
 Boroszló 5. —i Königliche und Universitätsbibliothek háborús gyűjt. 3—5, 138. —i Stadtbibliothek háborús gyűjt. 3, 138.
 Borovánszky Ede aj. 193.
 Borsi nkt. 120.
 Borsod-miskolci és debreceni István-gőzmalom igazgatósága aj. 103, 139.
 Bonith Elemér fordítás 61.
 «Boston Medical and Surgical Journal» 243.
 Bostoni Athenaeum kt. 114. — Museum of Fine Arts aj. 132.
 Bostwick E. Arthur: «Conflicts of jurisdiction in library systems» 114.
 Both F. zeneszerző 155.
 Boudier-Bakker 112.
 Bowring John fordító 44, 47. — «Poetry of the Magyars» címlapja 45.(ill.)
 Bozzai Pál fordítás 58.
 Böcking 248.
 Bódi fordító 154.
 Bömer A.: «Ein unbekannter Frühdruck der Epistolae obscurorum virorum» 248.
 «Börsenblatt» 16.
 Bőze Albert 120.
 Brábek Frant. fordító 21.
 Brachvogel: «Narciss» 149.
 Brádi nkt. 255.
 Braille-írás 239.
 Brájjer Lajos fordító 20, 167—168.
 Braslo 216.
 Brassói Határszéli Rendőrkapitányság aj. 103, 139.

- Braun Zoltánné aj. 225.
 Braun-Wiesbaden Karl fordító 41.
 Brauner József 123.
 Brenner József 122.
 Bresciai Biblioteca Queriniana 243.
 Breslau I. Boroszló.
 «Breviarium Cisterciense» kézirat 247.
 «Briefe aus dem Felde 1914/15» 17.
 Bristol-szálló aj. 103, 139.
 Brockhaus Albert 223, 224. — F. A. cég. 222.
 Bródy Sándor fordítás 37.
 Brovius Abraham: «Moriale Genmemum» etc. 85.
 Brown University 113.
 Brózik Dezső 120.
 Brsljanica-Velikai nkt. 120.
 Brunn Herman: «Farbformblättchen-systematik» 116, 117.
 Brusse 112.
 Brutus Petrus 244.
 Brüsszeli Solvay-féle Társadalomtudományi Intézet 109.
 Buchalla Ervin 124.
 «Buchgaden» 117.
 «Buchgehaltusz» 117.
 «Buchhaus» 117.
 Buchheim Adolf és Falke Oskar: «Nationalgesänge der Magyaren» 170, 171.
 «Buchkammer» 117.
 Buczy Emil fordítás 47.
 Buda 135, 148, 150, 151. —i Helytartó tanács 148, 151, 159. Mátyás kir. kta 240—242. —i Népszínház 153.
 Budapest 193. —i Allatorvosi Főiskola intézetei 239. —i Belügyminisztérium aj. 100, 131. —i Dunamelléki Ref. Egyházker. aj. 96, 131, 225. —i Első M. Színházi Ügynökség aj. 149. —i Erzsébet Népakadémia aj. 99, 139. —i Evangélikus Egyetemes Egyház lt. aj. 100, 131. —i Gyógy-paedagogiai Psychologiai M. kir. Laboratorium aj. 208. —i Had- és Népegészségügyi kiállítás aj. 132. —i Izr. M. Irodalmi Társ. aj. 132. —i Képviselőházi iroda aj. 100, 132. —i Kereskedelmi és Iparkamara aj. 139. —i Kereskedemügyi Minisztérium aj. 182. —i Kerületi Munkásbiztosító Pénztár aj. 96, 131. — IX. k. Állampénztár 208. —i kir. József műegyetem aj. 132; intézeti kta 239. —i kir. Orvos-Egyesület kta 238. —i Kisfaludy-Társaság 253. —i ktegyesület budai kta 1914-ben 179. —i M. Chemikusok Egyesülete kta 239. —i M. Földrajzi Társaság aj. 132. —i M. Gazdaszövetség aj. 103, 139. —i M. Heraldikai és Genealogiai Társ. aj. 96, 100, 132, 139. —i M. Irodalomtört. Társ. 253. —i M. kir. Állat-életteni Állomás kta 239. —i M. kir. áll. Munkásbiztosítási hivatal aj. 132. —i M. kir. áll. Vetőmagvizsgáló Állomás kta 239. —i M. kir. Ampelologiai Intézet aj. 100, 132. —i M. kir. Felsőbb Szőlő- és Borgazdasági Tanfolyam kta 239. —i M. kir. Földtani Intézet 238; aj. 225. —i M. kir. Halélettani Állomás kta 239. —i M. kir. Kereskedelmi Múzeum aj. 103, 139, 228. —i M. kir. Központi Statisztikai Hivatal aj. 96, 100, 132, 225. —i M. kir. Legfőbb áll. Számvevőszék aj. 100, 132. —i M. kir. Meteorologiai és Földmágnességi Intézet aj. 132. —i M. kir. Növényélet- és Kórtani Állomás kta. 239. —i M. kir. Ornitologiai Központ aj. 132; kta 239. —i M. kir. Rovartani Állomás kta. 239. —i M. kir. Tudományegyetem aj. 96, 132; intézeti kta 239; kta 237, ismeretlen régi magyar könyvei 92—95, 219—221; Növényrendszertani és Növényföldrajzi Intézet kta 237; Növénytani Intézet kta 237. —i M.

kir. Zálogházak Igazgatósága aj. 228. —i M. Közgazdasági Társ. aj. 96, 132. —i M.-Lengyel Egyesület aj. 103, 139. —i M. N. Múzeum 189, 208, 238; Ásvány- és Őslénytár kta 239; Igazgatóság aj. 228; Néprajzi oszt. aj. 132, Anzeigere 109; Orsz. Széchényi kta 6, 108, 236, 237, 252, 253, évi jelentése 1915-ben 129—144, évnegyedes jelentései 1915—16-ban 96—104, 225—231, cédulakatalógusa 232, Csoma-Jankovich-kódexe 81—84, háborús gyűjteménye 1, 2, 14, 15, 18, magyar szépirodalma idegen nyelven 19—76, 160—176, sugókönyvei 145—159, tisztikarában beállott változások 119, 254; Régiség-tár aj. 132; Természettud. osztályai 237. —i M. Tud. Akadémia 181, 238, 253; aj. 96, 100, 132, 139, 225, 228, 230; Csoma-kódexe 77—84; Goethe gyűjteménye 1912—1914-ben 259; kta 217, 1912—14-ben 258, 259; olasz ősnymtatványai 243; Rummy-féle népdalgyűjtése 47—49; Széchényi-múzeuma 1912—14-ben 259; tisztviselői 119. —i M. Turista Szövetség aj. 103, 139. —i Múzeumok és ktak Orsz. Főfelügyelősége 177—212, 254; aj. 131. —i Múzeumok és ktak Orsz. Tanácsa 178, 194, 205, 213; hadbavonult nkt kezelői 119—125, 254—256. —i Műbarátok köre aj. 101, 132. —i Műemlékek Orsz. Bizottsága aj. 135. —i Nemzeti Színház 148, 151. —i nktak 120, 255. —i Növendékpapság Egyházirodalmi Iskolája aj. 100, 131. —i Orsz. Állatvédő Egyesület aj. 96, 132. —i Orsz. M. Iparművészeti Társ. aj. 96, 132. —i Orsz. M. Színészegyesület 158. —i Orsz. Munkássegélyző Pénztár aj. 228. —i Orsz. Paedagogiai kt. feladata 115.

—i Orsz. Szépművészeti Múzeum letéte 135. —i Orsz. Színművészeti Akadémia 153, —i Orsz. Testnevelési Tanács aj. 225. —i Pázmány-Egyesület aj. 101, 132. —i Prot. Orsz. Árvaegylet aj. 132. —i Ráday-kt. 217; aj. 132; 1914-ben 179, 181. —i Rendőrkapitányság aj. 96, 132. —i Stefánia Szegénygyermek-kórház Egyesület aj. 96, 132. —i Szföv. Állat- és Növénykert kta 239. —i Szföv. Bakteriologiai Int. kta 239. —i Szföv. Közp. Fertőtlenítő Int. kta 239. —i Szföv. Paedagogiai Szeminárium kta 239. —i Szföv. Statisztikai Hivatal aj. 131. —i Szföv. Szt. Rókus Kórház kta 239. —i Szföv. Tiszt. Tiszt. főorvosi Hivatal kta 239. —i Szföv. Vegyészeti és Élelmiszervizsgáló Int. kta 239. —i Tanítók Segélyzőegyl. aj. 225, 228. —i Uránia Színház 2. —i Valás- és Közokt. Minisztérium 236; aj. 96, 132, 225. —i Városi Nyilvános kt. aj. 100, 102, 131, 135, 225, 229; gyásza 254; Zichy-kódexe 244. —i Vöröskereszt Egyesület lábadozó sebesülteket elhelyező Bizottsága aj. 104, 140.

Buday László fordítás 58.
 Bugarin-Horvát cs. lt-a 228.
 Bugra-kiállítás l. Lipcse.
 Bujáki Domokos 184.
 Bukaresti nkt. 120.
 Bukovina 120, 255.
 Bulavec János 124.
 Bulla János fordítás 56, 57, 167, 168
 Buna Márton 119.
 Burián László (R.) aj. 227.
 Busnach Vilmos: «Nana» 149.
 Butler A. G. rajzoló 51. — E. D. fordító 49—51.
 «Bücherbehaltung» 117.
 «Bücherei» 117.
 «Bücherhalle» 117.

- «Bücherkammer» 117.
 «Büchersaal» 117.
 «Bücherschrank» 117.
 «Bücherschrein» 117.
 «Bücherzimmer» 117.
- Č. K. fordító 20.
 Čakovci nkt. 120.
 Calderoni 32.
 Calvinus János magyarul 86; «Institutio» 88.
 Cambel Samu fordító 36.
 «Cantus Catholici» 87.
 Caraffa 155.
 Carnegie Andrew 112.
 Carneri Bartholomäus: «Ungarische Volkslieder und Balladen» 171, 172.
 «Catholicus Reformatus Perkinsi hungaricus» 215.
 «Catalogue général des manuscrits des bibliothèques publiques de France» 250.
 Czeglédi nkt. 120.
 Céhiratok a M. N. Múzeumban 102, 136, 230.
 Czelldömölki nkt. 120.
 Celses Konrád 184.
 Centrale Vereeniging voor openbare Leeszalen 111, 245.
 Chalons sur Marnei kt. 126.
 Chantilly kt. 126.
 «Chemisches Zentralblatt» 238.
 Chiabay Pali másoló 156.
 Chicagoí Western theol. seminary aj. 225.
 Cholnoky Imre aj. 98, 135.
 Chopin a zenei nktakban 111.
 Chowovice 123.
 Cicero: «Officia et Paradoxa» (Mainz, 1465) 247.
 Cierkowicza 120.
 Cimeres levelek a M. N. Múzeumban 98, 103, 136, 230.
 Cipriani G. B. fordító 32.
 Ciura Alexandru fordító 43.
- Clémet Félix és Pierre Larousse: «Dictionnaire des Opéras» 117.
 Cleveland 101, 134, 226.
 Cobb William: «A véres pénz» 149.
 Columbiai kerületi kt kiállítása 113, 114.
 Comenius Ámos János 117.
 Commissie van Studienbelangen der Nederl. Vereen. van Bibliothecarissen en Bibliothecambtenaren tanulmányi kirándulása 246.
 «Concordantia Caritatis» kézirat (XV. sz.) 247.
 «Confutationes thel. inventor. thes (?) Congitudinis» gallicae 87.
 «Consecratio Templi Novi Beketsiensis» 214.
 «Consensus orthodoxis Sacrae Scripturae et veteris Ecclesiae» (Tiguri 1578) 216.
 Contadi A. zeneszerző 158.
 Cooks G. Orrin: «Libraries and motion pictures» 104.
 Coppée François előszava 72; fordító 71
 Corand Charles fordító 32.
 Cordoba Alfonso Fernandez (de) kny. 247.
 Coreggio Niccoló kiadatlan szonettjei. 244.
 Cormon Eugène és Crémieux Hector: «Robinson» 149.
 Cornaro Caterina 243.
 Cosentini Francesco: «Incunaboli della biblioteca nazionale di Torino» 244.
 Cossa Károly: «Magyar huszárok» 149.
 Costa Rica 139.
 Cozzi G. zeneszerző 158.
 Crémieux Hector l. Cormon Eugène.
 «Cronica ez világnak jeles dolgairól» 87.
 Csabaffy 153.
 Csabai 150.
 Családi ltak a M. N. Múzeumban 136, 137.
 Csánky Dezső aj. 139.
 Császár Elemér 253; aj. 135. — Ferenc

- fordítás 170. — Miklós fordító 150.
 — Samu 255.
 Csáktornyai Lajos fordítás 54, 56, 57.
 Csáthy Géza fordító 154.
 Csáti Demeter fordítás 45.
 Csanaki Máté «munkái» 218.
 Cseh (alsócsernátoni) András cl-e 230.
 — Benedek János cl-e 230. —
 István cl-e 230.
 Csehi nkt. 120.
 Csejtei nkt. 255.
 Csekey István aj. 96, 131.
 Csengery Lóránd aj. 103, 135, 139.
 Csepregi Lajos fordító 150.
 Csepreghy Ferenc fordítás 37.
 Cserhalmi H. Irén: «Ungarischer
 Dichterwald» 172—174.
 Cserna Andor aj. 226.
 Csernovitzi Egyetemi ktár sorsa az
 orosz hódoltság alatt 125.
 Cserny Béla 123.
 Csiki Ernő aj. 131. — Sándor 124.
 Csiky Gergely fordítás 37. — József
 124.
 Csincsek Béla 120.
 Csizmadia Sándor fordítás 61.
 Csizsinszky Sándor 123.
 Csokonai Vitéz Mihály fordítás 46,
 63, 66, 164, 172.
 Csoma István 77, 81, 82.
 Csoma—Jankovich-kódex 81—84.
 Csoma-kódex és m. n. múzeumi
 másolata 77—84.
 Csomagkönyvtárak 115.
 Csongory Dénes 254.
 Csóta György 255.
 Csukási József fordítás 56.
 Csukovits Sándor aj. 103, 139.
 Csurgói nkt. 120.
 Csuzs nkt. 120.
 Czakó Elemér aj. 103, 139.
 Czelder Márton 217.
 Cziczkoviczi 121.
 Czirbusz János 255.
 Czöbel Minka fordítás 72, 75, 76, 174.
 Czoppe (?) Bartholomaeus «Notae in
 Psalmos» 85.
 Czuczor Gergely fordítás 51—53, 56,
 170, 171, 174.
 Dabrowski János aj. 96, 131, 225, 226.
 Dacsókeszi nkt. 120.
 Dajka Gábor fordítás 46.
 Dalmady Győző fordítás 53, 56, 57,
 59, 74.
 Dálnoky Lajos fordítás 168.
 Dankó Pista zeneszerző 147.
 «Daphnis és Chloë» 159.
 Dárday Olga (Szendéné) fofitása 23.
 Darmstadt-i udvari kt. Donatus töre-
 déke 248.
 Daróczy Zoltán aj. 99, 139.
 Daruvár nkt. 120.
 Darvas Vilmos aj. 96, 131.
 Dassori Carlo: «Opere e operisti»
 117.
 Dávid kir. Psalterium 86.
 Dávid József, Farkas Lajos álneve 150.
 «De leeszalen en de mobilisatie» 245.
 Debrecen 149, 154. —i nktak 120. —
 ny. h. 78, 80, 85. —i Ref. főiskola
 nagykt. 1914-ben 181—183. —i Tu-
 dományegyetem aj. 139. —i Városi
 Múzeum kta 1914-ben 183. —i Vá-
 rosi Tanács aj. 225.
 Decsi-kódex 79.
 Degen Árpád magánkta 236, 238.
 Dégi Albert 121.
 Dehelly színész 29.
 Delfel Géza 255.
 Delfti Műegyetemi kt. 1915. áll. költ-
 ségvetése 112; 1916. áll. költsé-
 vetése 246.
 Demeter József 124. — Mihály 122.
 Demjén János aj. 135.
 Dengeledi Péter: «Rövid Magyarázat-
 ty» 214.
 Dengi János fordítás 56.
 Derecskei nkt. 120.
 Derezsnyei nkt. 255.

- Deréki Antal: «Az eleven ördög» 148; fordító 149.
- Dés. Szolnok-Dobokamegyei Etnográfiai és Tört. Társulat kta 183. Detroit 134, 226.
- Déva. Hunyadvmi Múzeum kta 1914-ben 183.
- Dézi András: «Moises es Iosue hadarol» 79, 81. — Lajos 217, 218; «A Csoma-kodex és m. n. múzeumi másolata» 77—84.
- Dezső László 122.
- «Dialogus inter Diaphanem et Scotodulum» magyarul 88.
- «Diario Official» 226.
- Didot kny. 247.
- «Divatcsarnok» 101.
- Dnáguss Károly 148.
- Dobai András: «Az utolsó ítéletről» 79, 81.
- Dobay Kálmán aj. 103, 139.
- Doberdo 120, 123.
- Dobján László aj. 131.
- Dobos Béla aj. 100, 131.
- Dobsa Lajos fordítás 168.
- Dóczy Lajos fordítás 53, 56, 75, 173; fordító 151.
- Dokkum J. D. C. (van): «Dr. J. Alblas» 245.
- Domanovszky Sándor aj. 103, 139.
- Dombovári nkt. 255.
- Dominicus praepositus Albensis 247.
- Donatus Hyeronimus: «Oratio apud Julium II. Pontif. Max. in obedientia.» (H. é. n.) 243. — töredékek 248.
- Donovaly 100, 132.
- Dorner János 124.
- Dósa Ferenc 255. — Mátyás 255.
- Döbrentey Gábor fordítás 47, 56, 82, 170.
- Dölzl-Rheinsberg H.: «Handschriften-Kataloge» 250, 251.
- Dömötör Miklós aj. 103, 139. — Pál fordítás 57—59.
- Dörre Tivadar illusztrátor 39.
- Drávai névtelen: «Historia az Rusztan csaszarrol», 78—80.
- Drégely Gábor fordítás 37.
- Dresden I. Drezda.
- Drezda 132, 224. —i Ginsberg L. E. Mozart-Bücherei-e 235. —i Kir. kt. 235; háborús gyűjteménye 5, 6, 138. — kt. kalauz 234—236. —i Landesverein Sächsischer Heimatschutz 6. —i Szász Belügyminisztérium 6.
- Drndarszky Radován 121.
- Du Pérac Étienne: «Vestigi dell' Antichità di Roma» kiadásai 244.
- Dudumi Demeter: «Klänge aus dem Osten» 174, 175.
- Dukla 122, 123.
- Dumanoir I. Bayard.
- Dumas Sándor: «Georges hercegné» 150.
- Dunaföldvári nkt. 120.
- Dunaharaszti nkt. 120.
- Duperty I. Gabriel.
- Durandus: «Speculum iudiciale» (Strassburg, 1473) 249.
- Durantín: «Heloise, a szívtelen anyja» 150.
- Duveryer I. Melesville 154.
- Dutka Ákos fordítás 169.
- Dux Adolf fordító 30, 175, 176.
- Dyonisius Aeropagita 244.
- Dziatzko-féle «Sammlung bibliothekswissenschaftlicher Arbeiten» 249.
- Ébenthal Arthur S. fordító 24.
- Eccardus Josephus: «Ostentatio de Bello Bohemico» 87.
- Eelde. Ons Dorphuis kta 246.
- Eger. 207. —i AMKE honvédk. 255. —i Érseki Iroda aj. 225.
- Egressy Gábor fordító 145, 156.
- Egyeki nkt. 120.
- «Egyetemes Philologiai Közlöny» 78, 217.

- Egyházi könyvtálatom l. könyvtálatom.
 Eisenstädter Ödön aj. 99, 131, 139.
 Ejury Charles (d') fordító 64—69.
 Ekamp Nándor 120.
 «Eladando es vevendõ Mûveknek es marháknak... limitatio» (Gyulafehérvár 1668?) 220.
 Eleki nkt. 120.
 Elzevir kny. 247.
 Ember Pál (debreczeni) 256.
 Endrõdi János fordítás 47. — Sándor fordítás 55, 58, 59, 61, 72, 75, 167, 168, 173.
 Engel Gusztáv aj. 229.
 Engelhardt Gyula 124.
 Ennery (d'): «A zarándokok» 149, 150; «Marsan hercegnõ» 150; — és Mars—Fournier: «Bohóc és családja» 150.
 Enyedi György, «Guisquardus és Gismonda» 82—84.
 Eörssy Károly (K) aj. 227.
 Eötvös József br. fordítás 52—54, 57, 61—66, 71, 74, 160, 161, 173.
 Eperjes 179, 229. —i Binder-gyűjtemény 208. —i Tiszai ág. hitv. ev. egyházker. kollégiumának nagykta 1914-ben 183, 184, 208.
 Eperjesi Ferenc 122.
 «Epistolae obscurorum virorum» (Vence 1516) 248.
 Építkezések l. Könyvtárépítkezések.
 Éradonyi nkt. 121.
 Erdélyi János 162, 163; «A nép költészete» 62, 63; fordítások 52, 53, 57, 160, 161, 171. — László aj. 225. — Máté «De Ioanne Baptista» 78, 81. — Pál 78, 83. — Zoltán, fordítás 167.
 Erdőcsokonyai nkt. 121.
 Erdős Renée fordítás 38, 167, 169.
 Erkel Elek zeneszerző 157.
 Ernyei József aj. 99, 103, 139, 230.
 Erõdi Dániel fordítás 168.
 Erzsébetfalvai nkt. 121.
 Escher Hermann: «Die Errichtung der Zentralbibliothek in Zürich» 116; «Die 15. Versammlung Schweizerischer Bibliothekare» 251.
 Esterházy Pál (galántai hg.) könyvajánlás hozzá 45.
 Eszék 134, 226.
 Esztergom 132. —i nkt. 121.
 Ethey S. K. fordító 149.
 «Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn» 109.
 «Evangelia et Epistolae» hungaricae 216.
 «Evangelica Dominicalia» 215.
 Evers G. A. «De papierindustrie te Apeldoorn» 112; «J. F. van Somers's geschriften over boek- en bibliotheekwezen» 111.
 Evva Lajos 147.
 Ex libris-gyűjtemény a gyulafehérvári Batthyány-Intézetben 184, 185.
 «Exsurge domine»-bulla 247.
 Ezernyolcszáznegyvennyolc—negyvenkilences gyűjtemény a M. N. Múzeumban 98, 102, 136, 227.
 F. Gy. fordító 147.
 Faass Bruno: «Dresdner Bibliothekenführer» (Dresden, 1915) 234—236.
 Fábian Gábor kt. és lt. 178.
 Fabó Bertalan aj. 96, 99, 131, 139.
 Faddi nkt. 121.
 Fái J. Béla fordító 149.
 Falk Miksa levelezése a M. N. Múzeumban 102, 135; «Übersetzungen aus dem Ungarischen» 176.
 Falke Oskar l. Buchheim Adolf.
 Faludi Ferenc fordítás 46.
 Falussy Gyula † 254.
 Fametszetek 106.
 Farádi nkt. 121.
 Farkas Béla fordítás 168. — Imre fordítás 169. — József 207; aj. 103, 139. — Lajos: «A vezeklõk» 150. — Mihály 178. — Ödön zeneszerző 150. — Pál fordítás 39.

- Fátyol fordítás 166.
 Faust János 123.
 Fáy András fordítás 49, 50.
 Fehér Sándor 121.
 Fejérpataky László 254; «A háború irodalma németországi könyvtárakban» 1—18; aj. 99, 103, 131, 139, 228; a vasmegyei kultúregyesület-ről 203, 204; megbízva a M. N. Múzeum vezetésével 119; tanulmányútja 138.
 Fejérváry Gyula br. aj. 225. — Imre br. aj. 99, 139.
 Fejlécek 106.
 Fekete Béla 154, 158. — József 123.
 Feketeardói nkt. 121.
 Félegyházi Tamás: «Locus Comm.» magyarul 89.
 Feleki Miklós fordító 148, 153, 154, 156. — Sándor fordítás 168, 174.
 Feleki Károly aj. 101, 131, 134.
 Felkai nkt. 121. — Tátra-Múzeum-egylet kta 1914-ben 184.
 Felsőbányai nkt. 121.
 Felsőcsernátoni nkt. 121.
 Felsőelszász 126.
 Felsőköroškenyi nkt. 121.
 Felsőszecsei nkt. 121.
 Felszeghy Dezső aj. 103, 131.
 Fenyves Ferenc szerk. aj. 229.
 Ferdinánd (III.) m. kir. 103, 136.
 Ferencz József m. kir. 230, 254.
 Ferenczi Zoltán: «Magyar Könyvesház» 92—95, 219—221.
 Ferenczy Gyula lemond a kt. igazgatói tisztról 182. — Teréz fordítás 174.
 Ferhát Péter 201.
 Ferrier és Prével: «Tisztturak a zárdában» 150.
 Fertőzés könyvek útján 115.
 Fessler Ignác Aurél: «Geschichte der Ungern und ihrer Landsassen» megjelenési idejéről 222—224.
 Fésüs György fordító 155, 157.
 Fiedler Rajmondo fordító 64.
 «Figyelő» 78, 217.
 Finály Gábor aj. 131.
 Fintora János 123.
 Firenzei Biblioteca Nazionale Centrale aj. 131. — könyvfestészet 244.
 Fiumei nkt. 255. — Tengerészeti Akadémia aj. 101, 132.
 Flackéry I. Phlakerus.
 Fleischl Pál aj. 96, 131.
 Fletcher I. William: «Some recollections of the Boston Athenaeum» 114.
 Fodor Riza aj. 103, 139.
 Fogaras 218.
 Fogarasi Alajos 122.
 Folyóiratjegyzék (természettudományi egyetemes) 236—238.
 Fóth Sándor 120.
 Földes Ferenc † 120. — Imre fordítás 39.
 Földmágnesség könyvészete 244.
 Földváry János fordítás 58.
 Fraknoi Vilmos aj. 96, 131, 139.
 Franciaországi kéziratok 251; egyetemes jegyzéke 250. — könyvművészet 107. — ktak háborus sorsa 126.
 Frankfurt ny. k. 85, 87.
 Frankl Ervin aj. 103, 109.
 Franz Rezső 122.
 Fränkel Bertalan I. Fabó Bertalan.
 Frelíkusz Dávid I. Fröhlich Dávid.
 Frenyó Lajos 208.
 Fretwell John fordító 42.
 Frigyes Ágost (III.) szász kir. 235.
 Fröhlich Dávid: «Fasti Reformatae vulgo Calendarium novum» 86, 89, «Medulla geographicae practicae» 88.
 Fröhr Kourád 120.
 Fuchs Eugeno fordító 43. — Gyula aj. 96, 131.
 Fust kny. 247.
 Fülöp Ferenc 121.
 Fürst István † 255.

- Fürth Irma aj. 99, 139.
 Füst Milán fordítás 169.
 Füzesabony nkt. 121.
- G. I. H. «Mejuffrow C. Labrijn» 245.
 G. P. «Vértesy Jenő †» 252—254.
 Gaál Izidor 119.
 Gábor Miksa 121.
 Gabriel és Duperty: «Szamártej» 150, 151.
 Gál Gyula 150. — Kelemen aj. 100, 131.
 Galántai nkt. 255.
 Galgóczi nkt. 255.
 Galgóczi Jenőné (özv.) aj. 135.
 Galicia 120—124, 129, 255.
 Gáll Imre 120.
 Garamkelecsényi nkt. 121.
 Garamszentbenedeki nkt. 121.
 Garay János fordítás 52, 54, 55, 61, 62, 170, 174.
 Gárdonyi Albert aj. 139. — Géza aj. 139; fordítás 39, 74, 167—169, 174.
 Gáspár Imre fordítás 56, 167.
 Gaszner József 207, 254.
 Gauthier F. E. fordító 69, 71.
 Gazdik János † 124.
 «Gazette of the United States» 229.
 Gärtner Heinrich fordító 31.
 Gebaur Izor fordító 43.
 Gebhard C. Annie: Kinderleesalen. 112.
 Géczy János 124.
 Géczy József: «Egyházi könyvtalom és könyvbírálat» 105, 106.
 Géher Lajos 120.
 Gelder (van) Zonen papirgyáros-cég 112.
 Gelderni papirgyár 112.
 Geletneki nkt. 121.
 Gellért Oszkár fordítás 169. — Pál aj. 99, 139.
 Genée Richard zeneszerző 158.
 Geng Márton 121.
 Géniat színésznő 29.
- Gergei Albert 83.
 Gergely István fordítás 167.
 Gerlach Martin: «Das alte Buch und seine Ausstattung vom XV. bis zum XIX. Jahrhundert» 106, 107.
 Gerő Attila fordítás 174.
 Gerőfy Andor 149, 150.
 Ghyczy Béla 121.
 Gidófalvi István és neje levelezése 200.
 Giesswein Sándor aj. 139.
 Gigante Silvino fordító 32.
 Gilhofer- és Ranschburg-cég elad a M. N. Múzeumnak 97.
 Ginsberg L. E. Mozart-Bücherei-e 235.
 Giorgi Antonio Agostino: «Alphabetum Tibetanum» (Róma 1759) 248.
 Girálty nkt. 121.
 Girardin Emilie: «Lady Tartuffe» 151.
 Giedtsch Johann Friedrich 222—224.
 Gnédzai nkt. 255.
 Gockler Lajos aj. 131.
 Goda Sándor 120.
 Goethe: «Faust» 145, 151.
 Gohl Ödön aj. 99, 103, 135, 139, 225.
 Goldberg 249.
 Goldfaden zeneszerző 157.
 Goldner Camilla fordító 21.
 Goldzieher Károly aj. 100, 132.
 Gonda József 123, 211.
 Gorjanski Ivanovci nkt. 121.
 Gorlice 121.
 Gosztonyi István aj. 101, 134.
 Goth Ernst fordító 27.
 Gounaud: «Faust» 151.
 Görgei István levelei a M. Tud. Akadémiában 259.
 Görlitz ny. h. 85.
 Görög kéziratok egyetemes jegyzéke 251.
 Görögország hirlapirodalma 10.
 Göttinga Egyetemi kt. kéziratári katalógusa 251.
 Graaf A. (de) 245.
 «Gradual Romanum» magyarul 87.

- Graefffer Ferenc 81, 82.
 Gragger Róbert 108; aj. 100, 132, 139; elad a Nemzeti Múzeumnak 97.
 Graill Erzsí (tordai) fordítás 39.
 Grantha abc 248.
 Graul 249.
 Graz 96, 132. — i Historischer Verein für Steiermark aj. 228.
 Gräffer I. Graefffer Ferenc.
 Greguss Ágost, fordítás 30, 57, 59, 70, 167, 168.
 Greve H. E. «De openbare leeszalen en de mobilisatie» 112; «Openbare leeszalen en provinciale besturen» 245, 246; kttani előadásai 246.
 Grodek 120.
 Groedel Herman br. aj. 103, 139.
 Grolier-kötés 247.
 Groningeni Egyetemi kt. 1916-ban 246. — könyvesház 246.
 Grossius Georgius: «Theatrum Bibli-cum» 85.
 Gruber (Szeredai) Károly egyetemi kt.-tisztté neveztetik ki 197.
 Grubisnopoljei nkt. 121.
 Grünbaum József aj. 99, 139.
 Guerrier Jean fordító 27.
 Guevara Antonio (de): «Marco Aurelio» kiadásai 250.
 Gulácsi nkt. 255.
 Gulyás Pál aj. 99, 100, 132, 139; irod. működése 142; könyvismer-tetése 106—108, 236—238; «Ma-gyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum ktában» 19—76, 160—176; «Mátyás kir. kta» (Buda-pest, 1916) 240—242; szerkeszti a «M. Könyvszemlé» 130, 254; tá-vozik a M. N. Múzeumból 254.
 Gutenberg kny. 248.
 Gutvinszky Ede aj. 139.
 Gyalui Farkas, fordítás 39.
 Gyalus István könyvismertetése 106.
 Gyarmati József 119. — Lajos 124.
 — Miklós: «Felelet Monostori An-drás ellen» 90.
 Gyászjelentések a M. N. Múzeumban 98, 102, 136, 227, 230.
 «Gyógyászat» 232.
 Gyökös Sándor 120.
 Gyöngyösi nkt. 121.
 Győr 152. — i Főreáliskola aj. 99, 103, 139. — i nktak 121. — i Városi kt. 1914-ben 184. — i Város polgár-mestere aj. 100, 132.
 Györe Mózes aj. 228.
 Györffy Antal (gyergyóremetei) 148. — István aj. 99, 100, 132, 139.
 György Mihály 255.
 Györgyi Kálmán aj. 132, 135.
 Györy Ferenc 122. — Tibor aj. 103, 139. — Vilmos fordítás 56, 57, 61.
 Gyula nkt. 121.
 Gyulafehérvár 230; ny. h. 92, 93, 219—221. — i Alsófehérvármegyei Tört., Rég. és Természettud. Egye-sület múzeumi kt.-a. 1914-ben 185. — i Batthyány-intézet 1914-ben 184, 185, 221.
 Gyulai Ágost aj. 103, 139. — Pál, fordítás 39, 50, 53—59, 61—63, 71, 74, 160, 161, 168, 173, 174, 176; l. még Arany László a.
 Gyulavarsándi nkt. 121.
 Gyulay Sámuel gr. 227.
 Gyurátz Ferenc, fordítás 39, 40.
 H. K. J. fordító 26.
 H. N. fordító 35.
 H. R. könyvismertetése 232—234.
 Háborús-gyűjtemény a M. N. Múzeum-ban 99, 103, 104, 137—140, 228, 231. — irodalom németországgi ktakban 1—18.
 Hacker Ervin aj. 96, 132.
 Hadbavonult ktosok 119—125, 129, 191, 204, 207—212, 254—256.
 Haebler Konrad: «Zur Druckertätig-

- keit des Alfonso Fernandez de Cordoba» 247.
- Hafenrefen Mátyás fordítás 90.
- Hafner Lajos 122.
- Hágai kir. kt. 1915. költségvetése 112; 1916. költségvetése 246. — Openbare Leeszaal és a mozgósítás 245; szépirod. könyvhasználata 112. — Zenenkt. 111.
- Hailly Gaston (d') fordító 25.
- Hain 244.
- Hajnóczy nem írta a Pol. Kirchl. Manch Hermaeont 127.
- Hajas János 123.
- Halász Gyula aj. 139.
- Halaváts Gyula aj. 102, 135.
- Haléry Ludovic: «Tschin-Tschin» 152. I. még Meilhac Henri.
- Halics 124.
- Haller János 122.
- Halmi Gyula aj. 139.
- «Halotti pompa Bethlen Gáborné temetésén» 90.
- Hamberger József 120.
- Hamburgi nkt. 121.
- Haml Gusztáv: «Catalogi librorum manuscriptorum» (1830) 250.
- Hammond 101, 134.
- Haniszkó János 121.
- Hanó János 255.
- Haraszthy József 121.
- Harlez C. de fordító 70.
- Harrisch J. L.: «Matrózok a földézetén» 152.
- Harsányi István 199; a «Pol. Kirchl. Manch Hermaeon» c. vitairat valódi szerzője 127; «A Rákóczy-kt. és katalógusa» 85—91, 214—218. — Sándor aj. 132, 225.
- Hartman L. fordító 33.
- «Hasznos multságok» 47.
- Hauslab kta 246.
- Havadtői nkt. 255.
- Havass Rezső aj. 132.
- Házi Jenő aj. 139.
- Hegedüs István aj. 96, 132. — Lajos fordítás 210.
- Hegyalja 136.
- Heiligenstadti kir. gimn. kta 247, 248.
- Heinrich Arnold 82.
- Heinsius 162.
- Heksch Alexander F. fordító 29. — Margaretha fordító 28.
- Hellebrant Árpád 243.
- Hellopoeus: «Magyar tractatus» 91.
- Heltai Jenő fordítás 58, 75, 167, 169.
- «Helvetica Confessio» 215.
- Herczeg Ferenc fordítás 40, 41.
- Herczenberger István zeneszerző 149.
- Herepei Ottó fordítás 58, 59.
- Hering János aj. 103, 139.
- Herman György aj. 139.
- Hernborn ny. h. 85.
- Herrmann Antal aj. 139.
- Herzog Péter aj. 139.
- Hevesi József fordítás 41, 56.
- Hévizszenttamási nkt. 255.
- Hiador I. Jámбор Pál.
- Hiemer cs-i lt. 98, 137.
- Hijar ny. h. 247.
- Hilgers Joseph S. J. 105.
- Hilhelm F. aj. 103, 139.
- Hillesum J. M. életrajza 244, 245.
- Hinrichs-féle katalogus 16.
- «Historia az Rustan czaszarrol» I. Drávai névtelen.
- «Historia del principe Sfaramundi» 244.
- «Historiaia az Priamus kirali fianak» I. Lévai névtelen.
- «Hispaniai Vadászásgh» 215.
- «Hitopadésa» 248.
- Hodinka Antal aj. 102, 103, 135, 139.
- «Hódmezővásárhely» szerk. aj. 103, 139.
- Hódmezővásárhelyi ev. ref. főgimn. nyilv. tanári kta 1914-ben 185, 186. —i nktak 121.
- Hoffgreff-féle énekeskönyv 79.
- Hoffmann Béla 124. — Edith aj. 139. — Mária aj. 99, 103, 132, 225; előlé-

- pése 254; könyvismertetése 234—236. — Paul fordító 30.
- Hofmeister József 121.
- Holicsi nkt. 121.
- Holland lord és lady 111.
- Hollandia 257. —i könyvesházak 111, 245, 246; és a világháború 112. —i ktak áll. segélyezése 1915-ben 112; 1916-ban 245. —i ktosképzés 245. —i ktstatisztika 111.
- Holme Charles: «The art of book.» 107.
- Hollósy István aj. 225.
- Holtey német fordító 156.
- Holub József aj. 99, 139, 225; irodalmi működése 142; tanulmányúton 2.
- Holzmann I. Bochatta.
- Homeros Iliás és Odysseája 253.
- Homokbálványosi nkt. 121.
- Homonna 211.
- Homstead 132, 225.
- Hontkiséri nkt. 121.
- Honvéd József 124.
- Horarium kéziratok (XV. sz.) 247.
- Horvát András (szkহারী) «Panasai Christusnak» 79. — Boldizsár fordítás 168. — Henrik fordító 166.
- Horváth Ádám (pálóczi) 47. — Antal 255. — Géza 119; aj. 132, 135. — János 255. — Ödön aj. 99, 139. — P. Pál 120. — Pál 255.
- Horvátország 107.
- Hosiander András «Pápa nem pápa» 90.
- Hoven Teréz 112.
- Hubay Barna 124.
- Hugo Cardinalis: «Postillas» 217. — Károly: «Világszínháza» 145, 152.
- Hulshof A. kt-tani előadásai 245.
- Hungária-szálló aj. 99, 139.
- «Hungarian Illustrated World» szerk. aj. 101, 134.
- Hunyadi Ferenc: «Historiaia Troia elromlásának» 78. — Margit másoló 152.
- Hupfuff Mathis kny. 249.
- Hupka Ödön gyakornok † 129.
- Husner Georg kny. 249.
- Huszi nkt. 121.
- Hüll Pál 120.
- Hülle H.: «Die chinesischen Neuerwerbungen der königlichen Bibliothek» 247.
- Idari Péter: «Historia Alexandri Magni» (Kolozsvár, 1591) 180.
- «Ildnepekre való elmékedések» 88.
- Iduna I. Szász Károlyné.
- Ifjúsági olvasótermek 112.
- Ignotus fordítás 75, 167, 169.
- Ihász Dániel levelezése 136, 137. — Károly 119.
- Illés László (E.) fordító 158.
- Illyefalvi István: «Jephta sive tragodia Jephtae» (Kolozsvár, 1590) 180.
- Impressum, magyarul 87.
- Imsovcí nkt. 121
- Ince József 123.
- Inczédy László fordítás 56, 58.
- Index congregatio 105.
- Indiai könyvnyomtatás története 248.
- Ingolstadt ny. h. 247. —i Egyetemi kt. története (1472—1500) 116.
- Inkunabulumok I. Ónyomtatványok.
- Insterburg 10.
- Internationale Ausstellung für Buchgewerbe und Graphik. I. Lipcse.
- Ipolyság, Hont vm. Gazdasági Egylet 132.
- Irigi nkt. 121.
- Írógépek 113.
- Iskolai ktak Amerikában. 114, 115.
- Isoz (d') Kálmán és Kálmánné aj. 99, 103, 139.
- István deák I. Temesváry István.
- Istvánházai nkt. 121.
- Itumaeus Aegidius: «Enarratio in Epistola Johannis.» 88.
- Ivangorod 124.

- Jaakkola K. Emil fordító 41.
 Jacobaeus J.: «Pascha Lachrymosum»
 (Löcse, 1660) 101, 133.
 Jagič Vatroslav aj. 135.
 «Jakab király ajándéka a Fiának» 215.
 Jakab Ödön fordítás 57—59, 167, 168,
 174.
 Jakubovich Emil aj. 99, 103, 139;
 irodalmi működése 143.
 Jalava Antti fordító 36.
 Jámbor Pál fordítás 41, 57.
 Jancsó Andor † 124.
 Jándi nkt. 121.
 Jankovich G. K. másoló 156. — Mik-
 lós lemásoltatta a Csoma-kodexe-
 ket 81—83.
 Jankó Árpád 255. — János 256. —
 Miklós aj. 139.
 Jarno Joseph fordító 34.
 Jászárokszállási nkt. 255.
 Jászberényi nktak 121, 255.
 Jeddi nkt. 121.
 Jeffers Le Roy: «Sélection and cost
 of editions» 114.
 Jékey Aladár fordítás 75.
 Jeney Gyula 122, 255.
 Jerwett C. Charles röpirata a könyv-
 vám eltörlése mellett. 113.
 Jeszenszky br. cslt. 98, 137.
 Jesztrebényi Gyula 121.
 Jókai Mór fordítás 41, 42, 52, 57, 65,
 161, 173.
 Jókai Ihsász Miklós aj. 139.
 Jolsvai nkt.
 Jonas E. zeneszerző 154.
 Jónás Károly aj. 99, 103, 139.
 Jó Sándor 122.
 Jósika Kálmán br. 145; «Báthory Gá-
 bor utolsó szerelme» 152; «Kátasy
 Mihály» 152, 153; «Rákóczy Julia»
 153. — Miklós 152.
 Józsa Gerő 255. — Mihály 124.
 József (II.) m. kir. 127.
 Jörg—Draskóczy Ilona fordítás 167,
 169.
 Juffray W. fordító 64.
 Juhász Antal 255. — Gyula fordítás
 166. — Jenő 122.
 Juhos Lajos 123.
 «Jüdische Delicatessen» 135.
 Kacsó József aj. 100, 132.
 Kádár Jenő 119. — Lajos 121.
 Kadossa Eduard fordító 37, 39.
 Kafka Margit fordítás 167, 169.
 Kaiser: «Egy zsidó család» 153. —
 Rudolf: «Zur Katalogisierung von
 Textbüchern» 117.
 Kakaslovníci nkt. 121.
 Kákonyi Péter: «Historia Astiagis re-
 gis» 80, 81.
 Káldi Béla 122.
 Kalix Gyula 121.
 Kalkutta ny. h. 248.
 Kállay csi lt. 98, 137.
 Kálmán Miksa: «Poésies hongroises»
 (Budapest) 71, 72.
 Kalnikow 129.
 Kanisius Petrus: «Keresztyen hitnek
 summaja» 88.
 Kanozsay József 255.
 Kansas City. Főiskolai fiókkt. 114.
 Kapi Béla fordítás 42.
 Kapornay Sándor 123.
 Kaposi Károly 120.
 Káposztás Éva cl-e. 230.
 Karabélyos Ede 124.
 Karánsebesi áll. Főgimn aj. 99, 139.
 Kardos Elemér aj. 103, 139.
 Karinth Frigyes fordítás 42.
 Karlsruhe-i Hof- und Landesbibliothek
 bombázása 126.
 Kármán József fordítás 51.
 Károly (III.) m. kir. 230; (VI.) ném.
 császár 136.
 Károlyi Árpád aj. 103, 139. — Péter:
 «Az apostoli credonak igaz magya-
 rázattya» 86, 90; «Az egy igaz Is-
 tenről» 91; «Symbolum apostoli-
 cum» 214.

- Kárpáti Károly 121.
- Kassa 96, 132, 134, 150, 156, 157, 203. — Egyházmegyei hatóság aj. 103, 139. —i Felsőmagyarorsz. Rákóczi-Múzeum 208; kta 1914-ben 186, 208, 209. —i Felsőmagy. Szociáldem. Párt aj. 226. —i Kazinczykör aj. 139. — Kir. Jogakadémia ktában ismeretlen régi magyar nyomtatvány 95. —i Színház 154.
- «Kassa-Eperjesi Értesítő» 97.
- Kaszner Olga könyvtárossá nevezetiki Losoncon 190.
- Katalogizálás 115, 250, 251. Zenei szöveggönyvek —a. 117:
- Katona Imre írásmintái 107.
- Kaufmann Aurél hadbavonult 191. — Josefina fordító 29.
- Kazinczy Ferenc: «Bibliotheca antiquaria rerum Hungaricarum» c. kézirata 127; fordítás 46, 70.
- Kecsedti nkt. 121.
- Kecskemét 96, 131, 149, 159. —i Városi Múzeum és kt. 1914-ben 186.
- Kéki Lajos aj. 132.
- Kékkői nkt. 121.
- Kelemen Albert 122. — Erzsébet cle 230.
- Keller-cs. aj. 99, 139.
- Kemény Lajos aj. 96, 97, 132, 134; «Magyar Könyvesház» 95. — Simon (erdélyi fejedelem) kincstárának leltára 217. — Simon (író) fordítása 169.
- «Képes Világlap» szerk. aj. 101, 134.
- Kerényi Frigyes fordítás 171.
- Keresztúri Pál: «Christianus lectans» 86, 87; «Felserdült keresztyén» 86, 87; «Lelki legeltetés» 86, 87.
- Kereszty István aj. 99, 100, 103, 132, 139; irodalmi működése 141.
- «Keresztyén Catechizmus». (Sárospatak, 1667.) 95.
- «Keresztyéni Fohászok» 215.
- «Keresztyéni vallásnak rövid Tudománya» 215.
- Keretrajzok 106.
- Kertbeny K. M. fordító 20, 29, 31.
- Kertész Árpád aj. 134.
- Kéry Gyula fordítás 56, 168.
- Késmárki ág. h. ev. ker. liceum nagy- kta 1914-ben 186, 187, 209.
- Késmárky Árpád aj. 132.
- Keszeics Lajos 123.
- Keszthelyi Balatoni Múzeum kta 1914-ben 186.
- Kéthelyi nkt. 122.
- Ketskeméti János: «Fides Jesu et Jesuitarum» 215; «Három Fő Innepre Praedicatorok» 215; «Magyar predikáció» 91.
- Kézdivásárhelyi nkt. 122.
- Kezdebetük 106.
- Kéziratok egyetemes katalogusa 250, 251. Örmény—Szamosúsvárt 201.
- Kéziratulajdonosok I. Könyvgyűjtők. Kiadói szerződés 222—224.
- Kínai kéziratok 247.
- Kínál Endre 256.
- «Kincstartócska» (H. n. 1627) 97, 133.
- Király Emma aj. 100, 132.
- Kirchheim ny. h. 249.
- Kirfel W.: «Die Anfänge des Sanskrit-Druckes in Europa» 248.
- Kisfaludy Atala fordítás 75. — J. László 123. — Károly fordítás 42, 47, 50, 51, 54, 60—63, 66, 67, 160, 161, 170—172. — Sándor fordítás 46, 53, 54, 56, 63—65, 172. — -tár Sümegen 201.
- Kishajmási nkt. 255.
- Kisházy Ágoston aj. 135. — Gyula aj. 101, 102, 134, 135.
- Kisgalambfalvai nkt. 121.
- Kisgyörgy Jenő 122.
- Kisillyei nkt. 255.
- Kiskúnfélégyháza 132. —i Városi Múzeum kta 1914-ben 187.
- Kiskúnhalasi Ref. Főgymn. kta. 1914-ben 187, 188.
- Kiskúnmajsi nkt. 122.

- Kismányai nkt. 255.
 Kisóvári nkt. 122.
 Kispesti nktak 122.
 Kiss János (író) fordítás 46. — János ktos 255. — János (szinész) fordító 148. — József (költő) fordítás 52, 53, 55, 59, 61, 75, 76, 166—168, 173, 176. — József ktos 122. — Károly 120. — Lajos 124, 205. — Pálné aj. 103, 139.
 Kistapolcsányi nkt. 255.
 Kisteleki Ede fordítás 167.
 «Kitett cégér contra Paulum Keresztúri» 88.
 Kivekás Matti fordító 40.
 Kizák Miklós 122.
 Klein Sámuel 150; aj. 103, 139. — Stefan J. fordító 24.
 Klimkó József 123.
 Kneffel Béla aj. 132.
 Knopp Mihály 121.
 Kobek Béla aj. 99, 103, 139. — Béláné aj. 99, 139.
 Koch W. Theodore: «A librarian at the Leipzig exhibition.» 114; «Opening of the A. L. A. exhibit at Leipzig» 114.
 Kohlender Árpád aj. 103, 139.
 Kohner Adolf br. aj. 99, 139.
 Kohut Adolph fordító 19, 21, 36, 41. — Sándor fordító 160.
 Kolbay Sándor 255.
 Kolosy cs. lta. 230. — Dávid 230. — Imre 230. — István aj. 139. — János cle 230.
 Kolozsorsai nkt. 255.
 Kolozsmegyei árvaszék aj. 103, 139.
 Kolozsvár 100, 101, 131, 132, 225; ny. h. 78, 83. —i Erdélyi főkományszócság 154. —i Erdélyi Kárpát-egyesület Múzeuma 1914-ben 188. —i Ferenc József Tud. Egyetem orvosi kara aj. 228; tanácsa aj. 99, 139. —i Nemzeti Színház 151.
 Komárom. Kulcsár István kta 189. —i Közs. Iskola 189. —i nkt. 122. —i Nyilvános Kt. 1914-ben 188—189, 209, —i Várm. kt. 188. —i Vöröskereszt kórház 209.
 Komáromi Ferenc nagyszombati nemes 83.
 Komjáthy Jenő fordítás 166, 174.
 Komlói nkt. 122.
 Komócsy József fordítás 56—58, 74, 167.
 Komornyik (Galicia) 120.
 Konkoly János 122.
 Konstantinápoly 242.
 Konti József: «Az eleven ördög» 148.
 Kontler Gyula 122.
 Kónya József 255.
 Kooperáció könyvtárakban 238.
 Kopcsányi Mihály: «Narratio rei admirabilis ad Posonium gestae.» 87.
 Korentsy Sándor 255.
 Koroda Pál fordítás 75, 174.
 Korvinák 240—242.
 Kossuth Ferencné aj. 135, 136. — Lajos levelei Simonyi Ernőhöz 136.
 Kosztka Georg fordító 32.
 Kosztolányi Dezső fordítás 166, 169.
 Kotormány János 212.
 Kotzebue: «Bujdosó Ámor» 153.
 Kovách Ernő (galsai) naplója a M. N. Múzeumban 227. — György cle 98, 136. — Mihály 122.
 Kovács András aj. 99, 139. — Endre 255. — Gyula 123. — Gyula (E.) 151, 152; fordítás 75. — Ignác aj. 98, 132, 135. — István aj. 157. — István (B.) 121. — János aj. 98, 135. — Loránd aj. 135, 136. — Pál 145: «A zárdaszűz» 153; fordítás 143. — Sándor aj. 136.
 Kovacsik Mihály 121.
 Kovácsvágási nkt. 255.
 Kozma Andor fordítás 58, 59, 74, 167, 169, 174. — Márton 123.
 Kölcsey Ferenc fordítás 43, 47, 50, 52, 54, 55, 58, 62, 63, 65, 66, 70, 161, 170, 172.

- Kölcsönforgalom a M. N. Múzeumban. 133—135, 137.
- Köln ny. h. 85.
- Kőműves Imre 148.
- Kömödy Johann fordító 19.
- Könyvbeszerezés 114.
- Könyvesházak áll. segélyezése Hollandiában 112, 246.
- Könyvészet I. Bibliographia.
- Könyvfestészet Firenzében 244.
- Könyvfestő: Attavante 243.
- Könyvgyűjtők: Almássy Pál 100, 131. Ányos Lajos és neje 189. Apor 200. Aradi Gerő 155. Bársony István 236. Bethlen Gábor 90. Bogáthy Medárd 152. Celtes Konrád 184. Csabaffy 153. Csabai 153. Degen Árpád 236, 238. Dnágus Antal 148. Dominicus praepositus Albensis 247. Evva Lajos 147. Fekete Béla 154. Gerőfy Andor 149, 150. Ginsberg L. E. 235. Grolier 247. gergyóremetei Győrffy Antal 148. Hauslab 246. Jankovich Miklós 81, 82. Klein Sámuel 150. Kőműves Imre 148. Kultsár István 189. Latabár Endre 149, 150. Leövey József 159. Lichtenstein hgek 246, 247. Lengyeltóti Lovassy Dénes 154. Mannsberger Jakab 147, 149—154, 157, 159. I. Mátyás m. kir. 240—242. I. Rákóczi György 85—91, 214—218. Br. Révay Ferenc 229. Rosenthal rabbi 244. Schönfeld (Bécs) 81, 82. Sepsy Károly 148. Szabó Anti 149. Id. Szinnyi József 189. Temesváry színigazg. 148, 149. Vámbéri Ármín 258. Waldis Burkhardt 247.
- Könyvhasználat a hágai könyvesházban 112.
- «Könyvkereskedők Évkönyve» 232.
- Könyvkiállítás I. Lipcse.
- Könyvki kölcsönzés 114, 115.
- Könyvkötés 106, 107.
- Könyvművészet 106, 107.
- Könyvnyomtatás emlékei 106, 107. — története 247—249.
- Könyvtárak és élethivatásra való nevelés 114. — és mozgóképek 114. — sorsa a világháborúban 125, 126.
- Könyvtárberendezés 112.
- Könyvtárépítkezések 178, 179, 186, 197, 246.
- Könyvtári felszerelés 113, 114. — szakjelzés 116, 117. — szakrendszer 4, 6—8, 116. szolgálat 114.
- Könyvtárjegyzék. Ingolstadti Egyetemi — 1412-ből. 116. — Wommensteini apácakolostor — e a XVI. sz. elejéről 116.
- Könyvtárosképzés 115, 245, 249, 250.
- Könyvtárosok élete: Alblas J. 245; Hillesum J. M. 244; Lebrinj C. 245; Saint-Denis 111; van Someren J. F. 111. Vértesy Jenő 252—254. — nyugdíjügye Amerikában. 113.
- Könyvtárstatistika (németalföldi) 111.
- Könyvtártan 239, 240
- Könyvtártörténet 114; Amsterdam 244, 245; Bécs 246, 247; Ingolstadt 116; München 116; Zürich 116.
- Könyvtáralom (egyházi) 105, 106.
- Könyv-vám 113.
- Köpesdy Sándor aj. 228.
- Körispataki nkt. 122.
- Körmendy Ékes L. aj. 100, 132.
- Körmöczbányai nkt. 122.
- Körösy Kornél és Lenhossék Mihály: «A budapesti könyvtárakba... járó természettudományi... folyóiratok jegyzéke.» (Budapest, 1916) 236—238.
- Kötelespéldányok Dresdában 235. — a M. N. Múzeumban 130, 131, 133. Poroszországban 248, 249.
- Kövér Györgyné aj. 139.
- Kövesfalvai nkt. 122.
- Krakó 96, 131, 226.
- Kram János 255.

- Krasiesyn. Sapieha hg. kastélya. 125.
 Kraus Henrik aj. 103, 139.
 Krecsányi Ignác aj. 96, 132.
 Krigler István 212.
 Kristóf György ideiglenes ktos lesz 201.
 Kriza János: «Vadrózsák.» Fordítás 70, 71.
 Krohn Ferenc 123.
 Krsztonosits Péter aj. 227.
 Krumenacker Istvánné (özv.) aj. 102, 135.
 Kuchtych János cle 136.
 Krücken Oscar (von) fordító 23, 37.
 Kúla 150.
 Kulbanek János 208, 209.
 Kulcsár Ferenc 121. — György «Postilla» 89.
 Kultsár István kta 189.
 Kumlik Emil egyetemi kt. igazgatóvá nevezetik ki 196, 197.
 Kun György aj. 98, 135.
 Kuncz Aladár 155.
 Kunoss Endre fordítás 62.
 Kunszentmiklósi nkt. 122.
 Kuntor József 124.
 Küküllődombói nkt. 122.
 Külföldi folyóiratok szemléje III—III, 243—251.
 Künle Tivadarné aj. 200.
 Kürti nkt. 122.
- La** Bibliofilia 243, 244.
 Labata Franciscus: «Apparatus concionatorum» 85.
 Labes Friedrich: «Fragen aus dem preussischen Pflichtexemplarsrecht» 248, 249.
 Ladamérszky Gyula fordító 149.
 Lajmann Paulus: «Theologia Moralis» 85.
 Lajos frater: «Kincstartócska» 91.
 Lajos Fülöp francia kir. 250.
 Lakatos Lajos felolvasása 195. — Pál 123.
 Lakner Ernő 122.
 Lakos József 255. — Zsigmond † 255.
 Láng Ádám fordító 153. — István 123.
 Lanus Zacharias 87.
 Lányi Béla 212. — Sarolta fordítás 169.
 Laoni kt. 126.
 Larousse Pierre l. Clément Félix.
 Laskai János fordító 85.
 Lasovaci nkt. 122.
 Lászy Vilmos fordító 158.
 Latabár Endre 149, 150; fordító 149, 152, 154—156, 158.
 Latin kéziratok egyetemes jegyzéke 251.
 Latkóczy Mihály fordítás 70.
 Lauka Gusztáv fordítás 59, 74, 167.
 Lauremberg Petrus: «Apparatus planetary» 87.
 Lázár István fordítás 43. — József 255.
 Lebrijn C.: «Vierde internationale «easterschool» van de Librany assistant's association» 112; † 245.
 Lechner Jenő aj. 103, 139. — Julius (von der Lech) fordító 33.
 Léderer Ervin aj. 103, 139.
 Lednic 216, 217.
 «Leeszaal-jaarbockje» III, 245.
 Leeuwardeni tartományi kt. és könyvesház 246.
 Legouvé Ernest: «Rang és szerelem» 153.
 Lehmann Ferenc aj. 103, 139.
 Leibici nkt. 255.
 Leideni Egyetemi kt. 112, 246. — Nyilv. olvasóterem és a mozgósítás 245.
 Lenberg 132. — gr. Baborowsky alapítványi kt. 125. — Egyetemi ktár az orosz okkupáció alatt 125. — Helytartósági ltár 125. — Műgyemtem ktára 125. — Ossolinski-féle Nemzeti Intézet 125.
 Lengyel Pál fordító 34.
 Lenhossék Mihály aj. 139; l. még Körösy Kornél a. is.

- Lenkei Henrik fordítás 167.
 Lenkey István másoló 154.
 Leó (XIII.) pápa 105.
 Leopold Lajos aj. 99.
 Leövey József 150, 159.
 Lépes Bálint: «A halandó emberi nemzetség fényes tüköre» 90; «Pokoltul rettentő tükör» 89.
 Lesznai Anna fordítás 169.
 Lévai névtelen: «Historiaia az Priamus kirali fianak» 78, 80, 83.
 Léway József fordítás 50, 53, 54, 56, 57, 58, 63, 170, 171, 173—175.
 Levélfelvágó gépek 113.
 «Liber de jure sacro» 88.
 «Liberey» 117.
 Library assistant's association husvéti kirándulása 112.
 Liechtenstein I. Alajos 246. — II. János 246, 247. — János Ádám András 246. — József Vencel Lőrinc 246. — I. Hartmann 246. — II. Hartmann 246.
 Lier Henriët (van): «Excursie 24—26 juli 1915 van de Commissie van Studienbelangen der Nederl. Vereen. van Bibliothecarissen» 246.
 Lillei kt. 126.
 Lindner Ernő fordító 44. — Gyula 120. — Nándor 124.
 Lipcse 222. — Bugra kiállítása 114; a gyulafehérvári Batthyány-intézet részvétele 184; háborús gyűjtése 9, 138: olasz része 243. —i Deutsche Bücherei 3, 5; háborús gyűjteménye 10—12, 138. —i Deutscher Buchgewerbeverein kt-tani tanfolyama 249, 250. — Deutscher Börsenverein 11. —Deutsches Buchhändlerhaus 11. —i Könyvvásárok 224. —i Völkerschlacht-Denkmal 11.
 Lipcsey Ádám fordítás 167.
 Lipót (I.) m. kir. 98, 136.
 Lippay Károly aj. 99, 139.
 Lippenszky Árpád 122.
 Lipsius I. Lypsius
 Lizsabon ny. h. 250.
 Lisznyai Kálmán, fordítás 61, 175, 176.
 Liszt Ferenc 171.
 «Literarischer Anzeiger für Ungarn» 108.
 Lizsovice 124.
 Lochr August (v.) aj. 99, 139.
 Lodz 256.
 Loew William N. fordító 34, 51, 53, 55.
 Lombardus Petrus: «Textus sententiarum» (Basel, 1489) 248.
 Londoni British Museum 112; kínai kéziratai 247. — Donatus 248. — Fulham Public Library 112.
 Lónyay Menyhért gr-i cle. 230.
 Losonci Városi Közkt. 1914-ben 189, 190.
 Losonczy László fordítás 161, 163.
 Lotić Ludomir fordító 24.
 Lotther Michael kny. 117.
 Louisiana 134.
 Lovagregények könyvészete 244.
 Lovassy Dénes (lengyeltóti) 154.
 Lőcse ny. h. 80. —i Ág. h. ev. Egyház kta 1914-ben 190, 191. —i nkt. 122.
 Lőw Immánuel aj. 132.
 Lőweni kt pusztulása 125; újra létesítése 126.
 Lublin 119, 123.
 Lucas József aj. 99, 103, 139.
 Lugossy-kodex 79.
 Lukács Márton aj. 100, 132.
 Lukácsy Sándor: «Árva Zsuzska» 153, 154.
 Lulić Iván fordító 38.
 Lulich Albin 120.
 Luther Johannes: «Studien zur Bibliographie der Kirchenpostille Martin Luthers» 117, 247. —Márton 117, 247.
 Lutz Andreas kny. élete 247, 248.
 Lyon ny. h. 85, 87.
 Lypsius Justus: «De Constantia» 85; «De Politica» magyarul 88.

- M. E. fordító 41.
 M. Földrajzi Intézet r.-t. aj. 103, 139.
 M. kir. 10. honvédegyalozezred parancsnoksága aj. 103, 139.
 «Maandblad voor bibliothekwezen» 111, 112, 244—246.
 Máchik Josef (v.) fordító 31.
 Mácza János aj. 228.
 Macsuha János 124.
 Madách Imre fordítás 65, 173.
 Madarassy László aj. 103, 132, 139; irodalmi működése 100, 143.
 Madarász Lajos 123.
 Máday Izidor aj. 228.
 Madeira 111.
 Madridi nemzeti kt. Guevara Marco Aurelioja 250.
 Magán ktak l. könyvgyűjtők.
 Magdeburg. Lotther Michael kny. 117.
 Mágócsy-Dietz Sándor aj. 227.
 Magyar Kázmér aj. 132.
 «Magyar Figyelő» 2.
 «Magyar Híradó» szerk. aj. 134.
 «Magyar Hírlap» (Cleveland) szerk. aj. 226.
 «Magyar Könyvesház» 92—95, 219—221.
 Magyar könyvművészet 107.
 «Magyar Könyvszemle» 1, 126, 127, 130, 138, 145, 214, 217, 243; szerk. aj. 100, 103, 132, 139; szerkesztése 254.
 «Magyar Kurir» 101.
 «Magyar Mérnök- és Építészegylet Közlönye» 233.
 «Magyar Minerva» 239, 251.
 «Magyar Orvosok Lapja» 233.
 «Magyar Pedagogia» 233.
 «Magyar Újság» szerk. aj. 134.
 Magyararcsernyei nkt. 122.
 Magyarfodorházai nkt. 255.
 Magyar Pál 122.
 Magyarkirályfalvai nkt. 255.
 Magyarország kéziratanyaga 251. —i
 ktári mozgalmak 243. —i nyomdák változásai 128.
 Magyarsárosi nkt. 122.
 Magyarvistai nkt. 122.
 Magyarzsákodi nkt. 122.
 Mainz ny. h. 247.
 Majninszky Mihály 121.
 Major Péter 120.
 Majorkai nkt. 122.
 Majthényi Flóra fordítás 175.
 Makai Emil fordítás 58, 74, 168.
 Makói nktak 122, 255.
 «Manesses és Nabogodonosor» 79, 81.
 Mannsberger Jakab 147, 149—154, 157, 159.
 «Manuale» spanyol ősnymotvatvány 247. «— Parochorum» (Nagyszombat, 1675) 97, 133.
 Máramarossziget 228. —i ref. liceum kta 1914-ben 192, 193, 210.
 Máramaros vm. 121.
 Marczali Henrik aj. 99, 139.
 Margitai Péter: «Jonás Propheta magjarazatya» 214; «Magyarázatja az Isten Törvény[én]lek» 215.
 Mária Terézia m. kir. 230.
 Marich Augusto (de) fordító 64.
 Marinci nkt. 122.
 Markovich Károly 255.
 Márkus Miklós fordítás 53, 56, 57. —féle kti állványok 200.
 Marosugrai nkt. 122.
 Marosvásárhelyi Közművelődési Ház kta 1914-ben 191, 192, 210. —i nkt. 122. —i ref. kollégium kta. 1914-ben 191.
 Mars-Fournier l. d'Ennery.
 Martin Frigyes fordító 149.
 Mázty Sándor 121.
 Marzós György cle 98, 136.
 Másolatok előállítása gázokkal 249.
 Másolók: Bizik Samu (1882) 150; Chiabay Pál (1831) 156; Jankovich G. K. (1875) 156; Lenkey István

- (1848) 154; Hunyadi Margit (1882) 152; Romváry Lajos (1875) 149.
 Mateóczi nkt. 122.
 Matild hercegnő 116.
 Mátraszöllősi nkt. 255.
 Mátyás (I.) m. kir. 157, 158; kta 240—242.
 Mayer József 122. — Pál könyvet ad el a M. N. Múzeumnak 101.
 Mayerhoffer Gustav Narcis fordító 25, 28.
 Mazzatinti Giuseppe: «Inventari dei manoscritti delle biblioteche d'Italia» 250.
 Mecséri nkt. 122.
 Medgyesi Pál: «Szent atyák öröme» 86, 217; «Trecentumviratus» szerzője 256—258.
 Mednyánszky Alajos br. 81.
 Medyka 123.
 Meerheimb Richard von fordító 28.
 Megyery Ferenc aj. 135, 226. — Károly fordító 156.
 Meilhac Henri: «Fabienne» 154. — és Halévy: «Szép Heléna» 154.
 Meisnerus: «Conciones dominicales» magyarul 86.
 Meier Gabriel: «Der Bibliothekskatalog von Wonenstein» 116.
 Melich János aj. 96, 99, 103, 132, 139, 225; előlépése 254; irodalmi működése 141; közreműködése a «Magyar Könyvszemle» szerkesztésénél 254.
 Melius Péter: «Aran Tamas tevelgesinek meg cafolasi» 87; «Magyar predikációk» 90, 91.
 Mellesville és Duveryer: «A szép molnárnő» 154, l. még Scribe a.
 Meltzl Hugó népdalfordító 62, 63.
 Menczer Lipót aj. 103, 139.
 Mérai nkt. 122.
 «Mercurius Gallo-Belgicus» 88.
 Méry Károly fordítás 174.
 Mészáros Gyula aj. 139. — Károly 120.
 Meteorologia könyvészete 244.
 Meurice Pál: «Samil az oroszok ellen» 154.
 Meyer H. H. B.: «The libraries of Washington» 113.
 Mezey Ernő fordítás 174.
 Michalski G. aj. 132.
 Miesko (II.) lengyel kir. 116.
 Migne J. P.: «Dictionnaire des manuscrits» (Paris, 1853) 250.
 Mihalik József 207; aj. 139. — Kálmán 255.
 Mihályfalvi Gábor 123.
 Mihucz Szabin 124.
 Miklós Ödön: «Ki a «Trecentumviratus» szerzője?» 256—258.
 Mikó László 79.
 Mikola Mihály 123.
 Mikszáth Kálmán fordítás 43.
 Milano 227.
 Milleker Bódog 212; aj. 103, 132, 139, 225.
 Milos Romulus 204, 212.
 Milotai István: «Agenda Hungarica» 215; «Oltvanya» 89.
 Mindszenti nkt. 122.
 Miniaturák 243, 244, 247.
 «Mirabilia Urbis Romae» (Róma, 1523) 243.
 Miskolcz 152. —i ág. h. ev. egyház kta 1914-ben 193. —i Borsod-Miskolczi Múzeum kta 1914-ben 193, 210. —i nktak 122, 255.
 Miskolczi Imre (ifj.) aj. 103, 139.
 Miskolczy Zsigmond: «Cyrus kitétele» 135.
 «Missae in Agenda defunctorum» (Nagyszombat, 1704) 133. «—in festis propriis» (u. o. 1662) 133.
 Mitrovics Gyula ktigazgatóvá lesz Debreczenben 182.
 Mitulics Ádám 121.
 Mittner Zoltán 255.
 Moesz Gusztáv aj. 101, 103, 132, 139.
 Mohácsi nkt. 122.

- Moineux Gyula: «A georgiai nők» 154; «A háromcsőrű kacsá» 154.
 Mojzer József † 119, 120.
 Molesz D. aj. 99, 139. — Károly aj. 99, 139.
 Moldován Gergely aj. 101, 132.
 Molnár Albert (szenci): «Dictionarium Hungaricum» 88; fordító 86; «Imát-ságos könyvecske» 214; «Secularis concio evangelica» (Oppenheim, 1618) 217. — György 152. — Imre 127; aj. 99, 139. — István 212. — János a «Pol. Kirchl. Manch-Hermäon» szerzője 127. — Jenő 255.
 «Monographies bibliographiques» 109, 110.
 Monori nkt. 255.
 Monostori András: «Apologia» 91; «De gratia et libero arbitrio» 90.
 Monoszlai András: «De cultu imaginum» 91; «Liber de invocatione et veneratione Sanctorum» 86.
 Montfaucon Bernát: «Bibliotheca bibliothecarum manuscriptorum nova» (1736) 250.
 Móra Ferenc 212. — István fordítás 167.
 Moretti Paolo 243.
 Mosoni nkt. 122.
 Mosolygó Simon aj. 103, 139.
 Mossdorf Friedrich 224.
 Moys Tivadar 255.
 Mozart a zenenktban 111. —iana 235.
 Mozgó képek a könyvtárban 114.
 Mozsori nkt. 122.
 Mráz József 124.
 Mumbauer Johannes fordító 38.
 Munkács 155.
 Munkácsy Mihály irodalmi működése 143; távozása a Múzeumból 119.
 Munkay József 120.
 Murányi Zsigmond fordító 153.
 Musset Alfred: «Fantasia» 154.
 Musso M. fordító 32.
 «Múzeumi és Könyvtári Értesítő» 207, 217.
 Muzslai nkt. 255.
 Müller-féle taoista kánonygyűjtemény 247. — Adolf (id.) zeneszerző 147. — Eugen fordító 19. — Hugó: «Fokról-fokra» 154, 155.
 München ny. h. 85. — i Bayerische Hof- und Staatsbibliothek aj. 95, 131; Donatus-töredéke 248; Guevara Marco-Aurelioja 250; háborús gyűjteménye 6—9; háborús vesztesége 126; ősnymotatványai 117, 118. — Egyetemi kt. története 116.
 Műszavak (könyvtári) a németben 117.
 «Művészet» 233.
 N. E. W. fordító 37, 39.
 Nádas György nem szerzője a Thaly vitézi énekeiben közölt töredéknek 79.
 Nagari-típusok 248.
 Nagy György † 122. — Gyula (tasnádi) aj. 96, 132, 227. — István fordító 151. — János 124. — Jenő aj. 225. — László 124. — Luiza 155. — Máté 255. — Mihály 120. — Olivér (cöttevényi) aj. 99, 139. — Sándor (K.) 120. — Sándor 255.
 «Nagy Sándornak historiája» 214, 215.
 Nagyági nkt. 122.
 Nagybánya 101, 132. — i Ev. ref. lel-készi hivatal aj. 99, 103, 139. — i nktak 122.
 Nagybarczai nkt. 122, 255.
 Nagybörszöny 226.
 Nagyemőke nkt. 122.
 Nagynyedi Bethlen-kollégium kta 1914-ben 193, 210.
 Nagykanizsai nkt. 122.
 Nagykikindai nkt. 255.
 Nagylázi nkt. 255.
 Nagykőrös 132.
 Nagykutasi nkt. 122.

- Nagyselmeczi nkt. 122.
 Nagyszalotnai nkt. 122.
 Nagyszebeni K. u. k. Militárkommando aj. 139.
 Nagyszentmiklósi nkt. 122.
 Nagyszombati Városi Közkt. és Tört. Emléktár 1914-ben 193, 194.
 Nagyszőlősi nkt. 122.
 Nagytapolcsányi nkt. 122.
 Nagyvárad 148, 149. Biharmegyei és Nagyvárad R. és Tört. Egylet 195 Biharvármegyei Orvosgyógyászati és Természettudományi Egyesület kt. 195. Biharmegyei Takarékpénztár 195. —i Cs. kir. helytartóság 150, 156. —i Cs. kir. rendőrigazgatóság 149. Egyesült Biharm. és Közp. Takarékpénztár 195. —i Ipolyi-gyűjtemény 195. —i Leszámtoló és Pénzváltó bank 195. —i nktak 122. —i Szigligeti-Társaság 195. —i Takarékpénztár 195. —i Városi Nyilv. kt. 1914-ben 194, 195, 210, 211.
 Námesztói nkt. 255.
 Napoleon (I) francia császár és a könyvek 111.
 Narducci Enrico javavaslatai az olasz egyetemes katalógus tárgyában 250.
 Naschér S. fordító 22.
 Navratil Dezsőné aj. 139.
 Négyesy László 33, 34.
 Némäti Kálmán 132.
 Némädy József 123.
 Nemes Árpád 256. — Ferenc 147. — György 124.
 Nemesbori nkt. 122.
 Nemeskeresztúri nkt. 122.
 Német folyóiratok története 107, 108. — könyvművészet 106, 107. — nyugati főhadiszállás aj. 103.
 Németalföld 1. Hollandia.
 Németh András 121.
 Németország 130. — kéziratanyaga 251. — ktai a világháborúban 126.
 Népballada fordítások 72, 73, 164, 165, 172.
 Népdalfordítások 47—49, 51, 54, 59—64, 70—73, 160—168, 171, 172.
 Népkönyvtárak 111, 112, 119—125, 213, 251—256.
 Néprajzi könyvészet 109, 110.
 Nessl E.: «Kaland az eldörsön» 155
 Néthy Jean (de) fordító 72, 73, 172.
 Neumann F. W. fordító 64. — Juci aj. 99, 139.
 Neusl (id) János 122.
 Névy László fordítás 52, 55, 61.
 New-York 101, 131, 134.
 Niccolari P. I. Boffito G.
 Niedermeyer Béla 123.
 Nogáll Janka (Szaboné) fordítás 23.
 Nógrádi Sandor † 122.
 Nógrádszentpéteri nkt. 255.
 «Novoje Vremja» 5.
 Nürnbergi Germanischer háborús gyűjteménye 9, 14.
 Nyárádszentimrei nkt. 123.
 Nyárai Ferenc 121.
 Nyilas Samu fordítás 56.
 Nyiregyháza Szabolcsvármegyei Múzeum kta 1914-ben 195. —i Tiszai Ev. egyházker. püspöke aj. 101, 132.
 Nyitrai Vármegyei Múzeum 1914-ben 195, 196.
 Nyitraiváncái nkt. 123.
 Nyitray László † 124.
 Nyomdák. Magyarországi — változásai 128.
 Óbudai Ferenc cl-e 98, 136.
 Ödögösi nkt. 255.
 Odry Lehel: «Schnipp-Schnap» 155.
 Oecolampadius Joannes: «Commentarii omnes in libros Prophetarum» (1558) 216.
 «Oesterreichischer Beobachter» 102.
 Offenbach Jakab zeneszerző 149, 152, 154, 158, 159.
 «Oh mint keseregnek most...» 80.

- Oláh István † 124.
 Olasz könyvművészet 101. — ktak egyetemes katalogusa 250.
 Olasz nkt. 255.
 Olaszország kéziratanyaga 251. — knytatás története 243.
 Olkum 120.
 Olschki-cég gyűjteméye 243. — G. Cesare: «L'esemplare della prima edizione del Petrarca conservato nella Queriniana di Brescia» 243. — S. Leo. «Livres inconnus des bibliographes» 243.
 Olvasótermek a M. N. Múzeum könyvtárában 97, 98, 101—103, 133—135.
 Ónodi Jenő 255.
 Oppenheim ny. h. 217.
 Óradnai nkt. 255.
 Orbán (VIII.) pápa 248.
 Orczy Lőrinc fordítás 46.
 Orges Marten papírmaloms 112.
 Orló 121.
 Orosházai nktak 123, 255.
 Oroszlámosi nkt. 123.
 Orosz-Lengyelország 120, 123.
 Oroszország 223. —i Könyvvám 113. «Orvosi Heftlap» 232.
 Osekovói nkt. 123.
 Ószombati nkt. 123.
 Oszlyánszky János cle 136.
 Oxfordi Bodleina 112.
 Ozori Imre: «De Christo et Antichristo» 214.
 Ölenburgi trappista kolostor kta elpusztult 126.
 Ördögkeresztúri nkt. 255.
 Örmény kodexek 200; egyetemes jegyzéke 251.
 Ösnyomtatványok a bécsi Liechtenstein hitbizományi ktban 247; a budapesti M. Tud. Akadémiában; egyetemes jegyzéke Svájcban 251; a müncheni udvari állami ktban 117, 118; a piacenzai közs. ktban 244; a torinói Nemzeti ktban 244.
 «Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok» 62, 63.
 Öttömösi nkt. 255.
 Paál Jenő 122.
 Pacor Viktor aj. 103, 139.
 Pádisz Árpád 121.
 Pajer Antal fordítás 70.
 Palágyi Lajos fordítás 56, 59, 75, 166, 174.
 Pálfi Sándor 120.
 Pálmay Kálmán fordítás 168.
 Pályi Sándor aj. 228.
 Panas Menelaus Milt. aj. 99, 139.
 Panity Vukoszava aj. 139; kinevezése 254.
 «Pannonia megvételéről szóló ének.» Fordítás 70.
 Pap Ede fordítás 58. — Endre fordítás 53, 56, 59. — Gábor fordítás 175. — Gyula fordítás 174. — Kálmán 121.
 Pápa. Dunántúli ev. ref. püspök aj. 100, 134. —i Ref. Főiskola kta 1914-ben 196.
 Papirgyártás története Appeldoornban 112.
 Pareus Dávid: «Commentaria in Epistolam ad Romanos.» 85; «Comment. in Epistolam ad Galatas» 86; «Comment. in Genesisin» 85.
 Páris ny. h. 87. —i Ambigue-Cosmique 155. —i Bibliothéque Nationale kéziratári katalogusai 251; kínai gyűjteménye 247. —i Comédie Française 29. —i Donatus-törédék 248. —i Sociéte Asiaticque 248.
 Parma ny. h. 243.
 Pasteiner Iván aj. 225.
 Pasztincsák András 123.
 Pásztoi 57.
 Pásztor Árpád fordítás 167, 169. — György 120. — Gyula 123.

- Patay József 160.
 Pataki Gyula 121.
 Pataky (pujoni) cs—i lt. 137. — Für-
 zős János «Királyoknak tüköre» 214.
 Patay Sándor fordítás 167. — Kálmán
 119.
 Bauer János aj. 139. — Mariska (bu-
 dahegyi) fordító 27.
 Paul C. A. fordító 150.
 Paulay Ede fordító 151.
 Paxner János 122
 Pázmány Péter: «A mostani új tuda-
 ományok hamissága.» 91; «Az sz.
 írásról és ecclesiáról» 91; «Imát-
 ságoskönyv» 214; «Pironsága» 90;
 «Posillái» 218; «Sötét hajnalcsillag
 után bujdosó Lutheristák» 86.
 Péchy Ferenc fordítás 70.
 Pécsi Keresk. és Iparkamara aj. 103,
 139. — nktak 123, — Városi Mú-
 zeum kta 1914-ben 196.
 Pécsváradi Péter Pázmány ellen 90.
 Pécsi Lucas: «Agendarius» 91.
 Pelczér István 121.
 Peleskefalvai nkt. 123.
 «Pénzügyi Hírlap» szerk. aj. 132, 228,
 229.
 Perczel István «Jüdische Delicatessen»
 c. újságkivágat-gyűjteménye 135.
 Perecesi nkt. 255.
 Perecsenyi nkt. 255.
 Perény János cle 136.
 Péries G. 106.
 Perlbach Max: «Zur Geschichte einer
 verlorenen Handschrift.» 116.
 Perlep Antalné aj. 96, 132.
 «Pesti gyerekek éneke Hunyadi Má-
 tyásnak királlyá választásakor» for-
 dítása. 70.
 «Pesti Hírlap» kiadóhiv. aj. 132.
 Peszéri nkt. 123.
 Péter János 122. — Sándor 124.
 Peterdi Sándor fordítás 43.
 Petőfi Sándor fordítás 19, 20, 43, 44,
 50—73, 76, 160, 161, 164, 166—173,
 175. — ereklye 134. —né Szendrey
 Julia fordítás 173.
 Petrarca: «Canzoniere» (Venezia, 1470)
 243.
 Petrik Géza aj. 96, 132, 229; «Ma-
 gyar Könyvészet» (Budapest, 1915)
 232—234; «Magyarország Biblió-
 grafája» 234.
 Petrović Milán fordító 43.
 Pétzeli József fordítás 20.
 Petzhold Julius: «Wegweiser für Dres-
 dens Bibliotheken» 234.
 Pfandl Ludwig: «Über einen seltenen
 Guevara-Druck der Münchener Hof-
 und Staatsbibliothek» 250.
 Pfeifer Miklós aj. 99, 132, 139,
 «Philadelphai Ujság» szerk. aj. 101,
 134.
 Philalethes = Medgyesi Pál 256.
 Phillips Henri Jr. fordító 43, 62.
 Phlakerus Moses: «Analysis Typica
 Veteris et Novi Testamenti libro-
 rum historicum» 85, 87.
 Piacenzai Biblioteca communale ös-
 nyomtatványai 244.
 Pilch Jenő aj. 99, 103, 139.
 Pilcher Lewis Stephen: «The Wesalian
 Spirit» 243.
 Pinczehely-görbői nkt. 123.
 Pinka Károly 121.
 Pisanica-velikai nkt. 123.
 Piscator Johannes: «Commentaria in
 Novum Testamentum.» 85.
 Pittsburg 134.
 Pixérecourt Guilbert 145; «Gróf Zrinyi
 Helena.» 155.
 Plantin kny. 247.
 Plavetzky József fordító 23.
 Plojesti nkt. 255.
 Plotény Vilmos 255.
 «Poehfaz» 117.
 Pogány Iduna aj. 139.
 «Pol. Kirchl. Manch Hermaeon» szer-
 zője 127.
 «Polen» 226.

- Polignac Melchior (de) fordító 71—76.
 Pollio Lukács: «Hét Praedikációk» 215.
 Poltári nkt. 123.
 Pomázi nkt. 123.
 Pompéry Ervin fordítás 175. — János fordítás 20; levelezése a M. N. Múzeumban 98, 135.
 Pop I. C. fordító 39.
 Poprádi Magyarorsz. Kárpát Egyesület Múzeuma 1914-ben 196.
 Poroszországi kötelempéldányok 248, 249.
 Porzolt Kálmán fordítás 20, 21.
 Pósa Lajos fordítás 57, 75, 168.
 Pösülia A. kny. 243.
 Pozsony 132, 136, 204. —i Erzsébet tud. egyetem kta 196, 197. —i nktak 123. —i Városi közkt. 1914-ben 196, 197. —i Városi Múzeum kta 1914-ben 196, 197. —i Városi Tanács aj. 225.
 Pöstyéni nkt. 123.
 Pözel István aj. 134, 226.
 Prága 136. —i Biblioteca musea kr. českeho aj. 100, 131. —i Kunstgewerbliches Museum aj. 228.
 Prágai András: «Thema seculare de causis.» (Heidelberg, 1617) 218.
 «Praxis Pietatis» 215.
 Prém József fordítás 58. — Lóránd aj. 101, 132.
 Rével I. Ferrier.
 Prins Izak: «J. M. Hillesum» 244, 245.
 Privigyei nkt. 123.
 Proctor Róbert indexe 249.
 «Protestáns Egyházi és Iskolai Lap» 218.
 Pruzsinszky János aj. 229.
 Przemysl 120—124.
 Puch-művek aj. 139.
 Puchert Miklós (ifj.) 255.
 Pulszky Ferenc és Teréz fordítók 64.
 Puskás Gyula 123.
 «Quedlinburgi Jordanus nyomatója.» 249.
 Rábacsnaiki nkt. 123.
 Rácz László aj. 103, 139, 140.
 Radák Mihály 121.
 Ráday Gedeon fordítás 46.
 Radetzky János gr. 227.
 Radisics Jenő aj. 139.
 Radnai Arnold aj. 139.
 Radnóti nkt. 123.
 Radó Antal fordítás 55, 58, 59, 72, 75, 167, 174.
 Radvánszky Kálmán br. aj. 101, 132, 225.
 Raffner Rezső 255.
 Ragasztó gépek 113.
 Rajczy Rudolfo fordító 64.
 Rákóczi Ferenc (I.) 217. — György (I.) 230; Instructio ad Sigismundum Rákóczi filium» 86, 87; és a Korvina 242; kta 85—91, 214—218
 Rákosdi nkt. 123.
 Rákosi Jenő fordítás 21, 55, 61, 167. — Viktor fordítás 21.
 Rákoskeresztúr 100, 131.
 Rákospalotai nkt. 123.
 Rakovszky László aj. 139.
 Rāma kny. 248.
 Ranck H. Samuel: «Library work in vocational guidance» 114.
 Rauschburg Gusztáv 118.
 Rarance 123, 255.
 Ráskai Ferenc fordítás 169.
 Ráth Györgyné (özv.) aj. 96, 132.
 Raupach Ernest: «A kiutahiai megnyegző» 156.
 Ravai nkt. 255.
 Ravazdi nkt. 255.
 Ravet színész 29.
 Ravisius Johannes: «Officina» 87.
 Razics József 123.
 Rédey Tivadar aj. 140, 225; irodalmi működése 143.
 Régi Magyar kt. 92—95, 130, 198,

- 214—221, 256—258. — a M. N. Múzeumban 97, 133.
- Regiomontanus Johannes «Almanach» 218.
- Reichling: «Appendix» 244.
- Reimsi Akadémiai kt. 126. — Érsek; kt. pusztulása 126.
- Reiner Irma fordító 22. — Zsigmond fordítás 22.
- Reinich R. William 115.
- Reisner Józsefné aj. 103, 140.
- Remellay Gusztáv fordító 148.
- Renner Ignác 120.
- Restei nkt. 255.
- Retheli Városi kt. pusztulása 126.
- Réthi Gyula aj. 102, 135. — Gyuláné aj. 140.
- Réthly Antal aj. 103, 140.
- Révai Miklós fordítás 23.
- Révay Ferenc br. kta a M. N. Múzeumban 229.
- Révész Ernő fordítás 168. — István aj. 99, 140.
- Reviczky Gyula fordítás 22, 72, 75, 167, 174, 176.
- Rexa Dezső aj. 98, 132, 135.
- Reyneke van Stuve 112.
- Richter Carl Friedr. Enoch 222, 223. — Gergely: «Axiomata oeconomica» 85; «Axiomata Politica» 85; «Axiomata Historica» 85.
- Ridlinger Mátyás 120.
- Riemmann Hugo: «Opernhandbuch» 117.
- Rimaszombat Ág. ev. esperesség kta 198. — Gömörmegyei Múzeum 1914-ben 197, 198.
- Ring Michael fordító 31.
- Rio de Janeiroi Brazíliai Nemzeti kt. aj. 226. — Instituto Oswaldo Cruz aj. 132.
- «Ritus exporandae veritatis» címlaphasonmása 107.
- «Rjecs» 5.
- Rodó Lajos 256.
- Rogaticai nkt. 123.
- Rohracher antikvárius-cég 126, 127.
- Róma ny. h. 85, 243. — i Congregatio de Propaganda Fide nyomdája 248. — i Institut international d'agriculture aj. 132.
- Románia könyvipara 113.
- Romváry Lajos másoló 149.
- Rónay István fordítás 57, 58. — Jenő (id.) aj. 99, 103, 104, 140.
- Roos A. G.: «J. F. von Someren» 111.
- Rosen Alexander fordító 26.
- Rosenthal rabbi 244. — Jacques aj. 248.
- Rosnyai János nyomdász 95.
- Rothauser Max fordító 37.
- Rotkay István aj. 104, 140.
- Royen H. J. B. (van) aj. 140.
- Rózsa Károly 123. — Miklós fordítás 74.
- Rózsahegyi Liptóvárm. Múzeumegyesület kt. 198. — nkt. 123.
- Rozsnyó 153.
- Rösler 108.
- Röttinger Heinrich 106.
- Rubinstein Mátyás aj. 104, 140.
- Rudass N. János fordító 159.
- Rudolf m. kir. 136.
- Rudnyánszky Gyula fordítás 56—59, 167, 168, 174.
- Ruepprecht Chr.: «Die älteste Geschichte der Universitäts-Bibliothek München» 116.
- Ruggieri Constantino 248.
- Rumai nkt. 123.
- Rumi nkt. 123.
- Rumy Károly György népdalgyűjteménye 47—49.
- «Ruszkoje Szlovo» 5.
- S... fordító 27.
- Sáfár István szolga előlépése 130.
- Saint-Denis ktos élete 111.
- Saint-René Taillandier fordító 31.
- Saissy Amédée fordító 71.

- Sajó I. Jókai Mór.
 Sajókaza 101, 132, 225.
 Sajószentpéteri nkt. 123.
 Salánki nkt. 123.
 Salaris Raimondo: «Gli incunaboli della biblioteca comunale di Piacenza» 244.
 Salgó Ignác 122.
 Sambor 120.
 San folyó 122.
 San Joséi Museo Nacional aj. 139.
 «Sanctae Hildegardis vita» 218.
 Sand George 171.
 Sanderus Antonius 250.
 Sapiaha hg. krasiesyni kta 125.
 Sarajevói Bosnyák-Hercegov. orsz. kormány aj. 100, 131.
 Sárkány Dezső 121. — Jenőné aj. 104, 140.
 Sármány Róbert 122.
 Sárospatak 217, 218; ny. h. 95. — i Ref. Főiskola ktára 127; 1914-ben 198, 199, 211.
 «Sárospataki Ref. Lap» 88.
 Sárossy Gyula, fordítás 54, 56, 57, 175.
 Sartorius J.: «Die wohlverschlossene Ruhe-Kammer» (Lőcse, 1670) 101, 133.
 Sas Ede fordítás 167.
 Sátoraljaiújhegyi Piaristák házi kta. 215—217.
 Satrinci nkt. 123.
 Satzenhofer Karl: «Gründung und Verwaltung von Blindenbibliotheken» (Wien, 1914) 239, 240.
 Sauvage M. T.: «A kadi» 156.
 Savanarola Hieronymus: «Meditationes in aliquod Psalmos» hungarice 214.
 Saymvolt Erzsébet cle 103.
 «Sbornik Zakona» kiadóhiv. aj. 101, 132.
 Schermann Egyed 105.
 Schima András aj. 104, 140.
 Schlegel August Wilhelm (von) szan-
 szkrit betűi 248.
 «Schlesische Zeitung» 3.
 Schlick-Nicholson-gyár 188.
 Schmalzer Péter 255.
 Schmidt Tibold aj. 140.
 Schnitzer J. fordító 24.
 Schoiffer kny. 247.
 Schönfeld bécsi gyűjtő 81, 82.
 Schöttner Adolph fordító 41.
 Schramm Albert dr. 9, 10, 249.
 Schrottenloher Karl: «Magister Andreas Lutz in Ingolstadt» 247, 248; «Die Wiegendrucke der kgl. Hof- und Staatsbibliothek in München, 117, 118.
 Schuchmann Rezső 119.
 Schuck József aj. 140.
 Schulz B.: «De «roman» in de uitleen-
 statistiek der Haagsche openbare
 leeszaal» 112.
 Schultz László † 255.
 Schumacher Alexander fordító 39, 40.
 Schuster György 124.
 Schwarcz Károly 122.
 Schwartz Ignác aj. 98, 132, 135.
 Schwenke Paul: «Ein Buch aus dem
 Besitz von Burkhard Waldis» 247;
 «Eine Bibliothekarschule in Leipzig»
 249, 250; «Weitere Donatus-Bruch-
 stücke in der ersten Gutenberg-
 Type» 248; Zum neuen Jahrgang»
 115; és Hortzschansky berlini kt-
 kalauza 235.
 Scribe és Mellesville: «A havasi
 kunyhó» 156.
 Sebesi Jób, fordítás 167.
 «Sebastiani monasterius ac prophetas»
 218.
 Sebestyén Dezső felolvasása 195. —
 Gyula 47; aj. 96, 99, 104, 132, 140;
 előlépése 254; gyászbeszéde Vért-
 esy Jenő felett 252, 253; irodalmi
 működése 140, 141. — József aj.
 99, 140.

- Séjour Victor: «Kártyavetőnő» 156.
 Selmechányai M. kir. Bányászati és Erdészeti Főiskola aj. 228. — nkt. 123. — Városi közkt. 199, 211.
 Selmeczy Imre 255.
 Semayer Vilibáld aj. 140.
 Sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum 1914-ben 199—201, 211, 212; aj. 96, 132.
 Sepsy Károly 148.
 Serampur ny. h. 248.
 Seress Imre, fordítás 168.
 Shakespeare: «Tévedések vigjátéka» 145, 156, 157.
 Shakspere I. Shakespeare.
 Sicz ny. h. 78.
 Sikabonyi Antal aj. 99, 140, 229; előlépése 130.
 Siklóssy László aj. 99, 104, 140.
 Silvestri Giovanni 243.
 Simkó Rezső 255.
 Simon Géza 192. — Károly 121. — Lajos 121. — Pál deák postillája 90.
 Simons Fanny: «Muziekbibliotheken» 111.
 Simonyi Ernő 136. — Zsigmond aj. 229.
 Simonyifalvai nkt. 123.
 Siófoki nkt. 123.
 «Siralmas beszédem halgasd meg...» 80.
 Sirola Francesco fordító 34, 35.
 Šišič Nándor aj. 229.
 Sklederus Georgius 88.
 Slejdanus: «De statu religionis» 88.
 Smit D.: «De Bibliothekaris van Sint-Helena» 111.
 Sneeki nyilván. olvasóterem és kt. háza 245.
 Sohár László aj. 99, 104, 140.
 Sokolovaci nkt. 255.
 Sokorópátkai nkt. 123.
 Sokszorosító gépek 113.
 Soltész Elemér aj. 101, 132.
 Solymosi Sándor aj. 225.
 Sólyom Géza 121. — Jenő aj. 96, 132.
 Someren J. F. (van) utrechti egyetemi kt. ig. életrajza 111.
 Soniló Sándor fordítás 167.
 Somlyó Zoltán fordítás 169.
 Sommer Ede † 123.
 Somogyi János 78. — Péter fordító 28, 29.
 Somolky Ferenc fordító 154.
 Sonneck Oscar George Theodore: «Catalogue of opera librettos» 117.
 Soóry Mihály 119.
 Soós Kristóf: «Magyar prédikációk» 90. — Ödön 121.
 Sopron 100, 132.
 Sorbelli Albano 250, 251.
 Sorsich Béla aj. 104, 140.
 Soti nkt. 123.
 Sörös Pongrác aj. 104, 140.
 Spanyolországi könyvnyomtatás története 247. — Könyvvám 113.
 Spiekmann F.: «De openbare leeszaal te Veendam» 111, 112.
 Spirgatis 249.
 Spitz Béla aj. 101, 132.
 Spitzer Emil aj. 99, 140.
 Spóner Andor (v.) fordító 23.
 Sramkó Kálmán 123.
 Staader Antal, Ker. János és Sebestyén cle 136.
 Stanzl Nándor 123.
 Starizambor 121.
 Staub Imre aj. 104, 140.
 Stavanger-Museum aj. 132.
 Steinacker fordító 30.
 Steinmetz S. R.: «Essai d'une bibliographie systématique de l'ethnologie» 109, 110.
 St. Galleni kolostor 973. sz. papirkézirata 116.
 Stier H. C. C. fordító 34.
 Stockholmi Kungl. bibliotek aj. 96, 132.
 Stralendorf: «Variae sententiae Patrum» 89.

- Strassburg 88; ny. h. 249.
 Strigil: «Etiologiae Chirkerianae» 87.
 Stuart M. Dorothy fordító 63.
 «Studio» 107.
 Sue Eugène: «A kápolna titkai» 157.
 Sugókönyvek a M. N. Múzeumban 145—159.
 Sulica Szilárd aj. 99, 104, 140; katonai szolgálata 129.
 Sulju Meri fordító 49.
 Sully-Prudhomme 29.
 Supereylibris: Bethlen Gábor 90; Waldis Burkhard 247.
 Supka Géza aj. 96, 132.
 Suppé Ferenc zeneszerző 149.
 Sükei Károly fordítás 175.
 Sümegi áll. Darnay-Múzeum 1914-ben 201. — nkt. 123.
 Sümegcsehi nkt. 123.
 Svájc 13. — i könyvtárosok egyesületének 15. közgyűlése 251. — i ktak 1911-ben 251. — i ősnymtatványok egyetemes jegyzéke 251.
 Svédország 13.
 «Szabad Szó» (Hammond) szerk. aj. 101, 134.
 Szabadkai nktak 255. — Városi kt. 1914-ben 201.
 Szabados János fordítás 50.
 «Szabadság» (Cleveland) szerk. aj. 134, 226.
 Szabó Anti 149. — Dávid (baróti) fordítás 46. — Endre fordítás 59, 61, 75, 167, 172. — Ervin aj. 96, 99, 104, 132, 140. — János 209. — József 124. — Károly 78, 80, 83, 215, 234; Régi Magyar Ktához adalékok 92—95, 219—221. — László (bártfai) aj. 140; katonai szolgálata 129. — László (szentjóni) fordítás 23. — Mihály 123. — Sándor 120. —né Nogáll Janka l. Nogáll.
 Szabolcska Mihály fordítás 56, 57, 59, 64, 72, 75, 167—169, 174.
 Szajkó István 120, 121.
 Szakirodalom 105—118, 232—251.
 Szakoktatás l. Könyvtárosképzés.
 Szalai Imre földműves 119.
 Szalárdi nkt. 123.
 Szalay Benjamin l. Kisfaludy Károly — Fruzina fordítás 58, 59, 72, 75, 166, 174. — Gábor br. aj. 104, 140. — Gyula 124. — Imre br. aj. 99, 132, 140, 225; nyugalmaztatása 119. — József aj. 140. — László aj. 98, 99, 135, 140, 225.
 Szalóczy Bertalan fordítás 23.
 Számológépek 113.
 Szamosudvarhelyi nkt. 255.
 Szamosujvári Örmény Múzeum 1914-ben 201.
 Szaniszló István 121.
 Szanszkrit kny. 248.
 Szántó Lajos 119.
 Szapova 122.
 Szaratov 223, 224.
 Szárazajtai nkt 123.
 Szarvas nktak 123, 255.
 Szarvas Mariska fordítás 174.
 Szász Béla fordítás 56, 57, 168. — Gerő fordítás 56, 61, 74. — Károly 157; fordítás 50, 52—59, 61—63, 66, 74, 161, 167, 173, 175; fordító 151. — Károlyné fordítás 58, 75, 175. — Zoltán fordítás 169.
 Szászvárosi Kun-Kollégium kta 1914-ben 201.
 Szászi István fordítás 168.
 Szatmár-Németi 101, 132. — Kölcsey-Kör kta 1914-ben 201.
 Szathmáry P. Károly fordítás 23. — László 123.
 Szávay Gyula fordítás 56, 59, 167—169
 «Századok» 2, 217.
 Szebeni Jenő 256.
 Széchenyi István gr. autogrammja 49 l. (hasonmás). — Miklós gr. aj. 195.
 Széchy Károly fordítás 75.
 Szeged 132. — i nktak 123, 255. —

- Somogyi kt 1914-ben 202, 212. —i városi tanács aj. 132.
- Szegedy Sándor 121.
- Szegedy-Maszák Hugó aj. 102, 135, 136.
- Székely Géza 255.
- Szék nkt. 124.
- Székács Aladár fordítás 169. — József fordítás 66.
- Székely István «Chronicá»-ja 90. — István aj. 225, 226. — Jenő aj. 135. — József 124.
- Székelycsókai nkt. 124.
- Székelykövesdi nkt. 124.
- Székelyudvarhelyi ref. kollégium kta 1914-ben 203.
- Székesfehérvár 132. Fejérv. és —i múzeum kta 1914-ben 203.
- Szekszárdi nkt. 124, 255. — Tolnavm. Múzeum 1914-ben 202, 203.
- Széky Géza aj. 227.
- Szeles Sándor 120.
- Széll András 212.
- Széman István † 120.
- Szemere Bertalan fordítás 168. — Leo 184. — Miklós fordítás 56, 58, 168. — Pál fordítás 47.
- Szendéné-Dárday Olga l. Dárday.
- Szendrei névtelen fordítás 45.
- Szendrey Julia l. Petőfiné.
- «Szent atyák öröme» 90.
- «Szent Katalin legendája» fordítás 70.
- Szentes 132, 148. —i Csongrádvm. Múzeum 1914-ben 203. —i nktak 124.
- Szentessy Gyula fordítás 56.
- Szent-Ilona-sziget I. Napoleon kta III.
- Szentkirályi Lajos aj. 97, 134.
- Szentleányfalvai nkt. 124.
- Szentmihályúri nkt. 255.
- Szentmiklóssy Alajos fordítás 47, 51.
- Szentpétery Imre aj. 104, 140, 227.
- Szép Ernő fordítás 169.
- Szépírodalom a hágai könyvesházban 112.
- Szeplinus 82.
- Szerbia 120, 121.
- Szigetfalui nkt. 124.
- Szigethy Sz. Vilmos fordítás 167.
- Szigligeti Ede fordítás 24; fordító 145, 156.
- Szikra I. Teleki Sándorné.
- Szilády Áron 78—80.
- Szilágyi Géza fordítás 166, 169. — Sándor 218.
- «Szilágyi Mihály és Hajmási László históriája» 80, 84.
- Szilágyperecseni nkt. 124.
- Szill Károly 124.
- Szimondesz Lajos aj. 226.
- Szini Gyula fordítás 24, 25.
- Szinnyei József (id.) 24, 153, 157, 214, 234; ktát megszerezte a Főfelügyelőség 189. — József egyet. tan. fordító 24.
- Szinőbányai nkt. 124.
- Szirkib Antal aj. 229; fordítás 169.
- Szirmabesenyői nkt. 256.
- Szlávik Mátyás aj. 229.
- «Szlavoniai Magyar Ujság» szerk. 134, 226.
- Szmetka L. Ödön felolvasása 195.
- Szoboszlay Sándor 120.
- Szokoly István aj. 104, 140.
- Szolcsvai nkt. 124.
- Szolnoki Főgimn. Igazgatóság aj. 103, 139. — nkt. 256.
- Szomaházy István fordítás 25.
- Szombathelyi nkt. 124. — Vasvm. Kultúregyesület kta 1914-ben 203, 204, 212.
- Szombathi János 87.
- Szommer János aj. 140.
- Szomolnoki nkt. 124.
- Szomorj Dezső fordítás 25. — Károly fordítás 58.
- Szőke Antal 255.
- Szőkefalvai nkt. 124.
- Szőrcsei nkt. 256.
- Sztercula Vendel 255.

- Sztripszky Hiador 89; aj. 131; elad könyveket a M. N. Múzeumnak 101.
- Sztrókay Lajos aj. 102, 135.
- Szukics Béla † 120.
- Szumir szövegek a gyulafehérvári Batthyány-Intézetben 184.
- Szurák János aj. 104, 140.
- Szücs Imre 124. — János 120.
- Szükségpénzek a M. N. Múzeumban 104.
- Szvák Pál 123.
- Tábori újságok a M. N. Múzeumban 104.
- Tábori Emil «Mamzell Sulamit» 157. — Kornél 2.
- Takár Lajos 122.
- Tankó Béla egyetemi tanárrá kinevezve 201. — József 120.
- Tanulmányi királdulás Hollandiában 246.
- Tápéi nkt. 124.
- Tarányi-Ossterhuber cs. lt. 228.
- Tárca 96—104, 225—231.
- Tarczgy Gyula 122.
- Tarczgy Károly aj. 99, 140.
- Tardonai nkt. 124.
- Tárkányi Béla József fordítás 61.
- Tarnay Pál fordító 154, 158.
- Tarnobrzeg 120.
- Tarnow 119.
- Tatabányai nkt. 124.
- Tatár Péter fordítás 25, 26. ifj. — fordítás 26.
- Tauffer Vilmosné aj. 98, 99, 135, 140.
- Taylor J. C. fordító 64.
- «Tekincz reank Ur Isten»... 80.
- Telegdi Miklós: «Magyar postilla» 89.
- Telek A. Sándor aj. 104, 140.
- Teleki Iska gr. I. Sándorné. — József gr. 82. — Sándorné gr. 135; fordítás 25.
- Teleky József 255.
- Télfy Iván fordítás 26. — fordító 32. — János I. Iván.
- Temérdek fordítás 168, 173.
- Temesvári Délmagyarország. Tört. és Régész. Múzeumtársulat kta 1914-ben 205. — nktak 124, 256. — Városi Nyilv. kt. 1914-ben 204, 205, 212.
- Temesváry színigazgató 148, 149. — István költeményei 80.
- Tenk Sándor aj. 104, 140.
- Teszák András 120.
- Teszéri nkt. 124.
- Thallóczy Lajos aj. 99, 104, 140.
- Thaly Elek állítólagos szerző 152, 153. — Kálmán 78—81, 84. — László aj. 196.
- Than Károly iratai a M. Tud. Akadémiában 259.
- «The Libray Journal» 113—115.
- Thewrewk Árpád fordítás 26.
- Thiel Bernát 255.
- Tholnai István: «Wittenbergai Akadémiák a számkivetett csehekhez való vigasztalása» 90.
- Thomas Ambroise fordító 156.
- Thompson C. Seymour: «The exhibit of laborsaving devices.» 113, 114.
- Thököly Imre 155.
- Thury László 211.
- Tibolt Boldizsár 122.
- Tieftrunckius D. «Parodia ad Olassiensis» (Lőcse 1668.) 101, 133.
- Tilsit 10.
- Timkó György 120.
- Tinayre Marcelle fordító 27.
- Tinódi Sebestyén fordítás 70.
- Tisza Domokos fordítás 173.
- Tiszaföldvári nkt. 124.
- Tiszafüredi Múzeum- és Kt-egylet kta 1914-ben 205.
- «Titkok titkainak kinyilatkoztatása» 87.
- Tokaj nkt. 124.
- Toldy Ferenc 47, 80—82; fordító 154. — István fordítás 26; «Tündérhaj» 157.

- Toletus Franciscus: «Commentaria in Epistolam ad Romanos» 85.
- Tolnai István 218. — Lajos fordítás 55, 56, 61. — Vilmos: «Fessler Ign. Aur. történetének megjelenéséről» 222—224.
- Tomaszov 255.
- Tompa Mihály fordítás 26, 52, 53, 55, 58, 59, 61, 66, 71, 74, 175.
- Tordai István 120.
- Torinoi Biblioteca Nazionale ösnyomatványai 244. — Egyházművészeti kiállítás 244.
- Torkos László fordítás 55, 57, 59, 61.
- Tormay Cecil fordítás 27.
- Tosi Teréz aj. 99, 140.
- Tóth Béla: «A szegedi árvízveszély» 157. — Ede fordítás 168. — Endre fordítás 58. — Gyula (I.) 122. — Gyula (II.) 123. — Imre 255. — Kálmán fordítás 27, 28, 52—55, 57—59, 61—63, 65, 66, 71, 72, 75, 76, 160, 161, 168, 173, 175. — Kálmán (II.) 121, 122. — Kálmán (III.) 120. — Katalin aj. 99, 140. — László fordítás 47. — László (II.) aj. 102, 135. — László (III.) 121. Lőrinc fordítás 173. — Margit (kis-kéri) aj. 102, 135. — Zoltán aj. 140; előlépése 130; irodalmi működése 144; könyvismertetése 240—242.
- Tóth-Kádár Vilmos aj. 99, 140.
- Tótmegyeri nkt. 256.
- Towarzystwo przyjaciol nauk Posnanskie aj. 96, 132.
- Towers John: «Dictionary catalogue of operas» 117.
- Töketerebes nkt. 256.
- Tömörkényi nkt. 124.
- Tőrei nkt. 256.
- Török Dezső 149. — János † 123. — Péter 124.
- Törökkanizsai nkt. 256.
- Törökország és a Korvina 242.
- Törtely József 122.
- «Történelmi Tár» 117.
- Träger Ernő aj. 104, 140.
- «Trecentumviratus» 256—258.
- Trencsén Vmi Múzeum-Egyesület kta 1914-ben 205.
- Treuttler György cle. 136.
- Triebnigg Ella fordító 21.
- Tripammer fordító 150.
- Trozner Lajos 120.
- «Turistaság és Alpinizmus» szerk. aj. 99, 140.
- Túrkeve 225.
- Turócszentszántoni nkt. 124.
- Udvardy Géza fordítás 56.
- Udvarfalvai nkt. 124.
- Ugron István aj. 96, 99, 132, 140.
- Uhreczky Géza 124.
- Ujhelyi János (ifj.) 119.
- Ujszászi nkt. 124.
- Ujtátrafüred 252.
- Ujverbász 225.
- Ulászló (II.) m. kir. 98, 136.
- «Ulster Country Gazette» 229.
- Ungár Márton 123.
- Ungvár 150.
- Uppsalai Kongl. Universitetsbibliotek aj. 96, 132.
- Urai nkt. 124.
- Uray cs—i lt. 137.
- Utrecht ny. h. 244. —i Egyetemi kt. 111, 245; áll. költségvetése 112, 247; kttani előadások 245.
- Ürményi Ágoston 255.
- Vác ny. h. 230. —i Múzeum-Egyesület kta 1914-ben 205.
- Vadász Ede aj. 104, 140. — Pál aj. 225.
- Vadnai Károly fordítás 28.
- Vahot Sándor fordítás 53, 56—58, 70, 160, 161, 175.
- Vaganay Hugues: «Les romans de chevalerie italiens» 244.

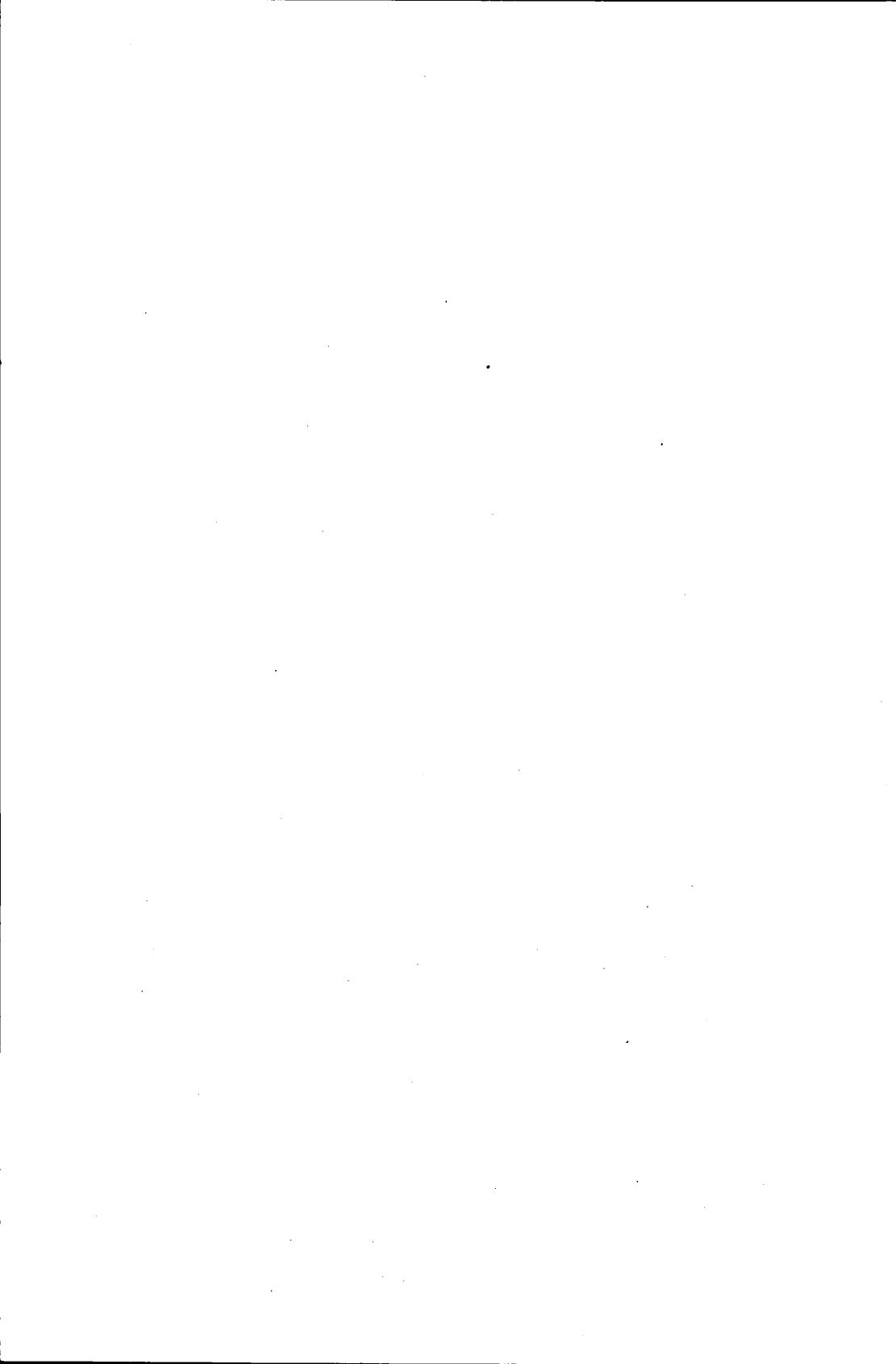
- Vajda János fordítás 51, 54, 56—59, 63, 72, 74, 166, 167, 173.
- Vajnócz Zsolt 255.
- Vakok ktügye 239, 240.
- Valencia 247.
- Valenciennesi kt. 126.
- Valentia Gregorius (de): «Commentariorum Theologicorum tomi quatuor.» (Ingolstadii, 1603) 216; u. a. (U. o., 1592) 217.
- Valkenburgh Ágnes: «A plea for the cataloguer.» 115.
- Vallásos iratok nemzetközi hivatala aj. 229.
- Valledolid ny. h. 250.
- Vállyi Nóra fordító 63.
- Változások a magyarországi nyomdákrol 128.
- Vámbéry Ármin előszava 63; fordító 32; kta a M. Tud. Akadémiában 258.
- Vámosi Gergely: «Istenes elmélkedések» 215.
- Vándorfalvai nkt. 124.
- Várad Antal fordítás 28, 52, 55, 61, 72, 74, 167, 173.
- Varga Sándor 122. — Imre aj. 132.
- Vargha Gyula fordítás 74. — Zoltán aj. 101, 132.
- Varjú Elemér belgrádi gyűjtése 229; «levél a szerkesztőhöz» 126, 127.
- Varney Louis zeneszerző 150.
- Varsányi Gyula fordítás 74, 174.
- Vasady-kódex 80, 84.
- Vásárhelyi András fordítás 70.
- «Vásárnapi Ujság» 2.
- Vásárosnaményi nkt. 124.
- Vass Dénes 256.
- Vavrincez Mór zeneszerző 33.
- Vay-kt. Miskolczon 193.
- Vécsey József br. aj. 184.
- Veendami Könyvesház 112, 246.
- «Vegyes közlemények» 119—127, 252—259.
- Weiler Adolf 119.
- Weisz János 120.
- Velence ny. h. 85, 243, 248.
- Vendelino di Spira 243.
- Venezia l. Velence.
- Ventúra Vilmos † 255.
- Vér Mátyás fordítás 29.
- Verebélyi nkt. 124.
- Veresmarti Mihály «Intő és tanító levele» 214; «Tanátskozás az yallásrul» 91, 215.
- Veress Endre aj. 132.
- Vergerius Petrus Paulus: «De ingenius moribus et studiis liberalibus.» (Venezia, 1491) 243.
- Vermeersch 105, 106.
- Verner Sándor 119.
- Versecz 132, 225. —i nkt. 124. —i Városi közkt. 1914-ben 205, 206, 212.
- Verségly Ferenc fordítás 47.
- Vértesi Arnold fordítás 29.
- Vértesy Gyula fordítás 58. — Jenő: «A m. n. múzeum újabb sűgőkönyvei» 145—159; aj. 132, 140; előlépése 130; irodalmi működése 141, 142; katonai szolgálata 129; † 252—254.
- «Verzeichnis der Handschriften im preussischen Staate» 251.
- Vesalius Andreas anatómiai kiadványai 243, 244.
- Veszelei nkt. 124.
- Vészi József fordítás 74.
- Veszprémi Vmi Múzeum kta 1914-ben 206; aj. 97, 132.
- Vetti O. S. fordító 28.
- Vezéri Ödön fordító 148, 149.
- Viczmány Tamás aj. 132.
- Videcz János 123.
- Videfalvai nkt. 124.
- Vidéki könyvtáraink 1914-ben 177—213.
- Vidor Emil l. Kerényi Frigyes.
- Vihnyepeszerényi nkt. 124.
- Világ 124.
- Világháború l. Könyvtárak sorsa a

- világháborúban. — és a kt-ügy 112.
 — és magyar ktak. 119—125,
 207—212. — és németorsz. ktak
 115, 116.
- Világosi nkt. 124.
- Villány N. aj. 104, 140.
- Villemain 250.
- Vincze György 122.
- Vingai nkt. 256.
- Virág Benedek fordítás 46.
- Viret Péter «De origine, continuatio...
 verbi dei» (1554) 216; «De vero
 verbi Dei» (1553) 216.
- Visegrádi János 215—217.
- Vitkovics Mihály fordítás 46, 168.
- Vitus Lajos 123.
- Vizaknai nkt. 256.
- Vizaknai Gergely «Az keresztyéni Tu-
 dományról» 215.
- Voetius Gisbert: «Politica ecclesiastica»
 256, 257; viszonya Medgyesi Pál-
 hoz 257, 258.
- Volhynia 123.
- Volkman Hans aj. 132.
- Volscus Antonius: «Expositiones in
 Heroidas Ovidii.» (Parma, 1481.)
 243.
- Voullième Ernst: «Zur ältesten Buch-
 druckergeschichte Strassburgs» 249.
- Völgyi Ferenc aj. 104, 140.
- Vörös Mátvás: «A nyoszolyó legény»
 157.
- Vörösmarty Mihály fordítás 29—32,
 42, 47, 50, 52—59, 61—63, 65, 66,
 70, 71, 160, 161, 170—172.
- W. J. fordító l. Juffray W.
- Wachtel Gyula aj. 225; elad a M. N.
 Múzeumnak 102, 226.
- Waldis Burkhardt 247.
- Walter Gyula aj. 132.
- Walikovszky Edmund aj. 99, 140.
- Washington elnök 229.
- Washingtoni Carnegie Endowment aj.
 131. — Ktak 113. — Közoktatási
 hivatal szakkta 113. — Library of
 Congress 113, 117.
- Wälder Gyula műépítő 178.
- Wechsler Ludwig fordító 41.
- Weisz Sándor zeneszerző 158.
- Wékey Sigismund: «A grammar of
 the hungarian language». (London,
 1852) 63, 64.
- Wéner Lajos 255.
- West M. I. Zell F.
- Wicheren Corry (van): «De openbare
 leeszaal von «Ons Dorphuis» in
 Eelde» 246.
- Wien I. Bécs.
- Wien H. Fred. 169.
- Wiesenbacher József 124.
- Wilgenroth F. R. 222.
- Wilimek János 123.
- Wilkins Charles 248.
- Wilson Martha: «The movement for
 better rural school libraries» 115.
- Winterfeld A.: «A város legszebb
 leánya» 158.
- Witkowski 249.
- Wlassics Gyula aj. 140, 225.
- Wohl Janka, fordítás 56, 175. —
 Stefánia, fordítás 33.
- Wolcott D. John: «How the library
 of the Bureau of Education may
 serve the schools» 114, 115.
- Wolf Pál aj. 132.
- Wonnenstein apácaolostor kti jegy-
 zéke 116.
- Wood A. Harriet: «The administra-
 tion of high school libraries as
 branches of public libraries»
 114.
- Wright B. Purd.: «High school bran-
 ches in Kansas City» 114.
- Wumkes G. A.: «Van stins tot open-
 bare leeszaal» 245.
- Wunderlich Hermann: «Bibliothek und
 Bücherei» 117.
- Würzburgi Phys.-Mediz. Gesellschaft
 aj. 101, 132.

- Yekel Péter fordító 31.
- Zabler A.: «Troestlicher und seliger Abschied». (Lőcse, 1660) 101, 133.
- Záborszky Kálmán 124.
- Zágráb 101. —i Orsz. Statisztikai Hivatal aj. 132.
- Zagyvarékasi nkt. 124.
- Zaitz J. N. zeneszerző 152.
- Zakariás Margit aj. 140.
- Zaleszczyki 124.
- Zámbó Lajos 122.
- Zambra Alajos aj. 132; «Corriere d'Ungheria» 243; «Incunaboli di origine italiana nella Biblioteca dell' Accademia Ungherese» 243; «Sonetti editi e inediti di Niccolò da Coreggio nel codice Zichy» 244.
- Zanchius: «de operibus sex dierum spatio creatis» 85.
- Zarncke lipcsei ktkalauza 235.
- Záróképek 106.
- Závodszy Levente aj. 104, 140.
- «Zeitschrift von und für Ungern» 91, 215, 218.
- Zell F.: «Mülovarnő» 158; és West M.: «Nisida» 158.
- Zeller Ferenc 255.
- Zellner Ernő 120.
- Zemplén vm. 124.
- Zempléni Árpád fordítás 33, 167.
- Zenenépkönyvtárak 111.
- «Zengedező menyei kar» (Lőcse, 1703) 101, 133.
- «Zentralblatt für Bibliothekswesen» 115—118, 246—251.
- Zerkowitz Sidonie fordító 27.
- Zichy Géza fordítás 53, 56, 59, 62, 74, 167. — Mihály 107.
- Ziegler György: «Discursus» 86.
- Zigány Árpád fordítás 33.
- Zilahi Károly 57.
- Zimmer Márton 123.
- Zimonyi nkt. 124.
- Zola Emil l. Busnach Vilmos.
- Zoltán Vilmos fordítás 56.
- Zólyomi nkt. 124.
- Zólyomi Dávid cle 103. — József cle 103. — Pál cle 103, 136.
- Zombori városi kt. 1914-ben 206, 207.
- Zoványi Jenő 256—258.
- Zöldi Márton «Eszther» 158.
- Zrínyi Miklós gr., fordítás 33, 34, 45; költeményei eredeti kéziratának fotográfiája 135. — Péter gr. fordító 33.
- Zuber Marianne: «A hazai német nyelvű folyóiratok története 1810-ig» 107, 108.
- Zürichi kanton-kt. 116. — Központi kt. 116. — Városi kt. 116.
- Zvonaricz Imre fordító 90.
- Zsebeházy Károly aj. 98, 135.
- Zsidó kt. 244, 245.
- Zsinka Ferenc aj. 98, 99, 104, 135, 140; irodalmi működése 144; ki-nevezése 254.
- Zsitvaapáti nkt. 124.
- Zsitvabesenyői nkt. 124.
- Zsitvaujfalui nkt. 124.
- Zsivny Viktor aj. 132, 225.
- Zsolnai Béla 255.

BULLETIN

DE LA REVUE BIBLIOGRAPHIQUE
HONGROISE

PUBLIÉE PAR LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI
DU MUSÉE NATIONAL HONGROIS

DIRECTEUR :

PAUL GULYÁS

CINQUIÈME ANNÉE.

(Supplément de la Magyar Könyvszemle, nouvelle série XXIV. volume.)

BUDAPEST

ÉDITION DE LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI DU MUSÉE NATIONAL HONGROIS.

1916.

BULLETIN DE LA REVUE BIBLIOGRAPHIQUE
HONGROISE.

CINQUIÈME ANNÉE.

RESEARCH REPORT ON THE EFFECTS OF THE

RECENT RECESSION

ON THE ECONOMY

TABLE.

1. ARTICLES DE FONDS.

	Page
LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI du Musée National Hongrois en 1916... ..	11*
BIBLIOTHÈQUE HONGROISE. Contributions au I. vol. de l'ancienne bibliothèque hongroise de Charles SZABÓ. (Par MM. Zoltán FERENCZI et Louis KEMÉNY)	3*, 15*
DÉZSI LOUIS. Le manuscrit Csoma et sa copie au Musée National Hongrois	2*
FEJÉRPATAKY LADISLAUS. Kriegsliteratur in den Bibliotheken Deutschlands	1*
GULYÁS PAUL. Les traductions de belles-lettres hongroises dans la Bibliothèque du Musée National Hongrois. (Huitième et neuvième parties, avec 2 figures dans le texte)	2*, 13*
HARSÁNYI ÉTIENNE. La Bibliothèque Rákóczi et son catalogue. (Onzième et douzième parties)	2*, 15*
NOS BIBLIOTHÈQUES de province en 1914	13*
VÉRTESY EUGEN. Neuere Souffleur-Bücher im Ungarischen National-Museum	13*

2. DOCUMENTS INÉDITS.

TOLNAI WILHELM. Über das Erscheinen von Ign. Aur. Fessler's Geschichte der Ungern	15*
--	-----

3. INDICATEUR OFFICIEL.

BERICHT über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums. Juli 1915—Juni 1916	4*, 15*
--	---------

4. LITTÉRATURE.

FAASS BRUNO. Dresdner Bibliothekenführer. Par Marie HOFFMANN	17*
GÉCZY JOSEPH. La censure ecclésiastique. Par Étienne GYALUS	5*
GERLACH MARTIN. Das alte Buch und seine Ausstattung vom XV. bis zum XIX. Jahrhundert. Par Paul GULYÁS	5*

VI

	Page
GULYÁS PAUL. La bibliothèque du roi Mathias (Corvin). Par Zoltán TÓTH	18*
KÖRÖSY KORNELIUS und LENHOSSÉK MICHAEL. Verzeichnis der in den Budapester Bibliotheken und Instituten vorliegenden naturwissen- schaftlichen, medizinischen und landwirtschaftlichen Zeitschriften. Par Paul GULYÁS	18*
PETRIK GÉZA. Ungarische Bibliographie 1901—1910. Par R. H.	17*
SATZENHOFER KARL. Gründung und Verwaltung von Blindenbibliotheken. Par S	18*
STEINMETZ R. S. Essai d'une bibliographie systématique de l'ethnologie. Par S	5*
ZUBER MARIANNE. L'histoire des périodiques allemands parus en Hongrie jusqu'à l'année 1810. Par Paul GULYÁS	5*

5. REVUE DES PERIODIQUES HONGROIS.

AKADÉMIAI ÉRTESÍTŐ. Année XXVI. 4, 8—9	5*, 18*
BUDAPESTI SZEMLE. Année 1915 janvier, novembre, décembre	5*
DISZÍTŐ MŰVÉSZET. Année 1915. 1. livraison	6*
ÉGYETEMES PHILOLOGIAI KÖZLÖNY. Année 1915. 6—8. livraisons	7*
FÖLDRAJZI KÖZLEMÉNYEK. Année 1914. 8—9. livraisons	7*
IRDALOMTÖRTÉNET. Année IV. 3—4, 9—10. livraisons. Année V. 1—6. livraisons	7*, 18*
IRDALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK. Année 1915. 1—4. livraisons	7*
KÖZGAZDASÁGI SZEMLE. Année XXXIX. mai, septembre, décembre. Année XL. avril, juillet—septembre	8*, 19*
MÁGYAR NYELV. Année XI. 2., 9. livraisons. Année XII. 5. livraison	8*, 19*
MÁGYAR PAEDAGOGIA. Année XXV. 6—7. livraisons	19*
MŰZEUMI ÉS KÖNYVTÁRI ÉRTESÍTŐ. Année VIII. 4. livraison. Année IX. 2—4. livraisons	19*
NÉPMŰVELÉS. Année 1915. 2, 3, 6, 11. livraisons	8*
PAEDAGOGIAI ÉRTESÍTŐ. Année X. 7—8. livraisons	20*
SZÁZADOK. Année L. 6. livraison	20*
VÁROSI SZEMLE. Année VIII. 1—10 livraisons. Année IX. 1—6. livr.	8*, 20*

6. NOTICES.

Freiherr Emerich Szalay im Ruhestande	8*
Veränderung im Personal der Bibliothek des Ungarischen National- Museums	9*
Ausweis über die Volksbibliothekare im Kriegsdienste	9*
Le sort des bibliothèques dans la guerre mondiale	9*
Lettre au directeur de notre revue (Elemér VARJU)	9*
Der wahre Autor der Pol. Kirchl. Manch Hermaeons (Stefan HARSÁNYI)	9*
Dr. Eugen Vértesy † (P. G.)	21*
Dr. Adolf Bencze †	21*

	Page
Veränderungen im Personal des Ung. National-Museums	22*
Ausweis über die Volksbibliothekare im Kriegsdienste (II Serie)... ..	22*
Wer war der Autor des «Trecentumviratus»? (Edmund MIKLÓS)	22*
L'état de la bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences dans les années 1911—1914... ..	22*

*

CHANGEMENTS dans l'état des imprimeries hongroises de janvier à décembre 1915	9*
---	----

LADISLAUS FEJÉRPATAKY: Kriegsliteratur in den Bibliotheken Deutschlands. (Ss. 1—18.)

Bericht über eine Studienreise, welche Verfasser in Begleitung des Herrn Josef HOLUB, Hilfskustos vom Ung. National-Museum, im verflossenen Sommer unternommen hatte. — In *Breslau* befassen sich zwei Institute mit dem Sammeln der Kriegsliteratur: die Stadtbibliothek und die Königl. Universitätsbibliothek. Die letztgenannte Bibliothek legt das Hauptgewicht auf die lokale Literatur und es wird diesbezüglich möglichste Vollständigkeit angestrebt. Verfasser teilt auch die an der Universitätsbibliothek angewandte Gruppierung der Kriegsliteratur mit. — Die Kriegssammlung der Königl. Bibliothek *Dresden* ist keineswegs grosszügig; das Hauptgewicht wird auf die Saxonica gelegt. Zum Hausgebrauch wurde ein provisorischer Sachkatalog angelegt, der sechs Hauptgruppen aufweist. — Die Königliche und Staatsbibliothek *München* hat eine grossangelegte Kriegssammlung, die auch durch Vermittlung der Konsulate und der Etappenkommandos stark vermehrt wird. Über die Art der Aufstellung wurde noch nicht endgültig entschieden. Einstweilen schuf man eine *H. un. App.* bezeichnete Abteilung, in deren Verzeichnis die Neuerwerbungen chronologisch eingetragen werden. Die provisorisch festgestellten Hauptgruppen umfassen 40 Abteilungen. Die Gruppierung der kleineren Schriften wurde noch nicht durchgeführt. Die ungarische Literatur fehlt gänzlich; das von uns angebotene Tauschverfahren wurde freudigst angenommen. — In *Leipzig* gibt es zwei von einander gänzlich unabhängige Sammlungen der Kriegsliteratur. Eine wurde von Dr. Albert SCHRAMM zusammengebracht und in der Ausstellungshalle der Bugra provisorisch aufgestellt. Sie enthält besonders interessante Dokumente aus der russischen Invasion, ferner eine grosse Anzahl türkischer Fetwas, Plakate und Bilder, endlich eine lange Reihe der balkanländischen Zeitungen. Auch hier haben wir das Tauschverfahren angeboten. Die zweite Leipziger Sammlung befindet sich in der Deutschen Bücherei. Sie enthält u. A. eine lange Reihe der deutschen Feldzeitungen. — Die weitaus grösste Sammlung der Kriegsliteratur wurde in der Königl. Bibliothek *Berlin* angelegt. Sie beschäftigt zwanzig Personen des Personals und ist in mehr als dreissig Räumlichkeiten untergebracht. Sie enthält nicht nur die Literatur der Verbündeten und der Neutralen, sondern auch die der feindlichen Länder. Die Presserzeugnisse des Franzosen, Italiener, Engländer und Belgier werden von einem deutschen Buchhändler in Lausanne bezogen; die russische Literatur dagegen kommt über Schweden. Besonders bemerkenswert ist die Behandlung der Zeitungsausschnitte. Der provisorischen Einteilung der Kriegspostkarten wurden die Verlegernamen zu Grunde gelegt. Mit der Anordnung der Einblatt-

drucke ist noch nicht begonnen worden. — Zum Schlusse gedenkt noch Verfasser kurz der im Märkischen Museum errichteten Zentralstelle zur Sammlung von Feldpostbriefen.

Paul GULYÁS: Les traductions des belles lettres hongroises dans la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Huitième partie, avec 2 facsimilés dans le texte. Pp. 19—76.)

Cette partie du catalogue comprend les numéros 740 à 604. Elle embrasse les traductions de PETŐFI (fin), Coloman PORZSOLT, Eugène RÁKOSI, Victor RÁKOSI, Sigismund REINER, Nicolas RÉVAI, Mme Jeanne SZABÓ-NOGÁLL, Bartholomé SZALÓCZY, Charles P. SZATHMÁRY, Mme Olga SZENDE-DÁRDAY, Ladislav SZABÓ de Szentjób, Edouard SZIGLIGETI, SZIKRA, Jules SZINI, Désiré SZOMORY, Étienne SZOMAHÁZY, Pierre TATÁR, Jean TÉLFI, Árpád THEWREWK, Étienne TOLDY, Michel TOMPA, Cécile de TORMAY, Coloman TÓTH, Charles VADNAI, Antoine VÁRADI, Mathias VÉR, Arnold VÉRTESI, Michel VÖRÖSMAKTY, Árpád ZEMPLÉNI, Árpád ZIGÁNY et le comte Nicolas ZRINYI, ensuite en appendice les traductions de Árpád ABONYI, Jean ARANY, Alexandre BALÁZS, Árpád BERCIK, Louis BIRÓ, Alexandre BIRÓ, François CSEPREGHY, Grégoire CSIKY, Gabriel DRÉGELY, Renée ERDŐS, Paul FARKAS, Émeric FÖLDES, Géza GÁRDONYI, Elisabeth GRAIL, Wolfgang GYALUL, Paul GYULAI, François GYURÁTZ, Louis HEGEDŰS, François HERCZEG, Joseph HEVESI, Paul JÁMBOR, Maurice JÓKAI, Béla KAPI, Frédéric KARINTHY, Charles KISFALUDY, Paul KOVÁCH, François KÖLCSEY, Étienne LÁZÁR, Coloman MIKSZÁTH, Alexandre PETERDI et Alexandre PETŐFI. — La deuxième partie du catalogue embrasse les anthologies groupées d'après les genres. Ici l'auteur a décrit les volumes traduits par John BOWRING, E. D. BUTLER, Wm. N. LOEW, Henry PHILLIPS, Nora de VÁLLYI et Dorothy M. STUART, Sigismund WÉKEY, R. FIEDLER, Charles D'EJURY, F. E. GAUTHIER, C. de HARLEY, Jean de NÉTHY et Melchior de POLIGNAC.

Louis DÉZSI. Le manuscrit Csoma et sa copie au Musée National Hongrois. (Pp. 77—84.)

Le manuscrit CSOMA est un chansonnier du XVII. siècle aujourd'hui dans la possession de l'Académie Hongroise des Sciences sous la côte *M. Cod. his 8-adrét 7. szám.* Le Musée National Hongrois en possède une copie exécutée en 1818 pour le célèbre bibliophile Nicolas JANKOVICH. La copie est d'une époque lorsque le manuscrit CSOMA fut plus complet qu'actuellement, de telle sorte qu'elle comprend quelques fragments de plus que l'original.

Étienne HARSÁNYI: La bibliothèque Rákóczi et son catalogue. (Onzième partie. Pp. 85—91.)

Publication de feuillets 31—38. du manuscrit intitulé: *Catalogus librorum illustrissimi Sigismundi Rákóczi inventatorum.* Dans les notes sont signalés les volumes de l'inventaire qui se trouvent encore de nos jours à Sárospatak, ou bien à Sátoralja-Ujhely. Pour les autres articles de l'inventaire on a tâché au moins de rétablir le titre exacte et identifier l'édition possible.

Bibliothèque hongroise. (Pp. 92—95.)

Contributions au I. volume de l'ancienne bibliothèque hongroise de Charles SZABÓ communiquées par MM. Zoltán FERENCZI et Louis KEMÉNY. Les communications ne portant point de numéro entre crochets ne sont que des corrections ou des additions à des faits déjà connus.

INDICATEUR OFFICIEL.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums in dritten Quartal des Jahres 1915. (Ss. 96—99.)

Neuerwerbungen der Druckwerken-Abteilung: Pflichtexemplare 2209 St., Geschenk 128 St., Ankauf 132 St., aus einer anderen Abteilung überwiesen 2 St., insgesamt 2471 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 4293 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 2044'93 K, und 91'05 Mark. Im Lesesaal benützten 2562 Personen 7929 Bde. Ausgeliehen wurden an 404 Personen 1080 Bde. Im verflossenen Quartal wurden 613 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 531 Werke in 773 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 752 Sendungen ein, von daselbst wurden 2023 Briefe abgesendet, darunter 486 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XVI.: 1897 wurde keine Buchdruckerei gerichtlich verfolgt.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 98 Jahrgänge in 32.904 Nummern als Pflichtexemplare, 2 Jahrgänge in 2867 Nummern als Geschenk, insgesamt also 100 Jahrgänge in 35.771 Nummern. Im Lesesaal benützten 349 Personen 1170 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 26 Personen 95 Bde. Revidiert wurden 100 Jahrgänge in 18.923 Nummern, katalogisiert 51 Jahrgänge; gebunden 57 Bde.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankauf 1 neuzeitige Handschrift, 490 Literaturbriefe, Geschenk: 1 neuzeitige Handschrift, aus einer anderen Abteilung überwiesen: 2 neuzeitige Handschriften, insgesamt 494 St. Auf Ankauf wurden 3052 K zugewendet. Im verflossenen Quartal benützten 54 Personen 176 Bde, 1 Analekt und 81 Briefe; verliehen wurden 33 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 1 St., im Schenkungswege 151 St.; aus einer anderen Abteilung überwiesen 6 St.; insgesamt 158 St. Auf Ankäufe wurden 114 K verwendet. Von den Neuerwerbungen entfallen 93 St. auf die neuere Zeit, 3 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe und 62 St. auf die Partezettel. Die als Deposita verwalteten Familien-Archive wurden durch diejenigen der Familien JESZENSZKY und HIEMER vermehrt. Benützt wurden von 60 Personen 4695 Stücke; auswärts verliehen wurden 117 St.

Die in Verbindung mit dem Archiv errichtete Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 9433 St., wovon 1360 St. als Pflichtexemplare oder amtliche Sendungen, 6439 St. durch Ankauf und 1634 St. im Schenkungswege zugeflossen sind. Auf Ankäufe wurden 2638'7 K und 1772'25 M. verwendet.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums im letzten Quartal des Jahres 1915. (Ss. 100—104.)

Neuerwerbungen der Druckwerken-Abteilung: Pflichtexemplare 1881 St. Geschenke 3670 St., Ankauf 198 St., von einer anderen Abteilung überwiesen 6 St., amtliche Veröffentlichungen: 2 St., insgesamt 5757 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 3626 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 1152'93 K, 71'2 Mark, 26'5 holl. Gulden und 200 Francs. Im Lesesaal benützten 6324 Personen 13.135 Bde. Ausgeliehen wurden an 575 Personen 1263 Bde. Im verflossenen Quartal wurden 1711 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 348 Werke in 435 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 696 Sendungen ein, von daselbst wurden 893 Briefe abgesendet, darunter 168 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XVI.: 1897 wurde keine einzige Buchdruckerei gerichtlich verfolgt. Im ganzen Jahre flossen 176'54 K als Entschädigung der Bibliothek zu.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 112 Jahrgänge in 28.471 Nummern als Pflichtexemplare, 4 Jahrgänge in 1029 Nummern als Geschenk, 10 Jahrgänge in 2546 Nummern aus einer anderen Abteilung überwiesen, 1 Jahrgang in 90 Nummern als Ankauf; insgesamt also 127 Jahrgänge in 32.136 Nummern. Auf Ankauf wurden 10 K verwendet. Im Lesesaal benützten 358 Personen 688 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 35 Personen 102 Bde. Revidiert wurden 117 Jahrgänge in 20.860 Nummern, katalogisiert 79 Jahrgänge, gebunden 71 Bände.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankauf: 71 neuzeitige Handschriften, Geschenke 4 neuzeitige Handschriften, 4 Literaturbriefe und 3 Bde Musikalien; aus einer anderen Abteilung wurden überwiesen 2 neuzeitige Handschriften; offiziell gesammelt 1 Bd.; insgesamt 85 St. Auf Ankäufe wurden 407 K zugewendet. Im verflossenen Quartal benützten 67 Personen 230 Bde und 552 Briefe; verliehen wurden 9 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 42 St., im Schenkungswege 262 St.; insgesamt 304 St. Auf Ankäufe wurden 20 K verausgabt. Von den Neuerwerbungen entfallen 112 St. auf die neuere Zeit, 1 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe, 30 St. auf die Sammlung der 1848/49-er Schriften und Drucke, 3 St. auf die Innungsschriften, schliesslich 158 St. auf Partezettel. Benützt wurden von 67 Personen 7534 St.; auswärts verliehen wurden 43 St.

Die in Verbindung mit dem Archiv errichtete Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 9534 St., wovon 572 St. als amtliche Sendungen, 7847 St. durch Ankauf und 1115 St. im Schenkungswege zugeflossen sind. Auf Ankäufe wurden 1117'52 K, 2485'02 M, 1910'4 Frs und 39'75 schwedische K verwendet. Am Ende des Jahres belief sich die Zahl der bearbeiteten Stücke auf 49.991. Noch vieles, so z. B. die Plakate und Zeitungsausschnitte, harret der Bearbeitung.

LITTÉRATURE.

(Pp. 105—110.)

1. Joseph GÉCZY : (La censure ecclésiastique.) Nagyvárad 1915. Cette thèse se divise en deux parties. La première esquisse les précurseurs et l'évolution historique de la Congrégation de l'Index. La seconde est la traduction abondamment commentée de la bulle pontificale *Officiorum ac munerum*. Le paragraphe 16, traitant des éditions successives de l'index est insuffisant au point de vue bibliographique. (Étienne GYALUS.) — 2. Martin GERLACH : Das alte Buch und seine Ausstattung vom XV. bis zum XIX. Jahrhundert. Wien. (Die Quelle. XIII.) Diese Zusammenstellung ist weder methodisch, noch erschöpfend ; sie verfolgt keine wissenschaftliche, sondern rein praktische Zwecke und will als Formenschatz für Buchgewerbler dienen. Als solche mag sie gute Dienste leisten. Auch als Anschauungsmaterial bei druckgeschichtlichen Vorträgen kann sie verwendet werden. (Paul GULYÁS.) — 3. Marianne ZUBER : (L'histoire des périodiques allemands parus en Hongrie jusqu'à l'année 1810.) Budapest, 1915. Esquisse historique de 26 périodiques allemands, mêlée de nombreux extraits et suivie d'un tableau bibliographique. Mlle ZUBER a largement puisé des correspondances inédites et sut expliquer la signification de quelques chiffres. L'affirmation que le *Literarische Anzeiger* de RÖSLER, cité par M. GRAGGER n'ait jamais existé, est fautive : la bibliothèque du Musée National en possède deux volumes. (Paul GULYÁS.) — 4. S. R. STEINMETZ : Essai d'une bibliographie systématique de l'ethnologie jusqu'à l'année 1911. Bruxelles et Leipzig. La premier volume des Monographies bibliographiques éditées par l'Institut SOLVAY offre un assez grand nombre de titres méthodiquement classés, mais insuffisamment décrits au point de vue bibliographique. La littérature ethnologique assez volumineuse de la Hongrie, même les publications allemandes, est complètement négligée. (2)

REVUE DES PÉRIODIQUES HONGROIS.

Akadémiai Értesítő. (Bulletin de l'Académie.) XXVI. année, 4. livraison. Árpád HELLEBRANT : Lieu d'impression du code du roi Mathias (L'Ancienne Bibliothèque Hongroise mentionne deux éditions du code du roi MATHIAS, l'une parue à Leipsic en 1488, l'autre sans date et sans lieu. L'édition de 1488 fut imprimée dans l'atelier de Maurice BRANDIS, tandis que l'édition sans date fut exécutée par Conrad KACHELOFEN d'après le texte de 1488.).

Budapesti Szemle. (Revue de Budapest.) Année 1915. Janvier. — LY G. — : L'exposition internationale des livres à Leipsic. (Rapport sur les impressions de l'auteur à l'exposition de la Bugra. Il s'étend surtout sur les sections anglaise et allemande et regrette, que la Hongrie ne prit point part à cette exposition.) — Novembre et décembre. Paul GULYÁS : La bibliothèque du roi Mathias. (L'année de fondation de cette bibliothèque illustre ne nous est point connue. Mgr. Guillaume FRAKNÓI cite l'année 1467 comme la date la plus

ancienne relative à l'existence de la collection. Or la date la plus ancienne qui ne laisse aucun doute sur sa signification est de 1471 dans une lettre du grand roi. MATHIAS fut guidé dans son activité de bibliophile par trois motifs : son propre amour des lettres, les traditions de famille de sa femme et l'enseignement de son fils naturel. D'après les analogies contemporaines et les indications d'un témoin oculaire on peut fixer le nombre des volumes de 500 à 1000. Le roi acquit tous ces livres de diverses manières : il les reçut en héritage ou en don, mais la majeure partie en fut achetée. Beaucoup de manuscrits furent exécutés spécialement pour lui. Il s'adressa surtout aux copistes de Florence : en premier lieu à SIGISMUNDUS de SIGISMUNDIS. Le roi employa aussi des copistes et des enlumineurs attachés à sa cour qui durent se servir comme modèles des livres des prélats bibliophiles hongrois. L'activité de ces enlumineurs de Bude ne dut point être trop étendue, car aucun produit de cet atelier ne nous est parvenu. On ne connaît point les sommes précises dépensées par Mathias ; les 33.000 ducats dépensés annuellement dans ce but, paraissent être une chimère de Gaspard HELTAL. La bibliothèque occupa une salle richement décorée du château royal. Nous connaissons une cinquième ou une dixième part de la collection. La plupart des livres qui nous sont parvenus sont en latin. Les manuscrits grecs sont en très petit nombre. Des manuscrits hébreux et hongrois que le héraut de la reine ANNE prétend avoir vus dans la collection, ne nous fut rien transmis. Le DANTE illustré, aujourd'hui dans la bibliothèque universitaire de Budapest, ne peut être nullement rattaché à la bibliothèque Corvinienne. Tous ces manuscrits ont une valeur scientifique presque nulle ; leur importance consiste dans l'exécution artistique des miniatures et des reliures. Mais tandis que l'enluminure n'offre rien de spécial, la décoration des reliures en maroquin est foncièrement originale tant au point de vue des ornements qu'à l'exécution technique. M. GOTTLIEB cherche les modèles de ces reliures à la cour de Naples, mais ne put offrir jusqu'ici que les notes assez vagues d'un livre de compte. On peut toujours soutenir l'ancienne opinion qu'elles sont les produits d'un atelier de Bude influencé par les monuments de la maroquinerie orientale. L'ordre de la bibliothèque fut maintenu durant la vie de MATHIAS par les savants qu'il sut attacher à sa cour en diverses qualités. Après la mort du grand roi, la bibliothèque marchait vers un déclin rapide. Les premiers voles eurent lieu pendant les troubles causés par les partisans de Jean CORVIN. Dès 1502 le roi WLADISLAS II. aida à démolir l'ancienne collection. Les savants affamés de livres savaient lui tirer par flatterie les manuscrits qu'ils convoitaient. Le règne de LOUIS II. et de Jean ZÁPOLYA ne fut non plus propice à la bibliothèque. Son sort s'acheva pendant l'occupation de Bude par les Turcs. Ses restes décimés furent transférés en partie à Constantinople. Dans la seconde moitié du XIX. siècle plusieurs manuscrits sont revenus en Hongrie. Le nombre des manuscrits connus pourra encore augmenter, mais il n' est guère vraisemblable qu'ils modifient l'idée générale qu'on a de la collection.)

Diszítő Művész. (L'Art appliqué.) Année 1915, 1. livraison : Étienne GRÓH : Dorures de reliures. (L'auteur public 12 reliures avec dorures à la main

exécutées par ses élèves avec des fers dessinés en partie d'après les anciens fers de Gyöngyös.)

Egyetemes Philologiai Közlöny. (Revue générale de philologie.) *Année 1915*, 6—7. *livraisons*. Árpád HELLEBRANT: La littérature philologique hongroise en 1913. (Bibliographie méthodique.) — 8. *livraison*. Zoltán FERENCZI: Qui est-ce qui fut Dardanus? (Dardanus fut le pseudonyme de Jean POMPERY dans les *Élethépek* du 11. décembre 1844.)

Földrajzi Közlemények. (Contributions géographiques.) *Année 1914*, 8—9. *livraisons*. Zoltán SZILÁDY: Les géographies de François Benkő. (Après un coup d'oeil rapide sur la littérature géographique contemporaine de l'Étranger et les précurseurs du pays, l'auteur analyse avec abondance les oeuvres du professeur François Benkő: *Parnassusi időtöltés* 1793 et *Magyar geográfia* 1801.)

Irodalomtörténet. (Histoire littéraire.) *Année 1915*, 3—4. *livraisons*. Louis KARDOS: Les nouvelles traduites per Jean Arany. (Jean ARANY a publié dans l'année de 1860/I. de sa revue: *Szépirodalmi Figyelő* les traductions anonymes de deux nouvelles: «Le manteau» de GOGOL et «Le monde élégant» de SOLOHUB. Ces traductions sont de ARANY lui-même et ont été republiées, également sans nom de traducteur en 1875 dans la *Olcsó könyvtár* de GYULAI.) — Louis RAJKA: L'oeuvre en vers: *Sébes agynak késő sisak* du Musée National Hongrois. (Description détaillée du manuscrit 69. *Oct. Hung.* du Musée National Hongrois. Le manuscrit contient 41 pièces en vers traduites du latin. Les originaux ne sont point connus.) — Guillaume TOLNAI: Une édition inconnue des oeuvres de Zrinyi. (C'est une édition de 1852, parue dans la première série de la *Ujabb Nemzeti Könyvtár*.) — Zoltán ALSZEGHY: Contribution à la bibliographie de nos psautiers. (Le manuscrit 137. *Oct. Hung.* du Musée National Hongrois, mentionné par M. Paul ERDÉLYI n'est que la copie du psautier traduit par Georges KÁLDI, exécutée d'après un exemplaire imprimé.) — 9—10. *livraisons*. Zoltán ALSZEGHY: Contribution à la bibliographie de l'Histoire d'Apollonius. (On connaît deux éditions de l'histoire en vers d'Apollonius: l'une de 1591, l'autre du commencement du XVII. siècle. La bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences en possède un exemplaire manuscrit exécuté en 1613.)

Irodalomtörténeti Közlemények. (Contributions à l'histoire littéraire.) *Année 1915*, 1. *livraison*. Gédéon MÉSZÖLY: La seconde main des manuscrits Döbrentei et Apor. (Si les parties copiées par la seconde main des manuscrits DÖBRENTÉI et APOR découlent vraiment d'une bible franciscaine, on peut affirmer qu'il y avait un remaniement de ces parties de la bible franciscaine et que les manuscrits DÖBRENTÉI et APOR sont en partie dérivés de cette bible perdue.) — 1. et 2. *livraisons*. Antoine PRÓNAI: Liste des drames scolaires représentés dans les collèges hongrois des piaristes de 1670 à 1778. (Publication posthume soignée par M. Elemér CSÁSZÁR.) — 4. *livraison*. Louis DÉZSI: Description de nos anciens chansonniers. IV. (Le manuscrit de l'étudiant MICHEL, confectionné au XVII. siècle, aujourd'hui dans le Musée National Hongrois sous la côte 17. quart. Hung. Description bibliographique très

soignée.) — 1—4. *livraisons*: Árpád HELLEBRANT: Repertorium. (Liste des publications relatives à l'histoire de la littérature hongroise.)

Közgazdasági Szemle. (Revue économique hongroise.) *Année 1915, mai.* Alexandre KRISZTICS: La bibliographie d'économie sociale. (Bibliographie internationale des mois janvier-mars 1915, faite d'après le système décimal. Dans l'introduction l'auteur esquisse l'histoire des bibliographies sociales et énumère les publications essentielles parues sur cette matière.) — *Septembre*: Bibliographie d'économie sociale. (Avril-juin 1915.) — *Décembre*: Bibliographie d'économie sociale. (Juillet-septembre 1915.)

Magyar Nyelv. (La langue hongroise.) *Année 1915, 2. livraison.* Zoltán TRÓCSÁNYI: Le nom de Gaspard Heltai. (Le nom original de Gaspard HELTAL tel qu'il se trouve sur les frontispices de ses livres allemands est HELTH, tandis qu'il se nomme dans ses livres latins HELTAS et dans les livres hongrois HELTAL. Il offre donc le premier exemple de la *magyarisation* des noms de famille.)

Népművelés. (Éducation du peuple.) *Année 1915, 2. et 3. livraisons.* Joseph MIGRAY: Les institutions d'éducation populaire en Angleterre. (Esquisse historique des *settlements*, des *public libraries* et de l'activité du *National Sunday League*.) — 3. *livraison.* S. M. L'organisation des bibliothèques municipales de Leipsic. (Court rapport sur l'organisation de ces bibliothèques par M. Walter HOFMANN.) — 6. *livraison.* S. M. Les bibliothèques de la Russie. (Extrait d'un article de Mme L. HAFKIN-HAMBURGER publié par le *Library Journal*.) — 11. *livraison.* M. STAINDL: L'enseignement de la bibliothéconomie dans les écoles normales de l'Amérique. (D'après *Library Journal*.)

Városi Szemle. (Revue municipale.) *Année 1915, 5—6. livraisons.* Mme Joseph SCHEIN: Place de la bibliothèque dans l'organisation de l'administration municipale. (D'après l'article de M. W. A. SHEPER: *The place of the public library in the administration of a city*, paru dans la *National municipal review* octobre 1914.) — 1—10. *livraisons.* Bibliographie municipale. (Listes systématiques.)

NOTICES.

(Pp. 119—127.)

Freiherr Emerich Szalay im Ruhestande. Seine kais. und apostolisch kön. Majestät hatte laut einem am 4. Feber l. J. ausgegebenen allerhöchsten Erlasse allergnädigst erlaubt, dass der Museumdirektor, Herr Baron Emerich SZALAY auf sein eigenes Ansuchen in dauernden Ruhestand versetzt und ihm für sein langjähriges, äusserst verdienstvolles Wirken die allerhöchste Anerkennung ausgesprochen werde. Das Beamtenkorps des Ungarischen National-Museums verabschiedete sich am 12. März von seinem langjährigen, innig geliebten Direktor. Die grossen Verdienste des abtretenden Direktors wurden in einer äusserst warmen Ansprache des Herrn Hofrates Géza HORVÁTH gewürdigt. — Mit der Führung des Ung. National-Museums betraute das Ministerium für Kultus und Unterricht Herrn Hofrat Dr. Ladislaus FEJÉRPATAKY, den bisherigen Direktor der SZÉCHÉNYI-Bibliothek.

Veränderung im Personal der Bibliothek des Ung. National-Museums. Der unbesoldete Hilfskustos, Herr Michael MUNKÁCSY wurde zum Bibliotheksbeamten an der Ungarischen Akademie der Wissenschaften ernannt und ist somit von unserer Bibliothek ausgeschieden.

Ausweis über die Volksbibliothekare im Kriegsdienste. Laut der bis zum 1. April 1915 eingelaufenen Meldungen wurden 251 Volksbibliothekare unter die Fahne einberufen. Von den Einberufenen fanden 16 den Heldentod, 27 gerieten in Gefangenschaft, 45 wurden verwundet und 1 ist verschollen. Die Zahl der Auszeichnungen beträgt 21. Art der Auszeichnungen: 1 Signum laudis; 4 grosse silberne Tapferkeitsmedaillen; 6 kleine silberne Tapferkeitsmedaillen; 4 bronzene Tapferkeitsmedaillen; 1 Verdienstkreuz für Geistliche; 1 silberne Medaille fürs Rote Kreuz; 1 silbernes Verdienstkreuz mit der Krone am Bande der Tapferkeitsmedaille; 1 eisernes Kreuz II. Klasse; 2 unbekannt.

Le sort des bibliothèques dans la guerre mondiale. D'après les faits publiés par le *Zentralblatt für Bibliothekswesen*.

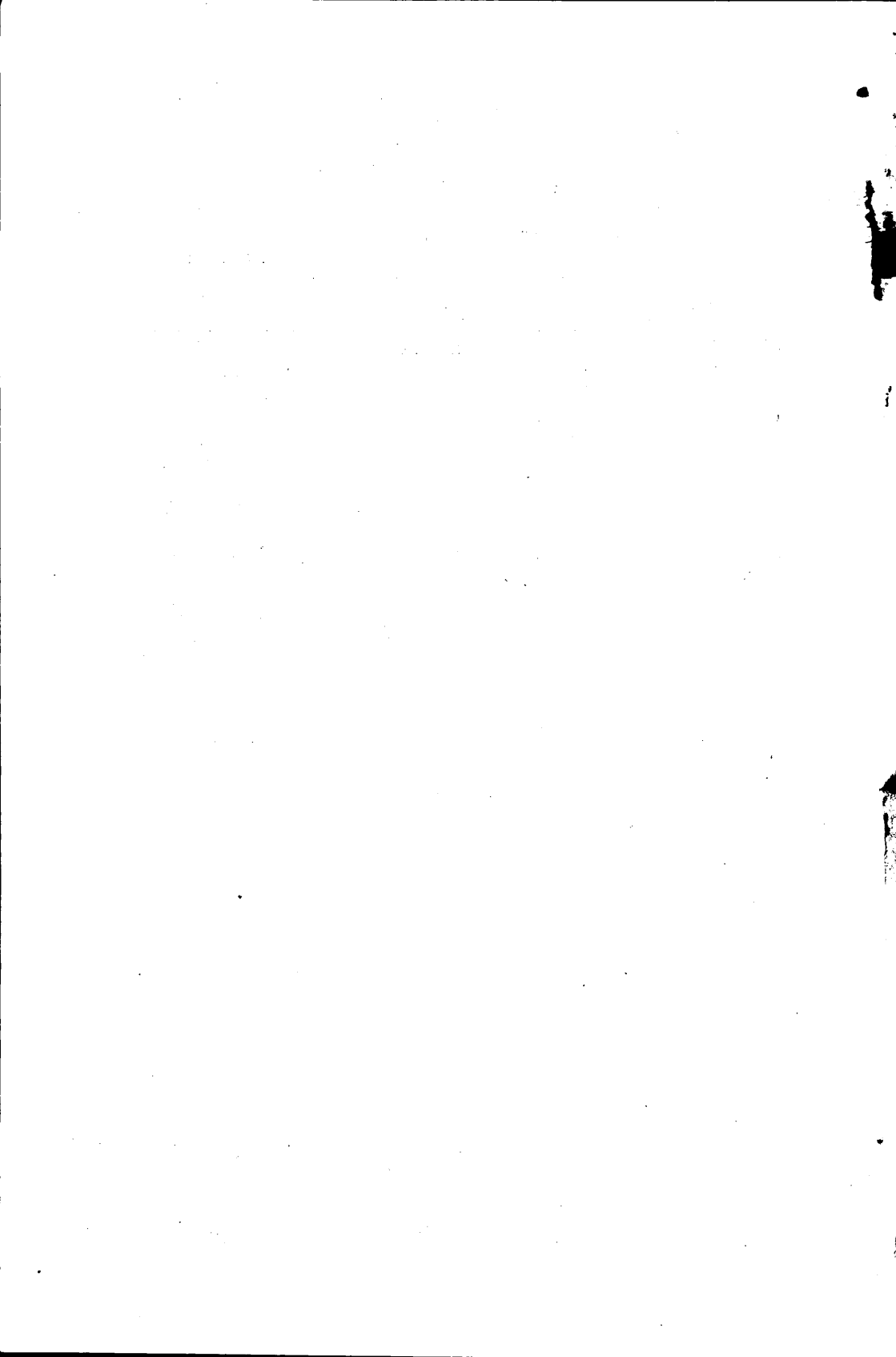
Lettre au directeur de notre revue par M. Elemér VARJU, dans laquelle il réclame contre un abus commis par le libraire d'occasion RORACHER dans son LXXV. catalogue. RORACHER y range la Hongrie parmi les provinces d'Autriche et M. VARJU espère que les nombreuses pratiques hongroises sauront leur devoir envers le marchand qui respecte si peu notre position politique.

Der wahre Autor des Pol. Kirchl. Manch Hermaeons. Laut einer unbedingt glaubwürdigen Aufzeichnung KAZINCZY's ist der Autor dieser Flugschrift Johann MOLNÁR, Pastor A. B. zu Pest. (Stefan HARSÁNYI.)

CHANGEMENT DANS L'ÉTAT DES IMPRIMERIES HONGROISES DE JANVIER A DÉCEMBRE 1915.

(P. 128.)

Explication des signes: * imprimeries non avisées officiellement;
** imprimeries dissoutes.

La Bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois en 1915
(Pp. 129—144).

La guerre mondiale ne nous permit point à développer pendant cette année notre activité dans sa plénitude.

M. le conservateur Ladislav SZABÓ est au service militaire dès l'appel aux armes; M. le conservateur adjoint Constantin SULICA ne fut congédié, pour causes de santé, qu' à la fin de l'année. M. le surnuméraire Edmond HUPKA, mourut de la mort des braves le 28 mai 1915 dans les combats glorieux de Galicie. Nous perdîmes en lui un modèle de dévouement et d'exactitude, dont la mémoire nous sera toujours chère.

Dans le personnel de la bibliothèque nous marquons les changements suivants: MM. les drs. Sigismund BÁTKY et Eugène VÉRTESY conservateurs avancèrent à la charge de conservateur supérieur, M. le dr. Joseph BAJZA, conservateur adjoint à celle de conservateur. MM. les drs. Antoine SIKABONYI et Zoltán TÓTH surnuméraires furent nommés conservateurs adjoints titulaires.

M. le directeur Ladislav FEJÉRPATAKY entreprit en compagnie d'un conservateur adjoint un voyage d'étude à Vienne et en Allemagne pour s'orienter sur l'organisation des collections relatives à la guerre mondiale.

La *Revue bibliographique hongroise* et son *Bulletin* parurent aussi pendant cette année comme publications officielles de la Bibliothèque.

Nombre des affaires réglées 392; celui des cartes d'admission: 2221.

Nombre total de l'acroissement dans les cinq départemens de la bibliothèque: 205.256; lecteurs: 25.394; pièces communiquées: 87.345. Sommes dépensées pour les acquisitions: 19.708'99 couronnes, 6459'91 marcs, 2164'70 francs, 765 lire, 26'50 florins hollandais, 11'70 lei et 39'75 couronnes suédoises.

Voici les données détaillées sur chaque département de la bibliothèque:

1. *Départemens des imprimés.* Acroissement: Dépôt légal 8136, dons 4081, acquisitions 494, transférés d'un autre département 9, éditions officielles 2, en tout 12.656 articles. Il faut y ajouter 22.145 brochures et pièces volantes reçues en dépôt légal. Sommes alloués pour les acquisitions: 4619'70 couronnes, 164'85 marcs, 254'30 francs et 26'50 florins. Nombre des donateurs: 150. Acroissement de l'ancienne bibliothèque hongroise: 9 volumes.

Nombre des ouvrages catalogués: 5880; des fiches confectionnées: 7821; des volumes reliés: 2809.

Le bureau de dépôt légal a reçu 3957 colis d'imprimés et expédié 5288 lettres ou réclamations. Le Bureau n'intenta aucun procès contre les imprimeurs manquant à la loi du dépôt légal et perçut 176'54 couronnes de dommages-intérêts à la suite des procès antérieurs.

Nombre des visiteurs de la salle de lecture : 21.284 ; volumes communiqués : 47.056 ; volumes prêtés à domicile : 5176.

2. *Département des journaux.* Croissement : dépôt légal 110.521, dons 9806, acquisitions 207, transférés d'un autre département 6250, en tout 126.784 articles. Somme alloué pour l'acquisition 178.80 couronnes. Nombre des donateurs : 15.

Nombre des journaux catalogués : 269 ; numéros collationés 82.378 ; volumes reliés : 495.

Nombre des visiteurs de la salle de lecture : 1387 ; volumes communiqués : 3978 ; volumes prêtés à domicile : 389.

3. *Département des manuscrits.* Croissement : dons 19, acquisitions : 566, transférés d'un autre département : 15 ; collection officielle 1, dépôts périodiques 505 en tout 1106 articles. Somme allouée pour les acquisitions : 3831 couronnes. Nombre des donateurs : 9. Principales acquisitions : la correspondance volumineuse des artistes hongrois, déposée par le Musée des Beaux-Arts ; le drame scolaire : *Cyrus kilétele* de Sigismond MISKOLCZY ; la reproduction photographique du manuscrit autographe des poésies de Nicolas ZRINYI ; la correspondance de Jean POMPÉRY et les extraits de journaux collectionnés par Étienne PERCZEL sous le titre de *Jüdische Delicatessen*.

Nombre des lecteurs sur place : 234 ; pièces communiquées 2347 ; manuscrits prêtés au dehors : 194.

4. *Département des archives.* Croissement : dons 493, acquisitions 133 et les archives d'une famille, transférés d'un autre département 331, copies officielles 2, dépôts 4 archives de famille, en tout 958 articles et 5 archives de famille. Somme allouée pour les acquisitions : 3070 couronnes. Nombre des donateurs : 28.

Répartition des documents classés dans le fonds du Musée : 41 pièces du moyen âge ; 279 pièces des temps modernes ; 89 pièces de l'époque de la révolution de 1848, 534 lettres de faire part, 12 lettres de noblesse et 3 écrits de corporation. Parmi les nouvelles acquisitions nous devons mentionner la correspondance de l'émigré Daniel IHÁSZ ; 41 lettres de Louis KOSSUTH à Ernest SIMONYI ; les archives de la famille BYDESKUTHY ; le legs du feu Roland KOVÁCS et la collection révolutionnaire offerte par M. Hugues SZEGEDY-MASZÁK.

Le nombre des archives de famille déposées à la bibliothèque s'est accru des papiers des familles URAY, PATAKY de Pujon, JESZENSZKY et HIEMER. Le nombres des archives déposées s'élève maintenant à 100.

Nombre des lecteurs sur place : 161 ; documents communiqués : 27.982 ; documents prêtés au dehors : 223.

5. *Collection de guerre.* Cette collection nouvelle, organisée depuis la déclaration de la guerre actuelle par le directeur de la bibliothèque et administrée par le département des archives s'est accrue de 41.607 pièces. Les frais d'acquisitions s'élevèrent à 8165.45 couronnes, 6295.06 marcs, 1910.40 francs, 765 lire, 11.70 lei et 39.75 couronnes suédoises.

Le rapport se termine par une bibliographie de l'activité littéraire du personnel.

Eugen VÉRTESY: Neuere Souffleur-Bücher im Ungarischen National-Museum. (Ss. 145—159.)

Ergänzungen zu dem im Jahrgang 1909 des *Magyar Könyvszemle* mitgeteilten Kataloge der handschriftlichen Souffleur-Bücher des Ung. National-Museums. Die unter Nummern 247—312 beschriebenen 66 Manuskripte sind nur teilweise Originalwerke, die übrigen sind Übersetzungen. Grösstenteils stammen diese Bücher aus den Provinztheatern und bieten Aufschlüsse über das Bühnenleben der BACH'schen Aera. Literarisch sind sie meist belanglos. Das grösste Interesse verdient die erste ungarische Bühnenbearbeitung des GOETHE'schen *Faustes*, aus drei verschiedenen Übersetzungen, unter Anlehnung an den Textbuch der GOUNAUD'schen Oper, zusammengescheisst. Auch eine ältere Übersetzung SHAKESPEARE's *Komödie der Irrungen* ist zu erwähnen. Von den Originalwerken sind die Werke des Ludwig ABONYI, des Paul KOVÁCS, des Freiherrn Koloman JÓSIKA, des Karl HUGO und des Stefan TOLDY am meisten zu beachten.

Paul GULYÁS: Les traductions des belles-lettres hongroises dans la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Neuvième partie. Pp. 160—176.)

Cette partie du catalogue comprend les numéros 605 à 617. Elle embrasse deux anthologies hébraïques faites par Simon BACHER, ainsi que les anthologies allemandes de Louis AIGNER, Charles BENKŐ, Jean BETHGE, Louis BRÁJFER, Adolphe BUCHHEIM, Oscar FALKE, B. CARNERI, Irène H. CSERHALMI, Dimitré DUDUMI, Adolphe DUX et Maximilien FALK.

Nos bibliothèques de province en 1914. (Pp. 177—213.)

Article fait d'après le rapport de l'Inspection supérieure des Musées et des Bibliothèques. L'état exceptionnel où fut mis tout le pays par la déclaration de guerre se fit ressentir dans l'activité de toutes les bibliothèques mises sous la protection de l'Inspection supérieure. Nulle de ces bibliothèques ne reçut pendant l'année 1914 les subsides réguliers de l'État et elles durent se restreindre à leurs propres ressources. La suite naturelle en fut la diminution notable ou la suspension complète des acquisitions nouvelles. Seules les bibliothèques suivantes percurent de l'État de subsides extraordinaires: Debreczen (Académie réformée) 1000 cour. pour la confection du catalogue alphabétique, Kiskunhalas 1000 cour. pour des acquisitions, Marosvásárhely Collège réformé et Palais d'éducation populaire 4000 cour. chacun pour l'ameublement, Rimaszombat 3000 cour. dans le même but et Sepésszentgyörgy 1600 cour. pour des acquisitions. Le Conseil National des Musées et des Bibliothèques subventionna les bibliothèques de Komárom (150 cour.), de Nagyvárád (1000 cour.) et de Tiszafüred (250 cour.). Nombre des acquisitions: 4 volumes et quelques pièces volantes à Bártfa, 38 vols. à Békéscsaba, 1896 volumes à la Bibliothèque RÁDAY à Budapest, 742 vols. et 4869 pièces volantes à la bibliothèque de l'académie réformée de Debreczen, 1419 pièces

à la bibliothèque du Musée municipal de Debreczen, 36 vols. à Dés, 55 volumes et 85 brochures à Felka, 206 vols. à la bibliothèque du Musée de Gyulaféhérvár, 1096 volumes et 1221 pièces volantes à Kassa, 458 vols. à Kecskemét, 1200 vols. à Késmárk, 93 vols. à Kiskunfélegyháza, 593 vols. à Kiskunhalas, 408 vols. à Kolozsvár, plusieurs milliers de volumes provenant des bibliothèques SZINNYEI et ÁNYOS à Komárom, 7021 vols. à Marosvásárhely (Palais d'éducation populaire), 425 vols. à Miskolcz (Musée du comitat Borsod et de la ville Miskolcz), 902 vols. à Nagyvárad (Bibliothèque Municipale), 1 vol. à Nyiregyháza, 1406 pièces à Pápa, 81 vols. à Pécs, 21 vols. à Pozsony (Musée municipale), 476 vols. à Sárospatak, 3058 pièces à Sárospatak, 148 ouvrages à Sümeg, 182 pièces à Szatmár, 216 vols. à Szászváros, 1160 vols. à Szeged, 1538 vols. à Temesvár (Bibliothèque municipale), 15 vols. (Musée archéologique), 2652 pièces à Versecz, 19 vols. à Zombor. Nombre des volumes communiqués dans la salle de lecture : Budapest Bibliothèque RÁDAY 391 vols., Debreczen académie réformée ? vols., Eperjes 1162 lecteurs, Kassa 2228 vols., Komárom 623 vols., Marosvásárhely Palais d'éducation populaire 4638 vols., Nagyvárad Bibliothèque municipale 29.070 vols., Pozsony Bibliothèque municipale 1107 vols., Szeged 14.385 lecteurs, Temesvár Bibliothèque municipale 8149 vols. Nombre des prêts à domicile : Alsókubin 2425 vols., Besztercebánya 93 vols., Dés 43 vols., Eperjes 402 vols., Gyulaféhérvár Bibliothèque BARTHYÁNY 760 vols., Hódmezővásárhely 1038 vols., Kassa 9614 vols., Késmárk 3144 vols., Kiskunhalas 2602 vols., Kolozsvár 382 vols., Komárom 10.045 vols., Marosvásárhely Palais d'éducation populaire 81.453 vols., Miskolc Bibliothèque de l'Église luthérienne 125 vols., Nagyenyed 6946 vols., Nagyvárad Bibliothèque municipale 1967 vols., Pápa 8180 vols., Pozsony Bibliothèque municipale 1596 vols., Sárospatak 3025 vols., Selmecebánya 4789 vols., Szatmár 772 vols., Szeged 325 vols., Szombathely 3174 vols., Temesvár 8760 vols., Tiszafüred 11.050 lecteurs, Versecz 24.170 vols., Zombor 16.915 vols. — L'édifice du Musée du Comitat Nográd à Balassagyarmat, achevé extérieurement pendant le printemps, fut occupé par le militaire. Le bâtiment de la bibliothèque de Komárom inauguré le 1. janvier, subit un sort pareil : on y logeait une branche de l'hôpital du croix rouge. — Suivant un article de M. l'inspecteur Joseph MIHALIK l'Inspection Supérieure remit 160.000 cour. de sa dotation à la caisse d'État. Les bibliothécaires de Alsókubin, de Arad, de Marosvásárhely, de Miskolcz (Musée), de Nagyvárad, de Selmecebánya, et de Temesvár font le service militaire dès l'appel aux armes. Les collections de Bárfa furent mises en danger sérieux par l'invasion russe. Les cimélie des bibliothèques de Eperjes, de Máramarossziget, de Sárospatak furent transférées dans un cachet sûr à l'approche de l'ennemi. Les locaux des bibliothèques de Eperjes, de Késmárk, de Máramarossziget, de Nagyenyed et de Szombathely servirent à des fins militaires. Sur l'activité des bibliothèques populaires nous n'avons point de nouvelles, parceque les rapports du Conseil National des Musées et des Bibliothèques ne seront publiés qu'après la guerre.

Étienne HARSÁNYI: La bibliothèque Rákóczi et son catalogue. (Douzième et dernière partie. Pp. 214—218.)

Publication des feuillets 38—44 du manuscrit intitulé *Catalogus librorum illustrissimi Sigismundi Rákóczi inventatorum*. Dans les notes sont signalés les volumes qui se trouvent encore de nos jours à Sárospatak, ou bien à Sátoraljaújhely. Pour les autres articles de l'Inventaire on a tâché au moins de rétablir le titre exacte et identifier l'édition possible. — Dans une appendice l'éditeur a rassemblé les titres des volumes qui ont appartenu à Sigismund RÁKÓCZI mais qui ne se trouvent point dans le catalogue de sa bibliothèque.

Bibliothèque hongroise. (Pp. 219—221.)

Contributions au I. volume de l'Ancienne bibliothèque hongroise de Charles SZABÓ communiquées par M. Zoltán FERENCZI. Tous les imprimés décrits sont dans la possession de la Bibliothèque de l'Université de Budapest.

DOCUMENTS INÉDITS.

Wilhelm TOLNAI: Über das Erscheinen von Ign. Aur. Fesslers Geschichte der Ungern. (Ss. 222—224.)

Zum Teile auszugsweise Veröffentlichung dreier auf die Herausgabe FESSLERS Geschichte der Ungern bezüglichen Verträge zwischen dem Autor und der Leipziger Verlagsfirma GLEDITSCH. Die interessante Schriftstücke, aus welchen hervorgeht, dass der erste Band von FESSLERS Geschichte erst zur Michaelismesse 1815 fertiggestellt wurde, sind im Besitze der Firma BROCKHAUS, die den Verlag der Firma GLEDITSCH übernommen hatte.

INDICATEUR OFFICIEL.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums im ersten Quartal des Jahres 1916. (Ss. 225—228.)

Neuerwerbungen der Druckwerken-Abteilung: Pflichtexemplare 1610 St., Geschenke 154 St., Ankauf 185 St., im Tauschwege 6 St., insgesamt 1955 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 4049 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 1111'36 K, 612'05 Mark und 8 schwedische Kr. Im Lesesaal benützten 5172 Personen 10.893 Bde. Ausgeliehen wurden an 535 Personen 1095 Bde. Im verflossenen Quartal wurden 1961 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 583 Werke in 486 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 840 Sendungen ein, von daselbst wurden 1503 Briefe abgesendet, darunter 603 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XVI. 1897 wurde keine Buchdruckerei gerichtlich verfolgt.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 386 Jahrgänge in 25.391 Nummern als Pflichtexemplare, 51 Jahrgänge in 2031 Nummern als Geschenke,

3 Jahrgänge in 194 als käufliche Erwerbungen, insgesamt also 440 Jahrgänge in 27.616 Nummern. Im Lesesaal benützten 436 Personen 1036 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 42 Personen 161 Bde. Revidiert wurden 440 Jahrgänge in 21.929 Nummern.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankäufe: 8 neuzeitige Handschriften, 13 Literaturbriefe, 1 literarisches Analekt; Geschenke: 2 neuzeitige Handschriften, 1 literarisches Analekt; aus einer anderen Abteilung überwiesen: 32 neuzeitige Handschriften, 527 Literaturbriefe, 47 literarische Analekta, 442 Musikerbriefe; insgesamt 1073 St. Auf Ankauf wurden 1231 K und 8 Mk. zugewendet. Im verfloffenen Quartal benützen 50 Personen 143 Bde, 367 Analekta und 319 Briefe; verliehen wurden 4 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 18 St., im Schenkungswege 30 St. und 2 Pakets; aus einer anderen Abteilung überwiesen 20 St.; insgesamt 68 St. und 2 Pakets. Auf Ankäufe wurden 197 K verwendet. Von den Neuerwerbungen entfallen 40 St. auf die neuere Zeit, 10 St. auf die Sammlung der 1848-er Revolution, und 20 St. auf die Partezettel. Von den als Deposita verwalteten Familien-Archiven wurden diejenigen der Familien BUGARIN-HORVÁTH um 35 St. und TARÁNYI-OSZTERHUBER um 138 St. ergänzt. Benützt wurden von 30 Personen 3917 Stücke; auswärts verliehen wurden 86 St.

Die Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 9428 St., wovon 1350 St. als Pflichtexemplare oder amtliche Sendungen, 5781 St. durch Ankauf und 2297 St. im Schenkungswege zugeflossen sind. Auf Ankäufe wurden 308057 K und 5022 M. verwendet.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums im zweiten Quartal des Jahres 1916. (Ss. 228—231.)

Neuerwerbungen der Druckwerken-Abteilung: Pflichtexemplare 1389 St., Geschenke 539 St., Ankauf 230 St., insgesamt 2158 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 5866 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 2666 K und 79 Mark. Im Lesesaal benützten 3735 Personen 8441 Bde. Ausgeliehen wurden an 420 Personen 1220 Bde. Im verfloffenen Quartal wurden 1514 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 365 Werke in 428 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 994 Sendungen ein, von daselbst wurden 1236 Briefe abgesendet, darunter 753 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XVI:1897 wurde keine einzige Buchdruckerei gerichtlich verfolgt.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 609 Jahrgänge in 27.270 Nummern als Pflichtexemplare, 4 Jahrgänge in 679 Nummern als Geschenk, 10 Jahrgänge in 1849 Nummern aus einer anderen Abteilung überwiesen; insgesamt also 623 Jahrgänge in 25.798 Nummern. Im Lesesaal benützten 343 Personen 889 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 37 Personen 197 Bde. Revidiert wurden 623 Jahrgänge in 20.115 Nummern, katalogisiert 88 Jahrgänge, gebunden 214 Bände.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankauf: 1 Literaturbrief, 2 literarische Analekta; Geschenke: 2 neuzeitige Handschriften, aus einer anderen Abteilung wurde überwiesen 1 neuzeitige Handschrift; insgesamt 6 St. Auf Ankäufe wurden 10 Mk. zugewendet. Im verflossenen Quartal benützten 48 Personen 151 Bde, 108 Briefe und 367 Analekta; verliehen wurden 6 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 42 St., im Schenkungswege 211 St., als Depositum 1 St., aus einer anderen Abteilung überwiesen 3250 St.; insgesamt 3295 St. Auf Ankäufe wurden 130 K verausgabt. Von den Neuerwerbungen entfallen 2 St. auf das Mittelalter, 40 St. auf die neuere Zeit, 2 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe, 1 St. auf die Innungsschriften. Benützt wurden von 60 Personen 10.917 St.; auswärts verliehen wurden 123 St.

Die Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 11.697 St., wovon 1881 St. als amtliche Sendungen, 6887 St. durch Ankauf und 2999 St. im Schenkungswege zugeflossen sind. Auf Ankäufe wurden 1458'39 K, 2533'75 M, 826'45 Frs, 146'65 holländische Gulden und 14'30 schwedische K verwendet.

LITTÉRATURE.

(Pp. 252—242.)

1. Géza PETRIK: (Ungarische Bibliographie) 1901—1910. Erstes Heft. Budapest, 1915. Der unermüdlige Nestor der ungarischen Bibliographie bearbeitet in diesem Werke mit derselben Methode das Material, wie in seinen früheren Veröffentlichungen. Ausser den Jahrbüchern der ungarischen Buchhändler, scheint PETRIK bloss den Zettelkatalog des Ungarischen National-Museums verwertet zu haben. Daraus erklärt es sich, warum er nur bis 1904 die Sonderabdrücke der medizinischen Zeitschriften aufführt: nach 1904 hatte nämlich die SZÉCHÉNYI-Bibliothek, wegen Personalmangel, die Katalogisierung der Sonderabdrücke stark restringiert und besonders die auch als Separata erscheinenden medizinischen Aufsätze bloss auf gemeinsame Hauptzettel, ohne Verweisungen, angeführt. Überhaupt scheint Verfasser nur äusserst selten an den Büchern selbst zurückzugreifen. So werden dann viele Bücher als ohne Jahreszahl erschienen bezeichnet, die alle mittels der in den Büchern angebrachten Zugangsnummern der Museums-Bibliothek ganz genau datiert werden könnten. Auch Auslassungen und Druckfehler sind zu konstatieren, jedoch nur in dem unvermeidlichen Maasse. Viel schwerer ist es zu beklagen, dass der Verfasser die Literaturerzeugnisse der ungarländischen Nationalitäten gänzlich übergangen hat. Es wäre viel besser gewesen das Adjektiv «ungarisch» im politischen Sinne aufzufassen, wie dies bei SZINNYEI'S *Ungarische Schriftsteller*, oder bei SZABÓ'S *Alte ungarische Bibliothek* geschehen ist, und wie es auch PETRIK selbst in seiner *Ungarns Bibliographie*, 1712—1860 getan hat. (R. H.) — 2. Bruno FAASS: Dresdener Bibliothekenführer. Dresden, 1915. Der Verfasser folgt in der Anlage wesentlich dem Leipziger Bibliothekenführer ZARNCKES und strebt möglichst grosse Vollständigkeit an. Am aus-

fürlichsten wird natürlich die Königliche öffentliche Bibliothek behandelt. (Maria HOFFMANN.) — 3. Kornelius KÖRÖSY und Michael LENHOSSÉK: (Verzeichnis der in den Budapester Bibliotheken und Instituten vorliegenden naturwissenschaftlichen, medizinischen und landwirtschaftlichen Zeitschriften) Budapest, 1916. Das im Auftrage des k. ung. Ministeriums für Kulturs und Unterricht herausgegebene Verzeichnis enthält nicht weniger als 1768 verschiedene Zeitschriften, die in 3542 Exemplaren von 192 mehr oder minder öffentlichen Bibliotheken und zwei Privatbüchereien bezogen werden. Das Verzeichnis ist nur provisorisch, da es als Vorlage zu Verhandlungen dient, welche zur Einstellung der Duplikate und zur Anschaffung der fehlenden Publikationen führen sollen. Der Titel des Verzeichnisses ist insofern ungenau, da es die ungarischen Zeitschriften grösstenteils ganz unberücksichtigt lässt und nur die in der Provinz erscheinenden Periodika anführt. Das übrige wird in der Einleitung mit einem Hinweis an die SZÉCHÉNYI-Bibliothek abgetan. Ob die im Namen der Kooperation geplante Dezimierung der laufenden Zeitschriften durchzuführen sein wird, mag dahin gestellt bleiben. Ein grosser Teil der Duplikate sind Tauschexemplare, ihr Einstellen bietet daher gar keine pekuniäre Vorteile, welche anderweitig verwertet werden könnten. Auch gibt es viele Standard-Zeitschriften, die keine selbständige Bibliothek entbehren kann. Endlich sei noch erwähnt, dass Institute, welche der einschlägigen Zeitschriften dauernd bedürfen, bei ihrer Anschaffung unmöglich auf den Bestand anderer, den Auswärtigen nur ausnahmsweise und schwer zugänglichen Institute Rücksicht nehmen werden. (Paul GULYÁS.) — 4. Karl SATZENHOFER: Gründung und Verwaltung von Blindenbibliotheken. Wien, 1914. Das Büchlein behandelt einen ziemlich vernachlässigten Zweig des Bibliothekswesens. Verfasser verwertet mit vielem Geschick seine als Bibliothekar des Wiener K. K. Blinden-Erziehungs-Institutes erworbenen Kenntnisse und gibt viele brauchbare Anregungen auf dem speziellen Gebiete der Blindenbüchereien. (2). — 5. Paul GULYÁS (La bibliothèque du roi Mathias [Corvin]) Budapest, 1914. Cette courte étude donne l'histoire authentique de la bibliothèque Corvinienne. Les témoignages contemporains, les recherches postérieures et les analogies utilisables servirent à tracer avec soin le développement, la floraison et le déclin rapide de cette collection. L'auteur n'en a négligé qu'un seule point: la définition de sa place dans l'histoire de la civilisation du pays. Nous aurions désiré en appendice la liste complète des manuscrits de Corvin qui se trouvent éparpillés dans les bibliothèques de l'Europe entier. (Zoltan TÓTH.)

REVUE DES PÉRIODIQUES HONGROIS.

Akadémiai értesítő (Bulletin de l'Académie). XXVI. année, 8—9. livraisons (août—septembre 1915): Zoltán FERENCZI: Fragment d'un poème inconnu de Petöfi. (Le fragment est adressé à l'épouse du poète.)

Irodalomtörténet (Histoire littéraire). V. année, 1—2. livraisons (janvier—février 1916): Charles TRENCSENYI: Sur les éditions de la Dorotya de Csokonai. (Dans un exemplaire de l'édition de 1804 il y a une page d'errata qui com-

prend les variantes de l'édition de 1808.) — 3-4. *livraisons* (mars—avril): Ladislav NÉGYESY: L'anonyme de Patak et Jacques Dobó. (Le remaniement en vers de la nouvelle *De duobus amantibus* d'Aeneas SYLVIUS pourrait être attribué à Jacques DOBÓ, si des documents récemment découverts ne prouvaient d'une manière irréfutable que DOBÓ n'avait à l'époque de la rédaction de ces vers que quinze ans.) — 5-6. *livraisons* (mai—juin): Étienne HARSÁNYI: A la bibliographie de l'histoire versifiée d'Apollonius. (Suppléments à un article de M. ALSZEGHY et à l'édition de *l'Apollonius* par M. Alexandre BEREZC.)

Közgazdasági Szemle (Revue économique). XL. *année*, LV. *vol.*
3. *livraison* (avril 1916): *Bibliographie* d'économie sociale (octobre—décembre 1915). — 6. *livraison* (juin): *Bibliographie* d'économie sociale (janvier—mars 1916). — LVI. *vol.* 1-2. *livraisons* (juillet—août): Alexandre KRISZTICS: Catalogue systématique d'économie sociale. (Traité du catalogue du Musée mercantil de Budapest rédigé par M. Louis CSILÉRY. Les critiques s'adressent surtout contre l'application du système DEWE dans sa conception originale et non pas dans le remaniement exécuté par la Bibliothèque Municipale.) — 3. *livraison* (septembre 1916): *Bibliographie* d'économie sociale (avril—juin 1916).

Magyar Nyelv (La langue hongroise.) XI. *année*, 9. *livraison* (septembre 1915): P. Godefroy GÁBRIEL: Le manuscrit original récemment découvert du Codex Poseniensis. (Courte description du manuscrit disparu en 1881 et retrouvé en 1915 dans la bibliothèque des franciscains de Pozsony, ses possesseurs légitimes.) — XII. *année*, 5. *livraison* (mai 1916): Árpád HELLEBRANT: La littérature linguistique hongroise en 1915. (Liste alphabétique, publiée sur la couverture de la livraison.)

Magyar Paedagogia (Pédagogie hongroise). XXV. *année*, 6-7. *livraisons* (juin—juillet 1916): Árpád HELLEBRANT: La littérature pédagogique hongroise en 1915. (Bibliographie systématique.)

Múzeumi és könyvtári értesítő. (Indicateur des Musées et des Bibliothèques.) VIII. *année*, 4. *livraison* (décembre 1914): Joseph MIHALIK: Notre situation. (Le Conseil National et l'Inspection Supérieure des musées et des bibliothèques renoncèrent à 292.000 cour. de leur budget de 1914-15, vue la situation extraordinaire suscitée par la guerre.) — IX. *année*, 2-3. *livraisons* (juin 1915): Joseph MIHALIK: Les collections soumises à l'Inspection supérieure des musées et des bibliothèques en 1914. (Voyez notre article: Nos bibliothèques de province en 1914.) — 4. *livraison* (décembre): Joseph MIHALIK. Des réformes. I. (En tête de cet article est placé l'arrêté de M. le Ministre des cultes et de l'instruction publique du 11 juin 1915, dans lequel l'Inspection supérieure est invitée à réduire le nombre des collections subventionnées et à abandonner les musées d'une importance toute locale aux soins de leurs propriétaires.¹ L'article même de M. MIHALIK expose les réformes qu'il vou-

¹ Le directeur de notre revue exposa les mêmes considérations dans un article publié dans la *Museumskunde* de 1907 et nous ne pouvons que féliciter M. le Ministre de sa résolution.

drait réaliser dans le domaine du Conseil National et de l'Inspection Supérieure des Musées et des Bibliothèques. Cette première partie ne s'occupe que des bibliothèques populaires érigées par le Conseil National. M. Jules WŁASSICS, président du Conseil, ainsi que MM. Zoltán FERENCZI et Paul GULYÁS, membres du Conseil, ont plus d'une fois démontré que l'activité des bibliothèques populaires devrait être complétée par de grandes bibliothèques libres de province qui circuleraient dans les bibliothèques populaires leur stock de livres et alimenteraient ainsi les sources vites épuisées des bibliothèques rurales. M. MIHALIK adhère à leur opinion et cherche les voies qui aboutiraient à la réalisation de cette idée. Il pense à ériger au moins 29 grandes bibliothèques libres dans les principales villes du pays, moyennant une subvention de 21.316 couronnes pour chacune. Dans ce but il veut priver les grandes sociétés d'éducation populaire de leur subvention de bibliothèque et réduire à un minimum la création des bibliothèques rurales. Cette manière de solution a cela contre elle, que la circulation des livres des grandes bibliothèques provinciales ne pouvant être réalisée que par les bibliothèques populaires de village, l'augmentation rapide de ces dernières est indispensable pour la réussite du projet entier. Un autre point discutable du projet de M. MIHALIK est l'évaluation trop basse des frais de maintien. Selon lui ces frais ne monteraient qu'à 4300 cour., or de cette somme on pourrait à peine pourvoir au maintien des locaux et aux salaires du personnel. Dans le budget idéal de M. MIHALIK il n'est tenu compte ni des frais d'une salle de lecture, indispensable à une bibliothèque libre moderne, ni de la détérioration forcément considérable du stock de livres. Vue tous ces besoins d'une bibliothèque libre nous en évaluons le budget moyen à 10.000 couronnes au moins. Ces observations ne sauraient diminuer les grands mérites de l'excellente étude de M. MIHALIK et nous ne les avons faites que pour indiquer sommairement les difficultés à vaincre lors de l'exécution du plan.)

Vaegadogiai értesítô. (Indicateur pédagogique.) X. année, 7—8. livraisons (1 août 1916). Mathias STAINDL: La bibliothèque juvénile comme atelier scolaire. (L'auteur parle de la littérature juvénile scientifique et des points de vue qu'il faudrait suivre dans la sélection. Ensuite il développe la nécessité de donner une éducation bibliographique aux instituteurs. Il pense résoudre ce problème par le Séminaire pédagogique de la ville de Budapest, ce qui est irréalisable, car un séminaire municipal ne peut s'arroger un devoir qui concerne tout l'État).

Századok. (Les Siècles.) L. année, 6. livraison (15 juin 1916): Árpád HELLEBRANT: La littérature historique hongroise en 1915. (Cette bibliographie méthodique embrasse 1148 numéros.)

Városi Szemle (Revue municipale). IX. année, 1—2. livraisons (janvier—février 1916): *Bibliographie municipale.* (Décembre 1915. Liste systématique.) — 3—6. livraisons (mars—août 1916): *Bibliographie municipale* (janvier—juillet 1916. Liste systématique).

NOTICES.

(Pp. 252—259.)

Dr. Eugen Vértesy †. Die Széchényi-Bibliothek des Ungarischen National-Museums erlitt einen grossen Verlust mit dem allzufrühen Hinscheiden des Oberkustoden Privatdozent Dr. Eugen VÉRTESY. Der Tod ereilte am 16. Juni unseren Kollegen in Ujtátrafüred, wo er für sein schweres Leiden Genesung suchte. Bei der Bahre hielt im Namen des Ungarischen National-Museums Dr. Julius SEBESTYÉN eine ergreifende Trauerrede, die wir in unserem Hauptblatt im ganzen Wortlaute mitteilen. An dem von der Hauptstadt angebotenen Ehrengrabe verabschiedete ihn Dr. Elemér CSÁSZÁR im Namen der Universität und der Ungarischen Literaturhistorischen Gesellschaft. Der Verewigte war ein fleissiger Mitarbeiter unseres Blattes, vielleicht ist sein letztes Werk der Aufsatz, den wir in diesem Hefte bringen. Er war 18 Jahre an der Bibliothek angestellt und arbeitete mit Ausnahme der Zeitungsbibliothek in alle Abteilungen derselben. Zuletzt war er in der Handschriftenabteilung tätig, wo er als geschätzter Literaturhistoriker ein ihm äusserst geeignetes Arbeitsfeld fand. (P. G.)

Dr. Adolf Bencze †. Dr. Adolf BENCZE, Sekretär der Städtischen Öffentlichen Bibliothek zu Budapest, fand am 11. Mai 1916 den Heldentod. Die Städtische Bibliothek betrauert in ihm das Musterbild des Fleisses und der Pflichterfüllung.

Veränderungen im Personal der Bibliothek des Ung. National-Museums. Seine kais. und apostolisch kön. Majestät geruhte Herrn Oberkustos Dr. Julius SEBESTYÉN zum Abteilungsdirektor zu ernennen und Herrn Oberkustos Dr. Johann MELICH den Titel und den Charakter eines Abteilungsdirektoren zu verleihen. Der Herr Minister für Kultus und Unterricht hat demzufolge Herrn Julius SEBESTYÉN mit der weiteren Führung der Handschriftenabteilung, sowie mit der Organisation und Leitung einer Folklore-Abteilung, Herrn Johann MELICH aber mit der Leitung der Druckschriftenabteilung betraut, während die oberste Leitung der ganzen Bibliothek Herrn Hofrat Dr. Ladislaus FEJÉRPATAKY, stellvertretendem Direktor des National-Museums zugewiesen wurde. Ferner wurden Fr. Dr. Maria HOFFMANN zum besoldeten, Fr. Dr. Vukosava PANITY und Herr Dr. Franz ZSINKA zur unbesoldeten Hilfskustoden ernannt. Herr Kustos Dr. Paul GULYÁS wurde zum II. Referenten des Oberinspektorates der Museen und Bibliotheken befördert und schied somit vom Beamtenkorps des National-Museums nach fast 18jähriger Dienstzeit aus. Da die *Magyar Könyvszemle* amtliches Organ des Ung. National-Museums ist, muss in der Redaktion derselben auch ein aktiver Beamter der SZÉCHÉNYI-Bibliothek Platz finden. Der Herr Minister ersuchte deshalb Herrn Abteilungsdirektor Dr. Johann MELICH zur Mitwirkung an der Redaktion der Zeitschrift, indem mit der tatsächlichen Herausgabe auch weiterhin Herr Oberinspektorialreferent Dr. Paul GULYÁS beauftragt wurde.

Ausweis über die Volksbibliothekare im Kriegsdienste. Laut der nach dem 1. April 1916 eingelaufenen Meldungen wurden weitere 80 Volks-

bibliothekare unter die Fahne einberufen. Von diesen 80 Einberufenen fanden 5 den Heldentod, 6 gerieten in Gefangenschaft, 6 wurden verwundet und 1 ist verschollen. Die Zahl der Auszeichnungen beträgt 5. Art der Auszeichnungen: 2 Militärverdienstkreuze III. Klasse; 1 goldene Tapferkeitsmedaille; 1 kleine silberne Tapferkeitsmedaille; 1 Verdienstkreuz für Geistliche II. Klasse.

Wer war der Autor des «Trecentumviraus»? Diese presbyterianische Streitschrift vom Jahre 1656 erschien unter dem Pseudonym Philalethes. Laut einer Bemerkung Gisbert VOETIUS' im IV. Bd. seiner *Politica ecclesiastica* ist der Verfasser Paul MEDGYESI, Hofprediger zu Sárospatak. VOETIUS dürfte diese Angabe von MEDGYESI selbst herhaben, mit dem er in Briefwechsel stand.

(Edmund MIKLÓS.)

L'état de la bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences dans les années 1911—1914. En 1912 le Conseil de direction de l'Académie céda à la bibliothèque les quatre pièces de l'ancienne demeure du premier bibliothécaire. On y put placer environs 14.000 volumes des sections peu usitées du stock. En 1914 la Bibliothèque reçut la collection orientale du feu Armin VÁMBÉRY. Les sections classées de la bibliothèque sont au nombre de 55; elles renfermaient en 1912 94.982, en 1913 98.703 et en 1914 102.403 ouvrages. Accroissement: acquisitions nouvelles en 1912: 835 vols. et 430 opuscules, en 1913: 683 vols. et 275 opuscules, en 1914: 439 vols. et 189 opuscules; dépôt légal en 1912: 2217 vols., 7343 livraisons, et 191 cahiers de musique, en 1913: 2361 vols., 7214 opuscules, 158 cahiers de musique et 64 cartes géographiques, en 1914: 2270 vols., 7833 opuscules, 171 cahiers de musique et 264 cartes géographiques; dons en 1912: 141 volumes et 54 opuscules, en 1913: 97 vols. et 87 opuscules, en 1914: 31 vols. et 14 opuscules; échanges en 1912: 642 vols. et 1117 opuscules, en 1913: 691 vols. et 688 opuscules et en 1914: 375 vols. et 478 opuscules; des propres éditions de l'Académie en 1912: 55 vols. et 34 opuscules, en 1913: 56 vols. et 27 opuscules, en 1914: 32 vols. et 33 opuscules. Nombre des visiteurs de la salle de lecture en 1912: 4521, en 1913: 4539, en 1914: 3623; volumes communiqués en 1912: 6643, en 1913: 6321, en 1914: 5538; volumes prêtés à domicile en 1912: 812, en 1913: 712, en 1914: 698. — Le collection de GOETHE s'accrut en 1912 de 25 ouvrages, en 1913 de 38 ouvrages et en 1914 de 14 ouvrages. — Le musée de SZÉCHENYI s'accrut en 1912 de 77 pièces, en 1913 de 97 pièces et en 1914 de 83 pièces. Dans le département des manuscrits on a catalogué en 1912: 318 manuscrits, 473 lettres, 259 documents et 11 portraits, en 1913: 13 manuscrits, 23 lettres et 739 documents, en 1914: 153 manuscrits, 277 lettres et 562 documents. Accroissement: en 1912 acquisition nouvelle 1 manuscrit, dons 14 manuscrits, 1 lettre et 11 documents, hormis les papiers de Charles THAN: en 1913: acquisitions nouvelles 1er manuscrits et les papiers de BOLYAI, dons 3 manuscrits, 1 lettre, 2 photographies et la correspondance de Étienne GÖRGEY; en 1914: dons 109 manuscrits, 169 lettres et 104 documents. Nombre des pièces communiquées sur place en 1912: 1144, en 1913: 313, en 1914: 743; nombre des pièces prêtées au dehors en 1912: 119; en 1913: 644, en 1914: 497.

